

TC
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKİLÂP TARİHİ BİLİM DALI

**12 MART 1971'DEN 12 EYLÜL 1980'E KONYA'DA
SİYASİ HAYAT**

Nazife KARAKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Prof. Dr. Ferudun ATA**

Konya-2020

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nazife KARAKAYA
	Numarası	174202052003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih/Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Adı	12 Mart 1971'den 12 Eylül 1980'e Konya'da Siyasi Hayat

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nazife KARAKAYA
	Numarası	174202052003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih/Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ferudun ATA
	Tezin Adı	12 Mart 1971'den 12 Eylül 1980'e Konya'da Siyasi Hayat

ÖZET

Türkiye, II. Dünya Savaşı sonrasında yeni dünya düzenine uyum sağlayabilmek düşüncesiyle çok partili hayata geçiş yapmış, bu amaçla Demokrat Parti kurulmuştur. 14 Mayıs 1950 Genel seçimleriyle halkın büyük çoğunluğunun desteğini alarak iktidara gelen Demokrat Parti hükümeti, 27 Mayıs 1960 tarihinde askeri darbeye son bulmuştur. Cumhuriyet tarihinde gerçekleşen bu ilk darbe ile Türk siyasi hayatı birtakım siyasi, sosyal ve ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmıştır.

1960 yılından itibaren yaklaşık on yıl sürecek olan bu sancılı yıllar 1971 askerî muhtırasıyla Türkiye bir kez daha aynı kaderi yaşayacak ve 1969 yılı seçimleriyle iş başına gelen AP hükümeti istifa edecektir. 1971 muhtırası sonrasında Türkiye önceki yıllara göre daha çok siyasi buhranlarla karşılaşacak; peş peşe koalisyonlu ve azınlık hükümeti modelleriyle yönetilecektir.

1971 yılından sonra yaşanan siyasi istikrarsızlıklar çerçevesinde Konya örneğinin ele alındığı bu çalışmada, 1971-1980 arası Konya'daki siyasi faaliyetler değerlendirilmiştir. Ciddi bir oy potansiyeline sahip olan Konya bütün siyasi partilerin yoğun olarak çalıştığı şehirlerden birisi olmuştur. Neredeyse her partiden milletvekilinin temsil edildiği Konya siyasi hayatta önemli bir ağırlık elde etmiştir. Siyasi istikrarsızlık, anarşi, hayat pahalılığı ve yokluk içerisinde koalisyon veya azınlık hükümetlerinde görev alan bakan veya milletvekilleri şehrin gelişmesi için kalıcı hizmetler yapmaya çalışmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Konya, Konya Milletvekilleri, Siyasi Partiler, Koalisyonlar.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nazife KARAKAYA
	Numarası	174202052003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih/Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ferudun ATA
	Tezin İngilizce Adı	Political Life in Konya from March 12, 1971 to September 12, 1980

ABSTRACT

Turkey switched to a political life with multiple parties in order to adapt to the New World Order after the Second World War and the Democrat Party had been founded for this purpose. The Democrat Party government, which came to power with the support of most of the people with the general elections of 14 May 1950, ended with a military coup on 27 May 1960. With this first coup in the history of the Turkish Republic, Turkish political life faced with some political, social, and economic problems.

These painful years, which had begun after 1960 Coup, continued for approximately 10 years until the 1971 military memorandum. Following the 1971 military memorandum Turkey had lived through the same problems and the Justice Party government, which was elected in 1969, had been forced to resign. After the 1971 military memorandum, Turkey faced with worse political crises than ever before and ruled with successive coalition and minority governments.

In this study, where the Konya sample was handled within the frame of the political instabilities after 1971, political activities in Konya between 1971-1980 were evaluated. Konya, which has a significant voting potential, had been one of the cities where all political parties work intensively for the elections. Konya, in which deputies from almost every political party are elected and represented, has gained an important weight in Turkish political life. Faced with political instability, anarchy, cost of living and absence; ministers or lawmakers who worked in coalition or minority governments have sought to provide permanent services for the development of the city.

Key Words: Konya, Konya Representatives, Political Parties, Coalitions.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL TİK SAYFASI	i
TEZ KABUL FORMU	ii
KISALTMALAR	viii
ÖN SÖZ	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	20
1973 GENEL SEÇİMLERİNE DOĞRU TÜRKİYE	20
I. 12 Mart Muhtırası ve Ara Dönem Hükümetleri	20
A. Birinci Nihat Erim Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri.....	23
B. İkinci Nihat Erim Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri	29
C. Ferit Melen Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri	30
D. Naim Talu Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri	32
II. Siyasi Partilerin Konya’da Seçim Öncesi Hazırlıkları	34
A. Adalet Partisi’nin Seçim Çalışmaları.....	35
B. Demokratik Parti’nin Seçim Çalışmaları	38
C. Millî Selamet Partisi’nin Seçim Çalışmaları	41
D. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Seçim Çalışmaları	43
E. Diğer Partilerin Seçim Çalışmaları	46
İKİNCİ BÖLÜM.....	51
14 EKİM 1973 GENEL SEÇİMLERİ	51
I. 14 Ekim 1973 Milletvekili ve Kısmî Senato Seçimleri	51
A. Hükümet Kurma Çalışmaları	54
B. 1973 Mahallî Seçimleri.....	56
C. 1973 Mahalli Seçim Sonuçları	59
II. CHP-MSP Koalisyon Hükümeti	61
A. CHP-MSP Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri.....	64
B. CHP-MSP Hükümetinin Düşmesi.....	66
III. Sadi Irmak Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri	68
IV. Birinci Milliyetçi Cephe Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri.....	77
V. 1975 Kısmi Senato Seçimleri	85
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	88
5 HAZİRAN 1977 GENEL SEÇİMLERİ.....	88
I. Birinci Milliyetçi Cephe Hükümetine Yönelik Eleştiriler ve Erken Seçim Tartışmaları.....	88
A. Adalet Partisi’nin 1977 Seçim Çalışmaları.....	92

B. Millî Selamet Partisi'nin 1977 Seçim Çalışmaları	93
C. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1977 Seçim Çalışmaları	95
D. Demokratik Parti'nin 1977 Seçim Çalışmaları.....	98
E. Diğer Partilerin 1977 Seçim Çalışmaları	101
F. Siyasi Partilerin Aday Listelerine Kamuoyunun Değerlendirmeleri.....	105
G. 1977 Seçim Sonuçları ve Kamuoyunun Değerlendirmeleri	108
II. İkinci Ecevit Azınlık Hükümeti	112
III. İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri.....	114
A. 1977 Mahalli Seçim Çalışmaları	120
B. 1977 Mahalli Seçim Sonuçları	125
C. Konya Belediye Başkanlığı Seçimlerinin Yenilenmesi.....	127
IV. Üçüncü Ecevit Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri	132
V. 14 Ekim 1979 Kısmî Senato ve Ara Seçimleri	152
VI. Altıncı Demirel Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri	166
VII. 12 Eylül 1980 Darbesine Giden Yol: Kudüs ve Millî Gençlik Günü Mitingi.....	177
SONUÇ	189
KAYNAKÇA.....	191
EKLER	196

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AP	: Adalet Partisi
AÜ	: Ankara Üniversitesi
C	: Cilt
CENTO	: Merkezi Antlaşma Örgütü
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
çev.	: Çeviren
DP	: Demokrat Parti
DP	: Demokratik Parti
Dr.	: Doktor
Dr. Öğr.	: Doktor Öğretim
Doç.	: Doçent
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
ed.	: Editör
GP	: Güven Parti
haz.	: Hazırlayan
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KM	: Kurucu Üye
MBK	: Millî Birlik Komitesi
MC	: Milliyetçi Cephe
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı

MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MNP	: Millî Nizam Partisi
MP	: Millet Partisi
MSB	: Millî Savunma Bakanlığı
MSP	: Millî Selamet Partisi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof.	: Profesör
S	: Sayı
s.	: Sayfa numarası
SÜ	: Selçuk Üniversitesi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBMMZC	: Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi
TBMMZCCS	: Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi Cumhuriyet Senatosu
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TEK	: Türkiye Elektrik Kurumu
THY	: Türk Hava Yolları
TİKP	: Türkiye İşçi Köylü Partisi
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
Yay.	: Yayınları
YSE	: Yol, Su, Elektrik Genel Müdürlüğü
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu
YTP	: Yeni Türkiye Partisi

ÖN SÖZ

Türkiye’de Cumhuriyet tarihinin ilk hükümet darbesi sayılan 27 Mayıs 1960 darbesiyle seçimle işbaşına gelmiş Demokrat Parti iktidarına son verilmiştir. Bu darbeden sonra Türk siyasi hayatı ciddi toplumsal ve ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu problemleri çözmek için önce askerî darbeyi yapanlar sonra da işbaşına gelen siyasi partiler çaba sarf etmişler ise de Türkiye’ye istenilen istikrar gelmemiştir. Özellikle 1965 ve 1969 seçimleriyle tek başına iktidarı elde eden Adalet Partisi (AP) yoğun çaba göstermiş ancak ülke normalleşmeyi sağlayamamıştır. 1960 darbesi ile idareyi ele alan ordunun nüfuzu bir türlü kırılmamıştır. 1970 yılına doğru ülkede yaşanan çeşitli toplumsal olaylar da ordunun siyasi otorite üzerindeki mevcut kontrolünün daha da artmasına yol açmıştır. Netice itibarıyla yaşanan gerginlikler ordunun 12 Mart 1971 tarihinde bir kez daha Türk siyasi hayatına müdahalesiyle sonuçlanmış; 1969 genel seçimler sonrası iktidara gelen AP hükümeti istifa etmek zorunda kalmıştır. Bazı siyasi partilerin faaliyetlerine de son verilmiştir. 1971 muhtırası olarak adlandırılan bu müdahaleden sonra Türkiye bir türlü normalleşmemiş; yaklaşık on yıl boyunca siyasi, sosyal ve ekonomik buhranlarla mücadele etmiştir. Bu buhranlardan kurtulmak isteyen Türkiye peş peşe kurulan koalisyonlar ve azınlık hükümetleriyle yönetilmiş, ülke seçimden seçime sürüklenmiştir.

“12 Mart 1971’den 12 Eylül 1980’e Konya’da Siyasi Hayat” adlı bu çalışmada, 1971 yılından itibaren Türkiye’nin genel tablosuna bağlı olarak Konya’daki siyasi olaylar ele alınmaya çalışılmıştır. Nerdeyse her siyasi partiden seçilen milletvekillerinin Konya’daki ve meclisteki faaliyetleri üzerinde durulmuştur.

Bu çalışma Giriş hariç üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde; 1971 Muhtırasından 1973 genel seçimlerine kadar olan dönem ele alınmıştır. İlk olarak Konya kamuoyunun bu muhtıraya tepkisi, muhtıra sonrası kurulan “ara dönem” hükümetlerinin uygulamaya çalıştığı reformlar ile ülkeyi 1973 genel seçimlerine hazırlama çalışmalarına yer verilmiştir.

İkinci Bölüm’de; 1973 ve 1977 genel seçimlerine kadar olan iki seçim arası dönemin öne çıkan siyasi, sosyal ve ekonomik olayları üzerinde durulmuştur. Partilerin Konya’daki seçim çalışmaları, seçim sonuçları ile Konyalıların siyasi tercihlerine yer verilmiştir. Ayrıca seçim sonrası kurulan hükümetler ve bu hükümetlerin icraatları ve Konya’ya etkileri açıklanmıştır.

Üçüncü Bölüm’de ise 1977 genel seçimlerinden 1980 hükümet darbesine kadar olan dönemdeki Konya’nın siyasi ve sosyal atmosferine yer verilmiştir. Bu çerçevede siyasi partilerin şehirde gerçekleştirdiği seçim faaliyetleri ile milletvekillerinin icraatlarından bahsedilmiştir. Ayrıca 1980 hükümet darbesi öncesi Konya’da meydana gelen toplumsal olaylara yer verilmiş ve bunların sonuçları üzerinde durulmuştur.

Tez genel olarak, 1971-1980 yılları arasında Konya’da çıkan *Yeni Konya*, *Yeni Meram Konya’nın Sesi*, *Türkiye’de Yarın* ve *Konya Postası* gazetelerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. *Yeni Konya*, 1 Haziran 1949 tarihinde Mustafa Naci Gücüyener tarafından çıkarılan günlük siyasi bir gazetedir. *Yeni Konya* yayın politikası olarak Demokrat Parti iktidarından yana bir çizgi takip etmiştir. Gazete, uzun bir yayın hayatının ardından Anadolu basınına yön vermek, bölge gazetesi kurmak ve Anadolu okurlarını belli şehirlerdeki gazetelerin tekelinden kurtarmak düşüncesiyle *Sabah*, *Şehir Postası* ve *Yeni Meram* gazeteleriyle birlikte 1 Ekim 1966 tarihinden itibaren Konya Gazetecilik ve Ticaret Limited Şirketi çatısı altında birleşmiş ve *Yeni Konya* adıyla yayın hayatını sürdürmüştür. Ancak birleşik gazete, fikir uyuşmazlıkları, patronların maddi beklentilerini karşılayamaması gibi nedenlerden dolayı kısa sürmüş ve 3 Şubat 1969’da *Yeni Meram* ve *Sabah* gazetelerinin de yeniden yayınlanmaya başlamasıyla fiilen son bulmuştur. 1978 yılında *Yeni Konya* idare binasında çıkan yangın maddi hasara yol açmışsa da gazete yirmi yıla yakın süre yayın hayatına devam etmiştir.

Yeni Meram, 28 Ağustos 1950 tarihinde Ahmet Bahçıvan tarafından çıkarılmaya başlanmıştır. Gazete logosunun altında “Sabahları çıkar Demokrat Gazete” ibaresi yer almaktadır. *Yeni Meram*, 1960 yılındaki darbeye kadar Demokrat Parti iktidarını desteklemiş fakat 1960 darbesinden sonra bazı değişiklikler meydana gelmiş ve “Demokrat gazete” yerine “tarafsız siyasi gazete” denilmiştir. *Yeni Meram*, 1966 yılında yaşanan gazete birleşmesine katılmış fakat söz konusu ortaklık çeşitli nedenlerden dolayı 1969 yılında sona ermek zorunda kalmıştır. *Yeni Meram*, birleşip ayrılma olayının ardından yine aynı adla yayın hayatına devam etmiş ve ilk iş Konya Haber Ajansı’nı kurmak olmuştur. Bu ajansın kurulmasıyla birlikte *Yeni Meram*’ın haber içeriği zenginleşmiştir. *Yeni Meram*, 1960 yılının ortasına gelindiğinde siyasi haberler dışında, kurum haberciliği de yapmıştır. Gazete önce Demokrat Parti’ye sonra da Adalet Partisi’ne yakın bir yayın politikası izlemiştir.

Konya'nın Sesi, 19 Mayıs 1976 tarihinde Ahmet Çobanoğlu tarafından kurulmuştur. Gazete, ilk sayısında yayınlamış olduğu bir bildiriyle kuruluş amacını halkın gözü, kulağı, dili olmak olarak açıklamıştır. Ayrıca Atatürk'ün getirdiği çağdaş ilkeler doğrultusunda, özgürlükçü demokrasi ve Anayasanın temel ilkeleri doğrultusunda yayın yapılacağını, düşünce ve inanç özgürlüğü ile insan hakları savunucularının yanında yer alınacağını duyurmuştur. Yapılan bu açıklamadan hareketle gazetenin siyasi yelpazenin sol kanadında yer aldığı söylenebilir. Bu özelliğinden dolayı *Konya'nın Sesi* gazetesi 1970'li yıllardan bu yana Konya'da yayınlanan tek sol gazetedir. Fakat bu durum gazetenin 7 Nisan 1981'de Mehmet Emin Çorum tarafından satın alınmasına kadar devam etmiş, bu tarihten sonra muhafazakâr bir yayın politikası takip etmiştir. Gazete, yayın hayatına verdiği uzun bir ayrılıktan sonra 23 Nisan 2003'te Mustafa Balkan tarafından yeniden yayına başlamışsa da 2 ay 10 gün gibi kısa bir sürenin ardından 27 Ekim 2003'te son bulmuştur. *Konya'nın Sesi* gazetesinin *Anadolu'da Bugün'e* dönüşmesinin ardından Konya'da sol düşünceyi temsil eden başka bir gazete yayınlanmamıştır.

Konya Postası'nın sahibi Durmuş Alagöz olup ilk sayısı 5 Kasım 1977'de çıkmıştır. *Konya Postası*, 1 Ocak 1980'de kadrosunun bir kısmını yenileyerek yoluna devam etmiş, gazete Konya haberlerinin yanı sıra ülkenin tümünü ilgilendiren haberlere de yer verilmiştir. Gazete, orta sağ denebilecek bir çizgidedir. Nitekim Süleyman Demirel'i tasvip eden yazılar yazılırken Bülent Ecevit ve sosyalist akımlara tavrı alınmıştır. Gazete aynı zamanda Necmettin Erbakan aleyhtardır. *Konya Postası*, dört sahip değiştirmişse de günümüze kadar varlığını sürdürmeyi başarmıştır.

Türkiye'de Yarın, 20 Ağustos 1969'da bir ortaklık sonucu kurulmuştur. Ortaklık adına sahibesi Şerife Tanrıkulu'dur. Gazetenin 1970'li yıllarda genel yayın müdürlüğünü kurucu ortaklarından Ziya Tanrıkulu yapmıştır. Gazete, yayın hayatına "günlük tarafsız siyasi gazete" sloganıyla çıkmıştır. Gazete başlangıçta Millî Nizam Partisi'nin öncüleri tarafından kurulmuş bununla siyasi girişimleri basın yoluyla destekleme amacı gütmüştür. Hatta MNP'nin kapatılmasından sonra 1970'li yıllarda Millî Selamet Partisi'nin haberlerini öne çıkaran bir yayın politikası takip etmiştir. Fakat yayınlanan bir yazıdan dolayı yazarın hapis cezası almasından dolayı sonrasında daha çok kültür-sanat-şiir yayını, haber politikası, Konya ve Türkiye gündemine duyarlılık ön plana çıkmaya başlamıştır. Gazete, 12 Eylül darbesinden sonra sıkıyönetim komutanlığının izniyle yayın hayatını sürdürmüştür. *Türkiye'de Yarın*

gazetesinin 1990'daki sahibi Ali Güneri olmuş fakat çok geçmeden 14 Mart 1991'de kapatılmıştır. Böylece gazetenin 22 yıllık yayın hayatı sona ermiş fakat gazetenin yazı kadrosu *Merhaba* gazetesıyla yayın hayatına devam etmiştir.

Çalışma yapılırken ülkede yaşanan COVID-19 salgını sebebiyle ihtiyaç duyulan bazı kaynaklara ulaşılmamıştır. Örneğin; Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gidilememiş, Konya milletvekilleri ve senatörlere ait kişisel veriler meclis arşivinden değil Konya'ya dair yapılan akademik çalışmalarla telafi edilmiştir.

Bu çalışmanın yapılmasında emeği geçen, bilgi ve tecrübeleriyle yönlendiren Danışman Hocam Prof. Dr. Ferudun ATA başta olmak üzere tavsiyeleri ile desteğini esirgemeyen Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Arıkan'a teşekkür ederim. Ayrıca öğrenim hayatım boyunca maddî manevî yardımlarını esirgemeyen annem Züleyha KARAKAYA ve babam İsmet KARAKAYA'ya teşekkürü borç bilirim.

Konya 2020

Nazife KARAKAYA

GİRİŞ

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından sonra Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (1924-1925) ve Serbest Cumhuriyet Fırkası (1930) adıyla muhalefet partileri kurulmuş ancak bu partilerin ömrü uzun olmamıştır. Demokrasi tecrübesi yetersiz olan Türkiye’de bu partiler kurulmalarından kısa bir süre sonra farklı gerekçelerle siyasi faaliyetlerine son vermek zorunda kalmışlardır¹. Böylece 1923 yılında kuruluşundan itibaren 1950 yılına kadar yaklaşık 27 yıl boyunca Türkiye’yi Cumhuriyet Halk Partisi’nin iktidarda olduğu tek parti yönetmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi’nin kurulup ülkeyi tek başına yönettiği yıllar (1923-1950), aynı zamanda dünyada ve Türkiye’de I. Dünya Savaşı sonrası kurulan düzenin yeniden sorgulandığı ve şekillendirildiği bir dönemi ifade etmesi bakımından önemlidir².

1939 yılının Eylül ayında başlayıp 1945 yılı Eylül’ünde son bulan bu yeni düzen arayışında dünya ikinci kez büyük bir savaşa sahne olmuştur³. II. Dünya Savaşı olarak adlandırılan bu dönemde dünya siyasi, ekonomik, askerî ve sosyal bakımdan oldukça derinden etkilenmiştir. Savaşın sonunda Amerika’nın başını çektiği Batılı devletlerle Rusya’nın önderlik yaptığı devletler iki ana ekseninde olmak üzere yeni bir dünya düzeni oluşturmuşlardır⁴.

Oluşan bu yeni dünya düzeni şüphesiz Türkiye’yi de yakından etkilemiştir⁵. İsmet İnönü’nün başında olduğu Türkiye, I. Dünya Savaşı’nın tecrübeleri ışığı altında savaşan taraflardan birinin yanında olmaktan kaçınmış ve aktif tarafsızlık politikası takip etmiştir. Ancak bu aktif tarafsızlık politikası savaşın son günlerinde terkedilerek müttefik devletler safında Almanya’ya karşı savaş ilan edilmiştir. Türkiye bununla

¹ Oktay Uygun, “Tek Parti Rejimi ve Demokrasi”, *Cumhuriyet Dönemi Demokratikleşme Faaliyetleri Sempozyumu Bildirileri 28 Ekim 2005-İstanbul*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010, s.72.

² Yılmaz Çolak, “1923-1929 Dönemi Türkiye’de İç Politika”, *Osmanlı’dan İkininli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 229.

³ İlber Ortaylı-İsmail Küçükkaya, *Cumhuriyet’in İlk Yüzyılı 1923-2023*, İstanbul 2012, s. 170.

⁴ Murat Yılmaz, “1930-1938 Döneminde Türkiye’de Siyasi Hayat”, *Osmanlı’dan İkininli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 231-232.

⁵ Murat Metinsoy, *İkinci Dünya Savaşında Türkiye Savaş ve Gündelik Yaşam*, (ed.) Betül Avunç, İstanbul 2007, s. 52.

tercihini Batılı demokratik değerlerden yana kullandığı gibi, aynı zamanda siyasi güvenliğini garanti altına almaya ve beliren Rus tehlikesini bertaraf etmeye çalışmıştır⁶.

Türkiye gerek içeride gerekse dışarıda savaş sonrası yeni dünya düzenine çok yönlü bir uyum çabası içinde olmuştur. Özellikle iç politikada ciddi değişiklikler yapılması gündeme gelmiş, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Türkiye’de muhalefet partilerinin kurulması gerektiğinden bahsetmiştir⁷. Nitekim; 19 Mayıs 1945 tarihli konuşmasında, demokratik uygulamaların artacağı, hükümetin yaptığı işlerin iyi bir şekilde kontrol edileceği ve çok partili siyasi hayata geçileceğini ifade etmiştir⁸. Daha çok dış baskılarla gündeme geldiği anlaşılan çok partili hayata geçiş süreci şüphesiz Türk demokrasi tarihinde önemli bir merhale teşkil eder⁹.

Demokratikleşme adımı, ilk önce 18 Temmuz 1945 tarihinde Millî Kalkınma Partisi ve 7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Parti’nin kurulmasıyla somut hale dönüşür. Böylece tek parti dönemi son bulmuş ve Türk Milleti yeni siyasi tercihlere yönelmiştir¹⁰. Ancak bu dönem oldukça sancılı yıllardır. Demokrasi tecrübesi olmaması ülkede kaotik bir zeminin oluşmasına yol açmıştır. Bu zemin daha Demokrat Parti kurulmadan önce Cumhuriyet Halk Fırkası içinde yaşanmış, Toprak Kanunu ve bütçe görüşmeleri esnasında parti içi muhalefet daha belirgin hale gelmiştir. Adnan Menderes, Celâl Bayar, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü’nün başını çektiği ekip partilerinden ayrılarak Demokrat Parti’yi kurmuşlardır¹¹.

Öte yandan iktidardaki Cumhuriyet Halk Partisi hükümeti de dış gelişmelerin etkisi ve baskısı ile muhalif partilerin kurulmasına ve siyasi faaliyetlerini yürütmesine gerekli kolaylığı sağlamıştır. Zira bu partilerin güçlenip kendisine rakip olmasına ihtimal vermemiştir. Ancak Cumhuriyet Halk Partisi yine de işi şansa bırakmamış, Demokrat Parti’nin hızlı gelişme göstermesi üzerine genel seçimleri erkene alarak 21

⁶ M. Seyfettin Erol, “1946-1950 Dönemi Türk Dış Politikası”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed): Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 352.

⁷ Özgür Bağcı, *Demokrat Parti Dönemi’nde Konya (1950-1960)*, (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2019, s. 14.

⁸ Süleyman Seydi, “1939-1945 Dönemi İç ve Dış Politika”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu Ankara 2009, s. 296.

⁹ Osman Akandere, *Millî Şef Dönemi Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan Dış Tesirler 1938-1945*, İstanbul 1998, s. 348.

¹⁰ Adem Çaylak- Şükrü Nişancı, “Türkiye’de Çok Partili Siyasal Sürece Giriş: Demokrasiye Geçiş mi Siyasal Rejimin Restorasyonu mu?”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 309-311.

¹¹ Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Ankara 2004, s. 62.

Temmuz 1946 tarihinde seçimlere gitmiştir¹². Fakat bu seçim, Türk siyasi hayatının bitmeyen tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Çünkü seçimde kullanılan “açık oy, gizli tasnif” uygulaması CHP’nin iktidarını sürdürmesini sağlamakla beraber, DP bu seçimin hileli olduğunu, gerçekte seçimi kendilerinin kazandığı iddiasında bulunmuştur. Neticede CHP bu seçimde 395 milletvekili çıkararak seçimin galibi olmuştur. Demokrat Parti ise sadece 62 milletvekili çıkarabilmiştir¹³.

1946 seçimlerinden sonra Cumhurbaşkanı İnönü’nün hükümeti kurma görevini katı bir tek parti taraftarı olan Recep Peker’e vermesi, DP’lilerle muhtemel çatışmaların önünü açmıştır. Özellikle ekonomik konulardaki anlaşmazlık bu iki partiyi karşı karşıya getirmiş, DP’liler hükümet aleyhinde gensoru önergesi vermek suretiyle muhalefetin dozunu iyice artırmışlardır. CHP ve DP’nin karşılıklı suçlamaları günden güne artarak devam etmiş, ancak İnönü yayımlamış olduğu 12 Temmuz Beyannamesiyle krize son vermeyi amaçlamıştır¹⁴. Cumhurbaşkanı İnönü bu beyannamesinde, muhalefet partisinin yasal çerçevede hareket ettiğini ve CHP ile aynı koşullarda çalışması gerektiğini söyleyerek her iki partiyi tarafsız şekilde koruyacağını açıklamıştır. Yaşanan bu gelişmeler Recep Peker’i siyasetin dışına iterken, DP içinde de kaynaşmalara neden olmuştur. Çünkü DP’lilerin bir kısmı, Celâl Bayar ile İsmet İnönü’nün gizlice anlaştığını, ikisinin danışıklı dövüşmekten suçlu olduğunu ve CHP’lilerin DP’lilere iyi davranmasının nedeninin bu olduğunu ileri sürmüşler ve bir grup milletvekili partilerinden ayrılarak 20 Temmuz 1948’de Millet Partisi’ni kurmuşlardır¹⁵.

Bu arada DP ile CHP anlaşmış, çok partili sistemi güvenceye kavuşturmak adına seçim kanununda değişik yapmışlar, “gizli oy, açık sayım” uygulamasıyla 14 Mayıs 1950 genel seçimlerine gitmişlerdir. Bu seçimlerde DP %53,59 oyla 408 milletvekili, CHP ise %39,98 oy alarak 69 milletvekili kazanmıştır¹⁶. Seçimlerden DP ezici çoğunlukla çıkmış ve CHP yirmi yedi yıllık iktidarını DP’ye devretmek zorunda kalmıştır. Oluşan yeni siyasi tablo Türk siyasi tarihinde bir dönüm noktası olarak yorumlanmıştır.

Celal Bayar Cumhurbaşkanı, Adnan Menderes Başbakan olarak iktidara geçmiş CHP ise muhalefetteki yerini almıştır. Bu iki partinin yeni konumları, seçim

¹² Çaylak, “Siyasal Rejimin Restorasyonu”, s. 312.

¹³ Eric Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*, İstanbul 1998, s. 308.

¹⁴ Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, (çev.) Ahmet Fethi, 1992, s. 33.

¹⁵ Ercan Haytaoğlu, “İnönü Döneminde Türkiye’de Siyasal Yaşam (1938-1950)”, *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, (ed.) Süleyman İnan, Ercan Haytaoğlu, Ankara 2007, s. 94-98.

¹⁶ Albayrak, *Demokrat Parti*, s. 171.

öncesindeki ılımlı havayı değiştirmiş, yerini gergin yılların başlangıcı sayılabilecek bir ortama bırakmıştır. CHP ile DP arasında bir daha demokratik bir uzlaşmayı sağlamak asla mümkün olmamıştır.

DP her ne kadar halk iradesiyle iktidara geldiklerini söylemişse de CHP ile sağlıklı bir ilişki kurulamamıştır. DP bürokrasi, silahlı kuvvetler, yargı, üniversite ve basınının CHP'ye olan sadakatının devam ettiğini düşünmüştür. DP siyasi nüfuz elde etmek amacıyla Halkevlerini kapatmış ve mallarını hazineye devretmiş aynı şekilde CHP'nin kaynaklarına el koyarak partinin siyasi güç ve örgütünü zayıflatmak istenmiştir. DP bu tavrını sadece CHP'ye karşı değil diğer muhalefet partilerine karşı da sürdürmüş ve bu çerçevede Millet Partisi kapatılmıştır¹⁷.

DP her ne kadar muhalefetle demokratik olgunluğun gerektirdiği ilişkiyi kuramamışsa da 1950-1954 arası dönem DP'nin "dört altın yılı" olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde içeride ve dışarıda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Kore'ye asker gönderilerek NATO'ya üye olunmuş ve Amerika'dan ekonomik yardım sağlamıştır. Alınmış olan bu kredilerle tarımı geliştirmeye yönelik uygulamalar takip edilmiştir. Çiftçiye toprak başta olmak üzere traktör, tarım araç ve makine, tarımsal kredi imkânları tanınmış ve ürününün pazara rahat ulaştırabileceği yollar yapılarak köylü, çiftçi yapılmıştır. Bununla birlikte liman, baraj, köprü, içme suyu gibi alanlarda halka hizmetler sunulmuş bu da DP'ye olan halk desteğinin kuvvetlenmesini sağlamıştır. Aynı şekilde iktidarın sanayi politikası da olumlu sonuçlar vermiş, özellikle şeker ve çimento sanayiinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir¹⁸.

DP'nin başarılı olarak değerlendirilen ilk dört yılının sonunda 2 Mayıs 1954 tarihinde genel seçimlere gidilmiş ve bu seçimde oyların %57'sini alarak TBMM'deki milletvekili sayısını 504'e çıkarabilmiştir. DP her ne kadar mecliste üstünlüğü sağlamışsa da 1954-1957 yılları arasındaki dönem partinin altın yılları olarak değerlendirilen geçmiş dönemin mirasının yenmeye başladığı dönem olmuş ve partinin "üç zor yılı" olarak nitelendirilmiştir¹⁹. DP, seçim sonuçlarından aldığı özgüvenle yanlış uygulamalar gerçekleştirmiştir. DP, bu dönemde muhalefeti sindirme politikaları uygulamış CHP yanlısı memurları cezalandırma yoluna giderek üniversitede ve

¹⁷ Şerif Demir, "Modern Türkiye'de Siyasal Yaşam ve Demokrasi (1938-2019)", *Modern Türkiye Tarihi*, (ed.) Ahmet Şimşek, Ankara 2019, s. 180.

¹⁸ Cihat Göktepe, "Demokrat Parti Dönemi İç ve Dış Siyasi Gelişmeler (1950-1960)", *Osmanlı'dan İtibinli Yıllara Türkiye'nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 369.

¹⁹ Albayrak, *Demokrat Parti*, s. 264.

bürokraside tasfiye hareketi başlatmıştır. İspat hakkıyla basın üzerindeki denetimini arttırdığı gibi muhalefetin radyodan propaganda yapma hakkını da yasaklamıştır²⁰. Hükümetin memurlara ve muhalefete yönelik yasaklamaları devam ederken ekonomide de işler yolunda gitmemiştir. Başlarda dışardan alınan kredilerle ekonomiye aldırılan nefes 1954 yılına gelindiğinde yerini ekonomik durgunluğa bırakmıştır. Bu da bütçe açığının artmasına, mali dengenin bozulmasına ve enflasyonun tırmanışa geçmesine neden olmuştur. Türkiye'nin büyüme oranlarında gerileme, Milli Korunma Kanunu çıkartılarak çözülmeye çalışılmışsa da çare olmamıştır. Ayrıca yabancı ülkeden alınan ve uzun süredir kullanılan traktör, araç ve makinelerin tamir ve onarımının gerçekleştirilememesi ülke ekonomisinin ABD'ye bağımlı hale gelmesine yol açmıştır²¹.

DP'nin ikinci döneminde ekonomik sıkıntıların baş göstermesiyle birlikte toplumsal huzur da bozulmaya başlamıştır. Bu dönemde Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşme eğilimi gösterdiğine dair iddialar toplumun tepkisine neden olmuştur. Bu tepkinin bir sonucu olarak İstanbul'da 6-7 Eylül Olayları diye tabir edilen sokak gösterileri yaşanmıştır²². Hükümet, yaşanan bu olayları bastırmak için çareyi sıkıyönetim ilan etmekte bulmuş ve bu durum başbakanın parti içindeki prestijine indirilen ağır bir darbe olmuştur. Yaşanan son gelişmeler hükümetin icraatlarından memnun olmayan bir grubun da su yüzüne çıkmasını kolaylaştırmış ve bu milletvekilleri partilerinden ayrılarak Hürriyet Partisi'ni kurmuşlardır²³.

Siyasi, sosyal ve ekonomik hayatın yavaş yavaş çıkmaza girdiği bir ortamda seçimler bir yıl erkene alınarak 27 Ekim 1957 tarihinde yapılmış, bu seçim sonunda DP ciddi oy kaybına uğramıştır. Çünkü DP'nin uygulamış olduğu hatalı politikalar halkın partiye olan desteğini çekmesine yol açmıştır. Bunun yanında tarım üretiminin azalması, sanayi yatırımlarının planlandığı sürede ekonomiye kazandırılmaması ve dış yardımların kesilmesi ekonomik sorunları yeniden alevlendirirken piyasalarda yaşanan döviz darlığı ithal ürünlerin azalmasına ve karaborsacılığın yaygınlaşmasına neden olmuştur. Yaşanan hayat pahalılığı karşısında halkın alım gücünün düşmesi hükümeti ekonomiyle ilgili kararlar almaya itmiştir. Hükümetin ekonomisini düzlüğe çıkarmak

²⁰ Süleyman İnan, "Demokrat Parti Dönemi (1950-1960)", *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, (ed.) Süleyman İnan-Ercan Haytaoğlu, Ankara 2007, s. 119.

²¹ Göktepe, "Türkiye'nin Politik Tarihi", s. 370.

²² Demir, "Modern Türkiye", s. 181.

²³ Albayrak, *Demokrat Parti*, s. 505.

adına arayışa girdiği bu dönemde çare IMF'den yardım talebinde bulunmakta görülmüş ve Türk ekonomisi uluslararası bir kuruluşun yörüngesine girmekle daha büyük sorunlarla uğraşmak zorunda bırakılmıştır²⁴.

DP'nin gerçekleştirmiş olduğu icraatlar toplumun partiye olan güvenini sarsmış ve oluşan bu yeni tablo halkın siyasi tercihlerine yansımıştır. DP'nin oylarının son seçimlerde %50'nin altına düşmüş olması, hükümetin muhalefet partilerine uyguladığı baskıdan canı yanan CHP'ye istediği fırsatı vermiş ve diğer partilerin de desteğini alarak DP'ye karşı söylemlerini sertleştirmiştir. DP'nin muhalefetin tutumu karşısındaki tepkisi uygulamalarda yumuşamaya gitmek ve uzlaşma şeklinde olmamış hatta CHP'nin temsil ettiği Milli Muhalefet Cephesine karşılık, Vatan Cephesi kurularak ikili ilişkilerin daha da çıkmaza girmesine neden olunmuştur. Hükümet ve muhalefet partilerinin çeşitli adlarla kurmuş oldukları bu cephelerde birbirlerine sataşarak nefret söylemlerinde bulunmaları CHP lideri İnönü'nün ve diğer parti yöneticilerinin harekete geçmesine neden olmuştur. CHP lideri İnönü ve ekibi hak, özgürlük ve demokrasi argümanlarıyla yurt gezileri düzenleyerek halkın arasına karışmak istemiş fakat bu geziler çeşitli engellerle karşılaşmıştır. Muhalefetin düzenlemek istediği bu gezilerin iktidar tarafından sabote edildiğine dair düşüncelere kapılması iki taraf arasındaki ipleri kopma noktasına getirmiştir. Taraflar arasındaki kavga ülkeyi yeni bir huzursuzluğa doğru sürüklemiş ve bu durumun genel sorumlusunun CHP olduğunu iddia eden Başbakan Menderes birtakım kararlar almıştır. Menderes'in yaşanan olayların temellerinin araştırılması için Meclis bünyesinde bir Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasını istemesi var olan siyasi gerilimi daha da tırmandırmıştır. Üniversite öğrencilerinin hükümeti protesto eylemlerine başlaması ve mecliste muhalefet etme imkânı kalmadığını düşünen siyasi partilerin bu yürüyüşlere destek vermesi siyasetin tıkanmasına, meclisin ise iş göremez hale gelmesine neden olmuştur. Hükümet olayların gün geçtikçe büyümesi üzerine çareyi sıkıyönetim ilan etmekte ve sokağa çıkma yasağı uygulamakta bulmuş fakat sokaktaki tansiyon bir türlü düşürülememiştir²⁵.

Hükümet almış olduğu tedbirlerle sokak olaylarını bastırmakta yetersiz kalmış ve olaylar artık kontrol edilemez bir hal almıştır. Yaşananları uzun zamandır takip eden ordu içindeki bir kısım subaylar DP'nin meşru çizgiden uzaklaştığını ve bir müdahalenin zamanının geldiğini düşünmüştür. Nitekim yaşanan gelişmeler ordunun

²⁴ Demir, "Modern Türkiye" s. 182.

²⁵ Göktepe, "Türkiye'nin Politik Tarihi", s. 372.

hükümete müdahalesi ile sonuçlanmış, 27 Mayıs 1960 tarihinde cumhurbaşkanı ve başbakan başta olmak üzere bakanlar ve parti ileri gelenleri tutuklanarak Harp Okuluna getirilmişlerdir. Ordu, askeri müdahalenin kardeş kavgasından korunmak için gerçekleştirildiğini söylemiş ve darbe sonrası toplumsal huzurun tekrar kurulması için birtakım adımlar atılmıştır. DP iktidarını deviren askerler Genelkurmay başkanı Cemal Gürsel başkanlığında Milli Birlik Komitesi (MBK) adı altında bir araya gelmişler ve teknokratlardan oluşan bir kabine kurmuşlardır. Ayrıca kabul etmiş oldukları geçici anayasayla hem askeri idarenin hukuki çerçevesini oluşturmayı hem de darbeyi meşru zemine oturtmayı amaçlamışlardır²⁶.

Üyelerinin çoğunluğunun askerlerden oluştuğu MBK, Ekim 1961 seçimlerine kadar yaklaşık on yedi ay görevde kalmıştır. MBK, yetkileri elinde bulundurduğu bu dönem içerisinde bir yandan Kurucu Meclis'in (KM) oluşturulması, yeni bir anayasa hazırlanması ve seçim kanununda değişikliğe gidilmesi yönünde çalışmalar yaparken diğer yandan da iktidarı sivil idareye bırakmak istemesinden dolayı siyasal faaliyetlerine hız vermiştir. Bu arada MBK, söz konusu hedeflerini gerçekleştirmenin önünde engel olarak gördükleri 14'leri ve askeri müdahalenin devamından yana olanları tasfiye etmiştir. Komitenin kendi içinde başlattığı bu arınmadan sonra Kurucu Meclis çalışmalarına başlamış ve kısmen de olsa siyasi partilere konan kısıtlamalar kaldırılmıştır²⁷.

Nitekim Demokrat Parti'nin yokluğunda oluşan boşluğu doldurmak ve bu partinin oylarını meşru zeminde tutmak amacıyla yeni siyasi partilerin kurulması bizzat Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından teşvik edilmiştir. Bu çalışmalar neticesinde on üç siyasi parti kurulmuş, kurulan bu partiler arasında siyasal alanda hiçbir etki yaratamayanlar olduğu gibi ön plana çıkmayı başarabilen partiler de olmuştur. Siyasal alanda adından söz ettiren partilere örnek verilecek olursa, 11 Şubat 1961'de Ragıp Gümüşpala önderliğinde kurulan Adalet Partisi (AP) ve 13 Şubat 1961'de Ekrem Alican'ın kurduğu Yeni Türkiye Partisi (YTP) gösterilebilir²⁸.

Bu arada MBK'nin yönetimi sivil idareye bırakma yönündeki kararlılığı doğrultusunda 1961 yılında yeni bir anayasa hazırlanmış ve halkoyuna sunularak kabul

²⁶ Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze*, Ankara 2019, s. 98-101; *Tercüman*, 28 Mayıs 1960, S. 1787.

²⁷ Zürcher, *Modernleşen Türkiye*, s. 353-355.

²⁸ Adem Çaylak- Hüseyin Baran, "Türkiye'de Kemalist Rejimin Ordu ile Pekişmesi ve Darbeler Arası Dönem (1960-1970)", *Osmanlı'dan İkininli Yıllara Türkiye'nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 422.

edilmiştir. Anayasanın kabul edildiği, siyasi partilerin kurulup ülkenin yeniden sivilleşme çabalarının yaşandığı günlerde, devam etmekte olan Yassıada yargılamaları da sonuçlanmıştı. DP’li birçok ismin yargılandığı bu mahkemeler sonucunda Başbakan Adnan Menderes, Maliye Bakanı Hasan Polatkan ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu idam edilmişlerdir²⁹.

Adnan Menderes’in ve diğer bakanların idam edilmesi gerek yurt içinde gerekse yurt dışında geniş yankı uyandırmıştır. Söz konusu idamların kamuoyunun vicdanını derinden yaraladığı ve halkın siyasilere olan kırıngınlığının devam ettiği bir zamanda 15 Ekim 1961 tarihinde seçimlere gidilmiştir. Bu seçimlerde AP %34,7 oyla 158, CHP ise %36,7 oyla 173 milletvekili çıkarmıştır. 1961 Anayasası’nın bir ürünü olan Cumhuriyet Senatosu³⁰ seçimlerinde ise AP %35,4 ile 70, CHP ise %37,2 ile 36 senatörlük kazanmıştır. Seçim sonuçları askeri memnun etmemiş, ordu içinde bir kaynaşmanın yaşanmasına neden olmuştur. Ordunun yeniden harekete geçmek isteyişi CHP lideri İnönü, Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay ve kuvvet komutanlarının çabalarıyla önlenebilmiştir. Ordunun müdahale edecek olması siyasilere kısa süreli bir panik havası yaşatmışsa da ülkenin siyasi geleceğini şekillendirecek konular gündemin ilk sırasına oturmuştur. Sözgelimi; meclisin toplanması, hükümetin kurulması ve Cumhurbaşkanının seçilmesi önemli tartışmalara yol açabilecek konulardandı. Nihayet, bu konular sırasıyla çözüme kavuşturulmuş Cemal Gürsel ilk turda cumhurbaşkanı seçilmiştir. Yine CHP-AP mutabakatı sonucunda 20 Kasım 1961’de I. İnönü Koalisyon hükümeti oluşturulmuş ancak bu koalisyon siyasi af konusunda çıkan anlaşmazlık yüzünden kısa sürede yıkılmak zorunda kalmıştır³¹.

CHP-AP sun’i hükümetinin kamuoyunda meydana getirdiği hoşnutsuzluk Talat Aydemir önderliğinde bir grup subayın hükümete isyan etmesine neden olmuş ise de bu

²⁹ Ayfer Özçelik, “1960’dan Günümüze Türk Siyasal Hayatı”, *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, (ed.) Süleyman İnan-Ercan Haytaoğlu, Ankara 2007, s. 154-155.

³⁰ Çift Meclis: 1961 Anayasasının bir ürünü olan çift meclisle TBMM iki meclisten oluşmaktaydı; Millet Meclisi ve Senato. Millet Meclisi, nisbi temsil yöntemiyle seçilen 450 üyeden oluşmakta; Senato ise çoğunluk sistemiyle seçilen 150 üye ile eski MBK üyelerinin ve eski Cumhurbaşkanlarının tabii senatör olarak katılmasıyla ve de Cumhurbaşkanınca atanan 15 üyeden meydana gelmekteydi. Senatörler, 6 yıllık bir dönem için seçilmekteydi. Senatö üyeliğine seçilmek için 40 yaşını bitirmiş olmak ve bir yüksek öğretim kurumundan mezun olmak gerekiyordu. Yasalar önce Meclis’te görüşülür, daha sonra da Senato’ya sevk edilirdi. Bazı özel ve olağanüstü durumlarda her iki meclis birlikte toplanırdı. TBMM deyimi, her iki meclisi kapsayacak şekilde kullanılmaktaydı. Ayrıca Senato üyelerinin 1/3’ü yapılan seçimlerle iki yılda bir yenilenmekteydi. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Çavdar, *Demokrasi Tarihi*, s. 102.

³¹ Cihat Göktepe, “Türkiye’de 27 Mayıs Darbesi Sonrası İç ve Dış Siyasal Gelişmeler (1961-1964)”, *Osmanlı’dan İkininli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 404-406.

olay büyümeden önlenmiştir. Aydemir'in başarısız darbe girişimi sonucunda hükümeti kurma görevi yeniden İsmet İnönü'ye verilmiştir. İnönü'nün siyasi parti önderleriyle gerçekleştirdiği görüşmeler sonucunda 25 Haziran 1962'de II. İnönü Koalisyon hükümeti kurulmuştur.

Hükümet yeniden kurulmuş olmakla birlikte ordu içindeki hareketlilik son bulmuş değildi. Bu da sivil hükümetleri ordu karşısında teyakkuz halinde olmaya yöneltmiştir. Nitekim ordu ve siyaset arasında yaşanan gerilim ve tartışmalar iç politikayı olumsuz etkilemiş nazik bir dönemden geçildiği bu zamanda Talat Aydemir ve arkadaşları 1963 yılında yeniden harekete geçerek yarım bıraktıkları darbe teşebbüsünü tamamlamak istemişlerdir. Aydemir ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği bu darbe girişimi İsmet İnönü'nün müdahalesiyle önlenmiştir. Bu darbe girişimin sorumluları olan Talat Aydemir ve Binbaşı Fethi Gürcan ise idam edilmişlerdir³².

İnönü, her ne kadar 21 Mayıs 1963 isyanını bastırıp takdirleri toplamışsa da farklı partilerin katkısıyla kurulan II. İnönü hükümeti de uzun ömürlü olamamıştır. Hükümeti kurma görevi yeniden İnönü'ye verilmiş ise de onun reddetmesi üzerine bu görev yerel seçimlerde başarı gösteren ikinci büyük partinin (AP) genel başkanı Ragıp Gümüşpala'ya verilmiştir. Gümüşpala, CHP'siz bir hükümetin kurulabileceğini ispatlamaya yönelik bir çalışma içine girmiş ve bu konuda Millet Partisi'nden (MP) Osman Bölükbaşı'nın desteğini almıştır. Fakat yapmış olduğu çalışmalar sonucunda CHP'siz bir hükümetin kurulmasının mümkün olmadığını anlayarak Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e görevi iade etmek zorunda kalmıştır. Son olarak hükümeti kurmakla görevlendirilen İnönü, bağımsızlardan müteşekkil 25 Aralık 1963'te III. İnönü Koalisyon hükümetini kurmuştur³³.

III. İnönü koalisyon hükümetinin kurulduğu günlerde Türkiye, Kıbrıs sorunu ile de uğraşmak zorunda kalmıştır. Hükümet, Rumların Türklere yönelik saldırıları karşısında uluslararası antlaşmaların Türkiye'ye tanıdığı haklar çerçevesinde, Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunmak istemiş fakat söz konusu müdahale, dönemin Amerika Başkanı Johnson tarafından engellenmiştir. Amerika'nın araya girmesine rağmen İnönü'nün tehditlere boyun eğmeyişi dış güçlerin Türkiye'nin iç meselelerine karışmasına neden olduğu yolunda yorumların yapılmasına neden olmuştur. Söz konusu iddialarda Amerika'nın güdümünde bir başbakanın iktidara taşınmak istendiği

³² Çaylak, "Kemalist Rejim", s. 431-432.

³³ Ahmad, *Demokrasi Süreci*, s. 188.

söylenmiştir. Başbakanla ilgili tartışmaların sürdüğü bir ortamda AP’de değişiklikler yaşanmış, Ragıp Gümüşpala’nın vefat etmesiyle AP Genel Başkanlığına Süleyman Demirel getirilmiştir. Demirel, baştan beri takip ettiği İnönü hükümetinin icraatları hakkında sert eleştirilerde bulunmuş, bu da siyasiler arasında CHP’siz hükümet kurma özlemini yeniden alevlendirmiştir. CHP’yi iktidardan uzaklaştırma çabaları içinde olan Demirel siyasi partilerden gerekli desteği bulmuş; başta Osman Bölükbaşı’nın MP’si olmak üzere Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) ve YTP’nin de kendisine destek vermesiyle III. İnönü hükümeti 13 Şubat 1965’te düşürülmüştür. III. İnönü Hükümeti’nin düşürülmesiyle başta hükümet kurma çalışmalarına girilmiş ve partisiz bir başkan adayı bulunmaya çalışılmıştır. Yapılan toplantılar sonucunda yeni hükümetin Suat Hayri Ürgüplü tarafından kurulması, başbakan yardımcılığına da Süleyman Demirel’in getirilmesi kararlaştırılmıştır. Suat Hayri Ürgüplü’nün kurduğu hükümet, AP, MP, CKMP ve YTP’den oluşmuş ve Ekim 1965’e kadar görevde kalmıştır³⁴.

Ürgüplü hükümetinde başbakan yardımcılığı yapan Süleyman Demirel meclisi tanıyıp ordu ve dış güçlerle uzlaşmayı sağladıktan sonra 10 Ekim 1965 genel seçimlerine gidilmiş, seçimlerde AP %50,48 ile 240, CHP ise %27, 44 ile 134 milletvekili, Türkiye İşçi Partisi (TİP) ise %2,97 ile 15 milletvekili kazanmıştır. TİP’in seçimlerde gösterdiği bu başarı sonucunda ilk defa sosyalist bir parti meclise girmiş bu da mecliste bazı konuların tartışılmasına cesaret vermiştir. 1965 genel seçimleri sonucunda AP, tek başına hükümet kurabilecek çoğunluğu elde etmiş ve böylece koalisyon dönemleri sona bulmuştur³⁵.

AP her ne kadar tek başına hükümeti kurabilecek çoğunluğu elde etmiş olsa da parlamenter rejime egemen olamama sancısı yaşamış, bu da partinin faaliyetlerinden memnun olmayan bir grupla ordu arasında bir mücadelenin yaşanmasına yol açmıştır³⁶. AP gerek kendi içinde gerekse orduyla sağlıklı bir ilişki kurmanın yollarını aradığı 1965-1971 arası dönemde ekonomi konusunda önemli işler başarmıştır. Söz konusu dönemde ekonomide büyüme yaşanmış, enflasyon düşmeye başlamış ve başarı grafiği yüksek tutulmaya çalışılmıştır. Hükümet ekonomide gösterdiği hassasiyeti dış politikada da uygulamış, dengeli bir dış politika takip ederek, ABD’nin çizgisinden

³⁴ Zürcher, *Modernleşen Türkiye*, s. 362-364.

³⁵ Çavdar, *Demokrasi Tarihi*, s. 151.

³⁶ Ümit Cizre-Sakallıoğlu, *AP-Ordu İlişkileri Bir İkilemin Anatomisi*, İstanbul 1993, s. 59.

ayrılmamakla beraber, komşu ülkeler ve bağlantısızlarla ilişkilerin zedelenmeden yürütülmesine azami dikkat etmiştir³⁷.

Hükümetin iç ve dış politikada sağlam adımlarla icraatlarını yürütmeye çalıştığı bir zamanda Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in rahatsızlanması ve tedavi için yurtdışına gitmek zorunda kalması, yeni bir cumhurbaşkanlığı seçim maratonunu gündeme getirmiştir. Bu göreve kimin getirileceği konusunda siyasi partiler arasında uzun tartışmalar yapılmış nihayet CHP ve AP'nin anlaşmaya varmaları üzerine Cevdet Sunay 28 Mart 1966'da beşinci Cumhurbaşkanı olarak göreve başlamıştır³⁸.

Cumhurbaşkanı konusunda her ne kadar isim değişikliğine gidilmişse de yeni bir askeri müdahale yaşanması korkusu siyasilerin zihnini meşgul etmeye devam etmiştir. Siyasi partilerin mevcut konumunu gözden geçirdiği bir sırada CHP, politikasında değişikliğe giderek yeni bir kimlik arayışına girmiştir. CHP yapmış olduğu çalışmalar sonucunda "ortanın solu" fikrini ortaya atmış ve politikasını bu fikir üzerinden yürütmek istemiştir. CHP, başlangıçta ortanın solu tabirini devletçilik, halkçılık ve reformculukla bir tutsa da bu fikir sonrasında aşırı sağ akımları durduracak bir ideoloji haline gelmiştir. Ortanın solu fikriyle yapılmak istenenler toprak reformu, sosyal hakların genişletilmesi, kırsal kalkınma ve gelir adaletinin sağlanması olarak özetlenmiş, özellikle köylünün kalkındırılması hedeflenerek yapılmak istenenler halka anlatılmaya çalışılmış fakat gerekli halk desteği sağlanamamıştır. CHP'nin söz konusu başarısızlığının nedenleri arasında 1965 seçimleri yenilgisi, ortanın solu fikrinin içinin doldurulamaması ve halka anlatılamaması sayılabilir. 1969 seçimleri öncesi Ecevit öncülüğünde başlatılan ve düzen değişikliği olarak nitelendirilen ortanın solu hareketiyle halkın desteği alınamadığı gibi parti kendi içerisinde de bu fikre muhalif bir grubun tepkisiyle karşılaşmış ve parti içinde ayrılığa giden süreç Turhan Feyzioğlu'nun önderliğinde Güven Partisi'nin (GP) kurulmasıyla sonuçlanmıştır³⁹. Aynı şekilde Türkiye İşçi Partisi (TİP)'ne mensup milletvekilleri arasında da fikir anlaşmazlıkları olmuş ve parti bölünmüştür⁴⁰.

CHP içindeki bölünme yeni siyasi partilerin ortaya çıkmasına ve siyasi rekabetin kızışmasına neden olurken dışta da tüm dünyayı etkisi altına alabilecek olaylar meydana gelmiştir. Çeşitli çevrelerce 68 hareketi olarak adlandırılan ve öğrencilerin aktif rol

³⁷ Çaylak, "Kemalist Rejim", s. 439.

³⁸ Demir, "Modern Türkiye", s. 187.

³⁹ Çavdar, *Demokrasi Tarihi*, s. 152-156.

⁴⁰ Zürcher, *Modernleşen Türkiye*, s. 372.

oynadığı bu harekette üniversitelerde reform ve demokrasi talepleri dile getirilmiş fakat bu istekler yerini zamanla düzen değişikliğine bırakmıştır. Üniversite öğrencilerinin başını çektiği bu harekette kapitalist sistemin yaratmış olduğu aksaklıklar da ortadan kaldırılmak istenmiş ve kapitalizme karşı bir duruş sergilenmiştir. Öğrenci olayları üniversitede reformdan kapitalizm karşıtlığına dönüşmesiyle olaylar tüm dünyaya yayılmış ve zamanla Türkiye’yi de etkisi altına almıştır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de üniversitede reform istekleriyle ön plana çıkan 68 hareketi ordunun da desteğini alarak zamanla bir ideoloji halini almıştır. 1969 yılına gelindiğinde söz konusu öğrenci olayları tırmanışa geçmiş üniversitelerde işgal ve boykotlarla başlayan bu hareket giderek yerini şiddete bırakmaya başlamıştır⁴¹.

1969 yılı, işçi ve öğrenci eylemlerinin artıp ordu içindeki iç çekişmenin su yüzüne çıkmaya başladığı yıl olmuştur. Konunun tarihsel temelleri arasında Kıbrıs sorunu ve bu konuyla ilgili olarak Amerika Başkanı Johnson’ın 5 Haziran 1964’te İnönü’ye gönderdiği mektup yer almaktadır. Söz konusu mektupta, Türkiye’nin Kıbrıs’la ilgili girişimlerine değinilmiş, Sovyetlerin işe karışması durumunda NATO’nun Türkiye’nin yardımına gelmeyebileceği belirtilerek adaya çıkarma yapılması durumunda Amerikan silahlarının kullanımı yasaklanmıştır⁴². Ayrıca Amerika’nın geçmiş yıllarda Türkiye’ye yapmış olduğu yardımları gündeme getirmesiyle birlikte halkın ulusalcı refleksleri ortaya çıkmış ve anti-emperyalist bir tavır takınılmasına yol açmıştır. ABD deniz kuvvetlerine bağlı 6. Filo’nun İstanbul’a gelmesi ve Amerikan subaylarına şiddet uygulanması yine ABD Büyükelçisinin hedef gösterilerek arabasının ODTÜ’de yakılması söz konusu tepkinin bir tezahürüdür. Ayrıca ABD’nin Türkiye’deki üslerini NATO dışı amaçlarla kullanıyor olması ve bu yapılanlarda Türkiye’nin görüşünün alınmayıp Sovyetlere karşı zor durumda bırakılmak istenmesi çabaları söz konusu eylemlerin bir diğer nedenidir⁴³.

Amerikan karşıtı eylemlerin tüm hızıyla devam ettiği bir sırada 1969’da Taksim’de “kanlı pazar” olarak adlandırılan olaylar meydana gelmiş, belli bir

⁴¹ Ali Şahin, “Türkiye’de Sol ve 9 Mart 1971 Darbe Girişiminin İdeolojik -Siyasal Arka Planı”, 19. Yüzyıldan Günümüze Türkiye’de İktidara Müdahaleler ve Darbeler, (haz.) Selcan Koçaslan, Ankara 2019, s. 585-586.

⁴² Nasuh Uslu, “1965- 1970 Dönemi Dış Politika”, *Osmanlı’dan İkininli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 469-477.

⁴³ M. Seyfettin Erol, “1971-1980 Dönemi Türk Dış Politikası”, *Osmanlı’dan İkininli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 521-524.

ideolojinin taraftarlığını yapan ve kendi görüşünü zor kullanarak benimsetmeye çalışan sağcı ve solcu grupların kavgaya tutuşmasıyla olaylar büyümüştür. Milliyetçi Hareket Partisi'ne (MHP) mensup komandolarla onların karşısında yer alan solcu grubun çatışması yaşanan bu hareketlere devletin müdahalesini zorunlu kılmıştır. Fakat hükümetin müdahalede yumuşak davrandığı ve taraflara tolerans gösterip birçok olayı görmezden geldiği, bunun da askerî müdahale taraftarlarını cesaretlendirdiği yolunda yorumların yapılmasına neden olmuştur⁴⁴. Yaşanan bu kavgalar toplumun sağcı ve solcu diye bölünmesine neden olurken kamuoyunda her iki taraftan birinin yok edilmesi halinde her şeyin düzeleceğine dair bir kanaatin oluşması, hükümetin iki görüşün arasında sıkışıp kalmasına yol açmıştır. Mücadele sağcıların Ülkü Ocakları ile solcuların Türkiye Devrimci Gençler Federasyonu arasında silahlı bir hal almaya başlamasıyla toplumsal kargaşanın boyutu her geçen gün artmıştır. Sokaktaki şiddet mecliste de sert tartışmaların yaşanmasına neden olmuştur⁴⁵. Hükümet alınacak sert tedbirlerle sorunların daha da derinleşmesinden endişe edip sorumluluğun kurumlar arasında paylaştırılması gerektiğini söylerken muhalefet hükümeti sorumsuz ve basiretsiz olmakla suçlamıştır. Özellikle İnönü, hükümetin tarafgirliğine vurgu yaparken hükümeti elindeki yetkileri doğru kullanmamakla itham etmiştir.

Ülke olarak içte ve dışta zor günlerden geçildiği bir dönemde 1969 genel seçimlerinin yapılacak olması siyasi parti liderlerini sorunların üstüne şal örtmeye ve seçim atmosferine girmeye itmiştir. Parti ileri gelenleri Türkiye genelinde olduğu gibi Konya'da da yoğun bir seçim çalışması içinde olmuşlardır. Siyasi partiler, Konya il ve ilçe teşkilatları aracılığıyla köy, mahalle ve bucaklara geziler düzenlemiş burada halkın istek ve şikayetlerini dinledikleri gibi iktidara gelmeleri halinde gerçekleştirecekleri projeler hakkında da bilgi vermişlerdir. Aynı şekilde siyasi parti liderleri de seçimler öncesi Konya'ya gelmişler ve burada düzenledikleri mitinglerle halka hitap etmişlerdir. Hatta siyasilerin Konya'ya olan ilgisi kamuoyunda “siyaset pazarı kızıştı” şeklinde yorumların yapılmasına neden olmuştur⁴⁶.

Seçimler dolayısıyla Konya'ya gelen CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit'e Konyalıların ilgisi yoğun olmuştur. Ecevit'in konuşması daha çok “düzen değişikliği” üzerine olmuş ve söz konusu değişikliğin halkın iradesiyle gerçekleştirileceğini

⁴⁴ Zürcher, *Modernleşen Türkiye*, s. 367-368.

⁴⁵ Fuat Uçar, *Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Cephe Hükümetleri*, Ankara 2015, s. 108-111.

⁴⁶ *Yeni Meram*, 27 Eylül 1969, S. 5758.

vurgulamıştır. Ecevit, iktidara gelmeleri halinde Türkiye’yi yabancı sermayenin sömürsünden kurtaracaklarını ve Türk petrollerine sahip çıkacaklarını söylemiştir⁴⁷.

Aynı şekilde AP’de seçim faaliyetlerinde başlamış hatta AP ileri gelenleri iddialı seçim söylemlerinde bulunmuşlardır. AP Konya Milletvekili Necati Kalaycıoğlu, *“iktidar olarak vatandaş hizmetimizden çok memnun kaldı”*⁴⁸ derken AP Konya milletvekili aday Mustafa Kubilay İmer, partisinin seçimlerde en az on iki milletvekili çıkaracağını iddia etmiştir⁴⁹. Aynı şekilde Eski İçişleri Bakanı Faruk Sükan; tepeden inme iktidar devrinin çoktan geçtiğini ve AP’nin tek başına iktidar olacağını ileri sürmüştür⁵⁰. Seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte AP Genel Başkanı Süleyman Demirel Konya’ya gelmiş ve burada halka hitaben bir konuşma yapmıştır. Kendisine yaklaşık elli bin kişinin eşlik ettiği miting de Demirel, daha çok AP’nin iktidarda olmasına vurgu yapmış ve bu sürede vatana yeni bir vatan daha ilave ettiklerine işaret ederek iktidarlarını iki gözlü heybeye benzetmiştir; *“heybenin bir gözünde dört yılda yaptıklarımız var, diğer gözünde ise önümüzdeki dört yılın ümitleri var”* dedikten sonra dört yıl içerisinde Konya’ya yaptıkları hizmetlerden bahsetmiştir. Demirel, krom magnezit, cıva, bez ve alüminyum fabrikalarına sarf edilen para tutarları hakkında bilgi vermiş, özellikle alüminyum fabrikası üzerinde durarak buraya sarf edilen ve edilecek olan bir milyar sekiz yüz milyon liranın Türkiye bütçesinin on ikide birine denk geldiğini, bu parayla Konya’nın yeniden yapılabileceğine temas etmiştir. Ayrıca yeniden iktidara gelmeleri halinde Konya’ya yapacakları projeler hakkında da açıklamalarda bulunmuş; Konya’ya çimento ve şeker fabrikası kazandırılacağını, Ereğli ve Karaman bez fabrikalarının ise genişletileceğini söylemiştir. Demirel’in vaatleri bunlarla sınırlı kalmamış; en büyük arzusunun Konya’yı üniversiteye kavuşturmak olduğunu fakat bunun kolay iş olmadığını belirttikten sonra en geç şubat ayına kadar üniversitenin bir fakültesinin Konya’ya açılacağını, diğer fakültelerin de peyderpey buna ilave edileceğini, böylece üniversitenin tamamlanacağını dile getirmiştir. Ayrıca şehrin ekonomisine katkı sağlayacağını düşündükleri bir projeden de bahsetmiş; Konya’ya bir petrol rafinerisi yapılacağını, bu rafineride borularla Konya’ya aktarılacak olan ham petrolün işleneceğini ifade etmiştir. Son olarak Konya’nın tüm Türkiye’yi besler hale getirmesi için Konya tarımını geliştirmeye dönük çalışmalarda

⁴⁷ *Yeni Konya*, 6 Ekim 1969, S. 7507; *Yeni Meram*, 6 Ekim 1969, S. 5765.

⁴⁸ *Yeni Meram*, 2 Ekim 1969, S. 5762.

⁴⁹ *Yeni Meram*, 30 Eylül 1969, S. 5760.

⁵⁰ *Yeni Meram*, 6 Ekim 1969, S. 5765.

bulunacaklarını Konya toprağına uygun tohum ve gübre verileceğini, Konya çiftçisine sahip çıkılacağını ve zirai kredilerin arttırılacağını müjdelemiştir⁵¹.

1969 seçimlerinin yaklaşmasıyla birlikte Necmettin Erbakan, başlarda AP'den şansını denemek istemiş ve bu amaçla AP Genel Merkezine giderek önseçimlere katılmak için müracaatta bulunmuşsa da adaylığı AP yönetimi tarafından kabul edilmemiştir⁵². AP'nin ret kararının ardından seçim çalışmalarını Bağımsız Konya milletvekili adayı olarak yürüten Necmettin Erbakan, seçimler öncesinde dikkat çekici açıklamalarda bulunmuş ve *"AP gemisinin sahibi olacağım"* demiştir⁵³. Erbakan'ın seçimlerin yapılmasına az bir zaman kala Konya'ya bir ziyaret gerçekleştirmiş burada yaptığı konuşmada yaklaşık 7 bin kişi kendisini dinlemeye gelmiştir. Erbakan, *"Türkiye yeni bir çağın eşiğindedir, yeni çağır iman çağırır, imanlı Türkiye'nin temelini atacağız"* dedikten sonra sanayi ve ekonomi alanlarında kuvvetli bir Türkiye kurmanın hayali içerisinde olduğundan bahsetmiştir. Bununla birlikte yatırımlarının temelinde daha çok Anadolu olduğunu, Anadolu'nun sanayi alanında kalkındırılacağını, Anadolu'da yabancı sermayeye son verileceğini, Anadolu halkının faizden kurtarılacak; elektrik, su, yol gibi sorunlarının halledileceğini söyledikten sonra komünistlerle masonların Türkiye'den atılacağını, din hürriyeti olacağını ve imanlı bir gençlik yetiştirileceğini izah etmiştir⁵⁴.

Siyasi parti yetkililerinin yoğun seçim çalışmalarının ardından Türkiye genelinde 1969 genel seçimleri yapılmıştır. Seçim sonuçlarıyla ilgili yapılan değerlendirmelere bakıldığında seçimlerde özellikle iki partinin durumu öne çıkmıştır. AP'nin 1965 seçimlerine göre düşüş yaşadığı buna rağmen %46,6 oy oranı ile 256 milletvekili kazanarak meclisteki çoğunluğunu koruyabildiği ve alınan bu sonucun partinin tek başına iktidara gelmesi için yeterli olduğu belirtilmiştir. CHP ile ilgili olaraksa seçimlerde diğer partilerin kayıplarından faydalanamadığı dolayısıyla %27,4 oy oranıyla yalnızca 143 milletvekili kazanabildiği ifade edilmiştir⁵⁵.

Konya'nın Meclise 16 milletvekili gönderecek olmasından hareketle seçim sonuçları Türkiye genelinde olduğu gibi Konya'da da gündemi meşgul etmiştir.

⁵¹ *Yeni Konya*, 11 Ekim 1969, S. 7512; *Yeni Meram*, 11Ekim 1969, S. 5770.

⁵² Ömer Çınar, *Türk Siyasi Hayatında Millî Nizam Partisi*, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisan Tezi), Ankara 2016, s. 56.

⁵³ *Yeni Meram*, 6 Ekim 1969, S. 5765.

⁵⁴ *Yeni Konya*, 9 Ekim 1969, S. 7510; *Yeni Meram*, 9 Ekim 1969, S. 5768.

⁵⁵ <http://www.ysk.gov.tr/tr/1950-1977-yillari-arasi-milletvekili-genel-secimleri/3007>, Erişim Tarihi, 19 Haziran 2020.

Partilerin Konya’da aldıkları oylar ve çıkardıkları milletvekili sayısına bakıldığı zaman AP’nin 132.241 oyla 9 milletvekili, CHP’nin 60.189 oyla 4 milletvekili, GP’nin 27623 oyla 2 milletvekili, Bağımsızların ise 24202 oyla 1 milletvekili kazandığı görülmektedir. Seçim sonuçları kamuoyuna “*Seçim, AP’nin zaferiyle neticelendi*”, “*Erbakan Milletvekili oldu*” şeklinde manşetlerle duyurulmuştur⁵⁶.

Seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından bazı çevrelerin seçimlerle ilgili bazı tespitleri olmuştur. Konya halkının 1965 seçimlerine göre katılımının düşük olduğu ve 306.452 kişinin oy kullandığı vurgulandıktan sonra sırasıyla partiler hakkında yorumlarda bulunulmuştur. İlk olarak küçük partiler arasında kabul edilen TİP, MP, MHP ve YTP’nin oy sayısının az olduğu bu nedenle Konya’dan milletvekili çıkaramadıklarından bahsedilmiştir. AP ile CHP’nin milletvekili sayılarında değişiklik olmadığı fakat özellikle CHP’de kopmalar olduğuna dikkat çekilmiştir. Öyle ki 1965 seçimlerinde CHP konya milletvekilleri arasında yer alan İhsan Kabadayı, Vefa Tanır, Nazif Kurucu ve Fakih Özfakih’ten ikisinin GP’ye geçtiği, bir kısmının seçimlere katılmadığı, bir kısmının da seçimi kaybettiği ileri sürülerek 1969 seçimlerinde CHP’nin listesinde yeni isimlerin yer aldığı iddia edilmiştir. Bunun dışında CKMP’nin 1965 seçimlerine katıldığı fakat sonradan dağılarak yerini MHP’ye bıraktığına işaret edilmiştir⁵⁷. Son olarak yapılan seçimler neticesinde AP’den Mekki Keskin, Selçuk Aytan, Sait Sina Yücesoy, Ziyaeddin İzerdem ve Kemal Ataman’ın, CHP’den Nazif Kurucu ve Fakih Özfakih’in, MP’den Seyit Faruk Önder’in ve İşçi Partisi’nden Yunus Koçak’ın bu dönem meclise giremediği ifade edilmiştir⁵⁸. Seçimlerle ilgili yapılan yorumların ardından kazanan Konya milletvekillerinin isimleri şu şekildedir:

AP Konya Milletvekilleri: Faruk Sükan⁵⁹, Bahri Dağdaş⁶⁰, Ethem Kılıçoğlu⁶¹, Mehmet Necati Kalaycıoğlu⁶², Yılmaz Öztuna⁶³, Baha Müderrisoğlu⁶⁴, Mustafa Kubilay İmer⁶⁵, Özer Ölçmen⁶⁶ ve Sezai Ergun⁶⁷.

⁵⁶ *Yeni Konya*, 13 Ekim 1969, S. 7512.

⁵⁷ *Yeni Konya*, 16 Ekim 1969, S. 7515.

⁵⁸ *Yeni Meram*, 15 Ekim 1969, S. 5773.

⁵⁹ Faruk Sükan: 1921, Karaman doğumludur. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Paris’te ihtisas yapmıştır. Dahiliye uzmanıdır. Serbest doktorluk, Ereğli Belediye Meclis Üyesi ve Belediye Başkanı, I. (XII), II. (XIII), III. (XIV) ve IV. (XV) ve V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili, 29. Hükümet Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, 30. Hükümet İçişleri Bakanı, 42. Hükümet Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yapmıştır. Sükan, 3 Ocak 2005’te Vefat etmiştir. Ahmet Çobanoğlu, *1920-1921 Tarihine Kadar Konya’dan Türkiye Büyük Millet Meclisine Seçilen Milletvekilleri ve Senatörler Albümü*, Konya 2013, s. 170; Kazım Öztürk, *Türkiye Büyük Millet Meclisi 1920-1973*, Ankara 1973, s. 460.

⁶⁰ Bahri Dağdaş: 1919, Kars Zarşat (Arpaçay) doğumludur. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve İsviçre Yüksek Ziraat Mühendislik Okulu mezunudur. Almanca bilmektedir. Ziraat yüksek mühendisidir.

CHP Konya Milletvekilleri: Mustafa Üstündağ⁶⁸, İrfan Baran⁶⁹, Sadi Koçaş⁷⁰ ve Orhan Okay⁷¹.

Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ Mühendisi, Konya Şeker Fabrikası Ziraat Müdürü, Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ Genel Müdürlüğü, Etüt ve Zirai Planlama İşleri Müdürü, II. (XIII), III. (XIV) ve IV (XV) Dönem Konya Milletvekili, 30. Hükümet Tarım Bakanı olarak görev yapmıştır. Dağdaş, 28 Haziran 1984 yılında vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 155; Öztürk, *Türkiye*, s. 503.

⁶¹ İbrahim Ethem Kılıçoğlu: 1922, Tirebolu doğumludur. Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezundur. İçişleri Bakanlığı Maiyet Memuru, Kaymakam, Emniyet Müdürü, Ankara Belediye Başkan Yardımcısı olarak görev yapmış, I. (XII), II. (XIII) Dönem Giresun, III (XIV) Dönem Konya Milletvekilidir. Kılıçoğlu, 28 Kasım 1988’de vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 146.

⁶² Mehmet Necati Kalaycıoğlu: 1929, Seydişehir/Ortakaraviran doğumludur. Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü mezunudur. Gazi Eğitim Enstitüsü Talebe Cemiyeti Başkanı, Öğretmen, İlköğretim Müfettişi, II (XIII), III (XIV), IV (XV) ve V (XVI) Dönem Konya Milletvekili, Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonu Başkanı olarak görev yapmıştır; Çobanoğlu, *Albüm*, s. 168; Öztürk, *Türkiye*, s. 504.

⁶³ Yılmaz Öztuna: 1930 İstanbul doğumludur. Paris Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden terktir. Fransızca, İngilizce, Arapça, Farsça bilmektedir. Gazetecidir. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Memuru, MEB, İhtisas Komisyonu Üyesi, Mütahhit, Gazeteci, Hayat Tarih Mecmuası Genel Yayın Müdürü, Yazar gibi birçok alanda görev almıştır. Ayrıca III. (XIV) Dönem Konya Milletvekilidir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 149; Öztürk, *Türkiye*, s. 544.

⁶⁴ Baha Müderrisoğlu: 1917, Karaman doğumludur. İÜ Tıp Fakültesi mezunudur. Münih Üniversitesi Tıp Fakültesi Kalp Hastalıkları alanında ve Ankara Tıp Fakültesi İç Hastalıkları alanlarında uzmandır. Doktor, Sağlık Merkezi ve Devlet Hastanelerinde Mütahassis ve Başkatip, Belediye Meclis Üyesi ve Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı Müfettişi olarak görev yapmıştır. Ayrıca, III. (XIV) Dönem Konya Milletvekilidir. Müderrisoğlu, 6 Aralık 2004’te vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s.147; Öztürk, *Türkiye*, s. 544.

⁶⁵ Mustafa Kubilay İmer: 1928, Konya doğumludur. İlk, orta ve lise tahsilini Konya’da yapmıştır. Hukuk Fakültesi mezunudur, Konya Barosuna kayıtlı olup avukatlık yapmıştır. Ayrıca muhabir, yazar ve gazetecidir. Mes’ul Müdürlük yapmış mecmua ve gazete olmak üzere Konya ve İstanbul matbuatında gazeteciliği ikinci meslek olarak seçmiştir. İçtimai, iktisadi, siyasi konularda 1946’dan bu yana neşredilmiş makaleleri bulunmaktadır. Bunlar arasında İslamiyet ve Sosyalizm, “İslam’da Sağ ve Sol Meselesi”, “Vietnam, Pakistan, Lübnan, Türkiye”, “Kur’an’ı Kerim’in Sistematiği” ve “İslam Türk Milliyetçiliğinin Temel Mevzu ve Meseleleridir.” *Yeni Konya*, 31 Mayıs 1977, S. 10748; İmer, aynı zamanda Konya İl Genel Meclis Üyesi, Grup Başkanı ve 2. Başkanı, III. (XIV) (Ara Seçim), IV. (XV) ve V. (XVI) Dönem Konya Milletvekilidir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 167.

⁶⁶ Özer Ölçmen: Eski Demokrat Parti Milletvekillerinden Himmet Ölçmen’in oğludur. 1936, Sille doğumludur. Almanya Hannover Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü mezunudur. Almanya’da Betonarme ve Statik ihtisası yapmıştır. İnşaat Yüksek Mühendisidir. Almanca, İngilizce bilmektedir. Ankara Zafer Mühendislik ve Mimarlık Yüksekokulu Öğretim üyesi ve İnşaat Bölüm Başkanı, III. (XIV) ve IV. (XV) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. Ölçmen, 27 Mart 2007’de vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 159.

⁶⁷ Sezai Ergun: 1926, Akşehir doğumludur. Öğretmendir. Çeşitli okullarda fizik öğretmeni olarak görev yapmış aynı zamanda MEB Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü Şube Müdürü olarak çalışmıştır. Ayrıca III. (XIV) Dönem Konya Milletvekili olup 33. Hükümette Gençlik ve Spor Bakanlığına getirilmiştir. Ergun, 8 Haziran 2006’da vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s.144; Öztürk, *TBMM*, s. 543.

⁶⁸ Mustafa Üstündağ: 1933, Seydişehir Ortakaraviran’da doğmuştur. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü ABD Wisconsin Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunudur. İngilizce bilmektedir. Üstündağ, İlkokul öğretmeni Müdürü, İlköğretim Müfettişi, Konya Halk Eğitim Başkanı, MEB Halk Eğitimi Müdürlüğü çalışanı, Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Görevlisi, III. (XIV), IV (XV) ve V. (XVI) Dönem Konya Milletvekilli, 37. Hükümet Millî Eğitim, 40. Hükümette Millî Eğitim ve Kültür Bakanı olarak görev yapmıştır. Üstündağ, 30 Haziran 1983 tarihinde vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 160; Öztürk, *Türkiye*, s.544.

⁶⁹ İrfan Baran: 1927, Karaman doğumludur. İÜ Hukuk Fakültesi mezunudur. Serbest avukatlık yapmıştır. I. (XII) ve III (XIV) Dönem Konya Milletvekilidir. Ayrıca 29. Hükümette Adalet Bakanı olarak görev almıştır. Çobanoğlu, *Albüm*, s.143.

⁷⁰ Sadi Koçaş: 1919 Ermenek doğumludur. Harp Okulu ve Harp Akademisinden mezundur. Askerdir. 9. Kolordu, 9. Topçu Alayı Subayı, İzmir 12. Kolordu 112. Topçu Alayı Subayı, Gelibolu 2. Kolordu

GP Konya Milletvekilleri: İhsan Kabadayı⁷² ve Vefa Tanır⁷³.

Konya Bağımsız Milletvekili: Necmettin Erbakan⁷⁴, dır⁷⁵.

Seçim sonuçlarının ardından açıklama yapan AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, “*Tek başımıza iktidara geldik*” diyerek sonuçlardan duyduğu memnuniyeti dile getirirken, AP Konya Milletvekili Özer Ölçmen ise eski Demokrat Parti milletvekillerinden olan babası Himmet Ölçmen’e atıfta bulunarak “*babamın yerini dolduracağım*” demiştir. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü “*milletvekilimiz ve oyumuz arttı*” yorumunda bulunurken; Bağımsız Konya Milletvekili Necmettin Erbakan ise “*yurtta seçimler sandığın zaferiyle sonuçlandı*”⁷⁶, “*temel istikametimiz birleştirici olmaktır*” demiştir⁷⁷. Konya’dan milletvekili adayı olup kazanan isimler memnuniyetini dile getirirken benzer şekilde seçimi kaybedenlerin de duygularına yer verilmiştir. MP Genel Başkan Yardımcısı S. Faruk Önder; “*kendimi hürriyetime kavuşmuş sayıyor hafiflik hissediyorum*” derken eski AP Konya Milletvekili Selçuk Aytan ise “*hiç üzülmedim*” demiştir. Seçimin mağluplarından kabul edilen bir diğer isim, uzun yıllar

Kurmay Karargâhı Subayı, Genelkurmay Harekât Başkanlığı 1. Şube Subayı, MSB İstanbul Temsil Bürosu Müdürü, Bükreş Askeri Ataşesi, Gelibolu 4. Tümen 2. Şube Müdürü, Ankara 2. Ordu 1. Topçu Taburu Komutan Yardımcısı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Harekât Başkanlığı Şube Müdürü, Bağdat Paktı (CENTO) Askeri Karargahı Eğitim Tatbikat ve Harekât Subayı, Londra Askeri Ataşesi, Gelibolu 2. Kolordu Harekât Eğitim Şubesi Müdürü, MSB Yüksek İstişare Kurulu Üyesi, CS Cumhurbaşkanınca seçilen Üye (07.07.1962-istifa: 22.10.1969) gib çeşitli alanlarda görev yapmıştır. Ayrıca III. (XIV) Dönem Konya Milletvekili, 33. Hükümette Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısıdır. Koçaş, 10 Ocak 1998’de vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s.147; Öztürk, *Türkiye*, s.544.

⁷¹ Orhan Okay: 1923, Kastamonu/Deveciler doğumludur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Savcı ve hakimdir. Cumhuriyet Savcısı, Hâkim Yardımcılığı, Askeri Cumhuriyet Savcı Yardımcısı ve Serbest avukat olarak görev almıştır. Ayrıca III. (XIV) Dönem Konya Milletvekilidir. Okay, 7 Kasım 1997’de vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 148; Öztürk, *Türkiye*, s.544.

⁷² İhsan Kabadayı: 1920, Beyşehir/Yenice doğumludur. Askerdir. Kıdemli Binbaşı, Topçu Subay, Ordu Ana Depo Subayı, Kaymakam, çiftçi gibi çeşitli alanlarda görev yapmıştır. Ayrıca Kurucu Meclis CHP Temsilcisi (06.01.1961-15.10.1961), I. (XII) ve II. (XIII), III. (XIV) ve V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclis Üyeliği yapmıştır. Kabadayı, 13 Mart 1997’de vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 168; Öztürk, *Türkiye*, s. 459.

⁷³ Vefa Tanır: 1927, Iğın’da doğmuştur. İstanbul Tıp Fakültesi mezunudur. Ruh ve Sinir Hastalıkları alanında uzmanlaşmıştır. Başbakanlık Yüksek Müşaviri, serbest doktor, Güven Partisi Kurucu Üyesi, I. (XII) ve II (XIII), III (XIV) ve IV. (XV) Dönem Konya Milletvekili, I. (XII) Dönem Millet Meclisi Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi, 36. 39. Hükümet Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, 38. Hükümet Bayındırlık Bakanı olarak görev yapmıştır. Çobanoğlu, *Albüm*, s. S. 160.

⁷⁴ Necmettin Erbakan: 1926, Sinop doğumludur. İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesinden mezundur. Almanya Aachen Tecniche Hockshule’de Doktora yapmıştır. Makine Mühendisi olup Almanca ve İngilizce bilmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Motorlar Kürsüsü Profesörü, Gümüşmotor Fabrikası Kurucusu, Umum Müdürü, Türkiye Odalar Birliği Sanayi Dairesi Başkanı ve Umum Kâtibi, İdare Meclis Üyesi, Türkiye Odalar Birliği Başkanı, MNP ve MSP Kurucu Üyesi ve Genel Başkanlığı yapmıştır. III (XIV), IV (XV) ve V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili, 37., 39. ve 41. Hükümet Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olmuştur. Erbakan, 27 Şubat 2011 tarihinde vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 156; Öztürk, *Türkiye*, s. 543.

⁷⁵ *Yeni Konya*, 14 Ekim 1969, S. 7513; *Yeni Meram*, 14 Ekim 1969, S. 5772.

⁷⁶ *Yeni Meram*, 14 Ekim 1969, s. 5772.

⁷⁷ *Yeni Konya*, 14 Ekim 1969, S. 7513

milletvekilliği yapmış olan, Mekki Keskin önseçimi kaybetmesinin ardından Konya'dan ayrılmış, onun bu davranışı bazı çevrelerce bir daha politikayla uğraşmayacağına yorulmuřtur⁷⁸.

⁷⁸ *Yeni Konya*, 15 Ekim 1969, S. 7514; *Yeni Meram*, 15 Ekim 1969, S. 5773.

BİRİNCİ BÖLÜM

1973 GENEL SEÇİMLERİNE DOĞRU TÜRKİYE

I. 12 Mart Muhtırası ve Ara Dönem Hükümetleri

1969 seçimlerinin yapılmasının ardından 6 Mart 1970 tarihinde Demirel hükümeti kurulmuştur. Demirel, önceliği ülkenin kalkınmasında büyük rolü olduğunu düşündüğü sanayileşmeye vermiş ve bu alanda gerekli parayı bulmak için bazı iş kollarına yeni vergiler koymak istemiştir. Fakat bazı çevrelerce Demirel'in kendisini iktidara taşıyan orta sınıfı desteklemeyi bırakıp büyük sanayi sermayesinin yanında yer almaya başladığı düşünülmeye başlandığından bu vergiler halk arasından hoşnutsuzluk yaratmış ve zamanla toprak sahibi, tüccar ve esnaf gibi toplumun çeşitli kesimlerinin desteğinin yitirilmesine neden olmuştur. 1970 yılına gelindiğinde AP'nin kendi içinde de birtakım sıkıntılar baş göstermeye başlamıştır. AP'nin uygulamalarından rahatsız olan bir grup milletvekili muhalefetle iş birliği yaparak Demirel'i istifaya zorlamışlar fakat Demirel'e alternatif bir hükümet olmadığından yeni kabine yine Demirel tarafından kurulmuştur. Buna rağmen AP içerisinde sular durulmamış, AP'li bir grup milletvekili partiden ayrılmak istediklerini söylemişlerdir. Milletvekillerinin ayrılık taleplerine Demirel'in tepkisi sert olmuş, kendisine muhalif milletvekillerinin bazısını partiden atmış bazıları da istifa etmek zorunda bırakılmıştır. Çeşitli vesilelerle AP'den uzaklaştırılan milletvekilleri ve senatörler Sadettin Bilgiç, Millet Meclisi eski Başkanı Ferruh Bozbeyli gibi kişilerin önderliğinde bir araya gelerek Demokratik Parti'yi (DP) kurmuşlardır⁷⁹. Yeni kurulan DP'ye siyasilerden de destek gelmiş, AP'nin politikalarından hoşnut olmayan aralarında Konya milletvekillerinin de bulunduğu bir grup milletvekili politik tercihini bu partiden yana yapmıştır. AP'den DP saflarına geçen milletvekilleri bu değişikliğin gerekçelerini açıklarken; AP'nin özellikle vergiler ve devalüasyon kararları konusunda CHP'nin daha önce yaptığı hatalara düştüğünü, vatandaşın yapılanlardan dolayı artık AP'den yüz çevirdiğini iddia etmişlerdir⁸⁰. Ayrıca Demirel'in; *"Bu millete hizmet edilmez, bu millet benliğini kaybetmiştir!"* şeklinde bir politika takip etmeye başlamasının da söz konusu ayrılıkta etkili olduğu ileri sürülmüş, dolayısıyla DP'nin yalnız parti hesaplarıyla değil memleketin çıkarları için de hizmet edeceği dile getirilmiştir⁸¹. Aynı şekilde Bağımsız Konya Milletvekili Necmettin

⁷⁹ Zürcher, *Modernleşen Türkiye*, s. 370-375.

⁸⁰ *Yeni Meram*, 9 Haziran 1971, S. 6342.

⁸¹ Suad Abanazır, "Demokratik Parti", *Yeni Konya*, 6 Temmuz 1971, S. 8040.

Erbakan da Demirel ve AP'nin siyasetinden memnun olmamış bu durum onu yeni parti kurmaya itmiş ve iki bağımsızla birlikte 26 Ocak 1970'te Millî Nizam Partisi'ni kurmuştur⁸².

Sonuç olarak AP, bünyesinde meydana gelen kopmalarla zor duruma düşmüş ve Demirel hükümeti meclisteki çoğunluğunu kaybetmiştir. Bu da ilerleyen zaman içinde ülkede siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkların yaşanmasına yol açmıştır⁸³.

Ülkede yaşanan bu siyasi problem yeni arayışlara zemin oluşturmuş, siyasi çevrelerce çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Nitekim muhalefet partilerinden Millî Nizam Partisi Genel Başkanı (MNP) Necmettin Erbakan Cumhurbaşkanı ile gerçekleştirdiği görüşmede şiddet hareketlerinin arttığını ve hükümetin olaylar karşısında aciz kaldığını söyleyerek 1971 yılı içerisinde seçimlere gidilmesini önermiştir⁸⁴. Ancak kamuoyu, Erbakan'ın bu önerisine sıcak bakmamış onun yerine millî cephe hükümeti kurulması yönünde siyasi partilere çağrıda bulunulmuştur. Çünkü ülkenin başıboşluk içinde olduğu, ırkçılık, mezhepçilik ve bölücülük yapılarak kardeşin kardeşe düşman edildiği bir dönemde hükümetin olaylar karşısında aciz kaldığı öne sürülmüştür⁸⁵.

Erken seçime sıcak bakmayan diğer partiler, Milliyetçi Cephe hükümeti (MC) kurmak amacıyla bir araya gelmişlerdir. Bu çerçevede Millet Partisi (MP), Yeni Türkiye Partisi (YTP) ve Güven Partisi (GP) hızla koalisyon çalışmalarına girişmişlerdir. Fakat MC hükümeti çalışmaları, siyasi partilerin kendi aralarında yaşadığı fikir ayrılıkları yüzünden sonuçsuz kalmıştır.

Politikacıların bu uzlaşmaz tutumları sadece siyasi hayatı değil aynı zamanda ekonomiyi de olumsuz etkilemiş; 1970 yılında ülkede devalüasyon meydana gelmiştir⁸⁶.

⁸² Sema Yılmaz, *Millî Nizam Partisi'nin Karadeniz Teşkilatı*, (Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun 2018, s. 8.

⁸³ Cemal Fedayi, *"Türkiye'nin Siyasal ve Sosyal Kaos Dönemi [1971-1980]- Nam-ı diğer: 70'li Yıllar"*, *Osmanlı'dan İkininli Yıllara Türkiye'nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak, Cihat Göktepe, Mehmet Dikkaya, Hüsnü Kapu, Ankara 2009, s. 492.

⁸⁴ *Yeni Konya*, 11 Ocak 1971, S.7898.

⁸⁵ *Yeni Meram*, 12 Ocak 1971, S. 6250.

⁸⁶ *Yeni Konya*, 12 Ocak 1971, S. 7899.

1971 yılına gelindiğinde Demirel hükümeti AP'den ayrılmalarla meclisteki çoğunluğunu kaybetmiş bunun sonucunda toplumsal ve mali reformlara ilişkin yasaları meclisten geçiremediği gibi sokakta ve üniversitede artan şiddet olaylarını da önleyememiş ve çareyi sıkıyönetim ilan etmekte görmüştür. Fakat hükümetin sıkıyönetim kararı, rejimi korumak ve kollamak görevinin kendisinde olduğunu düşünen ordunun tepkisine neden olmuştur. 20 Ocak 1970 tarihinde Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur yaptığı bir konuşmada, ordunun duruma müdahale edebileceğinin sinyallerini vermiştir. Hükümet ve ordu arasında başlayan gerilime, Cevdet Sunay'ın inisiyatifini hükümetten yana kullanacağı sözünü vermesine rağmen, olayların seyri bu yönde gelişmemiş, cumhurbaşkanının hükümete olan desteğini çekmesiyle askerî muhtıranın önü açılmıştır⁸⁷. Nitekim, Cevdet Sunay bir fabrikanın açılışı vesilesiyle bulunduğu Bursa programını yarıda kesip komutanların Eskişehir'de yapmakta oldukları toplantıya katılmış olmasıyla muhtıranın önündeki engel de kalkmış oldu⁸⁸.

12 Mart 1971 tarihinde Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç Başbakan Süleyman Demirel'e muhtıra⁸⁹ vererek, anarşiyi önleyebilecek ve reformlar yapabilecek güçlü ve inandırıcı bir hükümetin kurulmasını istemiş, talepler karşılanmadığı takdirde ordunun iktidara el koyacağı uyarısında bulunmuştur⁹⁰. Bu uyarı üzerine bir değerlendirme yapan Demirel, verilen muhtıranın demokratik hukuk anlayışıyla bağdaşmadığını, komutanların davranışını bir buhran olarak nitelendirerek haksız bir tutumla karşı karşıya bırakıldıklarını ileri sürmüştür⁹¹. Ancak Demirel, her ne kadar

⁸⁷ Çaylak, "Kemalist Rejim", s. 452-453.

⁸⁸ Cemal Fedayi, "Kaos", s. 492-495.

⁸⁹ 12 Mart Muhtırası: 1) Parlamento ve Hükümet süregelen tutum, görüş ve icraatıyla yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve Anayasa'nın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.

2) Türk Milletinin ve sinesinden çıkan Silahlı Kuvvetlerinin bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliği giderecek çarelerin, partiler üstü bir anlayışla Meclislerimizce değerlendirilerek mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasa'nın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkılap kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kurallar içinde teşkili zaruri görülmektedir.

3) Bu husus süratle tahakkuk ettirilmediği takdirde, Türk Silahlı Kuvvetleri, kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak ve kollamak görevini yerine getirerek, idareyi doğrudan üzerine almaya karardır.": *Cumhuriyet*, 13 Mart 1971, S. 16747.

⁹⁰ Süleyman Beyoğlu, "Türkiye'de Askeri Darbelerin Demokrasiye Etkileri", *Cumhuriyet Dönemi Demokratikleşme Hareketleri Sempozyumu Bildirileri 28 Ekim 2005- İstanbul*, Ankara 2010, s. 104.

⁹¹ Cüneyt Arcayürek, *Demirel Dönemi 12 Mart Darbesi 1965-1971*, Ankara 1992, s. 368; Abanazır, "Cumhurbaşkanı'nın Mesajı", s. 5.

muhtırayı hukuka aykırı bulmuşsa da aynı gün hükümetten çekilmek zorunda kalmış ve “bekle gör” politikası izleyerek bu muhtırayı savuşturmaya çalışmıştır⁹².

Demirel’in muhtıraya yönelik görüşünün aksine, yapılan değerlendirmeler arasında TSK’nın bu uyarıyı yapmaya mecbur bırakıldığı görüşünü savunanlar da olmuştur. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, muhtıraya yönelik yapmış olduğu açıklamada, hükümeti değil TSK’yı destekleyerek demokratik yoldan kurulacak bir hükümetle reformların gerçekleştirilebileceğini, sağ-sol çatışmalarının sona erdirilerek emniyet ve asayişin sağlanabileceğini ileri sürmüştür⁹³. Öte yandan 12 Mart Muhtırasının vebali AP hükümetine yüklenmiş, Demirel’in suistimal iddialarını inceletmediği, mahkeme kararlarını tatbik ettirmediği ve hükümetin güvenoyu alabilmesi için her yolu mubah saydığı, sağ sol çatışmalarında ise yapıcı bir rol üstlenmediği iddia edilerek muhtıranın verilmesine adeta hizmet ettiği yorumunda bulunulmuştur. Ayrıca eğer Demirel, zamanında iktidardan çekilmiş olsaydı tüm bunlar yaşanmayacağı düşüncesi ileri sürülmüştür⁹⁴.

Muhtıraya o dönemde ana muhalefet partisi konumunda bulunan CHP’den de açıklama gelmiş, Genel Başkanı İsmet İnönü ilk başlarda verilen muhtırayı eleştirmişse de askeri yetkililerle görüştüktan sonra muhtıranın lehinde bir tavır takınmıştır. Ancak parti içinde “ortanın solu” olarak adlandırılan ve Bülent Ecevit’in başını çektiği grup muhtıraya tepki göstermişlerdir⁹⁵.

A. Birinci Nihat Erim Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

Muhtıra, reform yasalarını yürütecek yeni bir hükümetin kurulmasını öngörmüş olup ordu bu amacı gerçekleştirmek için “tarafsız” bir başbakanın göreve gelmesini arzu etmiştir. Bu hedeflere ulaşmak için de CHP’li Nihat Erim uygun görülmüştür. Ancak Nihat Erim’in CHP’li oluşu, “tarafsız” olma özelliğiyle bağdaşmadığı için diğer siyasi partiler tarafından kabul görmemiştir. Bu kriz, Nihat Erim’in partisinden istifa etmesiyle çözüme kavuşturulmuş, göreceli olarak partisiz sayılan Nihat Erim, 26 Mart 1971 tarihinde hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir⁹⁶.

⁹² *Cumhuriyet*, 13 Mart 1971, S. 16747; Çaylak, “Kemalist Rejim”, s. 454.

⁹³ Suad Abanazır, “Cumhurbaşkanı’nın Mesajı”, *Yeni Konya*, 16 Mart 1971, S. 9750.

⁹⁴ Suad Abanazır, “Önemli Olan”, *Yeni Konya*, 15 Mart 1971, S. 9749.

⁹⁵ Fedayi, “Kaos”, s. 494.

⁹⁶ Fedayi, “Kaos”, s. 495.

Nihat Erim her ne kadar hükümeti kurmakla görevlendirilmiş ise de güvenoyu öncesinde siyasi parti liderleriyle temasa geçmiş, onlara birer mektup göndererek bazı konularda kendisine yardımcı olmalarını istemiştir. Nihat Erim'in yardımcı olmalarını istediği konuların başında, görevde kalma süresinin belirlenmesi, bakanları kendi iradesiyle seçmesi, yapacağı reformların partilerce desteklenmesi ve kendisinin olağanüstü bir dönemin Başbakanı olduğu gerçeğini kabul etmeleridir⁹⁷. Netice itibariyle Nihat Erim siyasi partilerden gerekli güvenceyi almış ve kurduğu kabinede 5 AP'li, 3 CHP'li, 1 MGP'li, 1 Millî Birlik Grubu üyesi ile parlamento dışından 14 teknokrat görev almıştır. Nihat Erim'in Bakanlar Kurulu listesi 26 Mart 1971 tarihinde Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından onaylanmıştır⁹⁸. Erim hükümeti güvenoyu aldıktan sonra hemen icraatlarına başlamış, önceliği asayiş ve düzenin sağlanmasına vermiştir. Hatta yapacağı icraatlar konusunda oldukça iddialı olmuş, “*ya reform yaparız ya da gideriz*”, demiştir⁹⁹.

O günlerde ülkenin gündemini genel olarak güvenlik ve asayiş meseleleri meşgul ettiğinden öncelik bu konulara verilmiştir. Bu çerçevede anarşi olaylarının artmasında sorumluluğu olduğu düşünülen iki partinin kapatılmasıyla işe başlanmıştır. Nitekim ilk olarak aşırı solu temsil ettiği gerekçesiyle Türkiye İşçi Partisi (TİP), aşırı sağı temsil ettiği gerekçesiyle de Necmettin Erbakan'ın Genel Başkanlığını yaptığı Millî Nizam Partisi (MNP) Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır¹⁰⁰. Arkasından sıkıyönetim ilan edilerek sol eylemlere yasaklamalar getirilmiş; bazı meslek kuruluşları ile sendikaların tüm toplantı ve seminerleri yasaklanmıştır. Ayrıca gazete yayınlarına ve kitaplara sınır konmuştur¹⁰¹. Bundan başka hükümet 1961 Anayasasında da değişikliğe gitmiş; sendikalar, basın, radyo, televizyon, üniversiteler, Danıştay, Anayasa Mahkemesi, Meclis, Senato ve Yargıtay kısacası devlet ve toplum hayatını yakından ilgilendiren birçok kurum yeniden yapılandırılmıştır. 1961 Anayasasıyla güvence altına alınan kişi hak ve özgürlüklerine kısıtlamalar getirilmiştir. Tüm bu değişiklikler kamuoyuyla paylaşılmadan fakat partilerin desteği alınarak yapılmıştır.

Kocaeli Bağımsız Milletvekili Nihat Erim'in kurduğu hükümette Konya'dan iki bakan görev almıştır. Bunlardan CHP Konya Milletvekili Sadi Koçaş Devlet Bakanı ve

⁹⁷ Suad Abanazır, “Üç Şart”, *Yeni Konya*, 27 Ekim 1971, S. 9046; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1971, S. 16754.

⁹⁸ Fuat Uçar, *Cephe Hükümetleri*, s. 119.

⁹⁹ *Cumhuriyet*, 29 Mart 1971, S. 16763.

¹⁰⁰ Suad Abanazır, “Partiler Ne Alemde?”, *Yeni Konya*, 27 Eylül 1971, S. 9020, Y. 23.

¹⁰¹ Feroz Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, (çev.) Sedat Cem Karadeli, İstanbul 2006, s. 167.

Başbakan Yardımcılığı görevini üstlenirken, AP Konya Milletvekili Sezai Ergun da Gençlik ve Spor Bakanı olmuştur¹⁰². Konyalı bakanların hükümette görev almış olması kamuoyunda memnurluk yaratmış, kabineye “*hakiki beyin*” verildi şeklinde yorumlanmıştır¹⁰³. Özellikle Sadi Koçaş’ın kabinede görev alması daha çok beklentiye yol açmış, onun proje adamı olduğu yönünde görüşler dile getirilmiştir. Koçaş’ın, politikaya siyasi hesaplarla girmediği, ülke ve Konya’nın meseleleriyle yakından ilgileneceği düşünülmüştür. Konya’da kurulması düşünülen üniversiteyle ilgili kararların alınmasını kolaylaştıracak bir dernek kurmuş olması ve bu derneğe Konya’nın ileri gelenlerini de dahil etmesi onun hizmet adamı olduğu biçiminde değerlendirilmiştir¹⁰⁴. Sadi Koçaş kendisi hakkında yapılan olumlu beklentilerden memnuniyet duymuş; “*önce huzur, sonra ekonomik kalkınma!*” sözleriyle halkın beklentisini boşa çıkarmayacağı sözünü vermiştir¹⁰⁵.

1970’li yıllarda Konya’nın problemi, diğer illerin probleminden elbette bağımsız düşünülemezdi. Genel olarak asayiş, anarşi, pahalılık, işsizlik, yatırımsızlık, eğitim ve ulaşım ortak problemlerdendi. Seçmenler genel olarak siyasilerden bu konuları çözmelerini, özellikle kendi bölgelerinin problemlerine öncelik verilmesini istemekteydiler. Konyalı seçmenler de meclise göndermiş oldukları temsilcilerinden bu eksikliklerin giderilmesini beklemekteydiler. Nitekim, Nihat Erim hükümetinde görev alan Sadi Koçaş, şehirde bir üniversitenin kurulması konusunu her vesileyle gündeme getirmiştir. Bu konuda yerel temsilcilerle de temasta bulunmuş, Belediye Başkanı Yılmaz Kulluk’la bir görüşme gerçekleştirmiştir. Belediye başkanı da bu konuda söz vererek üniversiteyi en geç iki-üç yıl içinde gerçekleştirmeyi planladıklarından bahsetmiştir¹⁰⁶.

Kabinede görev alan bir diğer Konyalı da Gençlik ve Spor Bakanı Sezai Ergun’dür. Söz konusu bakanın da şehre önemli hizmetleri olmuş, şehrin sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunmuştur. Konya’da düzenlenen Aşıklar Bayramı vesilesiyle şehre bakanlar ve beraberindeki heyet bakanlıklarıyla ilgili çalışmalarda bulunmuşlardır. Sezai Ergun, Konya’da bir spor tesisini gezmiş konuyla ilgili olarak yetkililerden bilgi almıştır. Sezai Ergun’un dışında beraberinde Konya’ya gelen

¹⁰² *Yeni Konya*, 27 Mart 1971, S. 9760; *Yeni Meram*, 27 Mart 1971, S. 6281.

¹⁰³ *Yeni Konya*, 30 Mart 1971, S. 9762.

¹⁰⁴ Suad Abanazır, “Sadi Koçaş”, *Yeni Konya*, 29 Mart 1971, S. 9761.

¹⁰⁵ *Konya’nın Sesi*, 26 Nisan 1971, S. 9789.

¹⁰⁶ *Yeni Meram*, 1 Ekim 1971, S. 6438.

bakanların da çalışmaları olmuş, sözgelimi, Sanayi ve Ticaret Bakanı Ayhan Çilingiroğlu, Konya Şeker ve Krom fabrikalarını gezmiş ve ilgililerle görüşmüştür¹⁰⁷. Bu iki bakanla birlikte Konya temaslarını sürdüren bir diğer isim ise Kültür Bakanı Talat Sait Halman olmuştur. Halman, bakanlığıyla ilgili çalışmalarda bulunduktan sonra Konya'da gerçekleştirmek istedikleri projeler hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Bu projeler arasında Konya bölge tiyatrosunun kısa sürede faaliyete geçirileceğini, uzun süredir restorasyon çalışması için beklenen il kitaplığının tadilatının yapılacağını, Konya bölge müzesinin de 1972 yılı içinde hizmete açmayı planladıklarını söylemiştir. Halman, Konya'da gerçekleşmesini arzu ettiği diğer konulara da temas etmiş, özellikle Konya'nın televizyona kavuşması için elinden gelen gayreti göstereceğini ifade etmiştir. Çünkü Konya'nın bir kültür şehri olduğunu, bünyesinde birçok turisti ağırlaması bakımından televizyonun Konya açısından önemli olduğunu vurgulamıştır¹⁰⁸.

O günlerde Konya'nın başka problemleri de meclisin gündemini meşgul etmekte, Konya milletvekilleri bu konuların çözülmesi için faaliyetlerde bulunmaktaydılar. Bu problemlerden birisi de tarımla ilgili olanıydı. Nitekim DP Konya Milletvekili Baha Müderrisoğlu, tarımın problemleri çerçevesinde bağcılığın önemi üzerinde durmuştur. Müderrisoğlu, diğer illerin milletvekilleri tarafından bağcılığın önemi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi için verdiği meclis araştırması önergesini yalnız Ege'de yetiştirilen çekirdeksiz üzümü kapsamasını eleştirmiş, bu konunun Konya dahil olmak üzere birçok ilin ortak meselesi olduğunu söylemiştir. Müderrisoğlu, Konya'da 78 000 hektar arazide bağcılık yapıldığını ve 20 000 ailenin gelirini üzümünden temin ettiğini söyleyerek bütün memleketlerin üzümçülüğünü kapsayacak şekilde bir araştırma yapılmasını önermiştir¹⁰⁹. Müderrisoğlu, Konya'da çok eski zamanlardan beri bağcılık yapıldığını söyledikten sonra üretim ve elde edilen gelir hakkında sayısal verilerde bulunmuştur. Vatandaşın mağduriyetinin giderilmesi için Tekel Bakanıyla görüştüğünü fakat olumlu cevap alamadığını söylemiştir. Yapılan açıklamanın ardından bu meselenin Tekel imkânlarıyla halledilemeyeceğini açıklayan Müderrisoğlu, Konya'da kuru üzüm mevsimimin yaklaşmasıyla vatandaşların tedirgin olduğunu, yetkililerin üreticiye bazı kolaylıklar tanınmasını istemiştir. Üzümlerin değerlendirilmesi için bakanlığın bu üzümlere, bilhassa sofralık olanlarına, pazar bulmasını ve ziraat ataşelikleri kurmasını istemiştir. Ayrıca Ziraat Bakanlığı'nın da

¹⁰⁷ *Yeni Meram*, 1 Kasım 1971, S. 6463.

¹⁰⁸ *Yeni Konya*, 1 Kasım 1971, S. 9048.

¹⁰⁹ *TBMMZC*, 3. Dönem, 12 Cilt, 87. Birleşim, 15 Mart 1971, s. 541

üzüm çeşitlerinin azaltılıp standart çeşitlerinin çoğaltılmasına gayret göstermesini talep etmiştir. Kuru üzüm konusunda tasarruf yapılabileceğinden de bahsederek bağ, çubuk ve köklerinden kıymetli kâğıt yapılabileceğini söylemiştir¹¹⁰.

Erim hükümeti döneminde Konya milletvekillerinin gündeme getirdikleri bir diğer konu da doğal afetlerden dolayı yaşanan mağduriyetler üzerine olmuştur. CGP Konya Milletvekili Vefa Tanır, Akşehir Gölü'nün genişlemesiyle Akşehir'in Tipi Köyünün ortadan kalktığını ve yaşanan bu afet sonrası köyün gölün içerisinde kaldığını dile getirmiştir. Bölge halkının geçmiş yıllardaki tecrübesine dayanarak afetin tekrar yaşanacağı tahminiyle baskın yaşanmayacağı yeni bir arazinin devlet tarafından köylülere tahsis edilmesini dile getirmiştir. Tanır, devletin yaşanan afet öncesinde ve sonrasında hiçbir önlem almadığı gibi vatandaşın bulunduğu yerden alınıp bilmediği başka bir ile nakletmek istediğini ancak bunun kabul edilebilir bir önlem olmadığını söylemiştir¹¹¹.

Vefa Tanır, daha sonra bu kez Ilgın ilçesinin Diğrek Köyü ahalisinin sorunlarına eğilmiştir. Ziraat Vekaletinden Diğrek Köyü ahalisinin ormanı tahrip ettiği gerekçesiyle köy ile orman arasına tel çekilmiş olduğunu ve bunun köylüyü mağdur ettiğini söyleyerek bu önlemin köylünün mağduriyetini gidermediği gibi yeni yanlış işler yapmaya iteceğini iddia etmiştir. Tanır, sorunun ancak köyün başka yere nakliyle halledilebileceğini fakat türlü bahanelerle bunun ertelendiğini söyledikten sonra orman içi köylülerinin davasının çözüme kavuşturulmasını istemiştir¹¹².

Vefa Tanır'dan sonra söz alan bir diğer Konya Milletvekili CKMP'li İrfan Baran da Konya Ovası'nın sulanması meselesi ve taşkınlardan korunması konusunun Konya'nın ana sorunlarından olup o da bu meselelerin çözülmesini gündeme getirmiştir¹¹³.

Konya vekillerinin temas ettiği konulardan birisi de Karaman'da bulunan cephaneliklerin durumuyla ilgili olmuştur. Baha Müderrisoğlu, cephaneliğin bulunduğu yerin vatandaşın hayatını tehlikeye soktuğunu, mühimmatın infilakı halinde büyük can ve mal kaybının olabileceği uyarısında bulunduktan sonra yetkililerin olası bir tehlike

¹¹⁰ TBMMZC, 3. Dönem, 18. Cilt, 170. Birleşim, 30 Eylül 1971, s. 202-203.

¹¹¹ TBMMZC, 3. Dönem, 15. Cilt, 122. Birleşim, 30 Haziran 1971, s. 87.

¹¹² TBMMZC, 3. Dönem, 15. Cilt, 122. Birleşim, s. 78.

¹¹³ TBMMZC, 3. Dönem, 13. Cilt, 98. Birleşim, 12 Mayıs 1971, s. 345.

öncesinde ne gibi önlemleri olduğunu sormuştur¹¹⁴. Müderrisoğlu, Karaman'daki cephaneliklerin durumuyla ilgilendikten sonra bu kez Konya- Karaman Gödet Barajının inşaat programlarına alınıp alınmadığını, barajının bugünkü durumu ve rantabilitesi hakkında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'na soru yöneltmiştir. Bakan bu soruya verdiği cevapta, projeyle ilgili fizibilite çalışmalarının devam etmekte olduğunu ve en geç 1971 mali yılı sonunda projeyi bitirmeyi planladıklarını söylemiştir¹¹⁵. Barajın, teknik ve ekonomik yönden yapılabilir bulunduğu takdirde 1972 yılında yapılabileceğini ancak henüz icraat programlarında yer almadığı açıklamasını yapmıştır¹¹⁶.

Nihat Erim hükümeti döneminde Konya senatörlerinin de çalışmaları olmuş sıkıyönetim, gümrük, trafik kazaları, doğal afetler gibi pek çok konuya değinmişlerdir. Aynı şekilde senatörlerin Konya ile ilgili de çalışmaları olmuştur.

Sezai Ergun, bakanlığıyla ilgili olarak Cumhuriyet Senatosunda görüşlerini açıklamıştır. Atletizmin güreşin temel eğitimlerinden biri olduğunu fakat ülke olarak bu alanda yetersiz olduğunu uzun vadeli planlarla bu spor dalında gerekli çalışmanın yapılacağını söylemiştir¹¹⁷.

Hükümette görev alan bakanların çalışmaları daha çok kendi bakanlıkları ve ülke gündemine dair olurken AP Konya Senatörü Mehmet Varışlı Senatoda yaptığı konuşmada, Konyalıların gerçekleşmesini arzu ettiği isteklerden olan uçak seferlerine değinmiştir. Varışlı, Konya'nın turistik bir bölge olduğunu bu öneminden dolayı şehirde uçak seferlerinin olmamasını büyük bir eksiklik olarak nitelendirmiş ve konuyu bir önerge halinde senatoya sunmuştur¹¹⁸. Varışlı, ilgililerle yaptığı görüşmeler neticesinde Konya'da askerî ikinci hava üssünün olduğunu ve bu üssün hava alanı olarak kullanıldığı bilgisini almıştır. Ayrıca Hava Kuvvetleri Kumandanlığının Konya'ya bağlı tesisler yapıldıktan sonra seferlerin açılmasına müsaade edeceğini bu hususta Devlet Hava Meydanları Genel Müdürlüğüyle bir protokol dahi imzalandığını söylemiştir. Hava Yollarının Konya'ya sefer yapmayı plânladığı takdirde işin Devlet Planlama Teşkilatına (DPT) düştüğünü söylenenlerin bir plan ve program halinde yürütüldüğü

¹¹⁴ TBMMZC, 3. Dönem, 18. Cilt, 179. Birleşim, 15 Ekim 1971, s. 440.

¹¹⁵ TBMMZC, 3. Dönem, 18. Cilt, 179. Birleşim, 15 Ekim 1971, s. 443.

¹¹⁶ TBMMZC, 3. Dönem, 18. Cilt, 179. Birleşim, 15 Ekim 1971, s. 444.

¹¹⁷ TBMMZCCS, 10. Dönem, 67. Cilt, 120. Birleşim, 30 Eylül 1971, s. 876.

¹¹⁸ Yeni Konya, 7 Ağustos 1971, S. 8077.

takdirde Konya'ya hava seferlerinin yapılması için bir engelin olmadığını iddia etmiştir¹¹⁹.

B. İkinci Nihat Erim Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

I. Nihat Erim hükümeti göreve geldiği günden bu yana başarılı işler yapmış fakat aynı başarıyı toprak reformu, özel sektör ve vergi gibi alanlarda yakalayamamıştır. Öyle ki AP'nin de söz konusu reformlardan memnun olmadığı yerler olmuş ve bu konudaki tepkisini koalisyonundaki bakanlarını çekerek göstermek istemiştir¹²⁰. Fakat Erim'in istifasının ordu tarafından kabul edilmemesi, Demirel'in kararından vazgeçmesine neden olmuştur. Bu olayın savuşturulmasının hemen ardından Demirel'in Maliye Bakanının Başbakan Yardımcılığına atanması kabindeki reformcuların hoşnutsuzluğunu yeniden arttırmış sonuç olarak Erim beraberinde 11 teknokratla 11 Aralık 1971 tarihinde istifa etmek zorunda kalmıştır¹²¹.

11 Aralık 1971 tarihinde ikinci kabinesini kuran Erim, bu defa mecliste daha çok kişiye hitap edebilmeyi amaçlamış bu doğrultuda parti programında esnekliğe gittiği gibi hükümette reform yanlısı teknokratlara da yer vermemiştir. Çeşitli çevrelerde Erim hükümetinin bir öncekine göre memleket meselelerini daha iyi bilen kimselerden oluşturduğu ve başarılı olacağı ümit edilmiş pahalılık, anarşi, suiistimal, partizanlık gibi kamuoyu vicdanını derinden etkileyen sorunları ortadan kaldıracağı düşünülmüştür¹²². Bu doğrultuda icraatlarına başlayan II. Nihat Erim hükümeti, devletin ve milletin bekasını tehlikeye düşürmemek amacıyla siyasi partilerden yetkilerini arttırmaya yönelik bazı isteklerde bulunmuştur. Örneğin bürokrasi ve üniversiteyi anarşistlerden temizlemek için Ceza Yasası ve Anayasada değişiklikler yapılmasını öngören Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kurulmasını istemiştir. Ayrıca reformlar gerçekleştirilirken siyasi tartışmaların durdurulmasını ve hükümetin kararnamelerle ülkeyi yönetme hakkı gibi bazı istekleri olmuşsa da bunlar siyasi partiler tarafından kabul edilmemiştir¹²³.

II. Nihat Erim hükümetinin siyasi ömrü sadece dört buçuk ay sürmüştür. Ancak meclisin yasama faaliyetleri sürdüğü için Konya milletvekilleri meclisteki görevlerini aksatmadan devam ettirmişlerdir. Ülkenin kangren olmuş meselelerine eğilmişler; siyasi

¹¹⁹ TBMMZCCS, 10. Dönem, 66. Cilt, 96. Birleşim, 3 Ağustos, 1971, s. 328-829; *Yeni Konya*, 20 Ağustos 1971, S. 8088.

¹²⁰ Cezmi Arslan, "Atatürk'ten Sonra Türkiye'nin İç Politikası", *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Ankara 2002, s. 615.

¹²¹ Ahmad, *Kimlik*, s.169

¹²² Zürcher, *Modernleşen Türkiye*, s. 378.

¹²³ *Yeni Konya*, 19 Nisan 1972, S. 9187.

istikrarsızlığa, hayat pahalılığına ve artan anarşiye çözüm aramışlardır. Nihat Erim'in bu kısa hükümeti döneminde Konya milletvekillerinin herhangi bir konuşma veya açıklaması dikkat çekmez. Sadece Baha Müderrisoğlu, Çumra ilçesinin Karamankırı, İçeriçumra, Akviran nahiyelerindeki Kur'an kursları evraklarına toplum polisi tarafından el konulduğu iddiasını gündeme getirmiş ve buna çözüm bulunmasını istemiştir¹²⁴.

Kısa süreli II. Nihat Erim hükümeti döneminde Konya senatörlerinin Konya'ya dair ciddi herhangi bir faaliyeti dikkat çekmemektedir. Sadece Senatör Fakih Özlen, Konya'nın Ilgın İlçesi'nin Geçit Köyünde Balkı deresi ve kollarının yol açtığı baskınlara değinmiş ve bu derenin ıslah edilerek köylülerin mağdur edilmesinin önüne geçilmesini istemiştir¹²⁵.

C. Ferit Melen Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

II. Nihat Erim hükümetinin 22 Mayıs 1972'de istifası üzerine Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, "tarafsız/bağımsız" bir başbakan adayı arayışına girişmiştir. Kısa süren temaslar sonrası hükümeti kurma görevi Suat Hayri Ürgüplü'ye verilmiş, o da gerekli çalışmayı yaptıktan sonra hükümet listesini Cumhurbaşkanı Sunay'a sunmuştur. Hatta öyle ki Bakanlar Kurulu hakkında basına açıklama dahi yapmıştır. Ancak cumhurbaşkanı kabine listesini beğenmemiş olmalı ki, Ürgüplü'nün kabinesine onay vermemiştir¹²⁶.

Suat Hayri Ürgüplü'nün kabinesi onay alamayınca AP ve CHP yeniden partiler üstü bir hükümet kurulmasını istemiştir. DP ise çoğunluk partisi olması hasebiyle AP'nin hükümeti kurmasından yana bir tavır sergilemiştir. Yeni hükümetle ilgili belirsizliğin sürdüğü, başbakanlığın vekaleten yürütüldüğü bir ortamda cumhurbaşkanı yeni hükümeti kurma görevini II. Erim Hükümeti döneminde Millî Savunma Bakanlığı yapan Ferit Melen'e vermiştir¹²⁷. Melen hükümetini 22 Mayıs 1972'de kurmuştur¹²⁸. 1972 yılına gelindiğinde Türk siyasi hayatında önemli değişiklikler meydana gelmiş İsmet İnönü CHP Genel Başkanlığını eski Genel Sekreteri Bülent Ecevit'e devretmek zorunda kalmıştır. Ecevit halkı ön plana alan görüşleriyle CHP'nin bugüne kadar takip ettiği politikadan farklı bir yol izlemiş ve Türk siyasi hayatında ön plana çıkmaya

¹²⁴ TBMMZC, 3. Dönem, 23. Cilt, 62. Birleşim, 29 Mart 1972, s. 381.

¹²⁵ TBMMZCCS, 11. Dönem, 4. Cilt, 66. Birleşim, 13 Haziran 1972, s. 673.

¹²⁶ Cüneyt Arcayürek, *Çankaya'ya Giden Yol*, Ankara 1985, s. 270-271.

¹²⁷ Suat Abanazır, "Bir Dönem Daha", *Yeni Konya*, 17 Mayıs 1972, S. 9211.

¹²⁸ Fuat Uçar, *Türk Siyasi Hayatında Azınlık Hükümetleri-İnönü ve Demirel Dönemleri*, Ankara 2019, s. 138.

başlamıştır. Diğer yandan muhtırayla kapatılan MNP yerine Ekim 1972’de Milli Selamet Partisi (MSP) kurulmuştur. MSP, ekonomik sıkıntıların toplum yapısını etkilediğini iddia etmiş ve politikasında dini motiflere sık yer vermiştir¹²⁹.

Ferit Melen güvenoyu sonrasında yaptığı açıklamada amaçlarının, kargaşayı önlemek, ekonomik, kültürel, yasal reformları uygulamak ve ülkeyi uygun bir seçim ortamına hazırlamak olduğunu söylemiştir¹³⁰. Melen’in, güvenin sağlanacağı, sosyal ve ekonomik reformların ele alınacağı yönündeki beyanatlarına karşın kamuoyu yeni kabinenin işinin bir hayli zor olacağını iddia etmiştir¹³¹. Bu zorluğun farkında olan siyasi partiler hükümete destek olacakları yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır. DP, Melen hükümetinin memleket yararına yapacağı her konuyu destekleyeceklerini, muhalefette yapıcı bir rol üstleneceklerini söylerken, CHP ise Melen hükümetini seçim hükümeti olarak gördüklerini ve yanında olacaklarını ifade etmiştir. Melen hükümeti siyasi partilerden gerekli desteği aldıktan sonra toplumsal ve ekonomik reformların halledilmesi meselesini seçimden sonraya bırakarak ilk olarak üniversite meselesine el atmış ve gelecekte yeni öğrenci olaylarına meydan vermemek düşüncesiyle üniversite özerkliği kaldırılmıştır. Bununla birlikte anayasa değişiklikleri yapılmış, devlet güvenlik mahkemeleri kurulmuş ve sendikalar pasifleştirilmiştir¹³².

Konyalılar Ferit Melen hükümetinde GP Grup Başkan Vekili Vefa Tanır’ı bakan olarak görmek istemişlerse de beklenen olmamıştır. Konyalılarca Tanır’ın dışında Konya Milletvekilleri arasında bulunan DP’li İhsan Kabadayı, CHP’li Mustafa Üstündağ ve Orhan Okay’ın da Melen kabinesinde görev verilmemesi Konyalılarda hayal kırıklığı meydana getirmiştir¹³³.

Geçici olarak görev verilen Ferit Melen hükümeti kısa süre iktidarda kalmışsa da dönemin milletvekilleri çalışmalarına devam etmiş, ülke ve memleket yararına askerlik, bütçe ve vergi gibi konularda görüşlerini açıklamışlardır. Bu çerçevede Konya milletvekilleri de Konya’nın sorunlarına yer vermişlerdir. Sözelimi Baha Müderrisoğlu, Karaman- Ermenek-Mut yolunda yaşanan sıkıntılara temas etmiştir. Ermenek’ in yegâne yolunun Ermenek- Mut arası olan 90 kilometrelik yol olduğunu, bu yolun birçok yerinin dar, virajlı ve görüş mesafesi bulunmadığını ve tehlikeler

¹²⁹ Arslan, “Atatürk’ten Sonra”, s. 616-617.

¹³⁰ Ahmad, *Demokrasi Süreci*, s. 297-298.

¹³¹ Suad Abanazır, “Yeni Hükümet”, *Yeni Konya*, 24 Mayıs 1972, S. 99217.

¹³² Fedayi, “Kaos”, s. 497.

¹³³ Suad Abanazır, “Konyalı Bakanlar”, *Yeni Konya*, 25 Mayıs 1972, S. 9218.

barındırdığını bundan dolayı da pek çok trafik kazası meydana geldiğini dile getirmiştir. Bu tehlikeli yolun tamiri için Ermenek'te karayollarının ufak bir ünitesinin kurulması gerektiğini söylemiştir. Müderrisoğlu'nun açıklamalarının ardından Bayındırlık Bakanı Mukadder Öztekin söz almış, Ermenek-Mut Yolu çalışmalarının 1965 yılında başladığını, projenin devam ettirilmesi için karayolları bütçesinden ödenek ayrıldığını ve 1975 yılı içerisinde tamamlamayı hedefledikleri şeklinde açıklamalarda bulunmuştur¹³⁴.

Bunun dışında Konya milletvekilleri, şehirde bir üniversite kurulması yönündeki taleplerini bir kez daha dile getirmişler, çocuklarının Konya'da eğitim almasını sağlayacak imkânların oluşturulmasını bunun da ancak Konya'da kurulacak bir üniversiteyle mümkün olabileceğini söylemişlerdir. Bu çerçevede, Konya Senatörü Feyzi Halıcı, Konya milletvekilleri Sezai Ergun ve Baha Müderrisoğlu Selçuk Üniversitesi faaliyetleri kapsamında Ankara Fen Fakültesine bağlı Temel Bilimler Fakültesinin bir an önce açılması için Ankara'da çalışmalar yapmışlar, hatta Milli Eğitim Bakanı Sabahattin Özbek'i makamında ziyaret ederek üniversitesinin açılması için kendisinden yardım talebinde bulunmuşlardır. Temsilciler üniversiteyle ilgili çabalarının sonuç vermesini istediklerinden Ankara Üniversitesi Rektörü Tahsin Özgüç'le de bir görüşme gerçekleştirmişler ve Temel Bilimler Fakültesi'nin açılması konusunda onun da desteğini almaya çalışmışlardır. Bu çalışmalara Konya Senatörü Sedat Çumralı da katılmış; heyetin çalışmalarını yakından takip ettiğini, Selçuk Üniversitesi'nin açılması için çalışmalarının devam edeceğini söylemiştir¹³⁵.

D. Naim Talu Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

Ferit Melen hükümetinin iş başında olduğu günlerde Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın görev süresinin dolmuş olması hasebiyle yeni Cumhurbaşkanı'nın kim olacağı konusu gündeme gelmiştir. İlerleyen günlerde bunalım haline gelmiş bu sorun ancak siyasi partilerin senatör ve emekli Amiral Fahri Korutürk üzerinde anlaşmasıyla halledilebilmiştir. 6 Nisan 1973 tarihinde Fahri Korutürk'ün Cumhurbaşkanlığına seçilmesinin ardından¹³⁶, demokratik gelenekler icabı Ferit Melen 7 Nisan 1973'te cumhurbaşkanına istifasını sunmuştur. Korutürk, cumhurbaşkanlığının ilk günlerinde yeni hükümetin oluşmasını sağlamakla uğraşmış, bu konuda siyasi parti liderleriyle

¹³⁴ TBMMZC, 3. Dönem, 27. Cilt, 138. Birleşim, 27 Eylül 1972, s. 105.

¹³⁵ *Yeni Konya*, 1 Mart 1973, S. 9449.

¹³⁶ Hikmet Özdemir, *Fahri S. Korutürk*, Ankara 2010, s.8

görüşmeler gerçekleştirmiştir. Siyasiler, Melen'in tekrar hükümet kurmasına sıcak bakmamışlar, fakat bir önceki Cumhurbaşkanı Sunay'ın önerdiği gibi siyasi partilerin desteğini alacak bir ismin hükümet kursun önerisine olumlu yaklaşmışlardır¹³⁷. Bu çerçevede Ticaret Bakanı ve Cumhuriyet Senatosu Üyesi Naim Talu üzerinde uzlaşmış, CHP hariç AP, CGP ve Bağımsızların destek vermesiyle Naim Talu hükümeti 15 Nisan 1973'te kurulmuştur¹³⁸.

Talu hükümetinin öncelikli görevi ülkeyi seçimlere hazırlamak olmuş, bu kapsamda Anayasa'nın bazı maddeleri değiştirilip özel mahkemeler kurulmuştur. Ayrıca üniversiteler ve sendikalar pasifleştirilirken, ekonomik ve toplumsal sorunların altından kalkılamayacağı düşüncesiyle önemli projeler bir sonraki iktidara bırakılmıştır¹³⁹.

Arkasında kamuoyu desteği olmayan Talu hükümeti elbette çok rahat icraatlar sergileyememiştir. Kurulmasından kısa bir süre sonra eleştiriler başlamıştır. Özellikle bakanların partizanlık yaptığı, çıkarlarına alet olmayan memurlar üzerinde baskı kurulduğu öne sürülmüştür. Ayrıca vatandaşlara gerçekleşmesi güç vaatlerde bulunulduğu ve başlanan hizmetlerin tamamlanmadan yarıda bırakıldığı suçlamasında bulunulmuştur¹⁴⁰. Hükümete destek vermeyen DP Konya Milletvekillerinden Faruk Sükan çeşitli konularda hükümete yönelik eleştirilerde bulunmuştur. Sükan, hükümetin yanlış politikalarının orta sınıfı yok ettiğini, devam etmekte olan sıkıyönetim uygulamasının aşırı sol hareketleri yeraltı faaliyetlerine ittiğini, yaşanan güvenlik zafiyetinin halkta huzur ve sükûn bırakmadığını söylemiştir¹⁴¹. Ayrıca Sıkıyönetim Mahkemelerinde görülmekte olan davaların sonuca bağlanamadığını, bunun siyasi, sosyal ve iktisadi pek çok alanda istikrarsızlığa neden olduğunu iddia etmiştir¹⁴². Sükan ve diğer Konya milletvekilleri enerji, tarım, beyin göçü, trafik, öğrencilerin sorunları, rüşvet ve yolsuzluk gibi daha pek çok konuyu da meclisin gündemine taşımışlardır.

Sükan, meclisteki konuşmalarında ülkenin genel problemlerinin yanı sıra Konya'nın sıkıntılarını da sık sık gündeme getirmiştir. Özellikle o yıl yaşanan kuraklığı ele almış, çiftçilerin bu afetten doğan maddi zararlarının giderilmesini istemiştir. Ayrıca çiftçinin olumsuz etkilenmemesi için hububat fiyatlarının yeniden ayarlanması gerektiği

¹³⁷ Arcayürek, *Çankaya*, s.535

¹³⁸ Uçar, *Azınlık Hükümetleri*, s. 138.

¹³⁹ Demir, "Modern Türkiye", s. 190.

¹⁴⁰ *Yeni Konya*, 21 Haziran 1973, S. 9545; *Yeni Meram*, 28 Haziran 1973, S. 2946.

¹⁴¹ *Yeni Meram*, 28 Haziran 1973, S. 2946.

¹⁴² *Yeni Meram*, 2 Temmuz 1973, S. 2548; *Yeni Konya*, 21 Haziran 1973, S. 9545.

hususuna da temas etmiştir¹⁴³. Konya çiftçisinin sorunlarını ele alan bir diğer Konya Milletvekili CHP'li Mustafa Üstündağ olmuş; kuraklıktan mahsulü zarar gören Konya çiftçisine yardım yapılmasını, çiftçiye verilen tarım kredisinin yeni esaslara bağlanmasını önermiştir¹⁴⁴. Çiftçinin sorunlarının yanında vatandaşın diğer meseleleriyle de ilgilenen Üstündağ, Konya'nın Ereğli İlçesinin Ayrancı Kasabasında yapılan barajın su yetersizliğine değinmiş, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın konuyla ilgilenmesini sağlamıştır¹⁴⁵. Aynı şekilde Beyşehir ilçesi Hüyük kasabasının içme suyu meselesini de gündeme taşımıştır¹⁴⁶.

Konya'nın problemlerini mecliste dile getiren bir diğer isim DP Konya Milletvekili Kubilay İmer olmuştur. İmer yaptığı konuşmada; yollarının asfaltlanması konusunu gündeme getirmiş ve bu konuda hükümete soru yöneltmiştir. Bayındırlık Bakanı bu soruya verdiği cevapta, 1979 yılına kadar yapılacak olan 1085 kilometrelik devlet yolu için 196.870.000 lira ayrıldığını, Konya'nın da bu proje kapsamında olduğunu söylemiştir. Projenin Konya için planlanan kısmı hakkında bilgi veren bakan, Seydişehir 13. Bölge hududu arasında bulunan 61 kilometrelik yol ile Çumra-Çatalhöyük arasında bulunan turistik yolun proje bağlamında yapılacağını müjdelemiştir¹⁴⁷.

Sonuç olarak Naim Talu hükümeti, ülkenin kangren olmuş toplumsal ve ekonomik sorunlarını çözememiş, ülke hızla 1973 yılı seçim atmosferine girmiştir.

II. Siyasi Partilerin Konya'da Seçim Öncesi Hazırlıkları

12 Mart Muhtırasından sonra Nihat Erim, Ferit Melen ve Naim Talu hükümetleri geçici olarak iş başına getirilmiş, bu hükümetlerin temel görevi ülkede yapılması istenilen siyasi reformları gerçekleştirmek ve ülkeyi 1973 genel seçimlerine hazırlamak olmuştur¹⁴⁸. Fakat ara dönem hükümetleri diye isimlendirilen bu hükümetler kendilerini siyasi istikrarsızlığın, hayat pahalılığının ve anarşinin cenderesi içerisinde bulmuşlardır. Bundan dolayı öncelik kamu düzenini sağlamaya verilmiş olup bu başarıldıktan sonra sosyal ve ekonomik reformların yapılması düşünülmüştür. Ancak muhtıradan sadece kısa bir süre sonra anarşik olayların yeniden harekete geçmesi ara dönem hükümetlerine

¹⁴³ *Yeni Meram*, 23 Nisan 1973, S. 2736; *Yeni Konya*, 23 Nisan 1973, S. 9493.

¹⁴⁴ Suad Abanazır, "Belli Olur", *Yeni Konya*, 24 Nisan 1973, S. 9494.

¹⁴⁵ *TBMMZC*, 3. Dönem, 39. Cilt, 132. Birleşim, 28 Haziran 1973, s. 555.

¹⁴⁶ *TBMMZC*, 3. Dönem, 39. Cilt, 133. Birleşim, s. 607.

¹⁴⁷ *Yeni Meram*, 23 Mart 1973, S. 2763.

¹⁴⁸ Ahmad, *Kimlik*, s.170.

istediği fırsatı vermemiş ülke bir müddet daha sıkıyönetimle idare edilmek zorunda bırakılmıştır¹⁴⁹.

Yaşanan bu olumsuzlukların ortadan kaldırılıp devlet otoritesini hâkim kılmanın, piyasaları rahatlatmanın, ilerici-gerici çatışmalarıyla vatandaşlar arasında bölücülüğü önlemenin, memleket genelinde huzur ve sükunu sağlamanın yolu millet iradesine dayanmakta görülmüş bu da siyasi partileri seçim hazırlığına itmiştir¹⁵⁰. Siyasi partiler, Ekim 1973'te yapılması kararlaştırılan genel seçimler öncesi seçim çalışmalarına başlamışlar özellikle 1973 yılının ikinci yarısına gelindiğinde illere dağılarak yoğun bir faaliyet içine girmişlerdir. Partilerin illerdeki seçim faaliyetleri yürüttüğü ve oy potansiyeli bakımından önem verdikleri şehirlerden birisi de Konya olmuştur.

A. Adalet Partisi'nin Seçim Çalışmaları

1973 genel seçimlerinin yaklaşmasıyla birlikte siyasi partiler tek başına iktidar olabilmek için yurt genelinde hummalı bir çalışma içinde olmuşlardır. Bu partilerin başında AP gelir. AP Konya'ya büyük önem vermiş, kalabalık bir ekiple seçim çalışmalarını başlatmıştır. Çünkü Konya'nın oy potansiyeli ve çıkaracağı milletvekili sayısı önem arz etmekteydi. Bu yönüyle Konya'nın belli başlı politika merkezleri arasında kabul edildiğinden bütün siyasi partilerce büyük önem verilmiş, hatta “*can pazarı*” olarak değerlendirilmiştir¹⁵¹.

Konya'nın bu potansiyeli AP'yi buradaki seçim faaliyetlerini daha ciddi ve yakından takip etmesini sağladığı gibi alacağı oylarla şehrin parlamentoda en iyi şekilde temsil edilmesini amaçlamıştır¹⁵². AP Konya'daki seçim çalışmalarına diğer bazı şehirlere göre daha fazla ağırlık vermiş olmasına rağmen bunun yeterli olmadığı düşünülmüştür¹⁵³. Çünkü AP'nin “*merkez, kitle partisi*” olabilmesi için Süleyman Demirel'in 12 Mart'tan beri sürdürdüğü “*canlı politikayı*” şimdi de sürdürmesi ve seçim çalışmalarına hız vermesi gerektiği önerisinde bulunulmuştur¹⁵⁴. Bu uyarıya gerekçe olarak AP'nin Konya'daki seçim çalışmalarının zayıf olduğu, Konya teşkilatında çalışacak yeterli kadrosu bulunmadığı gibi dışardan takviyelerle de güçlendirilmediği iddia edilmiştir. Seçim çalışmalarının AP Konya il teşkilatına

¹⁴⁹ Zürcher, *Modernleşen Türkiye*, s. 377.

¹⁵⁰ *Yeni Meram*, 22 Mayıs 1973, S. 2814.

¹⁵¹ Suad Abanazır, “Gaflet Uykusu”, *Yeni Konya*, 16 Haziran 1973, S. 9541.

¹⁵² *Yeni Meram*, 23 Ağustos 1973, S. 3022.

¹⁵³ Abanazır, “Gaflet”.

¹⁵⁴ Suad Abanazır, “Çalışmalar Başlarken”, *Yeni Konya*, 17 Temmuz 1973, S. 9568.

gönderilen parti müfettişi eliyle yürütülüyor olmasının halk nezdinde AP'ye itibar kaybettireceği ileri sürülmüştür. AP'nin bir an evvel durumunu gözden geçirmesi gerektiği aksi takdirde seçimlerde hüsrana uğrayacağı uyarısında bulunulmuştur¹⁵⁵.

AP Konya il teşkilatını güçlendirme çabalarının ardından parti yetkililerinin Konya'ya ziyaretleri olmuştur. AP Konya Senatörü Mehmet Varışlı, genel seçimlerde *"milli iradenin bir kere daha şahlanacağını"* söyledikten sonra birlik ve beraberliği sağlayacak, zorlukların üstesinden gelecek, yıkıcı ve bölücülere dur diyebilecek tek partinin AP olduğunu, bundan dolayı seçimlerde partisi adına ümitli olduğunu iddia etmiştir¹⁵⁶. Varışlı, AP'nin geçmiş dönemdeki icraatlarına da değinmiş, kalkınma planlarından elde edilen verilerden hareketle devlet bütçesinde, yatırımlarda, ithalat-ihracat hacminde büyük artışlar sağladıklarını ileri sürmüştür¹⁵⁷.

AP Konya İl Başkanı Muzaffer Kocaman, seçim hazırlıkları kapsamında AP Konya milletvekilleri, senatörler ve partinin adaylarının katıldığı bir toplantı düzenlemiştir¹⁵⁸. Yapılan toplantı sonrası adaylar toplu halde AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'le görüşmeye gitmiş ve seçim çalışmaları hakkında bilgi vermiştir¹⁵⁹. Bu ziyaret vesilesiyle görüşlerini açıklama imkânı bulan Demirel; *"İktidara AP'den başka talip yok. Tek başına iktidara geleceğimiz muhakkaktır. Kadromuzu da ona göre kurduk"* derken, Muzaffer Kocaman da Demirel'in görüşlerini destekler mahiyette açıklamaları olmuş; Konya'nın sorunlarına eğileceklerini ve en iyi şekilde hizmet edeceklerini söylemiştir¹⁶⁰.

AP Konya örgütünün seçim çalışmaları kapsamında AP merkez ilçe kadınlar kolunun da faaliyetleri olmuş ilçe ve mahalleler tek tek dolaşmış, böylece seçimler öncesi üye sayılarını arttırmak ve partinin felsefesini halka anlatmayı amaçlamışlardır¹⁶¹. AP'lilerin bu geziler esnasında vatandaşa birtakım vaatleri de olmuştur. Öncelikle İmam Hatip Liselerinin sayısının AP zamanında arttırıldığı vurgulanmış ve Konya'da bir üniversite açmayı istediklerinden¹⁶², iktidara geldikleri takdirde 11 Eylül 1973 gününe kadarki suçları kapsayacak şekilde genel af

¹⁵⁵ Suad Abanazır, "Konya'da AP", *Yeni Konya*, 7 Ağustos 1973, S. 9584.

¹⁵⁶ *Yeni Meram*, 7 Ağustos 1973, S. 3009.

¹⁵⁷ *Yeni Meram*, 29 Ağustos 1973, S. 3026.

¹⁵⁸ *Yeni Meram*, 12 Eylül 1973, S. 3033.

¹⁵⁹ *Yeni Meram*, 13 Eylül 1973, S. 3039.

¹⁶⁰ *Yeni Meram*, 14 Eylül 1973, S. 3040.

¹⁶¹ *Yeni Meram*, 2 Ekim 1973, S. 3054.

¹⁶² *Yeni Meram*, 28 Eylül 1973, S. 3051.

çıkacaklarından¹⁶³, spora önem vereceklerinden ve gençlerin boş zamanlarını değerlendirmelerine imkân sunulacağından bahsetmişlerdir¹⁶⁴. Ayrıca Mehmet Varışlı, vatan toprakları üzerinde bir kumar oynandığını iddia ederek, amaçlarının vatana zarar vermek olmadığını, Türk milletini refaha götürmek istediklerini söylemiştir. AP'nin yapacağı hizmetlerden de bahsedilmiş; bütün semtlere düzgün yol, temiz içme suyu ve elektrik getireceklerini,¹⁶⁵ hayat pahalılığını önleyip fiyat istikrarının sağlanacağını, üretimin artırılarak tüketiciye ucuz ve kolay bir şekilde ulaştırılacağını ve fakirliğe son verileceğini vadetmiştir¹⁶⁶.

1973 genel seçimleri yaklaşırken AP tarafından Konya'da açık hava mitingi düzenlenmiş ve Süleyman Demirel Konya'ya gelerek bir konuşma yapmıştır. Demirel, konuşmasında daha çok istikrar vurgusu yapmış ve genel seçimleri ülke için fırsat olarak değerlendirmiştir. En büyük meselenin dirlik ve düzen kurmaktan geçtiğini bunun da kendi kendini idare edebilen bir hükümetin iş başına gelmesiyle mümkün olabileceğini söylemiştir. Ayrıca parlamento üstünlüğünün olması gerektiğini bunun gerçekleştirilmesi halinde otoritenin kaynağı olan milletin sesinin ülkeye hâkim olabileceğini, devletin işlerlik kazanacağını, devletle milletin kucaklaşacağını, kalkınma hamlesinin yeniden güç kazanarak sosyal refah devletinin gerçekleştirilebileceğini söylemiştir. Demirel, fakirliğin, işsizliğin, çaresizliğin nedenini rejimin işleyişinde bulmuş, AP olarak iktidara geldikleri takdirde memleketin kaynaklarını en iyi şekilde tasarruf edeceklerini, ülkeyi zenginleştireceklerinden bahsetmiş ve sosyal refah devletinin iktisadi büyümeyle mümkün olabileceğin iddiasında bulunmuştur¹⁶⁷. Demirel, son olarak diğer partiler gibi iktidar olalım derdinde olmadıklarını, milletin davasıyla dertlendiklerini, büyük Türkiye hayallerinin olduğunu, bunları gerçekleştirmek için iktidara talip olduklarını, gölgesinden korkan insanlarla Türkiye'yi idare etmenin mümkün olamayacağını söylemiştir¹⁶⁸.

1973 genel seçimleri öncesi AP önseçim çalışması yapmış, partiye mensup adaylar ön sıralarda yer almak için yarışmışlardır¹⁶⁹. AP'nin önseçim sonucuna göre Oğuz Atalay, Baha Müderrisoğlu, Nadir Haranioğlu, Hasan Avşar, Şevket Şeker,

¹⁶³ *Türkiye'de Yarın*, 29 Eylül 1973, S. 1255.

¹⁶⁴ *Türkiye'de Yarın*, 5 Ekim 1973, S. 1261.

¹⁶⁵ *Yeni Meram*, 29 Eylül, 1973, S. 3052.

¹⁶⁶ *Yeni Konya*, 6 Ekim 1973, S. 9635.

¹⁶⁷ *Yeni Meram*, 9 Ekim 1973, S. 9637.

¹⁶⁸ *Yeni Meram*, 10 Ekim 1973, S. 3061.

¹⁶⁹ *Yeni Konya*, 4 Eylül 1973, S. 9608.

Süleyman Tanrikulu, Mehmet Karacan, Mekki Keskin, Tahir Çelik Ziyaettin İzerdem, Tuncer Tuncay, Sait Yücesoy, Mehmet Akzambak, M. Necmi Aşçı, Sezai Ergun, Bahaattin Güney'in isimleri yer almıştır¹⁷⁰.

AP'nin aday listesi açıklandıktan sonra sonuçların pek memnuniyet oluşturmadağı anlaşılmaktadır. AP içerisinde Konya'ya olduğı kadar Türk politikasına da hizmet edebilecek nitelikte kişilerin olduğı halde AP'nin bu kişilerin üzerine eğilmediğı gibi delegelerin de bu kişileri tespit edemediğı iddia edilmiştir¹⁷¹. Ayrıca listede Baha Müderrisoğlu'nun dışında eski partililere yer verilmediğı, adayların yeni isimlerden oluşturulduğı belirtilmiş ve AP'nin listesinin teşkilata dayalı olarak hazırlandığı söylendikten sonra bu kişilerin özellikle Seydişehir, Beyşehir, Karaman, Ermenek, Ereğli ve Akşehir'de başarılı olacağı tahmin edilmiştir¹⁷².

B. Demokratik Parti'nin Seçim Çalışmaları

1973 genel seçimlerinde Konya DP'nin önem verdiğı illerin başında gelmiştir¹⁷³. Bu nedenle DP hızlı bir şekilde örgütlenmeye gitmiş, diğ er illerde olduğı gibi Konya merkez ve ilçelerinde teşkilatlanmasını tamamlamıştır¹⁷⁴. DP Konya İl Başkanı Mustafa Öncel, partisinin seçim çalışmaları hakkında bilgi vermiş; Haziran ayından itibaren seçim çalışmalarına hız verileceğini, milletvekillerinin ilçe ve köyleri dolaşmaya başlayacağını ve Konya'da bir il kongresi yapmayı planladıklarını söylemiştir¹⁷⁵. Seçim çalışmaları çerçevesinde yapılacağı söylenen DP il kongresi başarılı şekilde gerçekleştirilmiş kongre sonuçları itibarıyla kamuoyunda olumlu tesirleri olmuştur. DP'nin seçimlere çok güzel hazırlandığı, özellikle Konya'daki çalışmalarının diğ er partiler tarafından örnek alınması gerektiğı belirtilmiş ve DP'nin sağ partiler arasında baraj parti olacağı iddia edilmiştir¹⁷⁶.

Seçim faaliyetlerinde bulunan DP'nin önde gelen temsilcileri il, ilçe ve köylere düzenledikleri gezilerle halkla buluşmuş halkın sorunları karşısında takip edilen politika eleştirilmiştir. DP Konya Milletvekili Kubilay İmer, halkın hayat pahalılığı karşısında geçim sıkıntısı çektiğini ve devlet dairelerinde işlerin aksaması gibi nedenlerle mağdur edildiğini söyledikten sonra yaşanan olumsuzluklara; *“halkın içinden çıkmayan bir*

¹⁷⁰ *Yeni Meram*, 3 Eylül 1973, S. 3030.

¹⁷¹ Suad Abanazır, “Güzel Ama”, *Yeni Konya*, 27 Ağustos 1973, S. 9601.

¹⁷² Suad Abanazır, “Aday Listeleri”, *Yeni Konya*, 4 Eylül 1973, S. 9608.

¹⁷³ Abanazır, “Gaflet”.

¹⁷⁴ *Yeni Meram*, 17 Mayıs 1973, S. 2807.

¹⁷⁵ *Yeni Meram*, 2 Temmuz 1973, S. 2948.

¹⁷⁶ Suad Abanazır, “Demokratik Parti”, *Yeni Konya*, S. 3 Haziran 1973, S. 9554.

başbakanın” sebep olduğunu iddia etmiştir. Devlet yöneticilerinin duyarsızlığına karşın DP’nin iktidara gelmesi halinde soygunculara, komünistlere ve masonlara fırsat vermeyeceğini açıklamıştır.

Temsilciler zaman zaman seçim gezileri esnasında edindiği izlenimleri kamuoyuyla paylaşmıştır. DP Konya Milletvekili Necati Kalaycıoğlu, vatandaşın şikayetlerini dinlediklerini ve halkın ümidinin DP’den yana olduğunu söyleyerek AP’ye yüklenmiştir¹⁷⁷. AP’nin ruhundan ve felsefesinden saptığını, Demirel’in büyük bir yanılgı içinde olarak kendisine oy verenleri hüsrana uğrattığını bu gibi nedenlerle AP’nin 14 Ekim seçimlerinde sandıktan çıkamayacağını ileri sürmüş ve 1946 Demokrat Parti ruhunu ve felsefesini ancak DP’nin yürütebileceğini iddia etmiştir¹⁷⁸. Kalaycıoğlu’nun açıklamalarına Konya Belediye Başkanı DP’li Yılmaz Kulluk’tan da destek gelmiş, Kulluk; *“1946’da başlayan ruh DP’de perçinleşmiştir”* dedikten sonra AP’nin 1946 ruhunu kaybettiğini ve sola kaydığını öne sürmüştür¹⁷⁹.

DP, Konya’ya verdiği önemin bir göstergesi olarak bir miting düzenlemiş ve mitinge DP Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli, Aydın Menderes gibi daha birçok isim katılmıştır. Mitinge Konya halkının ilgisi yüksek olmuş, yaklaşık elli bin kişilik kalabalık bir grup miting alanını doldurmuştur. Halka hitap eden Ferruh Bozbeyli daha çok AP’ye yüklenmiştir. Tek adam düşüncesiyle demokrasinin idare edilemeyeceğini, Demirel’in uyuduğunu, halkın rahatça uyuyabilmek için ayakta ve uyanık olan bir idareciye ihtiyacı olduğunu söyledikten sonra bu konuda ümitli olmadığını, *“oysaki Türk devleti ayakta, organları dışarda olan bir hasta”* benzetmesiyle anlatmaya çalışmıştır. Bununla birlikte ülkenin temel problemlerinden olan anarşi konusuna da değinmiş, *“anarşinin anası AP, babası ise CHP’dir”* diyerek Türkiye’de anarşiye sebep olanların iktidarlar olduğunu söylemiştir. Aydın Menderes da yaptığı konuşmada, Demokrat Partinin 1960 yılında Konya’da battığını 1973 yılında ise Konya’da yeniden doğduğunu söyleyerek mensubu olduğu partinin temellerini Demokrat Parti’ye dayandırmıştır¹⁸⁰. O da *“demokrasimiz yarıya çekilmiş matem bayrağına benziyor. Göstermelik demokrasilerin sonu hüsrandır”* diyerek, AP’nin takip ettiği politikayı eleştirmiştir¹⁸¹. Aynı şekilde Kubilay İmer de 1950 ve 1973 genel seçimleri arasında

¹⁷⁷ *Yeni Konya*, 22 Ağustos 1973, S. 9597; *Yeni Meram*, 22 Ağustos 1973, S. 3021.

¹⁷⁸ *Yeni Meram*, 1 Eylül 1973, S. 3029.

¹⁷⁹ *Yeni Meram*, 10 Ekim 1973, S. 3061.

¹⁸⁰ *Yeni Konya*, 12 Ekim 1973, S. 9640; *Yeni Meram*, 12 Ekim 1973, S. 3063.

¹⁸¹ *Yeni Meram*, 12 Ekim 1973, S. 3063.

bağ kurarak; “14 Mayıs’ta yapılan beyaz ihtilalin 14 Ekim’de de gerçekleşeceğine inanıyoruz. Bu yöndeki inancımız sonsuzdur” demiştir¹⁸².

DP’li vekiller millete ve memlekete hizmet noktasındaki açıklamalarını seçim süreci boyunca sürdürmüş ve halkın sıkıntılarını göz önünde bulundurarak bazı vaatlerinde bulunmuşlardır. DP Propaganda ve Siyasi İşler Başkan Yardımcısı Konya Milletvekili Özer Ölçmen, tütün imalinde ve tuz kaynaklarının iyi bir şekilde değerlendirilmesinde hükümetin yetersiz kaldığını bundan dolayı vatandaşın tütün, çay ve tuz bulmak konusunda sıkıntı yaşadığını söyledikten sonra iktidara geldikleri takdirde devlet tekellerini kaldıracaklarını, üreticinin ortak olacağı büyük kapasiteli millete açık anonim şirketleri kuracaklarını vaat etmiştir¹⁸³. Bunun yanında ülkenin refah seviyesinin artırılması gerektiği üzerinde durmuş, maddi ve manevi kalkınmanın bir ülkenin öz kaynağı olarak kabul edilen milli benlik, tarih, iman, örf ve adetlere sahip çıkmakla mümkün olabileceğini söylemiştir¹⁸⁴. Aynı şekilde DP Konya İl Yönetim Kurulu Üyesi Rahim Özkaymak da DP’nin yerli sanayiye ve sanayiciyi kaldırmak niyetinde olduğunu, bununda dağınık haldeki sanayicilerin birleştirilmesi ve ucuz kredilerle desteklenmesinden geçtiğini açıklamıştır¹⁸⁵.

DP seçim çalışmalarına genel olarak bakıldığında partinin Konya’da güçlü olduğuna fakat diğer illerdeki başarısını tahmin etmenin zor olduğuna değinilmiş, bugünkü kadrosuyla meclise giremeyen bir partinin sonraki dönemde silinip gideceği iddia edilmiş ve 1973 seçimlerinin DP açısından ölüm kalım savaşı niteliğinde olduğu öngörüsünde bulunulmuştur¹⁸⁶. DP’nin zamanla Konya’yı ikinci bir merkez haline getirdiği, DP Konya milletvekillerinin Konya’da iyi çalıştığı ve bu çalışmaların sonucunda Konya il merkezinde güçlü bir ekibin AP’yi bırakıp DP’ye geçtiğini ve seçimlerde iyi iş çıkartacağı tahmin edilmiştir¹⁸⁷. DP tüm bu çalışmaların ardından Konya halkının partiye olan teveccühüne güvenmiş ve adaylarını belirlemek için önseçim yapmaya karar vermiştir¹⁸⁸. Partinin aday adayları olarak yoklamaya katılacaklar arasında Faruk Sükan, Necati Kalaycıoğlu, Özer Ölçmen, Bahri Dağdaş,

¹⁸² *Yeni Meram*, 10 Ekim 1973, S. 3061.

¹⁸³ *Yeni Meram*, 17 Eylül 1973, S. 3041.

¹⁸⁴ *Yeni Konya*, 25 Eylül 1973, S. 9626.

¹⁸⁵ *Yeni Konya*, 1 Ekim 1973, S. 9630.

¹⁸⁶ Suad Abanazır, “Çalışmalar”.

¹⁸⁷ Suad Abanazır, “Konya”.

¹⁸⁸ *Yeni Meram*, 23 Ağustos 1973, S. 3022.

Muzaffer Demirtaş Hamza Gür¹⁸⁹, Mehmet Ertaş ve Kubilay İmer'in isimleri yer almıştır¹⁹⁰. DP'nin önseçim çalışmalarıyla ilgili olarak yapılan değerlendirmede, AP ile CHP'nin yaptığı önseçimler sonucunda Konya merkez ilçesinin adaysız kaldığı, buradaki boşluğun DP listesinden aday gösterilen Bahri Dağdaş ile Özer Ölçmen tarafından doldurulacağı öngörülmüştür¹⁹¹.

C. Millî Selamet Partisi'nin Seçim Çalışmaları

12 Mart Muhtırasından sonra kapatılan siyasi partiler arasında bulunan MNP, Atatürk devrimlerine ve laikliğe aykırı hareket ettiği gerekçesiyle 20 Mayıs 1971'de Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır. MNP'nin kapatılmasının ardından yeni parti kurulması için tabandan gelen baskı üzerine, aynı partinin devamı niteliğinde olan Millî Selamet Partisi (MSP) kurulmuştur¹⁹². MNP'nin olduğu gibi, MSP'nin de Genel Başkanı Necmettin Erbakan idi. Yeni bir parti olarak MSP, diğer illerde olduğu gibi Konya'da da 1973 seçimlerine katılmak için teşkilatlanma faaliyetlerine girişmiş ve bu çerçevede Konya ili ve ilçelerinde teşkilatlanmasını tamamlamıştır. Konya İl Başkanlığına Ali Güneri'nin getirildiği MSP, kısa bir süre sonra merkez ilçe teşkilatlarını da tamamlamıştır¹⁹³. MSP Genel Başkanı aynı zamanda Bağımsız Konya Milletvekili Necmettin Erbakan, partisinin yeni kurulmasına rağmen hızlı bir gelişim takip ettiğini ve on ay gibi kısa sürede yurt genelinde örgütlenmesini tamamladığını söylemiştir. Erbakan 1973 genel seçimlerinin diğer seçimlerden farklı olduğunu, bu kez partilerin değil zihniyetlerin yarışacağını iddia etmiştir¹⁹⁴. Konuşmasının devamında Türkiye'de üç tür zihniyetin hâkim olduğunu, bunlardan birincisinin solculuk, ikincisinin sağcılık, üçüncü olarak ise kendilerinin ne sağcı ne solcu olduklarını ancak MSP olarak sağın temsilcisi olduklarını söylemiştir¹⁹⁵. MSP'nin sağ ideolojiyi benimsediğine dair açıklamaların ardından partisinin kuruluşunun çok eskilere dayandığını tarihle ilişkilendirerek; *"Viyana'yı kuşatan ruh, İstanbul'u kuşatan ruh MSP'de yeniden kuvvet buldu"* demiştir. MSP'nin sanayi ile ilgili planlarından da

¹⁸⁹ Hamza Gür'ün DP Adaylığı Meselesi: Daha önceki seçimlerde muhtelif partilerde adaylığını koyan ve DP ile alakası olmayan Hamza Gür'ün parti teşkilatında adının bile olmadığı, partiye üye olarak dahi kabul edilmeyeceği iddia edilmiş söz konusu iddialar karşısında açıklama yapan Gür, DP'den aday gösterildiğini fakat kendi isteğiyle istifa ettiğini açıklamıştır. Ayrıca, 1969 seçimlerinden beri hiçbir partiyle temasının olmadığını söylemiştir. *Yeni Meram*, 24 Ağustos 1973, S. 3023.

¹⁹⁰ *Yeni Meram*, 3 Eylül 1973, S. 3030.

¹⁹¹ Abanazır, "Aday".

¹⁹² Kenan Eren, *Millî Selamet Partisi ve 14 Ekim 1973 Genel seçimleri*, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2016, s. 52.

¹⁹³ *Yeni Meram*, 8 Ocak 1973, S. 7213.

¹⁹⁴ *Yeni Meram*, 30 Temmuz 1973, S. 3002.

¹⁹⁵ *Türkiye'de Yarın*, 16 Temmuz 1973, S. 1189.

bahsetmiş, Devlet Planlama Teşkilatı yerine, bölgesel planlama teşkilatının kurulacağını, mevcut sosyal kanunların değiştirileceğini, sanayi mallarının yurda girişinde gümrük alınmayacağı vaat etmiştir. Ayrıca yabancı uzmanların yönlendirmeleriyle ülkenin uyutulduğunu iddia ederek AP'nin sanayi politikalarını eleştirmiştir. AP'nin İstanbul'da bulunan mutlu azınlık için çalıştığını, AP döneminde kurulan fabrikalarda yabancı uzmanların ve işçilerin istihdam edilmesinin ülkede işsizlik sorununa neden olduğunu, kurulan fabrikaların ana maddelerinin dışardan geldiğini, faiz oranları yüzünden dışarıya mal satılamadığı gibi olumsuzlukları sıraladıktan sonra iktidara geldikleri takdirde sanayi teşvik kanunu çıkaracaklarını açıklamıştır¹⁹⁶. Erbakan sanayinin ardından eğitim politikaları hakkında da bilgi vermiş; çocukları edepli, ahlaklı ve faziletli, geçmişini bilen ve müspet ilimlerin kurucularının öz kültüründen çıktığının bilincinde olarak yetiştirmeyi hedeflediklerini belirtmiştir¹⁹⁷. Genç kuşağın eğitilmesiyle ilgili olarak ayrıca spora önem vereceklerini ve millî tiyatroyu kuracaklarını söylemiştir¹⁹⁸. Bu arada seçimlerin yapılmasına az bir zaman kala Konya'da “Yeniden Büyük Türkiye” mitingi düzenlenmiş, burada yaptığı konuşmada yeniden büyük Türkiye'yi inşa etmeyi, fabrikalar kurmayı ve uçaklar yapmayı hedeflediklerinden bahsetmiştir¹⁹⁹.

Öte yandan MSP'nin Konya mitingine birtakım tepkiler olmuştur. Özellikle Erbakan'ın Konyalı olmayışı öne çıkarılmış, Konyalı olmamasına rağmen seçim çalışmalarını Konya'dan başlatmış olması eleştirilmiştir. AP Konya Senatörü Mehmet Varışlı; “Nedir benim Konya'mın çektiği? Üç 33'lük tespahi eline alan Konya'ya koşuyor. Sinop'ta yok mu Müslüman? Gitsin oradan seçilsin! Dinimizi siyasete alet etmesin! Konya'mıza yazık oluyor” diyerek Erbakan'ın dini siyasete alet etmekle itham etmiştir²⁰⁰. Ancak Erbakan'ın bu miting sonrası halkta olumlu imaj bıraktığı ve bunun oy olarak karşılığının alacağı tahmin edilmiştir. Ayrıca Necmettin Erbakan'ın seçim performansının beklenilenin üstünde olduğu, Konya'dan “eli boş çıkmayacağı” iddia edilmiştir²⁰¹.

MSP Konya'da önseçim yapmamış, adaylarını genel merkez kanalıyla belirlemiştir. Yapılan açıklamada adayların Konyalı olduğu belirtilmiştir. MSP'nin aday

¹⁹⁶ Yeni Meram, 22 Eylül 1973, S. 3046.

¹⁹⁷ Türkiye'de Yarın, 4 Ekim 1973, S. 1260.

¹⁹⁸ Türkiye'de Yarın, 8 Ekim 1973, S. 1264.

¹⁹⁹ Yeni Konya, 8 Ekim 1973, S. 9636.

²⁰⁰ Yeni Meram, 28 Eylül 1973, S. 3051.

²⁰¹ Abanazır, “Gaflet”.

listesinde yer alan isimler ise şunlardır: Necmettin Erbakan (Bağımsız Konya Milletvekili), Reşat Aksoy, Şener Battal, Sami Baysal, Veyis Ceylan, Süleyman Ergen, O. Fehmi Torosluoğlu, Mustafa Beştoy, Mustafa Köseoğlu, Mustafa Özücan, A. Tahir Pekkutucu, H. Cahit Öz, İbrahim Laleli, Refik Kayaalp, Halil Tokathioğlu ve Ali Özsöz²⁰².

D. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Seçim Çalışmaları

Konya'da seçim faaliyetlerine önem veren bir diğer parti CHP olmuş, bu parti de 1973 seçimlerine diğer partiler gibi çalışmalarına hızlı başlamıştır. CHP Konya Gençlik Kolu Başkanı Mehmet Ali Ünal, CHP'nin özgürlükçü ve sosyal demokrat düzeni savunduğunu, bunun dışında getirilecek her türlü düzene karşı olduklarını söylemiştir. Ayrıca halkın olanaklarını ve doğal şartlarını değerlendiremeyen sağcı, tutucu iktidarların kendi kafalarında yarattığı düzenin işlemediğini, bu düzenin 12 Mart Muhtırasıyla son bulduğunu iddia etmiştir. Aynı şekilde CHP'nin demokrasi ve manevi değerlerin koruyucusu olduğunu, Türkiye'nin kalkınmasının sağ iktidarlara değil, halkın sosyal şartlarının ve güvenliğinin koruyucusu olan CHP'nin halkçı politikalarıyla mümkün olabileceğini ifade etmiştir²⁰³. CHP Konya il başkanlığından yapılan açıklamada ise CHP'nin halka hizmet edeceğini, sağdaki ve soldaki rejim düşmanları ile mücadele etmekte kararlı olduğunu, sorumsuz devlet yöneticilerinin yaptıklarının halkla paylaşılmaktan çekinmeyeceğinden bahsetmiştir²⁰⁴.

CHP Konya milletvekili adayları seçim çalışmaları doğrultusunda meydanlara inmiş, halkın sorunlarını dinlemiş, kimi zaman yaşanan sosyal ve ekonomik istikrarsızlığa atıfta bulunarak mevcut hükümete yönelik eleştirilerde bulunmuşlardır. CHP Konya Milletvekili Adayı Ahmet Çobanoğlu, Atatürk döneminden itibaren işbaşına gelen hükümetlerin ülkeyi geri bırakıp sefaletle mahkûm ettiklerini, madenlerin işletilmesi, ilaç, otomobil, ambalaj sanayi, petrol üretimi, ithalat-ihracat gibi pek çok alanda Türk halkının sömürülmesine göz yumduklarını, hayat pahalılığının meydana getirildiğini ve manevi değerlerin içinin boşaltıldığını iddia etmiş, tüm bunların üstesinden ancak CHP'nin gelebileceğini dile getirmiştir²⁰⁵.

²⁰² *Yeni Meram*, 15 Eylül 1973, S. 3041.

²⁰³ *Yeni Meram*, 2 Ocak 1973, S. 7211.

²⁰⁴ *Yeni Meram*, 19 Haziran 1973, S. 2838.

²⁰⁵ *Yeni Meram*, 4 Temmuz 1973, S. 2950.

CHP eleştirilerini yaparken daha çok AP'ye yüklenmiştir. CHP Konya İl Kadın Kolları Başkanı Nevres Arlı, yanlış ekonomik politikalar ve yaşanan fiyat artışları yüzünden halkın alım gücünün düştüğünü, karaborsacılık ve istifçiliğin arttığını bunun da halkın refah seviyesini düşürdüğünü iddia etmiştir²⁰⁶. CHP Konya Milletvekili Adayı Hüseyin Kaleli de benzer konulara temas etmiş, Türk halkının sosyal, ekonomik ve kültürel bakımlardan bunalımlar yaşadığını, sorunların üstesinden ancak CHP'nin özgürlükçü ve sosyal adalete dayalı anlayışıyla kurtulabileceğini, iktidara geldikleri takdirde yoksulluğu, kargaşayı ve adaletsizliği ortadan kaldırmayı vadetmişlerdir²⁰⁷. Keza CHP Konya Milletvekili Adayı Adnan Ertanık da uzun süredir Konya'nın kaza ve köylerinde seçim çalışması yürüttüğünden bahsetmiş, edindiği izlenimler neticesinde 1969 seçimleriyle iktidara gelen AP'nin memleketi sosyal ve ekonomik bakımdan çıkmaza soktuğuna dikkat çekmiştir²⁰⁸.

Vatandaşın temel sıkıntıları ile ilgili olarak CHP Konya İl Başkanı Mustafa Çağlar, 1973 seçimlerinin çiftçinin borca boğulduğu, esnafın para sıkıntısına düştüğü, işçi haklarının dondurulduğu ve demokrasiye inançlı aydınların susturulup küstürüldüğü bir ortamda yapıldığını söylemiştir. Ardından ülkenin geleceği açısından bir de uyarı da bulunmuş, demokrasinin bir ayağının aydınlar diğer ayağının da halkın omuzlarına oturmasının zorunlu olduğunu vurguladıktan sonra, *“küsen ve susan aydınlar buhranlı dönemlerde görevden kaçarlarsa rejimin ana kuralları unutulur ve savunulmaz hâle gelir”* demiştir²⁰⁹. Çağlar'ın işçi ve esnafın içinde bulunduğu zor durumdan kurtarılmasıyla ilgili açıklamalarının ardından Hüseyin Kaleli de kalkınmaya öncelikli olarak köyden başlanması gerektiğini, köylünün ürününü değerinde satmasına fırsat verilmesi gerektiğini savunmuştur. Yapılması istenenlerin gerçekleşmesi halinde esnaflar başta olmak üzere tüm iş kollarında rahatlama yaşanacağını, çiftçinin kalkındırılmasının birçok alana olumlu yansıtacağını; örneğin işsizliğin azalacağı, üretim artışının sağlanacağı ve devletin daha çok vergi toplayacağına dair görüşlerini dile getirmiştir²¹⁰. Köylüyü ele alan ve onun sorunlarına değinen bir diğer CHP Konya Milletvekili Mustafa Üstündağ olmuş, o da Türk köylüsünün ürünlerini araçılara yok pahasına verip fakirleştiğini öne sürmüştür. CHP olarak bu mağduriyetin giderilmesi adına özel sektörün yanında bir de halk sektörü kurmayı planladıklarından

²⁰⁶ *Yeni Meram*, 12 Ekim 1973, S. 3063.

²⁰⁷ *Yeni Meram*, 20 Temmuz 1973, S. 2963.

²⁰⁸ *Yeni Meram*, 29 Ağustos 1973, S. 3026.

²⁰⁹ *Yeni Meram*, 11 Haziran 1973, S. 7831.

²¹⁰ *Yeni Meram*, 7 Ağustos 1973, S. 3009.

bahsetmiştir²¹¹. Üstündağ, partisinin Konya merkez ve ilçelerinde büyük bir gelişim içinde olduğunu söylemiş, CHP'nin her geçen gün halkla bütünleştiğini ve “*bizi sıkıntıdan kurtar halkçı Ecevit!*” şeklinde sloganlar attığını söylemiştir²¹². Ayrıca 1973 seçimleriyle ilgili öngöründe bulunmuş, genel seçimlerde CHP ile AP'nin mücadelesinin ön plana çıkacağını, CHP'nin 1969 seçimlerine göre daha başarılı olacağını AP'nin ise tek başına iktidar olamayacağını iddia etmiştir. Siyasi partiler arasında yaşanan rekabete de değinen Üstündağ, seçimler öncesi mücadelenin sen-ben kavgaları üzerinden ziyade fikirler ve doktrinler üzerinde yapılması gerektiğini önermiştir²¹³.

CHP'nin seçim çalışmalarıyla ilgili yapılan değerlendirmelere bakıldığında partinin Konya'da ciddi oy potansiyeline sahip olduğunu fakat yapmış olduğu çalışmalarla bunu avantaja dönüştüremediği iddia edilmiştir. CHP her ne kadar seçim meydanlarında “*ortanın solu*” politikasıyla eski CHP'den ayrıldığı ve sınırlı bir kitleye hitap etmekten çıktığını vurgulamışsa da bunu gerçekleştiremediğini, tüm toplum kesimlerini kucaklayamaması bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir²¹⁴. CHP'nin seçim sloganı olarak köylü, esnaf ve halka dönük vaatlerde bulunduğu ancak bunun halk tarafından benimsemesi halinde partinin başarılı olacağı öngörülmüştür²¹⁵.

Bu açıklamaların ardından CHP Konya'da farklı bir uygulama takip etmiş, Konya Milletvekili Orhan Okay'ın yeniden seçilebilmesi için tercihli oy kampanyası başlatmıştır²¹⁶. Tercihli oy kampanyası hakkında bilgi vermek isteyen partililer halkla buluşmuş ve onların sorunlarını dinlemişlerdir. Yetkililer sorunların daha çok yokluktan ve pahalılıktan kaynaklandığını tespit etmiş ve halkın kurtuluşunu CHP'de gördüğünü söylemişlerdir²¹⁷.

CHP diğer partiler gibi ön seçim yapmış; aday listesinde Mustafa Üstündağ, İsmet Büyükyaylacı, Hüseyin Keçeli, S. Erkan, Hüseyin Kaleli, Adnan Ertanık²¹⁸, Servet Acar, Ahmet Çobanoğlu, Cemalettin Gürlek, Sadık Erenler, Talat Aldağ, Hasan

²¹¹ *Türkiye'de Yarın*, 4 Temmuz 1973, S. 1179.

²¹² *Yeni Meram*, 12 Mayıs 1973, S. 2801.

²¹³ *Yeni Meram*, 12 Eylül 1973, S. 3033.

²¹⁴ Abanazır, “Çalışmalar”.

²¹⁵ Abanazır, “Gaflet”.

²¹⁶ *Yeni Meram*, 13 Eylül 1973, S. 3039.

²¹⁷ *Yeni Konya*, 1 Ekim 1973, S. 9630.

²¹⁸ CHP'nin önseçim sıralamasında Adnan Ertanık'ın da listeye dâhil edilmesi gerektiği önerisinde bulunulmuştur; Suad Abanazır, “Aday Listeleri”, *Yeni Konya*, 4 Eylül 1973, S. 9608; CHP, uyarıyı dikkate almış olmalı ki önseçim seçimleri sonucunda aday sıralamalarına dair listede Adnan Ertanık'a da yer verilmiştir; *Yeni Konya*, 4 Eylül 1973, S. 9608.

Fehmi Ünal ve Orhan Okay'ın²¹⁹ isimleri yer almıştır²²⁰. Çeşitli çevrelerde başlangıçta CHP'nin Konya'da yürüttüğü seçim çalışmaları yeterli görülmemişse de önseçim sonucunun bu eksikliği kapattığı hatta “*şeytanın bacağını kırdığı*” şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca CHP'li eski partililerden olan İsmet Büyükyaylacı ile eski İl Başkanı Hüseyin Keçeli'yi listenin başına konulması doğru bir karar olarak değerlendirilmiş, aynı listede Adnan Ertanık'ın isminin yer almamış olması eksiklik olarak nitelendirilmiştir. Yapılan bu açıklamalar sonucunda CHP'nin bu anlayışa çok geç ulaştığı, parti bu tutumunu sürdürdüğü müddetçe seçimlerde başarıyı yakalayabileceği belirtilmiştir²²¹.

E. Diğer Partilerin Seçim Çalışmaları

1973 genel seçimlerine Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP) de katılma kararı almış, Konya'daki çalışmalarına bu yönde ağırlık vermiştir. CGP Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu başta olmak üzere; Konya Milletvekili Vefa Tanır, İhsan Kabadayı ve Sedat Çumralı gibi daha birçok isim seçim çalışmalarına katılmışlardır. CGP'nin Konya'ya verdiği önemden dolayı bir de miting düzenlenmiştir. Bu miting aracılığıyla düşüncelerini açıklama fırsatı bulan Feyzioğlu, konuşmasında ilk olarak demokrasinin öneminden bahsetmiş ve bu konudaki endişesini; “*türlü vesilelerle vagonları bir yana devrilmiş demokrasiyi rayına oturtmak için çalışacağız*” sözleriyle dile getirmiştir. CGP olarak yıkıcı solun hiçbir zaman iktidara gelemeyeceğini, anarşinin ülkede yaşatılmaması gerektiğini söylemiş ve bu konudaki kararlılığını, “*anarşinin başkaldırdığı yerde karşılarına daima yiğit koçlar çıkacaktır!*” diyerek ortaya koymuştur. Feyzioğlu konuşmasında dar gelirlinin derdinin kendi dertleri olduğunu vurgulayarak iktidara geldikleri takdirde Türkiye'de aç ve işsiz gencin kalmaması için mücadele edeceklerini, Anadolu gençlerinin Münih sokaklarını süpürmelerine gönüllerinin razı olmayacağını, Avrupa'da kurulan fabrikaların benzerlerini Türkiye'de kurarak istihdam imkânı sağlamayı vadetmiştir²²².

CGP Konya İl Başkanı Zeki Beştoy'un açıklamaları da genelde bu minval üzerine olmuş, CGP'nin muhalefette yapıcı bir rol üstlendiğini, cumhuriyetin ve demokrasinin yegâne savunucusu olduklarını dile getirmiştir. Seçimler sonucunda

²¹⁹ CHP'nin önseçim çalışmaları sonucunda Yeni Meram Gazetesinde Orhan Okay'ın aday olarak ismi geçmezken Yeni Meram, 3 Eylül 1973, S. 3030; bir diğer kaynakta CHP'nin aday yayınlamış olduğu aday listesinde Orhan Okay'ın adı geçmektedir; Yeni Konya, 4 Eylül 1973, S. 9608.

²²⁰ Yeni Meram, 3 Eylül 1973, S. 3030.

²²¹ Abanazır, “Aday”.

²²² Yeni Meram, 9 Ekim 1973 S. 3060; Yeni Konya, 9 Ekim 1973, S. 9637.

başarılı olacaklarından emin olduklarını, iktidara geldikleri takdirde dikta rejiminin ve keyfi idarenin sona ereceğini, Türk milletinin ciddi, bilgili devlet adamlarına kavuşacağını, toplumda huzuru ve refahı tesis edeceklerini, adaleti tesis edip halkı birbirine kaynaştıracaklarını vadetmiştir²²³. Ayrıca milletin kısır politik çekişmelerden bıktığını, CGP olarak samimi, gerçek yurtseverlikle ele alınacak her millî davanın halledilebileceğine dair inançlarının tam olduğunu söylemiştir. Bununla birlikte millî bünyeye uymayan, bugünün ihtiyaçlarına cevap vermeyen kanunların değiştirilmesi gerektiğini belirttikten sonra eğitimle ilgili düşüncelerini de açıklamıştır. CGP olarak “*gönlünde millet sevgisi, kafalarında çağdaş bilime yer veren ülkücü gençlerin yetiştirilmesine olanak sağlayacak*” bir eğitim sisteminin benimsenmesi gerektiğini, iktidara geldikleri takdirde bu tarz bir eğitim modelinin yürütücüsü olacaklarını ifade etmiştir²²⁴. Beştoy’un açıklamaları bununla sınırlı kalmamış Muhtırayla ilgili de değerlendirmeleri olmuştur. Gençlerin sokak yürüyüşleriyle anarşiyi tırmadığını iktidarın olaylar karşısındaki tutumunu eleştirerek “*istedikleri kadar yürüsünler, yollar yürümekle aşınmaz!*” gayretkeşliğiyle memleketi 12 Mart’a sürüklediklerini iddia etmiştir. Ayrıca Muhtırayı yapanların yurtdışına kaçtıklarını, ellerindekini tükettikten sonra seçim propagandası yapmak için meydanlara indiklerini söylemiş ve din ve mukaddesat havarisi kesilerek vatandaş kandırmaya çalıştıklarına değinerek 14 Ekim seçimlerinde halktan ne yüzle oy isteyeceklerini sormuştur²²⁵.

Muhtırayla ilgili tartışmaların yeniden gündeme geldiği bir ortamda CGP’nin düzenlemiş olduğu toplantıda konuşan Vefa Tanır da benzer konulara temas etmiştir. Son dört yıl içinde meydana gelen siyasi buhranlardan hareketle yaşananlardan Süleyman Demirel’i sorumlu tutmuş; “*eğer Demirel 12 Mart Muhtırasıyla çekilmemiş olsaydı 1960’da olduğu gibi idam edileceğini biliyordu!*” demiştir. Tanır, sıkıyönetimin kalkması halinde anarşinin ortaya çıkabileceğini iddia etmiş ve genel seçimlerde AP’nin iktidara gelmesi halinde memleketin yeniden istikrarsızlığa sürükleneceğini ileri sürmüştür. Tanır, partisinin seçimlere katılmasıyla ilgili de konuşmuş; “*seçilmeden oturmanın şeref olmadığını biliyoruz ancak iktidarda albaylarla yarbaylar oturmasını diye önceki hükümeti desteklediklerini, milletleri şahıslar değil partiler kurtarır!*” diye konuşmuştur²²⁶.

²²³ Yeni Meram, 10 Eylül 1973, S. 3036.

²²⁴ Türkiye’de Yarın, 25 Eylül 1973, S. 1252.

²²⁵ Yeni Konya, 28 Eylül 1973, S. 9628; Yeni Meram, 28 Eylül 1973, S. 3051.

²²⁶ Türkiye’de Yarın, 21 Eylül 1973, S. 1249.

CGP ile ilgili gelen değerlendirmeler, CGP'nin merkezde bir parti olduğu bundan dolayı Konya'da yürütülen seçim çalışmalarının küçümsenmeyeceği yönünde olmuştur. Aynı şekilde Konya'dan özellikle Vefa Tanır ve İhsan Kabadayı gibi politikayı iyi bilen kişilerin aday çıkarılmasının partinin çalışmalarına olumlu yansıtacağı²²⁷ çünkü bu kişilerin Konya'da aktif şekilde seçim çalışmalarına katıldığı dile getirilmiştir²²⁸.

1973 seçimlerine katılma kararı alan bir diğer parti Millet Partisi (MP) olmuştur. MP ile ilgili gelişmeler kamuoyu tarafından yakından takip edilmiş, Konya il başkanlığından yapılan açıklamada MP Genel Başkanı Cemal Tural'ın 1973 genel seçimlerine Konya'dan adaylığını koyacağı iddiası büyük heyecan yaratmıştır²²⁹. Tural'ın Konya adaylığı, Konya il teşkilatında hareketliliğe neden olmuş fakat bu durum Tural'ın Konya adaylığından vazgeçip İstanbul'dan adaylığını koymasıyla kısa sürmüştür. MP'li yetkililer Tural'ın Konya adaylığından vazgeçmesiyle ilgili olarak; *"Tural Paşa'nın harcanmasından korktuğumuz için Konya adaylığı konusunda ısrar etmedik!"* demişlerdir²³⁰. Bu arada MP'nin milletvekili adayları seçim faaliyetleri kapsamında köylere ziyaretlerde bulunmuş halka hitaben yapılan konuşmalarda MP'nin Atatürk'ün izinde ve amaçlarının memlekete hizmet etmek olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca diğer partiler gibi yapmayıp verdikleri sözleri yerine getireceklerini, enflasyon ve hayat pahalılığını ortadan kaldıracaklarının söylemiştir²³¹.

Cemal Tural'da konuşmasında muhtıraya da temas etmiş, 12 Mart'ın Türkiye'de hiçbir şeyi değiştirmedeğini, *"aynı hükümet, aynı yol, aynı politika işte Türkiye'nin bugünkü hali!"* diyerek yaşananlara tepki göstermiştir²³². Tural, partisinin politikaları ile ilgili değerlendirmelerde de bulunmuş, Türkiye'de insan haklarını hâkim kılacak ve bunları teminata bağlayacak bir devlet nizamının kurulması gerektiğini söyleyerek MP'nin hiçbir zümreye ve sosyal sınıfa hususi bir imtiyaz ve asalet unvanı tanımayacağını, fuhuş, kumar, sefalet, dilencilik ve serserilikle mücadele edeceğini açıklamıştır. Yine parti olarak gençlerin her sahada üstün değerinde ilim adamı ve aydın liderler olması için çalışacaklarını ve maddi-manevi her türlü ihtiyaçlarının karşılanarak

²²⁷ Abanazır, "Gaflet"; Suad Abanazır, "İki Devlet Adamı, İki Politikacı", *Yeni Konya*, 31 Temmuz 1973, S. 9578.

²²⁸ Abanazır, "Konya".

²²⁹ *Yeni Meram*, 25 Haziran 1973, S. 2943.

²³⁰ *Türkiye'de Yarın*, 15 Ağustos 1973, S. 1217.

²³¹ *Yeni Meram*, 22 Eylül 1973, S. 3046.

²³² *Türkiye'de Yarın*, 21 Haziran 1973, S. 1168.

onlara değer verileceğini belirtmiştir²³³. Tural, partisinin gerçekçi düzenin ve eşit haktan yana olduğunu vurgulamış, partisinin milliyetçi ve cumhuriyetçi çizgide olduğunu söyleyerek herkesin sağlık sigortasının olmasını istediklerini söylemiştir. Partilerinin; *“saksıdaki çiçekten, tarladaki ekine, kümesteki tavuktan en gelişmiş hayvana kadar gideceklerini ve gerekeni yapacaklarının”* sözünü vermiştir. Ayrıca sanayinin belli bölgelere yoğunlaşmasına karşı olduklarını, madenleri belli kaynaklara ayırarak çalıştıracaklarını açıklamıştır²³⁴.

1973 genel seçimleri için yoğun bir tempoyla çalışan bir diğer parti MHP olmuştur. MHP seçimler öncesi örgütlenmesine ağırlık vermiş diğer illerde olduğu gibi Konya’da da teşkilatlanmasını tamamlamıştır. MHP Konya İl Başkanlığına M. Ali Uz getirilmiştir²³⁵. Seçim çalışmalarını yakından takip etmek amacıyla MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş Konya’ya gelmiş ve bazı açıklamalarda bulunmuştur. MHP’nin iktidara gelmesi halinde memlekette asayiş ve güvenlik tedbirlerini alacaklarını, maneviyat ve ahlâk buhranını çözeceklerini, milletin birliği vatanın ve devletin bütünlüğünü tehdit eden tehlikeleri ortadan kaldıracaklarını söylemiştir²³⁶. Türkeş kısa bir sürenin ardından ikinci kez Konya’ya gelmiş ve tarihte hiçbir devletin parasızlıktan, işsizlikten ve silahsızlıktan yıkılmadığını, yıkılan milletlerin millî birliğini ve ülküsünü kaybedenler olduğunu, halkın fakirleştiğini, Atatürk’ten sonra gelen devlet adamlarının çalışmayıp kendi keslerini doldurduklarını, ülkenin birliğini ve ülküsünü koruyamadıklarını bu sebepten denenmiş iktidarların denemeye lüzum olmadığını iddia etmiştir²³⁷. MHP seçim sloganı olarak genelde emek, işsizlik, israf, anarşi ve komünizm gibi argümanları işlemiştir²³⁸. MHP Konya il başkanlığından yapılan açıklamada önceliklerinin ağır sanayiye yatırım olacağından bahsedilmiştir²³⁹.

Konya’da siyasi partilerin seçim çalışmalarına bakıldığı zaman MSP’nin daha çok ahlâk ve maneviyata eğileceği; MP’nin israf, rüşvet ve haksızlığı ortadan kaldıracığına; AP’nin işsizliği, cahilliği ve çaresizliği bitireceğine; CHP’nin kalkınmayı köyden başlatarak anarşiyi okuldan, sokaktan kurtaracağına; MHP’nin millî şuura ve

²³³ *Türkiye’de Yarın*, 27 Eylül 1973, S. 1254.

²³⁴ *Türkiye’de Yarın*, 3 Ekim 1973, S. 1259.

²³⁵ *Yeni Meram*, 24 Ocak 1973, S. 2722.

²³⁶ *Türkiye’de Yarın*, 9 Temmuz 1973, S. 1188.

²³⁷ *Yeni Konya*, 6 Ekim 1973, S. 9635.

²³⁸ *Yeni Konya*, 21 Eylül 1973, S. 9623; *Yeni Meram*, 21 Eylül 1973, S. 3045.

²³⁹ *Yeni Konya*, 12 Ekim 1973, S. 9640.

maneviyata, CGP'nin huzuru, güveni ve refahı partisinin sağlayacağına DP'nin ise her şeye rağmen sözü millete vereceğine dair açıklamalarda bulunduğu gözlenmiştir²⁴⁰.

²⁴⁰ Nevzat Koç, “Vatandaş Hangisine İnansın”, *Yeni Konya*, 2 Ekim 1973, S. 9631.

İKİNCİ BÖLÜM

14 EKİM 1973 GENEL SEÇİMLERİ

I. 14 Ekim 1973 Milletvekili ve Kısmî Senato Seçimleri

Siyasi partilerin seçim çalışmalarının ardından 14 Ekim 1973 tarihinde tüm illerde Milletvekili ve Cumhuriyet Senatosu seçimleri yapılmıştır. 1973 seçimlerinin galibi %33,3 oyla 185 milletvekili çıkaran CHP olurken seçimin en çok kaybedeni %29,8 oyla 149 milletvekili kazanan AP olmuştur. DP oyların %11,9'unu alarak 45 milletvekili, MSP oyların %11,8'ini alarak 48 milletvekili, GP ise %5,3 ile 13 milletvekili kazanabilmiştir. Genel olarak bakıldığında seçimler sağ partiler açısından hezimet olarak görülmüştür. Fakat diğerlerinden farklı olarak sadece MHP'nin oylarında artış yaşanmış, %3,4 oyla 3 milletvekili çıkarabilmiştir²⁴¹. Türkiye genelinde seçimlere katılım oranı %66,8 olup bu sonuç ülkemizde demokrasi adına olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir²⁴².

Türkiye genelinde Kısmî Senato Seçimleri sonucuna göre CHP 25, AP 22, MSP 3, CGP 1 ve Bağımsızlar 1 Senatör çıkarmıştır²⁴³.

Konya'daki seçim sonuçlarına bakıldığı zaman, siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisine Konya'dan 16 milletvekili gönderebilmek için yoğun bir çalışmanın içinde olmuşlardır. Seçim istatistikleri incelendiğinde Konya'daki kayıtlı 580.883 seçmenden 378.545'nin oy kullanmış olduğu görülür. Siyasiler her ne kadar Konyalı seçmenin tamamını sandık başına göndermek için mücadele etmişlerse de seçimlere katılım oranı (%) 65,2'lerde kalmıştır. Seçimler sonucunda partilerin oy dağılımına bakıldığında DP'nin 121.470 oyla 6 milletvekili, CHP'nin 74.869 oyla 4 milletvekili, MSP'nin 59.242 oyla 3 milletvekili, AP'nin 48.249 oyla 2 milletvekili, CGP'nin 34.390 oyla 1 milletvekili kazanmıştır. MHP 14.332 oy, MP ise yalnızca 3864 oy alabildiğinden Meclise Konya'dan temsilci gönderememişlerdir²⁴⁴. 1973 Seçimleri

²⁴¹ Ahmad, Kimlik, s.171; *Yeni Meram*, 17 Ekim 1973, S. 3067.

²⁴² Esat Arslan, "Siyasal İstikrarsızlık, Anarşi ve Terörün Tırmanışı 12 Eylül Askeri Müdahalesine Giden Yol (1977-1980)", *Cumhuriyet Dönemi Demokratikleşme Faaliyetleri Sempozyumu Bildirileri 28 Ekim 2005 İstanbul*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010, s. 120; <http://www.ysk.gov.tr/tr/1950-1977-yillari-arasi-milletvekili-genel-secimleri/3007>, Erişim Tarihi, 31 Mayıs 2020.

²⁴³ *Yeni Meram*, 17 Ekim 1973, S. 3067.

²⁴⁴ *Yeni Meram*, 17 Ekim 1973, S. 3067; <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1950-1977/Konya.pdf>, Erişim Tarihi, 31 Mayıs 2020.

sonucunda Millet Meclisine gönderilen Konya Milletvekilleri arasında AP'den; Kemalettin Gökakın²⁴⁵ ve Mehmet Oğuz Atalay²⁴⁶.

CHP'den; Mustafa Üstündağ, İsmet Büyükyaylacı²⁴⁷, Ali Kökbudak²⁴⁸, Hüseyin Keçeli²⁴⁹.

MSP'den; Necmettin Erbakan, Reşat Aksoy²⁵⁰, Şener Battal²⁵¹, CGP'den; Vefa Tanır.

DP'den; Faruk Sükan, Bahri Dağdaş, Özer Ölçmen, Mehmet Necati Kalaycıoğlu, Mustafa Kubilay İmer ve Muzaffer Demirtaş'ın²⁵² isimleri yer almaktadır²⁵³.

²⁴⁵ Kemalettin Gökakın: 1909, Giresun doğumludur. Millî Güvenlik Akademisinden mezundur. Fransızca, İngilizce ve Farsça bilmektedir. Askerdir. Orgeneral Takım Komutanı, Harp Okulu Tabur Komutanı, Harp Okulu Öğretmeni, İran ve Irak Atışemiliteri, Piyade ve Atış Okulu Öğretim Kurulu Başkanı, 247. Piyade Alay Komutanı, Kara Kuvvetleri Merkez Dairesi Başkanı, 28. Tümen Komutanı, İran 1. Merkez Kolordusu Müşavir Muavini, 9. Kolordu Komutanı, CENTO Askeri Komitesi Üyesi, TSK Temsilcisi ve Üye Komite Başkanı, II. Ordu Komutanlığı, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri, IV. (XV) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. Gökakın, 26 Ağustos 1981'de vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 156.

²⁴⁶ Mehmet Oğuz Atalay: 1922, Seydişehir/Ortakaraviran'da doğmuştur. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi mezunudur. Ziraat Yüksek Mühendisidir. Az düzeyde Fransızca bilmektedir. Tarım Bakanlığı Mühendisi ve Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürü, IV. (XV) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. Atalay, 08 Şubat 1986'da vefat etmiştir; Çobanoğlu, *Albüm*, s. 153.

²⁴⁷ İsmet Büyükyaylacı: 1923, Karapınar doğumludur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Serbest avukat, Umûmi Meclis Azası, IV (XV) dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. Büyükyaylacı, 1 Kasım 1991 tarihinde vefat etmiştir; Çobanoğlu, *Albüm*, s. 154.

²⁴⁸ Ali Kökbudak: 1927, Ereğli doğumludur. Paris Tıp Fakültesi Dış Hekimliği mezunudur. Dış hekimidir. Fransızca bilmektedir. Çamlıca Askeri Sanatoryumu Dış Hekimi, IV (XV) Dönem CHP Konya Milletvekili ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri olarak görev yapmıştır. Kökbudak, 08 Ağustos 2001 tarihinde vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s.158.

²⁴⁹ Hüseyin Keçeli, 1934, Kırkışla doğumludur. Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Fransızca bilmektedir. Serbest avukat, IV (XV) dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 158.

²⁵⁰ Reşat Aksoy: 1939, Karaman doğumludur. İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi mezunudur. Fransızca bilmektedir. Konya Köy İşleri İçme Suyu Bölge Müdürlüğü, Makine İkmal Başmühendisi, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 5. Bölge Müdürlüğü, Makine İkmal Şefliği, Milli Prodüktivite Merkezi Endüstri Uzmanı, Serbest Müşavir Mühendis ve Mimar Yüksekokulu Öğretim Görevlisi, IV (XV) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. Aksoy, 1 Nisan 1990'da vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s.153.

²⁵¹ Şener Battal: 1940, Akşehir doğumludur. Gazi Eğitim Enstitüsü ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. İngilizce bilmektedir. Edebiyat öğretmeni aynı zamanda hukukçudur. Hirfanlı Barajı İngiliz Wimpey Şirketi Ambar Memuru, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Kayaş Kapsül Fabrikası Sicil Memuru, Edebiyat öğretmeni, Millî Eğitim Bakanlığı Basın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Müdürü, Serbest avukat olarak görev yapmış aynı zamanda IV (XV) Dönem Konya Milletvekilidir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 154; Yeni Meram, 17 Eylül 1973, S. 3041.

²⁵² Muzaffer Demirtaş: 1928, Konya doğumludur. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi dış hekimliği mezunudur. Fransızca bilmektedir. Serbest dış hekim, Konya Belediye Meclisi ve Daimî Encümen üyesi, Konya Belediye Başkanvekili, Cumhuriyet Senatosu Mali ve İktisadi İşler Komisyonu Başkanı, IV. (XV) Dönem Konya Milletvekili, Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi (05.06.1977-12.09.1980) olarak görev yapmıştır. Demirtaş, 1 Ocak 2007'de vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s 155; Öztürk, *Türkiye*, s. 543.

²⁵³ *Türkiye'de Yarın*, 16 Ekim 1973, S. 1268; *Yeni Konya*, 16 Ekim 1973, S. 9643; *Yeni Meram*, 16 Ekim 1973, S. 3066.

1973 seçim sonuçları kamuoyuna; “Konya’da Zafer Demokrat Partinin” şeklinde duyurulmuş ve Konya’da DP’nin birinci, CHP’nin ikinci, MSP’nin üçüncü, AP’nin ise 1969 seçimlerindeki başarısını sürdüremediği bundan dolayı dördüncü sırada olduğu belirtilmiştir²⁵⁴. AP Konya İl Başkanı Mustafa Kocaman AP’nin Türkiye ve Konya’daki seçim sonuçlarına yönelik yaptığı değerlendirmede; beklemedikleri bir sonuçla karşılaştıklarını ve bu durumun kendileri için sürpriz olduğunu söylemiştir. Ayrıca MSP’nin henüz ne olduğunun belli olmadığını söyledikten sonra partisi hakkında ortaya atılan pahalılıkla ilgili iddialara da cevap vermiş, pahalılığı partisinin değil koalisyon hükümetlerinin yaşattığını ileri sürmüştür²⁵⁵. AP’nin seçim başarısızlığının ardından CHP’nin seçim başarısı üzerine de sözler söyleyen AP il başkanı, alınan bu sonucun Türkiye’de sol oyların artmasına bağlamıştır.

CHP Konya İl Başkanı Mustafa Çağlar ise seçim sonuçlarını değerlendirirken; CHP’nin 1969 seçimlerine göre partisinin oy oranını %19 arttırdığını vurguladıktan sonra CHP’nin seçim galibiyetinin tesadüf olmadığını, partilerinin halkla bütünleşebildiğini²⁵⁶, özellikle CHP Konya örgütünün çok iyi çalıştığını dile getirmiştir. Buna rağmen CHP’li yöneticiler alınan sonucu yeterli bulmamış, Ecevit’in seçimler öncesi Konya’yı ziyaret etmediğine değinerek, şayet Ecevit Konya’ya gelmiş olsaydı CHP’nin Konya’dan beş milletvekili daha fazla çıkarabileceğini ileri sürmüşlerdir²⁵⁷.

1973 seçimlerinde birçok ilde seçmen tercihini ağırlıklı olarak AP, CHP ve DP’den yana yaptığı gözlemlenirken Konya’da halkın meylinin daha çok DP’ye yönelik olduğu görülmüştür. DP’nin Konya başarısı ile ilgili olarak yapılan değerlendirmelerde, parti yöneticilerinin merkezde ve ilçelerde çok iyi çalıştığı, özellikle AP’ye derdini anlatamayıp sonrasında DP’ye geçen Konya Belediye Başkanı Yılmaz Kulluk’un hizmetlerinin DP’ye oy kazandırdığı ifade edilmiştir²⁵⁸. DP Konya İl Başkanı Mustafa Öncel, DP’nin Konya kuruluşu ve örgütlenmesinin çok yeni olmasına rağmen başarıyı yakaladıklarını, bu başarının kendileri açısından önemli olduğunu söyledikten sonra; “Anadolu’da ekilen tohum sağlam kök atmaya başladı” demiştir²⁵⁹. DP Genel Sekreteri ve Konya Milletvekili Faruk Sükan ise DP’nin Konya’dan altı milletvekili çıkartmış olmasından dolayı Konya’yı; “Türk politikasının kalbi” olarak nitelendirmiş ve

²⁵⁴ Yeni Konya, 16 Ekim 1973, S. 9643.

²⁵⁵ Türkiye’de Yarın, 18 Ekim 1973, S. 1269.

²⁵⁶ Türkiye’de Yarın, 17 Ekim 1973, S. 1269.

²⁵⁷ Yeni Konya, 17 Ekim 1973, S. 9644.

²⁵⁸ Suad Abanazır, “Konya’da Seçim Sonuçları” Yeni Konya, 17 Ekim 1973, S. 9644.

²⁵⁹ Yeni Konya, 17 Ekim 1973, S. 9644.

Konyalının verdiği kararın politik sahada oldukça önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca Konya halkına hizmet edeceklerini, aldıkları oyların hakkını vereceklerini söylemiştir. DP'nin Konya galibiyeti hakkında konuşan bir diğer isim DP Konya Milletvekili Kubilay İmer olmuştur. İmer konuşmasında, Konya halkına milletvekili olarak hizmet edecek olmanın sevinci içinde olduğunu belirttikten sonra, “*Konya’ı DP’nin kalesi*” olarak nitelendirmiştir²⁶⁰. Yapılan açıklamaların ardından DP Konya Milletvekillerinden Faruk Sükan, Bahri Dağdaş, Özer Ölçmen, Necati Kalaycıoğlu, Muzaffer Demirtaş Konya halkına teşekkürlerin ardından topluca il seçim kuruluna giderek mazbatalarını almışlardır²⁶¹.

A. Hükümet Kurma Çalışmaları

1973 seçimleri sonrasında siyasi partilerin çıkarmış olduğu milletvekili sayısı bir partinin tek başına iktidara gelmesine yetmemiştir. Bu sonuç üzerine devreye Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk girmiş; çeşitli alternatifler üzerinde durmuştur. Cumhurbaşkanı, azınlık hükümetlerinin geçmiş tecrübelerden yola çıkarak başarı getirmeyeceğini, erken seçimin ise yarar değil zarar getireceğini hatta var olan tansiyonu iyice yükselteceğini ileri sürmüştür.

Cumhurbaşkanının bu açıklamasının ardından Korutürk, daha çok CHP-AP koalisyonu üzerinde durmuş, iki parti arasında ayrılıkların olmadığını söyledikten sonra bu birleşmenin olmaması ihtimaline karşı son çare olarak “*millî bir koalisyon*” kurulmasını önermiştir²⁶². Cumhurbaşkanı Korutürk’ün muhtemel CHP-AP koalisyonunu oluşması yönündeki öneri kamuoyunda karşılık bulmuş ve uzun bir süre bu konu tartışılmıştır²⁶³.

CHP-AP koalisyonu tartışmalarına AP Konya İl Başkanı Muzaffer Kocaman da katılmış ve bu yönde bir açıklama yapmıştır. Kocaman, CHP-AP koalisyonunun gerçekleşmesinin çok zor olduğunu, bunun gerçekleşmesi halinde AP’de teşkilat diye bir şeyin kalmayacağını, hatta vekillerin istifa edebileceğini söylemiştir²⁶⁴. Ayrıca AP’nin CHP ile olduğu gibi MSP ve DP ile de koalisyon oluşturamayacağını, bu partilerin bir araya gelmesinin mümkün olmadığını fakat CGP ile koalisyonunun

²⁶⁰ *Yeni Meram*, 17 Ekim 1973, S. 3067.

²⁶¹ *Yeni Meram*, 18 Ekim 1973, S. 3068.

²⁶² Mustafa Ataman, “Ööf, Yeter Artık!”, *Türkiye’de Yarın*, 31 Aralık 1973, S. 1332.

²⁶³ *Türkiye’de Yarın*, 17 Ekim 1973, S. 1269.

²⁶⁴ *Türkiye’de Yarın*, 18 Ekim 1973, S. 1269.

kurulabileceğini bu seferde iki partinin milletvekili sayısının iktidar olmaya yetmeyeceğini belirtmiştir.

Kamuoyunda AP'nin ardından CHP'nin yapabileceği ortaklıklar da tartışılmış, CHP'nin "*müzmin muhalefet*" rolünü üstlendiği, bu nedenle DP ile birleşmeyeceği gibi CGP ile de bir hükümet kurmasından bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir. Son olarak CHP-MSP koalisyonu gündeme gelmiş, bu iki partinin birleşmesinin manevi kanaat ve inanç bakımından mümkün görünmediği fakat iktisadi konularda birleşebileceği umulmuştur. CHP-MSP koalisyonuyla ilgili iddialara her iki partinin yetkili isimlerinden açıklama gelmiştir. MSP Sözcüsü Sami Baysal, iki partinin birbirine zıt fikirlere sahip olduğunu ve koalisyonun normal şartlarda mümkün olmadığını belirttikten sonra CHP ile koalisyona ancak "*memleket menfaati*" açısından sıcak bakabileceklerini söylemiştir.

CHP Konya İl Başkanı Mustafa Çağlar da benzer açıklamalarda bulunmuş, koalisyon hükümetlerinin zorunluluk sonucu doğduğunu, "*rejimi rayına oturtmak adına*" MSP ile koalisyon hükümeti kurulabileceklerini açıklamıştır²⁶⁵. Kamuoyunda CHP'nin kiminle koalisyon kurabileceği üzerine tahminler yürütüldüğü gibi CHP'nin hükümet kurması fikrine karşı çıkanlar da olmuştur. Nitekim DP Konya Milletvekili Faruk Sükan, Türkiye'de solun ve sosyalist cereyanların mümessilliğini CHP'nin yaptığını, CHP'nin elde ettiği milletvekili sayısının 185 olduğunu, bu sonucun kullanılan oyların %30'una tekabül ettiğini, buna karşın sağ partilerin 258 milletvekili ile %70 oranında oy aldığını söyledikten sonra, milletin solun değil sağın hükümet kurmasını istediğini dile getirmiştir. Bu açıklamaların ardından dağınık ve parçalı halde bulunan sağcı ve milliyetçi partilere seslenmiş, bu partiler arasında gerek devlet idaresinde gerekse kurulacak hükümette birleşme yollarının aranması gerektiğini, çünkü Türkiye'nin siyasi ve iktisadi huzurunun buna bağlı olduğunu söylemiştir²⁶⁶. Hükümetle ilgili çalışmaların farklı bir yönüne değinen DP Konya Milletvekili Kubilay İmer ise hükümetin kuruluşunun ve parlamento çalışmalarının sağlıklı yürütülebilmesi için öncelikle Başkanlık Divanı seçimlerinin yapılmasını, ardından komisyonların oluşturulması gerektiğini önermiştir. Bu sorunun aşılması halinde hükümet teşkilindeki en büyük engelin siyasilerin tutumundan kaynaklandığını, sağ parti liderlerinden Demirel ve Erbakan'ın, "*birtakım ayak oyunlarına tevessül ederek, 'ben' dediklerini*

²⁶⁵ *Türkiye'de Yarın*, 17 Ekim 1973, S. 1269.

²⁶⁶ *Yeni Meram*, 19 Ekim 1973, S. 3069; *Yeni Konya*, 19 Ekim 1973, S. 9646, *Türkiye'de Yarın*, 19 Ekim 1973, 19 Ekim 1973, S. 1269.

fakat ‘biz’ demediklerini” bundan dolayı da hükümetin kurulamadığından bahsetmiştir. Ayrıca DP olarak yıpranmamış isimlerden, piyasayla yüz göz olmamış şahıslardan kurulacak bir sağ koalisyonun kurulmasını baştan beri istediklerini fakat bu çabaların Demirel’in kendi başkanlığında ısrar etmesiyle sonuçsuz kaldığını iddia etmiştir²⁶⁷.

DP’lilerin sağda birlik çağrısına diğer partilerden de destek gelmiştir. AP Konya Senatörü Mehmet Varışlı, 1973 seçim sonuçlarına değinerek; *“sağ cephemizi bölmeyelim, böldürmeyelim! Böldük böldürdük kime yaradı? Kayıp bizim, kazanç solcuların oldu. İkazlarımızda netice alamadık seçimde oylar %68’le sağ cepheye teveccüh edilmişken bugün maalesef solcular hükümet hazırlığıyla meşguller. Bu çok acıdır. Son pişmanlık fayda getirmemiştir. Aralık ayında yapılacak mahallî seçimlerde toparlanmalıyız!”* diyerek sağ ve milliyetçi partilerin oylarının bölünmesinden duyduğu üzüntüyü paylaşmıştır²⁶⁸. Aynı şekilde MHP Konya İl Başkanı Recep Binatlı da konuşmasında İslâm ahlâk ve faziletini, Türklük gurur ve şuurunu muhafaza edeceklerini bildirdikten sonra milliyetçileri güç birliğine çağırarak ve *“CHP dışında her milliyetçi partiyle iş birliği yapabiliriz”* demiştir²⁶⁹.

Sağ partiler oyların büyük çoğunluğunu almış olmalarına rağmen hükümet kurma konusunda anlaşılamamışlardır²⁷⁰. Bu durum zamanla kamuoyu vicdanını son derece rahatsız etmiş, siyasi partilerin sağcılıktan ve milliyetçilikten dem vurduğunu fakat en küçük konularda bile bir araya gelemedikleri iddia edilmiştir²⁷¹.

B. 1973 Mahallî Seçimleri

1973 seçimleri üzerinden uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen hükümet kurulamamış, kamuoyunun gündemini yavaş yavaş Aralık ayında yapılacak olan mahallî seçimler almaya başlamıştır. Genel seçimlerin Konya’da farklı sonuçlar doğurmasından hareketle mahallî seçimlerin de aynı şekilde sonuçlanacağı, genel seçimlerde kazançlı çıkan partilerin mahalli seçimlerde de başarılı çıkmak isteyeceği yönünde değerlendirmeler yapılmıştır²⁷². DP’nin Konya’dan altı milletvekili çıkarmasından hareketle başkanlık seçimlerinde de gövde gösterisi yapacağı, mevcut başkan olan Yılmaz Kulluk’un tekrar aday olmasından dolayı şanslı olduğu gerek

²⁶⁷ *Yeni Meram*, 23 Kasım 1973, S. 8569.

²⁶⁸ *Türkiye’de Yarın*, 1 Kasım 1973, S. 1282.

²⁶⁹ *Yeni Meram*, 7 Kasım 1973, S. 8555.

²⁷⁰ Ahmad, *Kimlik*, s.172.

²⁷¹ Mustafa Ataman, “Ööf, Yeter Artık!”, *Türkiye’de Yarın*, 31 Aralık 1973, S. 1332.

²⁷² Suad Abanazır, “Konya Belediye Başkanlığı”, *Yeni Konya*, 5 Kasım 1973, S. 9658.

kişiliğinin gerekse yaptığı yararlı hizmetlerin seçimleri kazanmada bir adım önde olacağı iddia edilmiştir.

Diğer partilerin adayları ile ilgili yapılan yorumlarda ise CHP'nin Konya Belediye Başkan Adayı Nazif Yardımcı'nın kazanma şansının CHP'nin hükümet kurmasına bağlı olduğu, hükümetin kurulması halinde Yardımcı'nın oyunun artacağı ileri sürülmüştür. AP'nin Adayı Mehmet Akzanbak ile ilgili yapılan değerlendirmelerde ise adayın Konya içinden çıkarılmamasının en büyük talihsizliği olduğu vurgulanmış, böyle bir tercih yapmakla AP'nin Belediye Başkanlığı için bir beklentisinin olmadığına yorulmuştur²⁷³.

Konya belediye başkanlığı için her partinin kendi adayını çıkarması MHP Genel Kurul Üyesi T. Fikret Kılıçkaya tarafından eleştirilmiştir. Kılıçkaya, milliyetçi olduğunu söyleyen partilerin kısır, verimsiz ve fayda vermeyen politik tartışmalardan vazgeçip belediye seçimlerinde tarafsız, milliyetçi ve şahsiyetli ortak bir aday üzerinde birleşilmesini önermiştir. Aksi takdirde genel seçimlerde olduğu gibi bu kez de CHP'nin belediye başkanlığını alabileceğini iddia etmiştir²⁷⁴. MHP'nin partilerin ortak aday üzerinde anlaşılın önerisine karşılık DP Konya Milletvekili Özer Ölçmen yaptığı açıklamada, eğer ortak bir aday üzerinde anlaşılacaksa bu adayın kendi adayları olan ve halen belediye başkanı olan Yılmaz Kulluk'un desteklenmesini önermiştir. Çünkü diğer partilerin başka ülkelerde uygulanan sistem ve ideolojileri taklit ettiğini fakat DP'nin kökünü Anadolu topraklarından aldığını; dini, dili, örf ve adetleriyle Türk sağını temsil ettiğini söylemiştir²⁷⁵.

Seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte belediye başkan adayları ve partililer seçim çalışmalarına başlamışlar ve çeşitli konularda vaatlerde bulunmuşlardır. DP Konya Belediye Başkan Adayı Yılmaz Kulluk, belediye çalışmalarında kolaylık ve zaman tasarrufu sağlamak adına belediyeye elektronik cihaz satın alınacağını, şehre kesintisiz ve bol elektrik verileceğini, Konya'ya içme suyu sağlamak için 10 sondaj kuyusunun daha açılacağını ve Musalla mevkiinde bulunan 300 bin metre karelik arsanın esnafa tahsis edileceği vaadinde bulunmuştur²⁷⁶. Ayrıca Konya'ya modern ekmek fabrikası

²⁷³ Abanazır, "Konya", s. 5.

²⁷⁴ *Yeni Meram*, 12 Kasım 1973, S. 8559.

²⁷⁵ *Yeni Meram*, 17 Kasım 1973, S. 8564.

²⁷⁶ *Yeni Konya*, 27 Kasım 1973, S. 9677.

kurmak ve Konya'ya yapılması düşünülen üniversitenin temelini atmanın da projeleri arasında olduğunu söylemiştir²⁷⁷.

Nazif Yardımcı seçimler öncesi yaptığı açıklamalarda suyun tonunu 35 kuruşa indirileceğini, kenar mahallerin imarının gerçekleştirileceğini, Konya Belediyesine bağlı müstakil bir hastane kurarak halka kendi hastanesinde tedavi olma imkânı sağlanacağını, yeraltı geçitlerinin yapılacağını, vatandaşı konut ve arsa sahibi yapacakları vaatlerinde bulunmuştur. CHP'nin Konya milletvekilleri de seçim çalışmalarına aktif olarak adaylarına destek vermişlerdir²⁷⁸.

MSP Belediye Başkan Adayı Hasan Hüseyin Alp ise her semte tatlı su götüreceklerini²⁷⁹, elektrik ve su paralarının ödenmesinde vatandaşa kolaylık sağlayacaklarını, çöp fabrikası kuracaklarını, hisse tapulu arsalarla müstakil ruhsat verileceğini, pahalılıkla etkin şekilde mücadele edeceklerini ayrıca asker ve fakir ailelerinin maaşlarını artıracaklarını söylemiştir²⁸⁰. Mahallî seçimlerde adaylarına destek için şehir gezilerine çıkan Necmettin Erbakan seçim kampanyasına Konya'dan başlamıştır. Erbakan burada yaptığı konuşmasında; kurulacak hükümetin kanatlarından birinin MSP olduğunu vurguladıktan sonra pahalılığın, işsizliğin, geçim sıkıntısının ancak millî görüşle aşılabileceğini, israf ve faizin kaldırılacağını, vergide adaletin sağlanacağını ve yurdun çeşitli yerlerine fabrikalar kuracaklarını ifade etmiştir²⁸¹.

AP'nin adayı Şükrü Onsun²⁸² belediye başkanı olması halinde öğrencilere burs vereceğini söylemiştir²⁸³. Adayına destek vermek üzere seçim çalışmalarına katılan bir diğer isim AP Konya Senatörü Mehmet Varışlı olmuştur. Varışlı, yaptığı konuşmalarda daha çok hükümet bunalımına değinmiştir. Huzursuzluğun ve tedirginliğin temelinde koalisyon hükümetine iştirak etmemenin yattığına değinen Varışlı, vebalin AP'nin birlik çağrılarına kulak asmayıp buhran yaratmak isteyen küçük partilerde olduğunu, yeni bir buhran yaşanmaması için halkı mahalli seçimlerde sağduyuya davet etmiştir²⁸⁴.

²⁷⁷ *Yeni Konya*, 28 Kasım 1973, S. 9678; *Yeni Konya*, 23 Kasım 1973, S. 9674; *Yeni Konya*, 30 Kasım 1973, S. 9680.

²⁷⁸ *Yeni Meram*, 28 Kasım 1973, S. 8573; *Türkiye'de Yarın*, 23 Kasım 1973, S. 1298; *Yeni Konya*, 23 Kasım 1973, S. 9674;

²⁷⁹ *Yeni Konya*, 26 Kasım 1973, S. 9676.

²⁸⁰ *Yeni Konya*, 27 Kasım 1973, S. 9677.

²⁸¹ *Yeni Meram*, 3 Aralık 1973, S. 8577.

²⁸² Mahallî Seçimlerde AP'nin Belediye Başkan Adayı olarak Mehmet Akzanbak gösterilirken *Yeni Konya*, 5 Kasım 1973, S. 9658 bir başka kaynakta AP'nin Belediye Başkan Adayı Şükrü Onsun olarak verilmiştir. *Türkiye'de Yarın*, 24 Kasım 1973, S. 1299.

²⁸³ *Türkiye'de Yarın*, 24 Kasım 1973, S. 1299.

²⁸⁴ *Yeni Meram*, 1 Aralık 1973, S. 8576.

Varışlı, halka dikkatli oy kullanmaları yönünde telkinlerde bulunurken AP Konya İl Başkanı Muzaffer Kocaman da belediye ve il genel meclisi üyesi olarak çıkardıkları adayların tanınmış ve memlekete hizmet etmiş kişilerden oluşturduklarını söylemiştir²⁸⁵.

Siyasilerin ve belediye başkan adaylarının vaatlerine bakıldığı zaman daha çok o günlerde Konya'nın içme suyu, semt pazarı ve imar planı gibi konular üzerinde durdukları görülmüştür. Vatandaşın artık seçimler konusunda bilinçlendiği hangi partinin adayının vaadini gerçekleştirip hangisinin gerçekleştirmeyeceğini bildiğini bundan dolayı Yılmaz Kulluk ile Nazif Yardımcının vermiş olduğu sözlere vatandaşın itibar ettiği ileri sürülmüştür²⁸⁶. Sonuç olarak Konya belediye başkanlığı seçimlerinin çok çekişmeli geçeceğinden hareketle adayların vaatlerde bulunurken Konya belediyesinin ihtiyaçlarını ve gerçek yanlarını dikkate alarak konuşmalarını ve de projeler üzerinden seçim kampanyalarını sürdürmeleri tavsiye edilmiştir²⁸⁷.

C. 1973 Mahalli Seçim Sonuçları

Mahalli seçimler Türkiye genelinde 9 Aralık 1973 tarihinde gerçekleştirilmiştir. CHP genel seçimlerde olduğu gibi bu seçimlerde de başarılı olmuş, %37,69 oyla 32 belediye başkanlığı, AP ise oyların %33,81'ini alarak 20 belediye başkanlığı kazanmıştır²⁸⁸.

Mahalli seçimlerde Konya iki seçim bölgesine ayrılmış olup birinci seçim bölgesinde siyasi partiler DP: 8549, CHP: 5912, MSP: 7494, AP: 836 oy alırken, ikinci seçim bölgesinde partiler DP: 9626, CHP: 7297, MSP: 4310, AP: 883 oy almıştır²⁸⁹. Konya belediye başkanlığını ise 18175 oyla DP'nin Belediye Başkan Adayı Yılmaz Kulluk²⁹⁰ kazanmıştır. CHP'nin Adayı Nazif Yardımcı 132209, MSP'nin Adayı Hasan Hüseyin Alp 10814, AP'nin Adayı Kemal Şükrü Onsun ise 1729 oy almıştır²⁹¹. Konya belediye meclis üyeliklerinde DP 16, CHP 12, MSP 10 ve AP 2 üyelik elde etmiştir. Belediye meclis üyeliklerinde alınan bu sonuç kamuoyunu tedirgin etmiş, böyle bir sonuçla ilk defa karşılaşıldığı, DP'nin dışındaki partilerin herhangi bir konuda ortak

²⁸⁵ *Yeni Konya*, 5 Aralık 1973, S. 9684.

²⁸⁶ Suad Abanazır, "Belediye Başkanı", *Yeni Konya*, 5 Aralık 1973, S. 9684.

²⁸⁷ Suad Abanazır, "Gerçek Hizmet", *Yeni Konya*, 29 Kasım 1973, S. 9679.

²⁸⁸ Fedayi, "Kaos", s. 500.

²⁸⁹ *Yeni Meram*, 11 Aralık 1973, S. 8553.

²⁹⁰ Yılmaz Kulluk: 1933, Konya doğumludur. Konya Ticaret Lisesinden mezundur. Yılmaz Petrol Anonim Şirketini kurmuştur. Kulluk, 1970-1977 yılları arasında Konya Belediye Başkanı olarak görev yapmıştır. Gülsüm Uygun, Taşkınoğlu, *Konya Belediye Başkanları (1969-1984)*, (SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2019, s. 42-43.

²⁹¹ *Yeni Konya*, 11 Aralık 1973, S. 9689.

karar almaları halinde DP'nin, “*üyeliğin yarıdan bir fazlası kuralını*” sağlayamayacağına dikkat çekilmiştir²⁹². Belediye Meclisinde birliğin sağlanamaması halinde en büyük zararı vatandaşın göreceği iddia edilmiş, seçimler öncesi vaat edilen Altunapa'dan getirilmesi planlanan içme suyu projesi, çevre ve ring yolları, tarımsal alanların imar planında mesken haline getirilmesi gibi daha birçok projenin gerçekleştirilemeyeceğinden endişe edilmiştir. Belediye Meclisinde birliğin, partilerin kendi menfaatlerinden ziyade Konya'nın istek ve şikayetlerini ön plana almalarıyla mümkün olabileceği uyarısında bulunulmuştur²⁹³. İl genel meclisi üyelikleri de belli olmuş CHP 26, DP 22, AP 13, MSP 4, CGP 2 üyelik kazanmıştır²⁹⁴. Ayrıca CHP 7, AP 3, CGP 1, Bağımsızlar 6 ilçenin belediye başkanlığını alırken²⁹⁵ merkeze bağlı kasabalarda CHP 5, DP 3, AP 2 ve CGP 1 başkanlık almıştır²⁹⁶.

Öte yandan 1973 mahalli seçimlere hükümetin kurulamamasından dolayı halkın katılımının düşük olduğu iddia edilmiş ve tek tek partilerle ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. DP'nin genel seçimlerde aldığı oyu mahalli seçimlerde alamadığı, Konya merkez ilçesi dışında hiçbir ilçenin belediye başkanlığını kazanamadığı vurgulanmıştır. Yılmaz Kulluk'un belediye başkanlığı seçimini kazanması ise partinin başarısından çok Kulluk'un kişiliği, belediyecilik tecrübesi ve başarılı bir seçim kampanyası yürütmesine bağlanmıştır. CHP'nin mahalli seçimlerde fark yarattığı, birçok ilçenin belediye başkanlığını kazandığı, yıllardır partiye oy vermeyen ilçelerin bile tercihini CHP'den yana kullanmasının CHP'nin seçimlerde başarısını arttırdığından bahsedilmiştir.

AP'nin Konya'yı bir zamanlar “kale” olarak görmesine rağmen son seçimlerde başarısının düştüğü, üç belediye başkanlığını ancak kazanabildiği ve Konya'da gittikçe küçülen bir parti haline geldiği dile getirilmiştir²⁹⁷. AP'nin Konya'daki başarısızlığından Demirel sorumlu tutulmuş, AP'nin 1969 seçimleri öncesi iki gruba ayrıldığı, Faruk Sükan tarafının kazanmasıyla Demirel'in çileden çıktığı ve Konya il

²⁹² *Türkiye'de Yarın*, 11 Aralık 1973, S. 1314; *Yeni Meram*, 12 Aralık 1973, S. 8583; *Yeni Konya*, 12 Aralık 1973, S. 9690.

²⁹³ Suad Abanazır, “Belediye Meclisi”, *Yeni Konya*, 13 Aralık 1973, S. 9691.

²⁹⁴ *Yeni Meram*, 14 Aralık 1973, S. 8585.

²⁹⁵ *Yeni Konya*, 11 Aralık 1973, S. 9689.

²⁹⁶ *Yeni Meram*, 11 Aralık 1973, S. 8583.

²⁹⁷ Suad Abanazır, “Konya'daki Sonuçlar”, *Yeni Konya*, 11 Aralık 1973, S. 9689.

yönetim kurulu üyelerine hitaben; *“Konya’nın AP’li milletvekili yoktur! Sizin vekiliniz benim, isteklerinizi doğrudan bana bildirin”* şeklinde çıkışı gerekçe gösterilmiştir²⁹⁸.

1973 mahalli seçimler öncesinde belediye başkan adaylarının vaatlerinin yerine getirilmesini isteyen Konyalılar aynı şekilde Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk’ten de bazı isteklerde bulunmuşlardır. Bu istekler arasında çiftçinin problemleri de yer almış, kuraklıktan korunmak için yeraltı su rezervlerinin değerlendirilmesini, motorlu ziraatın yaygınlaştırılmasını, zirai ürünlerin pazarlanması, muhafazası ve işlenmesi için zirai kredilerle desteklenmelerini ve kontrollü teknik, tarım usulü, gübreleme, arazi ıslahı ve ağaçlandırma faaliyetlerinin devlet tarafından planlanmasını istemişlerdir. Ayrıca Konya ilindeki 615 yerleşim ünitesi için içme ve kullanma suyu, 800 adet köy ve kasabanın elektrik, 120 köy, il ve ilçelerle irtibat kullanabilmesi için yol talep etmişlerdir²⁹⁹. Konya’ya bir üniversitenin kurulmasını, Konya Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi’nin yanında Ziraat ve Tıp Fakültelerinin açılmasını, ekonomik kuruluşlar olarak alüminyum tesisleri imalatına dayalı uçak sanayi, tarım alet ve makinaları sanayi, ziraat ürünlerini değerlendirme ve depolama sanayiinin yapılmasını istemişlerdir. Hastane ve sağlık merkezlerinin doktor ve sağlık personeliyle takviye edilip etkin sağlık kontrolü ve tedavilerinin yapılmasını ve Konya’da çeşitli etkinliklerin tertiplenip düzenleneceği bir kapalı salona ihtiyaçlarının olduğunu söylemişlerdir. Konya halkının istekleri karşında Cumhurbaşkanı Korutürk sorunlarla ilgileneceği vaadinde bulunmuştur³⁰⁰.

II. CHP-MSP Koalisyon Hükümeti

1973 seçimlerinin üzerinden uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen hükümet bir türlü kurulamamış, geçici de olsa Talu hükümeti göreve devam etmek zorunda kalmıştır³⁰¹. Siyasi partiler arasında uzlaşmanın sağlanamaması koalisyon ve Meclis Başkanlığı gibi konuların çözülmesini zorlaştırmışsa da uzun görüşmeler ve sıkı pazarlıklar sonucunda Ocak 1974’te CHP-MSP koalisyonu kurulabilmiştir³⁰². CHP-MSP koalisyonun ardından liderlerden konuyla ilgili açıklamalar gelmiş, Bülent Ecevit; *“milletimize güven veren bir hükümet kuracağız derken”* Necmettin Erbakan, koalisyonla yeni bir dönemin başladığını söyledikten sonra; *“bundan böyle iki parti bir*

²⁹⁸ Mustafa Ataman, “AP’yi Çökertenler”, *Türkiye’de Yarın*, 14 Aralık 1973, S. 1319.

²⁹⁹ *Yeni Konya*, 17 Aralık 1973, S. 9694.

³⁰⁰ *Yeni Konya*, 17 Aralık 1973, S. 9694.

³⁰¹ *Yeni Meram*, 2 Ocak 1974, S. 8602.

³⁰² Fedayi, “Kaos”, s. 500.

parti gibi çalışacak” demiştir³⁰³. Yaşanan hükümet bunalımının CHP-MSP koalisyonu ile çözülmesinin ardından çeşitli çevrelerden yorumlar gelmeye devam etmiştir. CHP Konya Gençlik Kolu Başkanı Sami Kaynak, sosyal gelişme ekonomik gelişmeyi aştı denilerek Anayasada belirtilen temel hak ve özgürlüklerin kısıtlandığını, solcu-sağcı laflarının bir tarafa bırakılarak bütün yurttaşların bir safta toplanmasını ve ahlak dışı sömürü düzenine son verilmesini istemiştir. CHP-MSP koalisyonunun bu amaca hizmet etmesi gerektiğini, hak yolunun halk yolu olduğuna inanan CHP’lilerin zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan bozuk düzeni tersine çevireceğine ve düzgün işler hale getireceğine olan inancının tam olduğunu söylemiştir³⁰⁴.

MSP Konya merkez ilçe teşkilatından yapılan açıklamada ise CHP-MSP koalisyonu ile MSP’nin hükümet bunalımının rejim bunalımına dönüşmesini önlediğini, MSP’nin anahtar rolü oynayarak hizmet hükümetinin kapısını açtığını söylemiştir. Ayrıca koalisyonu, dengeli ve isabetli bir karar olarak nitelendirmiş ve seçimlere kadar sürmesini istemiştir³⁰⁵. MSP Konya Milletvekili Şener Battal koalisyonla ilgili olarak; *“CHP-MSP ortaklığı olmasaydı ülkemiz sağ-sol diye ikiye ayrılır ve Kore gibi iç harbe sürüklenirdi”* iddiasında bulunmuştur. Battal ayrıca, koalisyonun kurulmasıyla üç aylık hükümet bunalımına son verildiğini, sağcılarla solcuların kardeş olduğunu, milli birliğin ve huzurun sağlandığını, aydınlık günlere çıkıldığını, iktidarın olumlu sonuç alabilmesi için en az bir yıl beklenmesi gerektiğini hatırlatmıştır³⁰⁶.

CHP-MSP koalisyonundan ümitli olduğunu söyleyenler olduğu gibi olumsuz görüş bildirenler de olmuştur. Bu kişilere göre koalisyon; *“sağ görüşle sol görüşün ittifakı”* şeklinde nitelendirilmiş ve hükümetin ömrünün en fazla dört yıl olabileceği öngörülmüştür. Koalisyonla ilgili olumsuz kanaat taşıyanlar, CHP-MSP koalisyonundan genel af dışından başka bir icraat beklenemeyeceği, bunlara göre sosyal ve ekonomik konularda olduğu gibi millî meselelerde de daha birçok konunun halledilmeyi bekleyemeye devam edeceği iddia edilmiştir³⁰⁷.

Öte yandan CGP’nin Konya’da gerçekleştirdiği İç Anadolu bölge toplantısı vesilesiyle görüşlerini açıklama fırsatı bulan CGP Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu, iktidarı paylaşan her iki partinin, CHP ve MSP’nin, seçim öncesi verdiği vaatleri yerine

³⁰³ *Yeni Meram*, 26 Ocak 1974, S. 8617.

³⁰⁴ *Yeni Meram*, 28 Ocak 1974, S. 8618.

³⁰⁵ *Yeni Meram*, 12 Şubat 1974, S. 8630.

³⁰⁶ *Yeni Meram*, 16 Nisan 1974, S. 8680.

³⁰⁷ (İsimsiz), “Hükümet Kurulurken”, *Türkiye’de Yarın*, 26 Ocak 1974, S. 1347.

getirmediğini, seçimlerden sonra görüşlerinde değişiklikler olduğunu, Ortak Pazara karşıyken desteklediklerini, zam yapmayacaklarını söyledikleri halde zam yaptıklarını, solculara karşı oldukları halde af kanunuyla onları kurtarmaya çalıştıklarını söylemiştir³⁰⁸. Ayrıca MSP'nin; *“sağ gösterip sol vurduğunu”* söyledikten sonra MSP'nin yer altında, CHP'nin ise yer üstünde cennet sloganlarıyla vatandaşın oy topladığını, bu sayede hükümeti kurabildiklerini söylemiş ve vaatlerden geriye zamlar kaldı diyerek hükümetin icraatlarını eleştirmiştir³⁰⁹.

DP Genel Yönetim Kurulu Üyesi aynı zamanda DP Konya Milletvekili Necati Kalaycıoğlu, Bülent Ecevit hükümetiyle ilgili olarak bugüne kadar kurulan hükümetler arasında; *“en çok laf edip, hiçbir iş yapmayan”* hükümet unvanını aldığını, hükümetin ücretlerde dengesizlik yarattığını, enflasyonu kamçıladığını ve huzursuzluğu artırdığını dile getirmiştir. Ayrıca seçimler öncesi siyasilerin verdiği sözleri tutmadığını her köye fabrika sözü verenler şimdi her ile fabrika demeye başlamışlardır sözleriyle eleştirmiştir. CHP'nin ise solcuların affı, memurların tasfiyesi gibi konularla MSP'yi atlatarak kendi kadrosunu oluşturmaya çalıştığını, işsizliğin, kuraklığın arttığını ve halkın ekmek derdine düştüğünü söyleyerek hükümetten vatandaşın yüzünün güldürmesi istenmiştir³¹⁰.

CHP-MSP koalisyonu hakkında kamuoyundan gelen eleştirilere Necmettin Erbakan da kayıtsız kalmamış ve mensubu olduğu partiyi şu sözlerle savunmuştur: *“Biz hükümeti kurduğumuzda yapmış olduğumuz çalışma programının ilk üç maddesi olan 40 milyon vatandaşı kardeş olarak kaynaştırmaktı. Devlet-millet kaynaşması ve tarihin en büyük Türkiye'sini yaratma çabalarımız Kıbrıs olayları sırasında kendiliğinden oluşmuştur. Öte yandan manevi kalkınmaya, maddi kalkınmadan daha çok önem veriyoruz. Çünkü manevi kalkınma olmadan, maddi kalkınma olmaz”* diyerek yapmış olduğu camii inşaatlarından ve İmam Hatip Meslek Liselerinden bahsetmiştir³¹¹.

CHP-MSP koalisyonunun kurulmasıyla yeni hükümette MSP Konya Milletvekili Necmettin Erbakan Başbakan Yardımcılığına, CHP Konya Milletvekili Mustafa Üstündağ Millî Eğitim Bakanlığına, Konya Lisesi'nden mezun Orhan Birgit Turizm ve Tanıtma Bakanlığına getirilmiştir. Bu durum Konya'nın sorunlarının mahalli yöneticilerle çözülemeyeceği, hükümet, bakanlık ve genel müdürlüklerin yardımına

³⁰⁸ *Yeni Konya*, 4 Mart 1974, S. 9757.

³⁰⁹ *Yeni Meram*, 4 Mart 1974, S. 8645.

³¹⁰ *Yeni Meram*, 13 Temmuz 1974, S. 8214.

³¹¹ *Yeni Konya*, 16 Eylül 1974, S. 9923.

ihtiyacın olduğu yönündeki genel kanaatten dolayı kamuoyunda memnunlukla karşılanmıştır³¹². Hükümette yer alan kişilerle ilgili olarak genelde yapıcı eleştiriler yapılmış, Mustafa Üstündağ'ın politik geçmişine değinilerek güzel konuştuğuna, davranışlarında ölçülü olduğuna, yirminci yüzyıl Türkiye'sinin ve Konya'nın meselelerine vakıf olduğuna işaret edilirken, Necmettin Erbakan'ın Konyalı olmamasına rağmen Konya'yı yurt edindiği bu nedenle Konyalıların kendisine teveccühünün tam olduğu söylenmiştir³¹³.

Mustafa Üstündağ'ın Millî Eğitim Bakanlığı gibi önemli bir görevi üstlenmesinin ardından kamuoyu üniversite ve yüksekokul konularının yeni temsilcilerin elinde şekillenmesini istemiştir³¹⁴. Konyalıların bu konudaki hassasiyeti üzerine harekete geçen Üstündağ, üniversiteyle ilgili kanun meclisten çıkıncaya kadar Ankara Üniversitesi'ne bağlı en az iki fakülteyle ki, Konya Veteriner ve Fen Fakültesinin eğitim-öğretim faaliyetlerine başlanacağını söylemiştir³¹⁵. Konya'nın üniversite dışında televizyon, uçak seferleri gibi çözülmeyi bekleyen birçok problemi olduğu³¹⁶ ayrıca Konya'da tarım sanayinin ve makineli tarımın geliştirilmesi, sulanmış toprağa olan ihtiyaçtan dolayı Konya Ovası'nın sulanması, doğa olaylarından zarar gören çiftçinin devlet tarafından mağduriyetinin giderilmesi, Türkiye'nin sanayileşme çabaları içinde Konya'ya da yer verilmesi istenmiştir³¹⁷. Necmettin Erbakan, Konya'nın kalkınmasında izlenecek yolun tarımdan geçtiğini, sanayinin gelişiminin de buna bağlı olduğunu söyledikten sonra tarımda su, gübre, iyi cins tohum ve makineleşmenin yapıldığı takdirde sadece Konya'nın değil tüm Orta Anadolu'nu kalkındırabileceğini iddia etmiştir. Ayrıca Erbakan, Konya'da bir traktör fabrikasının kurulmasını da istemiştir³¹⁸.

A. CHP-MSP Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

Bu dönem Konya milletvekillerinin meclisteki faaliyetleri arasında eğitim, televizyon ve radyo yayınları, genel af, bütçe, hukuk, ziraat, memur maaşları gibi çeşitli konular yer almıştır. MEB Bakanı aynı zamanda CHP Konya Milletvekili Mustafa Üstündağ, üniversite ve yüksekokullara alınan öğrencilerin durumuyla ilgili yaptığı

³¹² *Yeni Meram*, 28 Ocak 1974, S. 8618.

³¹³ Suad Abanazır, "İki Temsilcimiz", *Yeni Konya*, 28 Ocak 1974, S. 9727.

³¹⁴ Suad Abanazır, "Üstündağ'a Mektup", *Yeni Konya*, 11 Şubat 1974, S. 9739.

³¹⁵ *Yeni Konya*, 4 Şubat 1974, S. 9733.

³¹⁶ Suad Abanazır, "Umudumuz Bu Dağın Ardında", *Yeni Konya*, 5 Şubat 1974, S. 9734.

³¹⁷ Suad Abanazır, "Konya'nın Gerçek İhtiyacı", *Yeni Konya*, 13 Şubat 1974, S. 9741.

³¹⁸ Suad Abanazır, "Hizmet Ama Birlikte...!", *Yeni Konya*, 18 Mart 1974, S. 9769.

çalışmalar hakkında bilgi vermiş, mezun sayısına göre üniversite ve yüksekokullara yeterli kontenjan ayırdıklarını, ortaokul ve liselerde yaşanan öğretmen sıkıntısını çözmeye çalıştıklarını söylemiştir³¹⁹. Boykota katılan ve ceza alan öğretmenlerin durumuyla ilgili de çalışmaları olmuş, bu öğretmenler hakkında adli kovuşturma yapılarak kimisinin beraat ettiğini kimisin de muhtelif cezalar aldığını dile getirmiştir³²⁰.

Bu dönemde milletvekillerinin anarşi ve öğrenci olayları ilgili de çalışmaları olmuştur. Mustafa Üstündağ, bakanlığıyla ilintili olarak öğretmen okullarında meydana gelen olaylara değinerek, olayın yaşandığı okulun kapatıldığını ve olayların büyümemesi için yatılı öğrencilerin memleketlerine gönderildiğini, olayla ilgisi bulunan okul müdürü ve yöneticilerin görevlerinden uzaklaştırıldığını söylemiştir³²¹. Bu konuya temas eden bir diğer milletvekili MSP Konya Milletvekili Şener Battal olmuştur. Battal, okullarda meydana gelen şiddet olayları karşısında yöneticilerin tutum ve davranışlarını eleştirmiş siyasilerin gençliği tahrik ettiğini bunun da kargaşayı tırmandırıdığını iddia etmiştir³²².

Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Derkosan Deri ve Konfeksiyon Fabrikasının temelini atmak için Konya'ya gelmiş ve bazı açıklamalarda bulunmuştur. Konya'nın önceki hükümetler tarafından ihmal edildiğini, bu açığı kapatmak için birkaç yıl içerisinde Konya'nın sanayi alanı haline getirileceğini, çiftçinin borcunu ödeme noktasında yaşadığı sıkıntıların en aza indirileceğini, tarımı ve hayvancılığı geliştireceklerini söylemiştir³²³. Yapılan açıklamaların ardından kamuoyunda Erbakan'ın attığı temellerin hükümet kararına, planlamaya dikkat edilmeden yapıldığına, bu şekilde Konya ve kazalarına yapılması istenen fabrika sayısının yirmiyi geçtiğine değinilerek Erbakan'ın bol keseden attığı iddia edilmiştir³²⁴.

Öte yandan Konya senatörlerinin de faaliyetleri olmuştur. Senatörler, bakanlıkların bütçesi başta olmak üzere Devlet Su İşleri, Karayolları Genel Müdürlüğü ve Devlet Üretme çiftliklerinin bütçesi, afyon ekimi, öğrenci yurtları, anayasada yapılması düşünülen değişiklikler, devlet memurları kanunu ve hacı adaylarının vize

³¹⁹ TBMMZC, 4. Dönem, 1. Cilt, 39. Birleşim, 12 Şubat 1974, s. 583-584.

³²⁰ TBMMZC, 4. Dönem, 1. Cilt, 44. Birleşim, 21 Şubat 1974, s. 662.

³²¹ TBMMZC, 4. Dönem, 3. Cilt, 69. Birleşim, 30 Nisan 1974, s. 272-277.

³²² TBMMZCCS, 4. Dönem, 3. Cilt, 69. Birleşim, 30 Nisan 1974, S. 276-277.

³²³ Yeni Konya, 17 Eylül 1974, S. 9924.

³²⁴ Yeni Konya, 18 Eylül 1974, S. 9925.

alırken karşılaştığı güçlükler gibi farklı konular üzerine mecliste faaliyet göstermişlerdir.

B. CHP-MSP Hükümetinin Düşmesi

CHP-MSP hükümeti kısa süre iktidarda kalmasına rağmen önemli iç ve dış icraatlarda bulunmuştur. Sözgelimi, uzun uğraşlar sonucu af kanunu çıkarabilmiş, ABD'nin aleyhte tutumuna rağmen haşhaş ekimi serbest bırakılmış ve Kıbrıs Barış Harekâtı gerçekleştirilmiştir³²⁵. Özellikle Kıbrıs meselesi millî bir mesele olarak hükümet açısından başarılı bir icraat olarak değerlendirilmiştir. Bu konuda Batılı özellikle ABD ile karşı karşıya gelinmiş, bu ülkelerin tavrı eleştirilmiştir. Nitekim hükümet kanadı adına açıklama yapan Şener Battal; Amerika ve İngiltere gibi devletlerin Makarios'un yerine seçilecek Rum liderin tüm Kıbrıs'ın başkanı olması gerektiği yönündeki beyanlarının diplomatik nezaket kurallarına aykırılık teşkil ettiğini dile getirmiştir. Ayrıca Türk unsurları için ayrı ayrı self determinasyon prensibinin uygulanması gerektiği, Kıbrıs'ta Enosis maksatlı tezlere karşılık Bağımsız Kıbrıs Türk Devleti'nin ilan edilmesini ifade etmiştir³²⁶.

Kıbrıs konusuna temas eden bir diğer isim ise Mustafa Üstündağ olmuştur. Üstündağ, Türkiye'nin yurt ve dünya genelinde barıştan yana olduğunu vurguladıktan sonra söz konusu müdahalenin amacının, soydaşlara yapılan katliam ve işkenceyi önlemek ve başkalarının haklarına saygı göstermek olduğunu söylemiştir. Ayrıca bu konuda ülkenin menfaatleri doğrultusunda gerekli kararların alınmaya devam edeceğini vurgulamıştır³²⁷.

Kıbrıs harekâtı gündemdeki yerini korurken Konya Valisi İhsan Tekin, Konya Belediye Başkanı Yılmaz Kulluk ve Konya'daki siyasi parti yöneticileri bir araya gelerek 2. Ordu Komutanlığını ziyaret etmişler ve ziyaret sonrası ortak açıklama yapmışlardır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) Kıbrıs'a yaptıkları çıkarma harekâtının başarıyla gerçekleştirdiğini, hükümete yardımcı olmak, milli birlik ve beraberliği sağlamak adına üzerlerine düşecek görevleri yerine getirmeye hazır olduklarını söylemişlerdir. Ayrıca Kıbrıs'a yapılan müdahalenin, Türkiye'nin uluslararası yasal hakları gereğince yapıldığını, TSK'nın Kıbrıs halkının emniyetini sağlamaktan başka

³²⁵ Fedayi, "Kaos", s. 502.

³²⁶ *Yeni Meram*, 22 Ağustos 1977, S. 15181.

³²⁷ *Yeni Meram*, 7 Eylül 1974, S. 8261.

bir amaç gütmeyi belirterek kendilerinin olduğu gibi Türk milletinin de orduya desteğinin tam olduğunu vurgulamışlardır³²⁸.

Kıbrıs Barış Harekâtından sonra ülke yeni siyasi gelişmelere gebe kalmış, CHP ve MSP arasında var olan anlaşmazlıklar gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Kıbrıs zaferi sonucunda oluşan olumlu havayı partisi hesabına oya dönüştürmek isteyen Ecevit erken seçim yapılmasını istemiştir³²⁹. Fakat Ecevit'in erken seçim kararına MSP başta olmak üzere diğer partiler karşı çıkmıştır³³⁰. CHP-MSP koalisyonunun sürdürülememesi üzerine açıklamalarda bulunan Şener Battal, Kıbrıs zaferini kendisine mâl etmek isteyenlere karşı MSP'nin zaferin Türk milletine ait olduğunu söylediğini fakat bunun bazı çevreleri rahatsız ettiğini iddia etmiştir.

AP Konya İl Başkanı Adnan Ağırbaşı da yaptığı açıklamada, ülkede yaşanan hükümet bunalımına temas etmiş, olağanüstü bir durumla karşı karşıya olunduğunu, bunalımdan kurtulmak için bunalımı yaratan sebeplerin ortadan kaldırılması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca parti menfaatlerinin memleket menfaatiyle çatışacak bir noktaya geldiği zaman parti menfaatlerinin bir kenara bırakılması gerektiğine dikkat çekmiştir³³¹.

Yaşanan siyasi bunalım ve iki parti arasında yaşanan güven problemi koalisyonun dağılmasına yol açmış ve CHP-MSP koalisyon hükümeti 18 Eylül 1974 tarihinde istifa etmiştir. Hükümetin istifasından sonra CHP Konya İl Başkanı Mustafa Çağlar bu konuda yaptığı açıklamada; *“hükümetler kalkınma ve yurduna hizmet etmekte güçlük çektikleri zaman istifa etmeyi bir görev bilmelidirler. Bu görevi zamanında yerine getirmeyenler hükümet bunalımını, rejim bunalımı haline getirirler”* dedikten sonra CHP-MSP koalisyonunun ilke ve yönetim anlayışından dolayı çıkmaza girdiğini, çalışmayan bir hükümetin yerine daha iyi işleyen bir hükümetin kurulması için hükümet başkanının istifa ettiğini dile getirmiştir. Çağlar, buhrana çözüm aramanın ulusunu seven her partinin görevi olduğunu, bugünkü parti kompozisyonuna göre bir partinin ilk olarak hükümet kurmak için çabalaması gerektiğini söyledikten sonra bazı alternatifler üzerinde durmuştur. Ancak DP'nin sola olan olumsuz tutumundan dolayı CHP-DP koalisyonu fikrinin mümkün olamayacağı düşüncesini dile getirmiştir.

³²⁸ *Türkiye'de Yarın*, 22 Temmuz 1974, S. 1504; *Yeni Konya*, 22 Temmuz 1974, S. 9876; *Yeni Meram*, 22 Temmuz 1974, S. 8221.

³²⁹ Fedayi, “Kaos”, s. 502.

³³⁰ *Yeni Meram*, 17 Eylül 1974, S. 8269.

³³¹ *Yeni Konya*, 26 Eylül 1974, S. 9932.

Mustafa Çağlar'ın, CHP-DP koalisyonu ile ilgili olumsuz açıklamalarına karşın kamuoyu bu fikre olumlu yaklaşmış, koalisyonun kurulması halinde CHP'nin de değişeceği iddia edilmiştir. Hatta CHP-DP koalisyonun kurulması halinde en şanslı ilin Konya olacağı çünkü Konyalı bakan sayısının artacağı ümit edilmiştir. Neredeyse kimin hangi bakanlığa getirileceği bile belirlenmiş; Mustafa Üstündağ'ın MEB'e, Faruk Sükan'ın İçişleri Bakanlığına, Özer Ölçmen'in Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına, Bahri Dağdaş'ın ise Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığına getirileceğinden bahsedilmiştir³³².

CHP il başkanının CHP-AP koalisyonun da bakışı olumlu değildir. Bu ihtimalin gerçekleşmesi halinde halkın çözüm bekleyen sorunlarına inilemeyeceğini ve bunun rejim bunalımına yol açacağını iddia etmiştir. CHP il başkanı bunun dışında sadece sağ partilerden oluşan CHP'siz bir hükümetin kurulabileceğini, böyle bir siyasi oluşumla sağcı ve milliyetçi olduklarını ileri süren partilerin aralarındaki samimiyetin de test edilmiş olacağını söylemiştir. Bu da mümkün olmazsa yeniden azınlık hükümetinin kurulabileceğini, tüm bunların da başarılabilmesi halinde erken bir seçime gidilebileceğini ifade etmiştir³³³.

CHP-MSP koalisyonun sona ermesinin ardından yeni hükümetin kimler tarafından ve nasıl kurulacağıyla ilgili tartışmalar gündemdeki yerini korumuştur. AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, CHP-MSP hükümetinin seçim öncesi vaatleri yerine getirmeyip ülkede pahalılığı meydana getirdiğini söyledikten sonra AP'nin muhtemel bir tarafsız Başbakan idaresinde kurulacak yeni hükümette yer almayacağını söylemiştir. Ayrıca DP'yi de eleştirerek, partinin komünizmden çok AP'ye karşı geldiği suçlamasında bulunmuştur³³⁴.

III. Sadi Irmak Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

CHP-MSP hükümetinin sona ermesinin ardından cumhurbaşkanı tarafından Kontenjan Senatörü Sadi Irmak hükümeti³³⁵ kurmakla görevlendirilmiştir³³⁶. Irmak,

³³² *Yeni Meram*, 2 Eylül 3 Eylül 1974, S. 8274.

³³³ *Yeni Konya*, 26 Eylül 1974, S. 9932.

³³⁴ *Yeni Konya*, 7 Ekim 1974, S. 9941.

³³⁵ Sadi Irmak: Sadi Irmak 1904'de Seydişehir'de doğmuştur. Bir süre Hukuk Fakültesine devam etmişse de 1924'de devletçe Berlin'e gönderilmiştir. Orada tıp ve biyoloji öğrenimi yapmış ve 1929'da hekim olmuştur. Yurda dönünce bir süre Gazi Eğitim Enstitüsünde öğretmenlik ve Ankara Hükümet Tabipliği yapmıştır. 1932'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde doçentlik sınavını kazanmıştır. 1939'da profesörlüğe yükselmiştir. 1943'te Konya milletvekili seçilmiştir. 1945-1948 yılları arasında çalışma bakanlığı yapmıştır. 1950'de Münih, daha sonra İstanbul Tıp Fakültesinde akademik hayatını sürdürmüştür. 1974'de kontenjan senatörü seçilmiştir. 17 Kasım 1974-31 Mart 1975 arasında Başbakanlık

partilere dayalı hükümet kurma çabalarının sonuç vermeyeceğini, hükümet bunalımının devam etmesi halinde iç ve dış sorunların artacağını düşünmüş, bu yüzden parlamento içinden ve dışından atanacak bakanlarla hükümetin kurulabileceğini dile getirmiştir. Irmak'ın girişimleri sonucunda bürokrat ve teknokratlardan oluşan bir azınlık hükümeti 17 Kasım 1974'te kurulmuştur³³⁷.

Sadi Irmak'ın hükümeti kurmakla görevlendirmesinin ardından kamuoyunda hükümete yönelik tepkiler de gecikmemiştir. Nitekim; Alparslan Türkeş, uzun süren hükümet bunalımının demokratik nizamı zedelediğini, parti yöneticilerinin hükümeti kurma vazifesini yerine getiremediğini, partisiz bir üyenin başkanlığında kurulan hükümetin vatandaşın meselelerini çözemeyeceğini ve “Bağımsız Başbakanlı” hükümetin başarılı olamayacağını iddia etmiştir³³⁸. Ancak MHP'nin ileri sürdüğü bu görüş bazı çevrelerce eleştirilmiştir. Çünkü bu hükümetin çok büyük badirelerden geçtikten sonra kurulabildiğini, bu yüzden eleştirilerin haksız olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca bu hükümetin hem seçim hem de icraat hükümeti olması hasebiyle sorumluluğunun bir hayli fazla olduğu vurgulanmıştır. Öte yandan parlamento dayalı güçlü bir hükümetin kurulabilmesi için partilere her türlü imkân ve fırsatın tanındığı halde sonuç alınamadığı; partilerin her birinin memleketi ve milleti bir tarafa iterek şahsi ihtiraslarının peşinde koştukları eleştirisi yapılmıştır. Böyle bir zamanda Irmak hükümetine destek vermenin en doğru yol olduğu ifade edilmiştir³³⁹.

Tüm bu yaşanan krizlere rağmen siyasi partiler hükümete güvenoyu vermemişlerdir. Meclisin güvensizlik oyu sonrasında açıklama yapan Irmak, güvenoyu almaları halinde cesaretlerinin artacağını fakat bu sonuçtan dolayı da millete ve meclise dargın olmadıklarını söylemiştir. Ayrıca kurdukları hükümetin geçici olduğunu, meclisin büyük çoğunluğunun desteğini alabilecek bir hükümete görevlerini devretmeye hazır olduklarını, yeni hükümet kuruluncaya kadar görevde kalmaya devam edeceklerini belirtmiştir³⁴⁰.

yapmıştır. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Danışma Meclisi üyesi olmuş ve bu meclisin başkanlığına seçilmiştir. Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak milli ve uluslararası önemli tıp derneklerine üyedir. Başta tıp olmak üzere çeşitli konularda özgün eserleri ve çevirileri vardır; https://www.tbmm.gov.tr/biyog/cumsen_8.htm, Erişim Tarihi, 7 Ağustos 2020.

³³⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/Sadi_Irmak, Erişim Tarihi, 30 Mart 2020.

³³⁷ Arslan, “Atatürk'ten Sonra”, s. 621.

³³⁸ *Yeni Meram*, 18 Kasım 1974, S. 8221.

³³⁹ Mustafa Ataman, “Hala Oyunbozanlık”, *Türkiye'de Yarın*, 25 Kasım 1974, S. 1607.

³⁴⁰ *Yeni Meram*, 18 Ocak 1975, S. 8266.

Sadi Irmak güvenoyu alamamasına rağmen bu sonucu soğukkanlılıkla karşılamıştır. Ancak meclisin bu kararına bazı çevrelerin tepkisi sert olmuş, siyasi partilerin bu şekilde davranmakla erken seçim çalışmalarını hızlandırmaya çalıştıkları ve kendi hesabına hükümeti kurma hırsında oldukları iddia edilmiştir. Ayrıca siyasi partilere Irmak hükümetinin geçici olduğu hatırlatılarak aralarındaki anlaşmazlıkları sonlandırıp bir an evvel hükümeti kurmaları istenmiştir³⁴¹. Yeni hükümet tartışmaları gölgesinde kabinesini kuran Irmak, Konyalı bakanlara da yer vermiştir. Vefa Tanır Bayındırlık Bakanlığına, meclis dışından Zekai Baloglu,³⁴² Gençlik ve Spor Bakanlığına getirilmiştir³⁴³. Irmak'ın kabinesi kurması dahi siyasi partileri yatıştırmaya yetmemiş, hükümetin ömrünün kısa olacağı yönünde öngörülerde bulunularak milletin desteğini arkalarına alabilecekleri yeni hükümet arayışı içinde olmuşlardır³⁴⁴.

Geçici hükümet bunalımından kurtulmak isteyen siyasiler yeni ve kalıcı bir hükümetin kurulması için yapılan uzun müzakereler sonucunda Milliyetçi Cephe (MC) adıyla bir hükümetinin kurulmasını kararlaştırmışlardır. MSP Konya Milletvekili Necmettin Erbakan, ülke olarak buhranlı bir dönemden geçildiğini, kaybedilecek bir gününün dahi olmadığını, memleketin ekonomi başta olmak üzere diğer konularda her geçen gün kötüye gittiğini söyleyerek Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ten hükümeti kurma görevini MC'yi oluşturanlara vermesini istemiştir³⁴⁵. Siyasi partilerin MC'deki önemine dair değerlendirmelerde bulunan Erbakan; *"bu arabanın motoru MSP, vitesi AP, diferansiyeli MHP ve karbüratörü de CGP'dir. CHP geri vites DP ise dişliye sıkışmış bir taştır. Bu taş parçası çaresiz ezilecek ve yok olacak"* demiştir³⁴⁶. Erbakan'ın sözlerine MSP Konya İl Başkanı Ali Güneri'den destek gelmiş, MC'nin partiler arası bir topluluk hareketi olduğunu, her partinin hukuki şahsiyet ve fikirlerini ayrı ayrı koruyacağını, haklı davalarda bir olacağını söyledikten sonra müşterek fikirlerde birleşilmesiyle sağ cephenin kurulmuş olduğunu dile getirmiştir³⁴⁷. Aynı şekilde MGP İl Başkanı Hüseyin Sönmez de cephe hareketiyle ilgili olarak yaptığı

³⁴¹ Mustafa Ataman, "Hem Kel Hem Fodul", *Türkiye'de Yarın*, 3 Aralık 1974, S. 1614.

³⁴² https://tr.wikipedia.org/wiki/Zekai_Balo%C4%9Flu, Erişim Tarihi: 30 Mart, 2020.

³⁴³ *Yeni Meram*, 18 Kasım 1974, S. 8221; *Yeni Meram*, 18 Kasım 1974, S. 9974.

³⁴⁴ *Yeni Meram*, 18 Kasım 1974, S. 8221; *Yeni Meram*, 18 Kasım 1974, S. 9974.

³⁴⁵ *Türkiye'de Yarın*, 4 Ocak 1975, S. 1633.

³⁴⁶ *Yeni Meram*, 21 Ocak 1975, S. 8268.

³⁴⁷ *Yeni Meram*, 23 Ocak 1975, S. 8270.

açıklamada; “*solcular nasıl CHP’de toplanmışsa sağdaki partiler de Milliyetçi Cephe’de birleşmişlerdir. Sola karşı sağ cephe kurulmuştur*”, demiştir³⁴⁸.

Aynı şekilde Alparslan Türkeş de hükümet bunalımının sonlandırılmasını, parti çekişmelerinin bir kenara bırakılarak millî menfaatlerin her şeyin üstünde tutulmasını ancak bu sayede bölücülerin ve komünistlerin faaliyetlerinin kontrol altına alınabileceği söyleyerek bir an evvel MC’nin kurulmasını istemiştir³⁴⁹. MHP Konya İl Başkanı Muammer Şahin, Türkeş’in açıklamalarından sonra MC’nin Konya basınıyla ortak çalışma yapmak istediğini söylemiştir³⁵⁰. Yapılan toplantı sonucunda MC’yi oluşturan siyasi partilerin Konya il başkanları ortak bir bildiri yayımlamışlardır. Bildiride, iç ve dış tehlikelerle memleketin her geçen gün kötüye gittiği, zorlaşan iktisadi, sosyal ve siyasi şartlar karşısında AP, MSP, MHP ve CGP yöneticileri olarak Konya’da MC’yi oluşturduklarını söylemişlerdir. Ayrıca MC olarak amaçlarının, milleti ve vatani bölmeye, maddi ve manevi değerleri yok etmeye yönelik her türlü yıkıcı fikir ve hareketlere karşı kanunlar çerçevesinde birlikte mücadele etmek, memleketin bütünlüğü ile kardeşliğini sağlamak, iktisadi sıkıntılara çare bulmak ve pahalılığı önlemek olduğunu söylemişlerdir. MC hareketiyle sınıf mücadelesinin, tefecinin, vurguncunun, haksız kazanç sağlayanların, sol maceracı anarşistlere prim verenlerin sonunun getirileceği vurgulandıktan sonra Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk’ten MC hükümeti kurma görevinin kendilerine verilmesinin doğru bir karar olacağı yönünde açıklama yapmışlardır. Ayrıca MC’de yer almayan DP’nin MC saflarına katılması gerektiği uyarısında bulunulmuş aksi takdirde yurt genelinde birlik ve beraberliğin sağlanamayacağı iddia edilmiştir³⁵¹. Siyasi parti önderlerinin MC ile ilgili açıklamaları kamuoyunda MC’ye yönelik belirsizlikleri ortadan kaldırmış olmalı ki, MC’nin Türkiye’yi hükümete bırakmayacağına ve meclisi çalışır hale getirmek için çabaladığına inanılmıştır. Aynı şekilde MC’nin çalışmaları takdir edilmiş, halkın ortak seçimlere gidilmesinden memnurluk duyduğu, hareketin memleket için yararlı olacağının düşünüldüğü ve sola daha etkin mücadele edebileceği umulmuştur³⁵². Milliyetçi Cephenin Konya’da kurulmasından sonra ilçelerde de hızla örgütlenmeye

³⁴⁸ *Yeni Meram*, 23 Ocak 1975, S. 8270.

³⁴⁹ *Türkiye’de Yarın*, 14 Ocak 1975, S. 1645.

³⁵⁰ *Yeni Meram*, 23 Ocak 1975, S. 8270.

³⁵¹ *Türkiye’de Yarın*, 23 Ocak 1975, S. 1653; *Yeni Meram*, 23 Ocak 1975, S. 8270.

³⁵² *Türkiye’de Yarın*, 29 Ocak 1975, S. 1658.

gidilmiş bununla kamuoyuna mahallî ve ulusal her türlü sorunda Milliyetçi Cepheyi oluşturanlarla birlikte hareket edileceğinin mesajı verilmeye çalışılmıştır³⁵³.

Ülkede yaşanan hükümet bunalımına MC hükümetinin kurulmasıyla çözüm bulunabileceğini iddia edenler olduğu gibi bu fikre karşı çıkanlar da olmuştur. Konya Belediye Başkanı Yılmaz Kulluk, DP'nin memleket yararına olacak her türlü fedakarlığı yapmaya hazır olduğunu fakat kişilerin ihtiraslarına uygun düşecek tavizlerde bulunmanın parti politikalarıyla örtüşmediğini dile getirmiştir. Ayrıca Demirel başkanlığında kurulacak hükümete hiçbir zaman katılmayacaklarını ve güvenoyu vermeyeceklerini söyledikten sonra Demirel'siz sağ cephe fikrinin de ilk olarak DP'den geldiğini ileri sürmüştür³⁵⁴. Aynı şekilde DP Konya İl Başkanı Müştak Canbilen, hükümetle ilgili açıklamalarında daha çok AP'ye yüklenmiş, AP'nin MC'ye katılmakla yapılacak bir erken seçimde sağ partilerin oylarından istifade etmeye çalışacağını iddia etmiştir. Ayrıca hükümet bunalımından çıkışı AP'nin sağladığı yönünde kamuoyunda algı yaratmaya çalıştığını da ilave etmiştir. Öte yandan AP'nin böyle yapmakla CHP ve DP'yi büyük bir vebal altında bıraktığını ve DP'yi bölmek istediğini iddia eden DP il başkanı, türlü ayak oyunları ile mecliste salt çoğunluğu sağlamanın hesabı içinde olduğunu vurgulamıştır. DP'nin *"bulanık suda balık avlamak isteyenlerin partisi olmayacağını"* belirterek, Demirel liderliğinde kurulacak MC hareketine DP'nin girmeyeceğini ifade etmiştir³⁵⁵.

DP'nin MC'ye yönelik olumsuz tavrı Konya'da siyasi partilerin il başkanlarının bir kez daha bir araya gelmesine ve ortak bildiri yayımlamasına neden olmuştur. Yapılan ortak açıklamada dört partinin birbirlerinin şahsiyetine hürmet ettiğini, birbirlerini yok etmek gayesiyle değil milli menfaatler doğrultusunda bir araya geldikleri yönünde açıklama yapmışlardır. Ayrıca dört parti olarak, yaşanan hükümet bunalımı sonrasında meclisin çalışamaz hale gelmesine karşın, millî menfaatleri parti menfaatlerinin üstünde tuttuklarını ve memleket yararına büyük hizmetler gerçekleştireceklerini söylemişlerdir.

Öte yanda MC hükümetinin kurulabilmesi yeterli milletvekili sayısına sahip olmamaları bu hükümetin kurulabilmesi için ciddi bir engeldi. Bu engelin aşılabilmesi DP'nin desteği ile mümkündü. Aksi takdirde hükümetin kurulması mümkün olmayıp bu

³⁵³ Yeni Meram, 27 Ocak 1975, S. 8273.

³⁵⁴ Yeni Meram, 15 Ocak 1975, S. 8263.

³⁵⁵ Yeni Meram, 28 Ocak 1975, S. 8274.

problem DP'nin MC'ye destek vermesi veya CHP ile ortaklık yapması halinde çözülebilecekti. İl başkanları bunun gerçekleşmemesi durumunda ülkenin tekrar 12 Mart öncesi döneme geri döneceği uyarısında bulunmuşlardır.

MC'nin geleceği ile ilgili endişeler DP seçmeninin MC'ye taraftar olmasıyla aşılabileceği düşünülmüş, DP eleştirilmekten kurtulamamıştır. DP'nin millî menfaatlerden çok şahsi hesaplarla hareket ettiği, bunun anarşi ve öğrenci olaylarını tırmandıracağı, memlekete yapılan bu zarar karşısında DP'nin tarih ve millet önünde suçlu olacağı uyarısı yapılmıştır³⁵⁶. DP'nin MC'yi hükümet kurma yolunda çıkmaza sürüklemesine bir tepki de AP Genel Başkan Yardımcısı Selahattin Kılıç'tan gelmiştir. Kılıç, MC için DP'nin ikna edilmesinin gerektiğini, kendilerinin bunu Ankara'da başaramadıklarını söyleyerek tabana seslenmiş ve onlardan DP'ye oy veren vatandaşlara memleketin uçuruma sürüklendiğini anlatmalarını istemiştir³⁵⁷.

MC'yi oluşturan siyasi partiler hükümeti kurmaya talip olduklarını her fırsatta söylemişler ve bu konuda çeşitli toplantılar düzenlemişlerdir. CGP'nin belli aralıklarla düzenlediği Orta Anadolu bölge toplantısı için bu defa Konya tercih edilmiş, CGP Konya il merkezinde yapılan toplantıya, MC'nin oluşumuna destek veren siyasi partilerin il başkanları ve parlamenterleri katılmıştır. Toplantıda söz alan AP Konya İl Başkanı Adnan Ağırbaşı, MC'nin oluşumunun siyasal tartışmaların dışında tutulması gerektiğini, cephenin ne CHP ne de DP'ye karşı oluşturulmadığını, MC'nin hükümete talip olduğunu, hükümet sorunun ortadan kalkması halinde bile komünizm ve anarşiyle mücadeleyle devam edileceğini söylemiştir³⁵⁸.

Ağırbaşı'nın sözlerine ilaveten Ali Güneri de MC'nin sadece komünizme değil Türklüğün zihniyetine ters düşen her siteme karşı olduğunu dile getirmiştir³⁵⁹. Yapılan toplantının ardından MC'ye destek veren partilerin il başkanları ortak bir bildiri yayımlamışlardır. Bu bildiride, erken seçim tartışmalarına açıklık getirilmiş, erken seçimin bugünkü şartlar altında bir çözüm olmadığı vurgulanmıştır. Erken seçime gidildiği takdirde anarşi ve bölücülük hareketlerinin artacağı iddia edilmiştir. Erken seçim kararının MC'ye hükümet verildikten sonra taraftar olabileceklerini, ancak bunun

³⁵⁶ *Türkiye'de Yarın*, 31 Ocak 1975, S. 1660; *Yeni Meram*, 1 Şubat 1975, S. 8278.

³⁵⁷ *Yeni Meram*, 3 Şubat 1975, S. 8279.

³⁵⁸ *Yeni Meram*, 24 Şubat 1975, S. 8296.

³⁵⁹ *Yeni Meram*, 24 Şubat 1975, S. 8296.

yapılması halinde MC hükümetinin rahatlıkla güvenoyu alabileceğini ileri sürmüşlerdir³⁶⁰.

MC'ye destek veren siyasi partiler hükümetin kurulması yönünde faaliyetlerini hızlandırmışlar toplantı, bildiri, konferans ve demeç yoluyla kamuoyunun desteğini sağlamaya çalışmışlardır. Siyasi partilerin bu çabaları sonuç vermiş DP cephesinden MC lehine haberler gelmeye başlamıştır. DP'nin belirli vesilelerle Süleyman Demirel liderliğinde kurulan MC'ye desteklemeyeceği yönündeki açıklamaları bu görüşte olmayan bazı DP'li vekillerin partiden ayrılmalarıyla sonuçlanmıştır. DP Konya Milletvekili Kubilay İmer ve Bahri Dağdaş'ın da bulunduğu dokuz kişilik grup DP'den istifa etmişlerdir. İstifa sonrası yaptıkları ortak açıklamada, CHP'nin haricinde ve parlamentonun içinde kurulacak bir hükümeti destekleyeceklerini söylemişlerdir. DP'li vekillerin istifası DP'de şok etkisi yaratmış, DP Konya il başkanlığından yapılan açıklamada milletvekillerinin istifaları benimsenmemiş ve söz konusu milletvekillerinin tutumları yerilerek bu kişilerin milletvekilliğinden de istifa etmeleri istenmiştir³⁶¹. DP Konya ilçe başkanlığından yapılan açıklamada ise daha çok Konyalı vekillerin istifaları üzerinde durulmuş, milletvekillerinin teşkilatın görüşü almadan bu kararı almaları eleştirilerek milletvekilliğinden de istifa etmeleri gerektiği belirtilmiştir³⁶².

Bu istifalara tepki veren Yılmaz Kulluk, istifaların makam ve mevki hırsıyla yapıldığını, bu bölünmenin DP'nin gücünden bir şey kaybettirmeyeceğini iddia etmiştir³⁶³. Hükümet bunalımının sürdüğü günlerde milletvekillerinden gelen bu istifa haberi DP cephesinde kızgınlık ve öfkeyle karşılanırken, MC temsilcileri gelişmeyi "vatanperverlik" olarak nitelendirmiş, en kısa sürede MC'ye katılmalarını ümit ettiklerini söylemişlerdir³⁶⁴.

Güvenoyu alamamasına rağmen yeni bir hükümet kuruluncaya kadar görev yapacak olan Irmak hükümetinde Konyalı bakanlara da görev verilmiştir. Yapılan değerlendirmelere bakıldığında bu durum memnuniyet doğurmuş, ilgililerden Konya'nın meselelerine çözüm bulmasını istemişlerdir. Başbakan Sadi Irmak'ın Konya'nın dertleriyle ilgileneceği düşünülmüş; üniversite, çevre yolları gibi Konya'nın daha birçok sorununu kendisine iletme istemişlerdir. Aynı şekilde ilçelerde de

³⁶⁰ *Yeni Meram*, 25 Şubat 1975, S. 8297.

³⁶¹ *Türkiye'de Yarın*, 29 Mart 1975, S. 1710.

³⁶² *Yeni Meram*, 1 Nisan 1975, S. 1327.

³⁶³ *Yeni Meram*, 29 Mart 1975, S. 7673.

³⁶⁴ *Yeni Meram*, 29 Mart 1975, S. 1324.

halledilmeyi bekleyen işler olduğu, tüm bu sorunların tek elden toplanıp bir çalışma zemini hazırlanması gerektiği dile getirilmiştir. Bu konuda siyasi partilere ve Konya milletvekillerine çok işler düştüğü fakat 1973 seçimlerinden bu yana kimsenin böyle bir çalışma yapmadığından bahsedilmiştir³⁶⁵. Konyalıların ilgililere olan bu çağrılarının ardından Sadi Irmak, Bayındırlık Bakanı Vefa Tanır ve Gençlik ve Spor Bakanı Zekai Baloğlu Konya'yı ziyaret etmişlerdir. Bu ziyaret vesilesiyle sorunlarını açıklama fırsatı bulan halk, siyasilerden çocuklarının kendi şehirlerinde okutabileceği bir üniversite, televizyon ve rahat ulaşım yapabilecekleri uçak seferleri istemiştir³⁶⁶. Sadi Irmak vatandaşın bu taleplerine cevaben Konya Üniversitesine bağlı fakültelerin hemen açılacağını, sivil hava seferlerinin de ilk fırsatta başlatılacağı vaadinde bulunmuştur³⁶⁷. Aynı şekilde Konya'ya gelen Vefa Tanır'a da Konyalılar, şehrin çevre sorunları olduğu, Konya çevre yollarında politik nedenlerle güzergâh değişikliği yapıldığı, bu konularda kendilerine yardımcı olmasını istemişlerdir. Tanır, eski projenin aynen uygulanacağını söyledikten sonra Konya'yı civar illere bağlayan yolların derhal yapılacağı sözünü vermiştir³⁶⁸.

Konyalıların seçim öncesi siyasilerden çözülmesini istedikleri birtakım problemleri kendilerine iletmesine ve bu konularda söz verilmiş olmasına rağmen vaatlerin yerine getirilmemiş olmasına tepki göstermişler ve kendilerini "*öksüz bir çocuğa*" benzetmişlerdir. İlgililerin bu tavrını sürdürmeleri halinde Konya'nın yine eski Konya olarak kalacağı, halbuki Konya'nın kangren olmuş sorunlarına siyasilerin el atması gerektiği, bütün illerin kavuştuğu bu olanaklara Konyalıların da sahip olmaya hakkı olduğu dile getirilmiştir³⁶⁹.

Kamuoyundan siyasilere eleştiriler gelmişse de bu dönemde meclis çalışmaları devam etmekteydi. Bu çerçevede Konya milletvekilleri de ülkenin birtakım problemlerini meclis gündemine getirmelerinin yanı sıra Konya'nın sorunlarını da yer vermişlerdir. AP Konya Milletvekili Kemalettin Gökakın, mecliste yaptığı konuşmada Konya Ovasının sulanması meselesini ele almış, Konya'nın kurak iklim yapısına sahip olmasından dolayı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanına, Konya havzasının sulanması için ne gibi plan ve tedbirlerin alındığını sormuştur. Bakan yaptığı açıklamada, Konya

³⁶⁵ Suad Abanazır, "Konya Sorunları", *Yeni Konya*, 3 Aralık 1974, S. 9957.

³⁶⁶ *Yeni Konya*, 5 Aralık 1974, S. 9990.

³⁶⁷ *Yeni Konya*, 6 Aralık 1974, S. 9991.

³⁶⁸ *Yeni Konya*, 7 Aralık 1974, S. 9992.

³⁶⁹ *Yeni Konya*, 5 Aralık 1974, S. 9990.

Ovasının sulama tesislerinin başlangıcının çok eski yıllara dayandığını, sulama işletmesinin Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından (DSİ) yürütüldüğünü, Konya Çumra Projesi Master Planıyla, Beyşehir ve Seydişehir Göllerinden alınan sularla Konya Ovasının sulanabileceği cevabını vermiştir. Ayrıca sulama tesislerinin geliştirme, bakım, onarım tedbirleriyle bugün fiilen sulanan sahanın geliştirilmesi faaliyetlerinin sürdürüldüğünü, Konya Çumra Projesi Master Planının öngördüğü yeni tesislere, DSİ Genel Müdürlüğünün yatırım programları çerçevesinde girildiğini, bunların ana tahliye kanalı, sol sahil sulaması, Beyşehir Gölü pompaj tesisleri, Beyşehir Suğla Apa kanalı ıslahı ve ovada diğer sulama sahaları şeklinde ele alındığını açıklamıştır. Bakan, yapılması düşünülen işler arasında özellikle Beyşehir Gölü pompaj tesisleri projesinin üzerinde durmuş ve projenin gerçekleştirilmesi halinde yıllık su imkânının 160 milyon metre küp artacağını, 1971-1974 yılları arasında görülen göl seviyesinin düşerek ovanın su alamaz hale gelme tehlikesinin önlenmiş olacağını söylemiştir³⁷⁰.

Konya Sulama Projesine değinen bir diğer isim Adnan Ağırbaşı olmuştur. Ağırbaşı, Konya sulama projesinin nesillere hitap edecek uzun soluklu bir proje olacağını, yıllık üretim artışından dolayı çiftçiye 4,5 milyar kazandıracağını ifade etmiş, projenin safhaları hakkında bilgi vermiştir. Ağırbaşı'ya göre Konya Sulama Projesinin en önemli safhası İvriz Barajı olup yaklaşık bir milyar liraya mal olacağını, ikinci safhanın Gödet Barajı, üçüncü safhanınsa Akşehir, dördüncü safhanın Beyşehir Gölü Projesi olduğunu söylemiştir. Ayrıca yeraltı sularının yarı değerlendirme çalışmalarına hız verildiğini bununla Konya topraklarının 3 milyon 600 bin dönümünün her zaman sulanabileceğini ve verimli ovalar haline getirileceğini belirtmiştir. Aynı şekilde küçük su imkânlarının değerlendirileceğini, göletler için ekip çalışmalarının başlatılacağını söyledikten sonra kuraklığın yenilmesi ve Konya tarımının kalkınması için Çumra ve Beyşehir sularından istifade edilecek demiştir³⁷¹.

Konya Ovasının ardından kamuoyunun gerçekleşmesini arzu ettiği şeylerden biri de üniversite meselesidir. CHP Konya Milletvekili İsmet Büyükyaylacı, meclise üniversite çalışmaları hakkında bilgi vermiş ve dört üniversitenin açılması için kanun

³⁷⁰ TBMM ZC, 4. Dönem, 9. Cilt, 43. Birleşim, 20 Şubat 1975, s. 385.-386.

³⁷¹ Yeni Konya, 5 Mayıs 1976, S. 10419.

tasarılarının hazır olduğunu ve meclisten geçmesi gerektiğini söylemiştir. Konya'nın da üniversite açılacak iller arasında bulunduğunu ifade etmiştir³⁷².

Konya milletvekilleri meclis çalışmalarının yanı sıra çeşitli vesilelerle Konya'yı ziyaret etmişler, yapılacak projeler hakkında bilgi vermişlerdir. Nitekim; Sadi Irmak, Vefa Tanır, Zekai Baloglu ve diğer bakanlar Konya'ya gelerek Hema Dişli Fabrikasının temelini atmışlardır. Fakat bu fabrikanın daha sonra Kayseri'ye yapılacağı anlaşılmıştır. Nitekim DP Konya Milletvekili Özer Ölçmen ve dokuz arkadaşı Hema Dişli fabrikasının başlangıçta Konya'ya yapılmasının planlandığını fakat sonradan Kayseri'ye yapılmasının kararlaştırıldığına tepki göstererek konuyla ilgili olarak meclis araştırması istemişlerdir³⁷³.

IV. Birinci Milliyetçi Cephe Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

Meclisteki siyasi partiler Sadi Irmak hükümetinin oluşumuna katılmadıklarından hükümete güvenoyu vermemişlerdir. Irmak her ne kadar istifasını vermişse de siyasi teamüller gereği yeni hükümet kuruluncaya kadar görevine devam etmiştir³⁷⁴. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, yaşanan hükümet bunalımını sona erdirmek düşüncesiyle hükümeti kurma görevini AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'e vermiştir. Demirel, uzun uğraşlar sonucunda, 31 Mart 1975'te AP, MSP, MHP, CGP ve DP'den ayrılan bazı bağımsız milletvekilleriyle Milliyetçi Cephe (MC) diye adlandırılan bir koalisyon hükümeti kurmuştur³⁷⁵. I. MC hükümetinde AP'den 15, MSP'den 8, CGP'den 4 ve MHP'den 2 bakan görev almış, güvenoyu almasının ardından da çalışmalara başlamıştır³⁷⁶.

Hükümetin milliyetçi ve sağ partiler tarafından oluşturulması kamuoyunda memnunlukla karşılanmış, siyasi bunalımla birlikte ekonomik krizin son bulacağı ümit edilmiştir. Aynı şekilde toplumsal huzurun sağlanması arzu edilmiş ve bazı konularda hükümetin temkinli olması istenmiştir³⁷⁷. Nitekim muhalif kanattan hükümete yönelik eleştirilerin olacağı hatta dozunun artarak devam edeceği uyarısında bulunulmuştur.

³⁷² TBMM ZC, 4. Dönem, 8. Cilt, 31. Birleşim, 28 Şubat 1975, s. 229-230.

³⁷³ *Yeni Konya*, 3 Nisan 1976, S. 10392.

³⁷⁴ Çavdar, *Demokrasi Tarihi*, s. 242.

³⁷⁵ Zürcher, *Modernleşen Türkiye*, s. 380.

³⁷⁶ Uçar, *Cephe Hükümetleri*, s. 175.

³⁷⁷ *Türkiye'de Yarın*, 14 Nisan 1975, S. 1723.

Devletin temsilinin ancak dörtlü koalisyon liderleri ile kabinedeki üyelerin parlamenterleri arasında sıkı bir ahengin kurulmasıyla mümkün olabileceğini aksi takdirde muhalif kanadın ekmeğine yağ sürüleceğini iddia edilmiştir³⁷⁸.

I. MC hükümeti kurulduktan sonra CHP, hükümetin başarısız olacağını iddia etmiştir. Nitekim; Mustafa stndağ, MC hükümetinin “*dört başlı*” olmasından dolayı uzun soluklu olmayacağını, hükümet ortaklarının şahsi çıkarlar peşinde olduğunu ve samimi olmadıklarını söyledikten sonra hükümetin ancak ekime kadar iktidarda kalabileceğini ileri sürmüştür. Çünkü Demirel’in Ekim’den sonra MSP ile anlaşmazlık yaşayacağını ve bizzat koalisyonu bozacağını ne srmřtr³⁷⁹.

CHP Konya milletvekillerinin MC’ye yönelik olumsuz eleştirilerinin ardından Bülent Ecevit Konya’ya gelmiş ve burada bir konuşma yapmıştır. Uzun zamandır Konya’ya gelmeyen Ecevit’in bu ziyareti Konyalılarınca büyük ilgi görmüş, halk kendisini çiçeklerle ve kurbanlar keserek karşılamıştır. Ecevit, MC hükümetinin uluslararası arenada güçlü bir Türkiye imajı izemediğini vurguladıktan sonra Türkiye’de yaşanan siyasi istikrarsızlıktan dolayı i güvenliğin bozulduğunu, kargaşanın arttığını ve vatandaşların öldürüldüğünü söylemiştir. Aynı şekilde ekonomik bunalımın olduğunu, vaat edilen yatırımların Erbakan’ın sözlerinde kaldığını bundan dolayı Konyalıların artık Erbakan’ın sözlerine itimat etmediğini belirtmiş ve MC hükümetinin halkın son cefası olduğunu, yakında sefasının başlayacağını söyleyerek erken seçimlere işaret etmiştir³⁸⁰. CHP Konya İl Başkanı Mustafa ağlar da benzer konulara temas ederek, ülkede güvenlik zafiyetinin yaşandığını, MC hükümetinin partizanlık, siyasi baskı, sürgün ve kıyımlarla haksız ve yasadışı eylemlerde bulunduğunu iddia etmiştir³⁸¹.

I. MC’ye yönelik suçlamalar sadece CHP’lilerle sınırlı kalmamış aynı şekilde DP’lilerden de gelmiştir. Necati Kalaycıoğlu, uzun süren hükümet bunalımlarının ağır maddi manevi baskılar sonucun giderildiğini söyledikten sonra, 1961 yılından beri Türkiye’de hükümet bunalımının yaşandığını fakat hiçbirisinin Demirel başkanlığında olduğu gibi çalkantılı, dedikodulu ve parlamento üzerine gölge düşürücü olmadığı iddia etmiş³⁸² ve hükümetinin iflasının yakın olduğunu sylemiştir³⁸³. Kalaycıoğlu, MC

³⁷⁸ Mustafa Ataman, “Asıl Bundan Sonra”, *Türkiye’de Yarın*, 17 Nisan 1975, S. 1726.

³⁷⁹ *Yeni Meram*, 26 Mayıs 1975, S. 7675.

³⁸⁰ *Yeni Konya*, 7 Temmuz 1975, S. 10167.

³⁸¹ *Konya’nın Sesi*, 6 Ekim 1976, S. 1191.

³⁸² *Yeni Meram*, 18 Nisan 1975, S. 1542.

hükümetinin oluşumuna destek veren partilere de yüklenmiş; “MC Hükümetinin kurulması için destek olup şişkin ceplerini bu uğurda boşaltanlar şimdi ellerine kına yakabilirler” diyerek hükümeti oluşturan siyasi partilerin ekonomik menfaat sağladığını, memleketi yönetemeyip ülkeyi her geçen gün karanlığa ittiklerinden bahsetmiştir. Ayrıca hükümeti anarşi, sabotaj, asayişsizlik, suiistimal, bölücülük ve ihtilal davetiyecisi olarak tanımlamış, bir an evvel MC’nin hükümetten çekilmesini istemiştir³⁸⁴.

DP Konya il gençlik örgütünden yapılan açıklamada da hükümetin sokaktaki anarşiyi önleyemediği gibi “anarşinin Başbakanlığa bağdaş kurup oturduğu” ve AP’nin müesseselere hâkim olamadığı iddia edilmiştir. Ayrıca hükümetin büyük bir çaresizlik içinde olduğu, sıkıyönetim başta olmak üzere hükümetin belli konularda dahi mutabakata varamadığı iddiasıyla devlet idaresinin ciddiyet gerektiren bir iş olduğu hatırlatılmıştır³⁸⁵.

Faruk Sükan ise yaptığı açıklamada, devlet otoritesinin sokağa ve ayağa düşürüldüğünü, hükümetin şiddet olaylarını önleyemediğini iddia etmiştir. Ayrıca hükümetin tecrübe, ehliyet ve bilgiden yoksun olduğunu, iş başında kalmaya devam etmesi halinde Türkiye’nin içerde ve dışarda itibarının biteceği uyarısında bulunmuştur³⁸⁶. Bununla birlikte hükümetin dört kanadının partizanlık yaptığını, devletin idari kuruluşlarının bu durumdan huzursuz ve tedirgin olduğunu, Türkiye’de aracısız, rüşvetsiz, iş yaptırmanın mümkün olmadığını ileri sürmüştür³⁸⁷.

Ferruh Bozbeyli, I. MC hükümetinin millî bir hükümet olamayacağını ve inançsız olduğunu söyledikten sonra memleketin 1973 seçimlerinden bu yana bunalımdan kurtulamadığını iddia etmiştir. Söz konusu bunalımın ekonomi başta olmak üzere siyasi ve sosyal hayatı etkilemeye devam ettiğini, buna rağmen hükümetin memlekete hizmetten çok muhalefete laf yetiştirmekle meşgul olduğunu söylemiştir³⁸⁸. Özer Ölçmen ise hükümetin verdiği vaatleri yerine getirmediğini, “ölçüsüz bir cömertlik içinde” olduğunu vurguladıktan sonra köy kanunu, tarım sigortası, muhtarlara ödenek,

³⁸³ Yeni Meram, 23 Haziran 1975, S. 7667,

³⁸⁴ Yeni Meram, 25 Haziran 1975, S. 7669.

³⁸⁵ Türkiye’de Yarın, 27 Aralık 1976, S. 2242; Konya’nın Sesi, 27 Aralık 1976, S. 186.

³⁸⁶ Yeni Meram, 26 Haziran 1975, S. 7670.

³⁸⁷ Yeni Meram, 28 Haziran 1975, S. 7672.

³⁸⁸ Yeni Konya, 30 Haziran 1975, S. 10161.

köy katılım paylarının çözüme kavuşturulması gibi daha pek çok konunun çözüme kavuşturulmayı beklediğini dile getirmiştir³⁸⁹.

I. MC hükümetine yönelik eleştiriler koalisyonu oluşturan partiler tarafından savuşturulmaya çalışılmıştır. Necmettin Erbakan yaptığı açıklamada, Ecevit'in fikirlerini beğenmediğini, CHP'nin öncelikle kendisini düzeltmesi gerektiğini, onun iktidarı kaybetmenin üzüntüsüyle dövuündüğünü, laf ebeliği yaptığını söylemiştir³⁹⁰.

Erbakan Ecevit'i eleştirdikten sonra gerçekleştirmek istedikleri projeler hakkında bilgi vermiştir. Beş yılda on madencilik projesi, on yeni büyük baraj, iki tane yeni petrol rafinerisi, on yeni şeker fabrikası yapmak istediklerini söylemiş, şeker fabrikalarından ikisinin Konya Şeker Fabrikasına bağılı olarak Karaman ve Karapınar arasında olacağını dile getirmiştir. Fabrikaların temelini de kısa süre içinde atacaklarını belirtmiştir. Devlet Sanayi Bankasının kurulması için de hazırlıkların yapılmakta olduğunu söyleyen Erbakan, söz konusu bankanın bir şubesinin de Konya'da kurulacağını dile getirmiştir. Ayrıca her bölgeye üç üniversite kurmak istediklerini, bunların Sosyal, Manevi ve Teknik İlimler olduğunu, Selçuk Üniversitesi için de fon ayırdığını ifade etmiştir. Yüksek İslam Enstitüsünün İslami İlimler Akademisine çevrilmesi için çalışmaların devam ettiğini de belirten Erbakan, TÜSAŞ tarafından ülkede uçak yapımını gerçekleştireceğini ve yaklaşık dört yıl sonra uçağın gövdesinin %98'inin ülkede üretilir hale getirileceğini iddia etmiştir³⁹¹.

İktidar ve muhalefet arasında yaşanan karşılıklı sürtüşmeler kamuoyunun tepkisini çekmiş; Şener Battal, siyasi tartışmaların dış politika, işsizlik ve enflasyonu olumsuz etkilediğini, siyasi parti liderlerinin "yorgan kavgasını" bırakarak kırk milyonun kardeşliği için uğraşmaları gerektiği uyarısında bulunulmuştur³⁹². CGP Genel Sekreteri Vefa Tanır ise MC hükümetinin güçlkle kurulduğunu³⁹³ buna rağmen AP ve CHP'nin birbirlerini rejimi ve müesseseleri yıpratmakla suçladığını, topun CHP'den AP'ye gidip gelmesiyle rejimin ve müesseselerin daha da yıpranacağını söylemiştir. Tanır ne motor sanayi ne de atılan fabrika temellerinin demokratik cumhuriyete güç vermeyeceğini çünkü sanayileşen komünist batı ülkelerinin hiçbirisinde halka huzurlu bir rejim vaat edilemediğini vurguladıktan sonra siyasi

³⁸⁹ *Yeni Meram*, 3 Haziran 1975, S. 7681.

³⁹⁰ *Yeni Konya*, 30 Haziran 1975, S. 10161.

³⁹¹ *Yeni Konya*, 6 Temmuz 1976, S. 10472.

³⁹² *Yeni Meram*, 10 Haziran 1975, S. 7687.

³⁹³ *Yeni Konya*, 17 Mayıs 1976, S. 10429.

partilerin rejimin sağlığı için daha dikkatli olmaları gerektiği uyarısında bulunmuştur³⁹⁴. Turhan Feyzioğlu, MC hükümetine yönelik yapılan eleştirilere verdiği cevapta; hükümetin Türk köylüsüne, iŗiye, esnafa, sanatkara, memura, varlıksız hastalara, geri kalmıŗ yurt kŗelerine şefkatle, aŗkla hizmet etmeye alıŗtıęını iddia etmiŗtir³⁹⁵.

Sonuç olarak I. MC hükümetinin kurulmasıyla siyasi partiler arasında süregelen kısır ekiŗmeler devam etmiŗ, her iki taraf birbirini samimi olmamakla, siyasi ve ekonomik alanda istikrarsızlığı meydan vermekle, anarŗiyi tırmandırmak ve hayat pahalılığını artırmakla sulamıŗtır. Buna rağmen MC hükümeti faaliyetlerine devam etmiŗ, Necati Kalaycıoğlu’nun da dediği gibi, halkın MC’ye olan güvenini boŗa çıkarmamak ve Konya’yı 1976-1977 yılları arasında şantiyeye dnŗtrmek gerektiğini sylemiŗtir³⁹⁶.

Süleyman Demirel başkanlığında kurulan I. MC hükümeti göreve geldiği zaman kendilerini bekleyen birtakım siyasi, sosyal ve ekonomik problemlerle karŗı karŗıya idi. Siyasi istikrarsızlığın getirdiği onca mesele, zorluklarla kurulan bu cephe hükümetinin çözmesi gereken konular arasındaydı. Hayat pahalılığı, yokluk, karaborsa, yolsuzluk ve rŗvet gibi ekonomik sıkıntıların yanı sıra anarŗi ve ğrenci olayları bu dönemin çözülmesi gereken en acil meselelerindendi. Bunların dıŗında uzun zamandır ele alınamayıp ele alınmayı bekleyen kanunlar da hükümetin gündemini meŗgul etmiŗtir. Sözgelimi; devlet memurları kanunu, emekli sandığı, TSK’nin modernizasyonu, eğitim, niversite kanunu, emlak vergisi, ğretmen atamaları, haŗhaŗ ekimi, sağlık, askerlik, gümrük, emeklilerin durumu, bütçe, spor, sanayi, devlet güvenlik mahkemeleri bunlar arasındadır. I. MC’yi oluŗturan farklı partilerin milletvekilleri mecliste bu konuları halletmek üzere yoğun bir alıŗma içine girmiŗlerdir.

Konya milletvekilleri mecliste ülkenin genel problemlerine dair alıŗmalarda bulunmalarının yanı sıra Konya’nın bekleyen sorunlarına da eęilmiŗlerdir. Bunların baŗında her hükümet döneminde gündeme gelen Konya’ya bir niversite yapılması gelir. Örneğin; şener Battal Konya’nın göreve baŗlar baŗlamaz dikkat çektiği konuların baŗında Selçuk niversitesi’nin kurulması meselesi gelir. Battal yaptığı konuŗmada; dört niversitenin kurulması amacıyla daha önce kanun teklifi verilmiŗ olduğunu fakat kanun teklifinin geçici maddesinde “Konya” ibaresinin unutulduğunu, yine kanunun 3.

³⁹⁴ *Konya’nın Sesi*, 11 Ekim 1976, S. 123.

³⁹⁵ *Yeni Konya*, 26 Mayıs 1975, S. 10131.

³⁹⁶ *Yeni Meram*, 23 Ağustos 1976, S. 5089.

maddesinde “kurucu rektör”, “kurucu dekan” ibarelerinin olmayışının ve bunun Ankara Üniversitesi tarafından eksiklik olarak algılanmasının, Selçuk Üniversitesinin kuruluşunu geciktirdiği öne sürmüştür. Battal, yaşanan kelime eksikliğinden dolayı meclise kanun teklifi verdiklerini, Millî Eğitim Komisyonunda bütün partilere mensup milletvekillerinin bu kanun teklifinin lehinde oy kullandıklarını söylemiştir³⁹⁷.

Selçuk Üniversitesiyle ilgili yaşanan bu aksaklık kamuoyunun da gündemini meşgul etmiş, Battal’ın eksikliği gidermesi yönündeki meclisteki çalışmalar samimi bulunmamıştır. Yapılan değerlendirmede, “*mademki böyle işler yapmayı becerebiliyordunuz, geçici madde unutulurken neredeydiniz*” denilerek tepki gösterilmiş, yapılanların birer seçim yatırımı olduğu iddia edilmiştir³⁹⁸. Bazı çevrelerin tepkisine karşılık Özer Ölçmen, Şener Battal’ın üniversiteyle ilgili çalışmalarını yararlı bulmuş ve kendisinin unutulmuş kelimeyi ilave ettirmekle büyük bir dikkatsizliği önlediğini ve son haliyle komisyonlardan geçirttiğini söylemiştir. Artık üniversiteyle ilgili işlerin fiiliyata dönüşmesi gerektiğini, üniversitenin kuruluşu için hükümetin gerekli adımları atmasını istemiştir³⁹⁹.

Ölçmen’in üniversiteye kadro tahsisi yapılması yönündeki açıklamalarının ardından Şener Battal, bu kez öğretim üyeleri ve öğretim yardımcıları kadro kanun tasarısı üzerine konuşmuş, Selçuk Üniversitesi’nin gecikmesi meselesinin bu kadro kanunuyla telafi edilebileceğini dile getirmiştir. Battal, Anayasa Mahkemesinin üniversiteler kanunuyla ilgili bir maddeyi iptal ettiğini, yapılan bu değişikliğin öğretim üyesi ve öğretim kadrolarında büyük boşluklar oluşturduğunu vurgulamıştır. 1 Nisan 1975 tarih ve 1873 sayılı kanunla kurulan, 1971 sayılı kanunla tamamlanan Selçuk Üniversitesi Kadro Kanununa göre; Fen Fakültesi ve Edebiyat Fakültesi kurulmasının kararlaştırıldığını ve bu kanunla üniversiteye kadroların ayrıldığını söylemiştir. Bu kadrolarla geçici olarak Konya Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesine 15 profesör, 40 doçent, 70 asistan, 6 uzman, 8 okutman ayrıldığını zamanla yeni alımlarla bu kadroların doldurulacağını söylemiştir. Edebiyat Fakültesine ise 10 profesör, 30 doçent, 50 asistan, 11 uzman, 15 okutman ve 4 çevirici için kadro tahsis edileceğini dile getirmiştir⁴⁰⁰.

Konya milletvekilleri mecliste çiftçinin sorunlarını dile getirmişlerdir. Şener Battal, “zagrus”, diğer adıyla “ekin kurdu” haşeresinin Konya’da 500 bin dekarlık

³⁹⁷ TBMMZC, 4. Dönem, 18. Cilt, 70. Birleşim, 2 Mart 1976, s. 22-23; Yeni Konya 8 Mart 1976, S. 10371.

³⁹⁸ Yeni Konya, 14 Şubat 1976, S. 1351.

³⁹⁹ TBMMZC, 4. Dönem, 18. Cilt, 70. Birleşim, 2 Mart 1976, s. 23.

⁴⁰⁰ TBMMZC, 4. Dönem, 19. Cilt, 98. Birleşim, 6 Mayıs 1976, s. 294-295.

arazide büyük tahribat yaptığını, bu tahribat neticesinde Çumra, Yunak, Sarayönü ve Konya merkez köylerinde köylülerin sıkıntı yaşadığını söylemiştir. Bu komuyla ilgili olarak Konya Bölge Ziraî Mücadele ve Karantina Başkanlığının ciddî çalışmalar yaptığını, ekin kurdundan zarar gören arazilerin kontrol altına alındığını, gerekli ilaçlamanın yapıldığını belirtmiştir. Battal, Konya Yem Sanayi fabrikasında meydana gelen greve de temas etmiş, bu grevden dolayı Konya’da yem sıkıntısının baş gösterdiğini söyleyerek işçilerin isteklerinin yerine getirilmesini ve grevin bir an evvel sonlandırılmasını talep etmiştir⁴⁰¹.

Mustafa Üstündağ ise hükümetin çiftçilerle ilgili politikasını eleştirmiştir. Üstündağ, hayat pahalılığı karşısında çiftçinin zor durumda olduğunu, orta halli ve fakir çiftçilere tohumluk kredi verilmesini aksi takdirde gelecek yılın üretiminin düşeceği gibi çiftçilerin geçiminin daha da zorlaşacağından endişe edildiğini söylemiştir⁴⁰². Konuyla ilgili olarak Ticaret Bakanı Halil Başol’dan yapılan açıklamada, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca ödünç ve faizsiz olarak dağıtılmak üzere çiftçilere tohum tahsis edildiğini, hatta Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi Kanuna göre tabii afetlerden zarar görenlere 1976 yılında Konya iline 1333 ton buğday ve 1250 ton arpa tohumluğun verildiğini dile getirmiştir⁴⁰³.

Konya ile ilgili gündeme getirilen diğer konular ise yapılacak yatırımlara dair olmuştur. Şener Battal, Konya’ya yapılması düşünülen Motor fabrikasının yeri ile ilgili incelemelerinin ardından fabrikanın traktör imali gerçekleştirilebileceği gibi birçok kişiyi istihdam edeceğini söylemiştir⁴⁰⁴. Battal’ın fabrikayla ilgili girişimlerinin ardından Necmettin Erbakan beraberindeki diğer bakanlarla Konya’ya gelmiş motor ve traktör fabrikasıyla organize sanayi bölgesinin temellerini atmıştır. Erbakan, Türkiye’de ağır sanayi devrini başlatacaklarından hareketle motor fabrikasının yılda 100.000 traktör ile kamyon dizel motoru imal edileceğini, traktör fabrikasının 30 bin traktör üreteceğini iddia etmiştir⁴⁰⁵.

Erbakan, motor fabrikasının yanı sıra, yapmaya planladıkları işler arasında 12 yeni sanayi projesi olduğunu; iş makineleri, traktör motorları yenileme fabrikası, gübre fabrikası, maden işleme tesisi gibi birçok kuruluşu faaliyete geçireceklerini ifade

⁴⁰¹ TBMMZC, 24 Kasım 1976, 4. Dönem, 21. Cilt, 12. Birleşim, 24 Kasım 1976, s. 351-352.

⁴⁰² TBMMZC, 4. Dönem, 20. Cilt, 141. Birleşim, 7 Ekim 1976, s. 882.

⁴⁰³ TBMMZC, 4. Dönem, 21. Cilt, 13. Birleşim, 25 Kasım 1976, s. 452.

⁴⁰⁴ *Yeni Konya*, 28 Haziran 1976, S. 10465.

⁴⁰⁵ *Yeni Meram*, 5 Temmuz 1976, S. 4993.

ederek; “*Konya Ovası tüten bacalarla donatılacak*” demiştir. Ayrıca Konya’ya bir baraj yapılacağını ve Konya’ya bir Teknik Üniversitenin kurulması için çabalayacaklarını belirtmiştir⁴⁰⁶.

Erbakan’ın Konya’da atmış olduğu temellerin bazıları tarafından yeterince inandırıcı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Birkaç ay gibi kısa süre içinde atılan fabrika temellerinin ilgili mevzuatlara göre atılmaması eleştirilmiştir. Örneğin; fabrika temelini atabilmek arazinin tespit edilmesi, Bakanlar Kurulunun kararının alınması, yüksek planlamadan geçmesi, fizibilite raporlarının alınması, ihalenin yapılması gibi o kuruluşla ilgili işlemlerin en azından yarıdan fazlasının yapılması gerektiği, oysa bunların hiçbirisinin yapılmadığı iddia edilmiştir. Ayrıca trilyonları bulacak bu tür yatırımlar için öncelikle Bakanlar Kurulu kararı ve Devlet Planlama Teşkilatı gibi bazı kuruluşların onayı alınması gerektiği gibi bir plan dahilinde fizibilite çalışmaları yapılmadan ve arsa istimlakı için ihaleye çıkılmadan temel atma törenlerinin yapılmasının doğru olmayacağı belirtilmiştir⁴⁰⁷.

CHP Konya Senatörü Erdoğan Bakkalbaşı da temel atma törenlerini eleştirmiş, Konya’da yapılması planlanan Motor ve Traktör fabrikasının ihalesinin Ankara’da yapıldığına dair çıkan haberleri yalanlamıştır. Bu konuyla ilgili birçok belirsizliğin sürdüğünü dile getiren Bakkalbaşı, “*mahcup olmak istiyorum*” demiştir. Ayrıca Erbakan’ın Konya’daki girişimlerini pahalı politik bir yatırım olarak yorumlamış, amacının Konyalıların gözünü boyayarak oyunu almak olduğunu söylemiştir⁴⁰⁸.

Konya senatörlerinin meclis çalışmalarına bakıldığında anarşi ve terör başta olmak üzere Bakanlıkların bütçeleri ile gelir vergisi, çıraklık, kalfalık ustalık konularıyla ilgili olarak konuşmuşlardır. Konya’ya dair yapılan konuşmalarda ise üniversite meselesini gündeme getirmişlerdir. AP Konya Senatörü Mehmet Varışlı, Selçuk Üniversitesinin geçen yıl açıldığını, kanun metnindeki bazı teknik aksaklıkların giderilmesiyle de memleket evlatlarının hizmetine açıldığını, halkın bundan büyük bir memnuniyet duyduğunu söylemiştir⁴⁰⁹.

Konya Senatörü Feyzi Halıcı ise daha çok turizm ve kültürel konularıyla ilgilenmiştir. Konya turizmi ve kültürünün gelişimi için emek sarf etmiş, bu uğurda

⁴⁰⁶ *Yeni Konya*, 5 Temmuz 1976, S. 10471.

⁴⁰⁷ Suad Abanazır, “Bir Fabrikanın Hikayesi”, *Yeni Konya*, 19 Temmuz 1976, S. 10483; *Konya’nın Sesi*, 16 Temmuz 1976, S. 51.

⁴⁰⁸ Erdoğan Bakkalbaşı, “Mahcup Olmak İstiyorum”, *Konya’nın Sesi*, 30 Ekim 1976, S. 140.

⁴⁰⁹ *TBMMZCCS*, 15. Dönem, 27. Cilt, 45. Birleşim, 11 Mart 1976, s. 184.

yıllarca Mevlâna Anma Törenleri, Aşıklar Bayramı ve cirit oyunları düzenlemiştir. Aynı zamanda Konya Turizm Derneği Başkanlığı görevini de üstlenmiş olan Halıcı, bu dernek kapsamında Sultan Veled'in bir eserini yayınlamayı bu yolla Mevlâna kültürünü Konya'dan tüm dünyaya yaymayı hedeflediklerini söylemiştir⁴¹⁰.

Artan öğrenci olayları da senatörlerin gündeminden düşmemiştir. Özellikle CHP Konya Senatörü Fakih Özlen yaptığı konuşmada MC hükümetini suçlayıcı bir üslup kullanmıştır. Üniversitelerde milliyetçilik zırhına büründüğünü iddia eden eli silahlı kişilerin öğrencilerin üstünü aradığını yine bu kişiler tarafından derse girmelerine, sınavlara katılmalarına engel olunduğunu ileri sürmüştür. Aynı şekilde dersini anlatmak isteyen hocalara da mâni olunduğunu, kabul etmemeleri halinde kıyasıya dövüldüklerini söylemiştir. Özlen, şiddet olaylarının sadece üniversitelerden ibaret olmadığını, Konya'nın çeşitli ilçelerinde de aynı sorunların yaşandığını ifade etmiştir⁴¹¹. Üniversitelerde öğrenci olaylarının artması büyük sorun oluştururken bir taraftan da temsilciler yeni üniversitelerin açılması için de uğraşmışlardır

V. 1975 Kısmi Senato Seçimleri

Anayasaya göre iki yılda bir yapılması gereken senato seçim tarihi 12 Ekim 1975 olarak belirlenmişti. CGP Konya Senatörü olan Sedat Çumralı'nın vefatıyla bir kişilik boşluk oluşmuş ve bunun için tüm siyasi partiler bu seçimi kazanmak için büyük bir mücadeleye girişmişlerdir⁴¹². Seçimler öncesi sağ partilerin sola karşı ortak bir adayla seçime gidilmesi yönünde bir temayül ortaya çıkmışsa da⁴¹³ bunun pek kabul görmediği anlaşılmaktadır. Her parti kendi adaylarının desteklenmesi kaydıyla bu teklifi kabul edebileceklerini söyleyerek konuyu tartışmaya açık hale getirmişlerdir. Konya'da oy tabanının fazla olduğunu düşünen DP Konya İl İdare Üyesi Faruk Özyalvaç, seçilme şansı olmayan sağ partilerin oylarının boşa gitmemesi için DP'de toplanmasını önermiştir⁴¹⁴.

MSP'nin önde gelenleri ise bu teklife sıcak bakmamış, diğer partilerden kendi senatör adayını desteklemelerini istemiştir⁴¹⁵. Aday olarak Ahmet Remzi Hatip'i çıkartıp Konya'da seçim çalışmalarına başlamışlar ve bir de miting düzenlemişlerdir.

⁴¹⁰ Suad Abanazır, "Feyzi Halıcı'ya Selam", *Yeni Konya*, 9 Aralık 1975, S. 10296.

⁴¹¹ *TBMMZCCS*, 15. Dönem, 27. Cilt, 48. Birleşim, 23 Mart 1976, s. 363-364.

⁴¹² *Yeni Meram*, 5 Haziran 1975, S. 7683.

⁴¹³ *Yeni Konya*, 7 Ağustos 1975, S. 10194.

⁴¹⁴ *Yeni Konya*, 12 Eylül 1975, 12 Eylül 1975, S. 10225.

⁴¹⁵ Suad Abanazır, "Açılan Gedik", *Yeni Konya*, 13 Ağustos 1975, S. 10199;

MSP'nin Konya mitingi kamuoyunun tepkisini çekmiş ve MSP'nin her seferinde olduğu gibi bu kez de seçim bayrağını Konya'dan açması eleştirilmiştir. MSP'liler Konyalıların kutsal değerlerini kullanmakla itham edilmiş, Erbakan'ın hükümette olmasından istifadeyle Konya'ya hizmet etmesinin beklenildiği fakat hizmet etmediği gibi verdiği sözleri de tutmadığı iddia edilmiştir⁴¹⁶. Konya'nın üniversite, fabrika, imar planı gibi halledilmeyi bekleyen birçok sorunu olduğu vurgulandıktan sonra Erbakan'ın Konya'nın sorunlarını geçiştirdiği, mitinglerde gövde gösterisi yaptığı ileri sürülmüştür.

Aynı şekilde AP de seçimlere kendi adayıyla katılmaya karar vermiş ve Mustafa Runyun'u senatör aday olarak çıkarmıştır. AP'nin bu kararının ardından 1 Süleyman Demirel de seçimler öncesi Konya'yı ziyaret etmiş; *"Türk vatandaşına en büyük hizmet ona ekmek kapısı açmaktır"* dedikten sonra bazı vaatlerde bulunmuştur. İşsizliği azaltmayı vaat ederek her sene dört yüz bin işçiye iş bulacaklarını, Türk işçisinin haklarını koruyacaklarını, bütün tarım ve orman işçilerinin sigortalı yapacaklarını söylemiştir⁴¹⁷. Her iki parti liderinin açıklamalarının ardından AP ve MSP'nin Konya üzerinde tek başına söz sahibi olmak istediği ileri sürülmüş⁴¹⁸, özellikle CGP'nin aday çıkarmayacağını ve seçimlerde AP'nin adayını destekleyeceği yönünde açıklama yapması, AP'lilerin seçimlerde başarılı olacaklarına dair inancı artırmıştır⁴¹⁹.

1975 seçimleri öncesi siyasi partilerin kendi adayıyla seçimlere katılma kararının ardından adaylarla ilgili bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur. MSP'nin Senatör Adayı Ahmet Remzi Hatip'in Konyalı olmamasının eksiklik olduğu iddia edilmiştir. Aynı şekilde AP Adayı Mustafa Runyun'un güven vermediği şeklinde değerlendirilmiştir. MHP'nin Adayı Adnan Koçbeker'in Konya'yı temsil yeteneğinin bulunduğu söylenip olumlu yaklaşılırken⁴²⁰, CHP'nin Adayı Erdoğan Bakkalbaşı'nın ise parti de olduğu gibi Konyalılarca sevilen birisi olduğu, senatör olması halinde Konya hakkındaki önyargıları silebilecek tek kişi olduğu ileri sürülmüştür⁴²¹.

12 Ekim 1975 senato seçimleri sonuçlanınca görülmüştür ki; yukarıda yapılan değerlendirmede olduğu gibi, CHP adayını Erdoğan Bakkalbaşı⁴²² Konyalı seçmenin

⁴¹⁶ Suad Abanazır, "Niçin Konya?", *Yeni Konya*, 25 Ağustos 1975, S. 10209.

⁴¹⁷ *Yeni Konya*, 4 Ekim 1975, S. 10244.

⁴¹⁸ Suad Abanazır, "Erdoğan Bakkalbaşı", *Yeni Konya*, 15 Ağustos 1975, S. 10201.

⁴¹⁹ *Yeni Konya*, 28 Ağustos 1975, S. 10212.

⁴²⁰ Suad Abanazır, "Senatör Adayları", *Yeni Konya*, 11 Eylül 1975, S. 102204.

⁴²¹ Suad Abanazır, "Senatör Adayları", *Yeni Konya*, 11 Eylül 1975, S. 10224.

⁴²² Erdoğan Bakkalbaşı: 1930, Konya doğumludur. AÜ Hukuk Fakültesi mezunudur. Serbest avukat, Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi (12.10.1975-12.09.1980) görevinde bulunmuştur. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 269.

teveccühünü kazanmış ve oyların %40'nı alarak seçimin galibi olmuştur⁴²³. MC ortaklarından AP ve MHP oylarını korurken, MSP ve CGP ise oy kaybetmiştir. Seçim sonuçları MC ortakları arasında dengeleri değiştirmiş, MHP ve MSP birbirlerine karşı tavır almaya başlamışlardır⁴²⁴.

⁴²³ *Yeni Konya*, 14 Ekim 1975, S. 10249.

⁴²⁴ Çavdar, *Demokrasi Tarihi*, s. 244.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

5 HAZİRAN 1977 GENEL SEÇİMLERİ

I. Birinci Milliyetçi Cephe Hükümetine Yönelik Eleştiriler ve Erken Seçim Tartışmaları

1975 senato seçimleri sonrasında dengeler alt üst olmuş; AP ve CHP'nin oylarındaki artışa rağmen küçük partiler büyük oy kaybına uğramışlardır. Seçim sonuçlarının kendilerine verdiği güvenle durumu lehine çevirmeye çalışan iktidar küçük partilerin desteğiyle kadrolaşmaya çabalarken muhalefet, Türkiye'deki bütün aşırı sol faaliyetlerin mümessilliğini yapmak istemiş, bu da bazı olayların yaşanmasına neden olmuştur. Sol partilerin desteğiyle 18 Mayıs 1976 tarihinde Ankara'da "özgürlük ve barış" mitingi düzenlenmiş ve miting sorunsuz atlatılmıştır. Fakat aynı şey DİSK'in 1 Mayıs 1977 tarihinde İstanbul'da düzenlediği gösteriler için söylenemez⁴²⁵. Bu miting esnasında kimliği belirsiz kişiler tarafından rastgele ateş açılmış ve olaylar kontrolden çıkarak birçok kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır⁴²⁶.

Tarihe "Kanlı 1 Mayıs" şeklinde geçen talihsiz olaylar MC'ye yönelik hoşnutsuzluğu arttırmıştır. Ayrıca Demirel'in akrabalarının haksız kazançlar elde ettiği, Türkeş'in komandolarının okullarda ve caddelerde gençleri kurşunladığı, Erbakan'ın oy toplamak adına fabrika temelleri attığına ve yaptığı istikrarsız yatırımlarla hazineyi milyonlarca lira zarara uğrattığı iddia edilerek tüm bunların milliyetçilik kisvesi altında yapılmasına karşı çıkmıştır⁴²⁷. Benzer şikayetlerde bulunan Mustafa Üstündağ, ülke çapında AP'li yurttaşların komando saldırılarından şikayetçi olduğunu Demirel'in saldırganları besleyip, destekleyerek Türk ulusunun huzurunu ve bütünlüğünü büyük ölçüde tahrip ettiğini, okullarda saldırgan komandoların haraç topladığını vermeyenlerin işkenceye tabi tutulduğunu, Demirel yönetiminde yüksek mahkeme kararlarının dinlenmediğini, suçluların yakalanmadığını, komandoların savcıların ev ve işyerlerini kurşunlayıp dinamitlediğini ileri sürmüştür⁴²⁸. Aynı şekilde Hüseyin Keçeli, I. MC iktidarının bozuk düzeni devam ettirdiğini, partizanlık ve baskı düzeni kurduğunu, halka aldatıcı beyanlarda bulunduğunu, sahte temel atmalarla vatandaşın oyalandığı gibi yaşanan hayat pahalılığı karşısında halkın iç çekişmelerine ve kardeş kavgalarına göz

⁴²⁵ Çavdar, *Demokrasi Tarihi*, s. 245.

⁴²⁶ Fedayi, "Kaos", s. 504.

⁴²⁷ Şeref Çobanoğlu, "Günümüzün Milliyetçileri", *Konya'nın Sesi*, 25 Ocak 1977, S. 211.

⁴²⁸ *Konya'nın Sesi*, 16 Mart 1977, S. 254.

yumulduğunu söylemiştir⁴²⁹. CHP’li vekillerin iddialarını destekler mahiyette konuşan Faruk Sükan, hükümetin anarşik olaylar karşısındaki icraatlarını kaygı verici bulmuş, MC’nin kendisine oy vermeyen bölgeleri ve insanları baskı altına alarak cezalandırma yoluna gittiğini, bazı illerde mülki ve idari taksimat yapıldığını söz konusu uygulamaların vatandaşlar arasında kin ve nifakı arttırdığını söylerken⁴³⁰ DP Basın Sözcüsü Yüksel Ulupınar’da memleketin uçurumun kenarına yuvarlandığını, can ve mal güvenliğinin kalmadığından bahsetmiştir⁴³¹. Bazı çevreler tarafından muhalefetin görevinin iktidarın kusur ve hatalarına meydan vermemek, hataları olduğu zaman önlemeye çalışmak olmalı denildikten sonra MC’ye yönelik eleştirilerin çoğunun sırf hükümete kusur bulmak, hükümetin karar ve icraatlarının istinasız kötülemek amacıyla yapıldığı iddia edilmiştir⁴³². Olumsuz kanaat sahiplerine göre Türkiye iktisadi yönden tam bir çıkmazın içindedir, ülke kara günler yaşamakta açlık, darlık, yoksulluk, sefalet ve sıkıntı içinde kıvrınmaktadır. Milletin kurtuluşunun tek çaresi hükümetin bir an evvel istifa etmesi ve görevden çekilmesi gerektiği yönündedir. Bu yapılmadığı takdirde devletin ayakta kalması zordur diyenlere karşı batı medyasının iktidara olan tutumu örnek gösterilmiş ve Türkiye’nin iktisadi, sınai anlamda emsallerinden çok ileri gittiğinden bahsedilmiştir⁴³³.

1977 seçimlerine yaklaşıırken MC ortaklarının da kendi içerisinde de anlaşmazlıkları olmuştur. MSP, hükümetin kurulmasının kendi elinde olduğuna dair söylemlerde bulunmuş ve “*iktidarın anahtarı biziz. Biz olmazsak hükümet kurulamaz*” veya “*memleket hükümete kalmasın diye fedakarlıkta bulunarak koalisyona giriyoruz*” şeklinde ifadeler kullanmıştır. MSP’nin bu tavrı bazı çevrelerce “çalım satmak” olarak nitelendirilmiş ve MSP’nin kırk milyonu kardeş etmek bir yana koalisyon ortaklarının arkasından konuştuğu iddia edilmiştir⁴³⁴. Cephe ortaklarından Turhan Feyzioğlu, AP ve MSP’nin kendi çıkarları için çalıştığını ortaklıkta CGP ve MHP’nin kâle almadığını iddia etmiştir. Ayrıca ortada bir protokol olduğunu fakat Erbakan’la Demirel’in bunu umursamadığını bu nedenle CGP olarak hükümetten çekilmeyi düşündüklerini fakat ülkenin bekası için en azından seçimlere kadar

⁴²⁹ Konya’nın Sesi, 3 Şubat 1977, S. 219.

⁴³⁰ Yeni Meram, 26 Şubat 1977, S. 15160.

⁴³¹ Konya’nın Sesi, 2 Mart 1977, S. 242.

⁴³² M. Kozanoğlu, “İnat Olsun Diye”, Yeni Meram, 16 Şubat 1977, S. 15152.

⁴³³ M. Kozanoğlu, “Hatır İçin mi?”, Yeni Meram, 8 Ocak 1977, S. 15133.

⁴³⁴ M. Kozanoğlu, “Ortaklığa Sığar mı?”, Yeni Meram, 27 Ocak 1977, S. 15144.

koalisyonun sürdürmekten yana olduklarını söylemiştir⁴³⁵. CGP düzenlemiş olduğu toplantı aracılığıyla koalisyondan beklentisinin kanunlara ve hükümet programına saygı, öğrenim hürriyeti, anarşiye karşı mücadele, şiddet hareketlerine devletin dur demesi, hayat pahalılığı ve dış ödemelerdeki dengesizliğe karşı tedbir alınması, yolsuzlukla mücadele, dinin siyasete alet edilmemesi, işçi memur alımında liyakat haklarının gasp edilmemesi ve partizanlıktan uzak durulmasını istemiştir⁴³⁶. CGP'nin toplantısına Erbakan; *“biz fabrika kuracağız, boşa vakit harcamayız!”* gerekçesiyle katılmazken Erbakan'ın yardımcısı Cumalıoğlu *“Bizim, blöflerle, şart koşmalarla geçirilecek vaktimiz yok!”*, *“CGP ayrılrsa daha iyi olur. Hatta MHP'yi de beraberinde götürse çok daha iyi olur. Bunların ayrılması hükümetin bozulması demek değildir. Ancak Demirel istifa ederse veya hükümet gensoru ile düşerse hükümet eskisinden çok daha çabuk kurulur”* diyerek CGP'nin taleplerini adeta geri çevirmiştir. MSP'lilerin açıklamaları kamuoyunda patavatsızlık, meydan okuma ve kabadayılık olarak nitelendirilerek MSP'nin CHP ile ortaklık kurmaya istekli olduğu iddia edilmiştir⁴³⁷. MC ortaklarının birlikten yoksun açıklamaları karşısında Mustafa Üstündağ, milli cephe hükümetinde demokratik tek kuruluşun olmadığını sallantıda yürüdüğünü iddia etmiş hükümetinin yüce divana gitmekten korktuğundan bahsettikten sonra *“tutar yerleri kalmadı birbirlerine düştüler”* demiştir⁴³⁸. Aynı şekilde Faruk Sükan ile Özer Ölçmen yapmış oldukları açıklamada MC ortaklarının seçimler öncesinde birbirlerine çatmasının ortaklar arasındaki uyuşmazlığı belirginleştirdiğine hatta MC ortaklarının sadece kendilerini güçlendirmek için bir araya geldiklerini söylemiştir⁴³⁹. Kamuoyunda MC ortaklarının 1977 seçimlerinde şuurlu bir birlik içinde hareket etmesi istenmiş önceki yıllarda yapılan hatalara düşülmemesi uyarısında bulunulmuştur. 1975 yılında gerçekleştirilen kısmi senato ve milletvekili ara seçimlerinde AP ve MSP'lilerin ortaklığa yanaşmadığı böyle yapmakla CHP'nin başarmasına yardımcı oldukları hatırlatılmış gerek AP gerekse MSP gurur ve azametlerinden vazgeçip birleşmeye olumlu bakmasını aksi takdirde sonucun yine muhalefetin lehine olacağı uyarısı yapılmıştır⁴⁴⁰.

⁴³⁵ M. Kozanoğlu, “Bir İpte İki Cambaz”, *Yeni Meram*, 8 Şubat 1977, S. 15149.

⁴³⁶ M. Kozanoğlu, “CGP Ne İstiyor?”, *Yeni Meram*, 9 Mart 1977, S. 15155.

⁴³⁷ M. Kozanoğlu, “Patavatsızlık Değil mi?”, *Yeni Meram*, 10 Mart 1977, S. 15156.

⁴³⁸ *Yeni Meram*, 25 Şubat 1977, S. 15159.

⁴³⁹ *Yeni Meram*, 24 Mayıs 1977, S. 15189.

⁴⁴⁰ M. Kozanoğlu, “CHP-DP Koalisyonu”, *Yeni Meram*, 20 Ocak 1977, S. 15140.

Nihayet MC hükümetinin kendi içindeki açmazları erken seçim tartışmalarını gündeme getirmiştir. CGP Konya İl Başkanı Hüseyin Sönmez, parti içi menfaatlerin koalisyon bütünlüğünü bozduğunu, birlikte hareket edememenin dış politikada istenilen başarının sağlanmasına engel olduğunu, iktisadi şartlar ve öğrenci olaylarının yeni ve güçlü bir hükümetin kurulmasını zaruri hale getirdiğini söyledikten sonra yaşanan bu olumsuzluklara son vermeyi dolayısıyla bunun da ancak seçimlerin öne alınmasıyla mümkün olabileceğini ifade etmiştir⁴⁴¹. Alparslan Türkeş de yine aynı şekilde yaşanan tehlikeye işaret ederek seçimler öne alınmalı derken⁴⁴², MHP Konya İl Başkanı Mehmet Ali Uz, toplumun ve hükümetin içinde bulunduğu şartlar dolayısıyla erken seçimin tek çıkar yol olduğunu siyasi, iktisadi ve anarşik olayların erken seçimi zorunlu kıldığını söylemiştir⁴⁴³. Kamuoyunda CHP'nin Kıbrıs harekatıyla gündeme gelen “Kıbrıs Fatihliği” ve “akgünler” gibi sloganlarının iflas etmesinden dolayı erken seçime sıcak bakmadığı iddia edilmiştir⁴⁴⁴. CHP Konya İl Başkanı Mehmet Çelen, CHP'nin 1974'ten beri erken seçim konusunun üzerinde durduğunu, MC iktidarının tutum ve davranışları yönünden ülkede can mal güvenliği kalmadığı gibi öğrenci ve işçi olaylarının da erken seçimi zorunlu kıldığını söylemiştir⁴⁴⁵. Nitekim CHP, seçimler öncesi TİP ve BP gibi sol partilere yanaşmış ve oyların bölünmesine engel olmaya çalışmışsa da CHP'nin bu isteği, desteği alınmak istenen partiler tarafından kabul görmemiştir⁴⁴⁶. MSP, diğerlerinden farklı erken seçim yapılmasına karşı çıkmıştır. Şener Battal “*erken seçim bütün art niyet çabalarına rağmen gerçekleşmeyecektir*” diyerek partisinin bu konudaki tavrını ortaya koyarken⁴⁴⁷ MSP Konya İl Başkanı Ali Güneri, erken seçime karşı çıkmalarının gerekçeleri hakkında konuşmuş seçim atmosferine girilmesiyle sürdürmeye çalıştıkları ağır sanayi hamlelerinin yavaşlamasından ve anarşinin artıp okullarda eğitime ara verilmesinden endişe duydukları için erken seçimi istemediklerini söylemiştir⁴⁴⁸.

1977 seçimlerine adım adım yaklaşılrken üniversitelere şiddet olayları yeniden hız kazanmış, can ve mal güvenliği ortadan kalkmış, toplumun her kesiminde olduğu gibi devlet kademelerinde de partizanlık yapılmış, ekonomik sıkıntılar baş göstermiş ve

⁴⁴¹ *Yeni Konya*, 11 Nisan 1977, S. 10706.

⁴⁴² *Yeni Konya*, 22 Mart 1977, S. 10589.

⁴⁴³ *Yeni Konya*, 15 Nisan 1977, S. 10710.

⁴⁴⁴ M. Kozanoğlu, “Gereği Ne Olabilir?”, *Yeni Meram*, 22 Mart 1977, S. 15163.

⁴⁴⁵ *Yeni Konya*, 14 Nisan 1977, S. 107709.

⁴⁴⁶ M. Kozanoğlu, “CHP Payanda Ayar”, *Yeni Meram*, 24 Mart 1977, S. 15163.

⁴⁴⁷ *Yeni Meram*, 28 Mart 1977, S. 15165.

⁴⁴⁸ *Yeni Konya*, 9 Nisan 1977, S. 10705.

işsizlik yaşanmıştır. Yaşanan bu gelişmeler üzerine toplum “*güçlü, parlamento desteğine sahip, etkili ve köklü önlemler alabilen*” bir hükümetin iş başına gelmesini istemiştir⁴⁴⁹. Bunun sonucunda siyasi partiler hızlı bir şekilde seçim kampanyasını başlatmışlar özellikle Nisan ve Mayıs aylarına gelindiğinde illere dağılarak halkın arasına karışmışlardır.

A. Adalet Partisi’nin 1977 Seçim Çalışmaları

Seçimlerin erkene alınmasının ardından siyasi partiler seçim çalışmalarına başlamıştır. AP Konya Merkez Gençlik Kolu Başkanı Durmuş Alagöz, 1973 genel seçimlerinde sağ partilerin sebebiyet verdiği bölünmenin ve oy parçalanmasının hür demokratik rejime açıkça zarar verdiğini söyledikten sonra bölünmenin önlenmesi, millî dini örf ve adetlere sahip çıkılmasının AP’nin tek başına iktidara gelmesi ile mümkün olabileceğini bundan dolayı oyların AP’de toplanmasını istemiştir. Konuşmasında diğer partilere de yüklenmiş CHP’nin iktidarda olduğu dönemlerde memleket meselelerini halledemediğini, ekonomik icraatta bulunmadığını kısaca iktidar sorumluluğunu tek başına taşıyamadığını iddia etmiştir. AP olarak MSP gibi birkaç kişiye hitap eden, kışkırtıcı, hayalci, dikta heveslisi, millî ve dini duyguları sömüren bir parti olarak anılmak istemediklerini söylemiştir⁴⁵⁰. AP Konya Basın Komitesi Başkanı Zafer Uğur Eken, AP’nin seçim çalışmaları hakkında bilgi vermiş, AP Konya teşkilatının bir bütün halinde çalışmalarını hızlandırdığını söylemiştir. Ayrıca AP’nin anarşiyle mücadele etmediği yönündeki eleştirilere de cevap vermiş, AP olarak Türkiye’de sola karşı, komünizmle mücadeleyi prensip edindiklerini, anarşistlerin yakalanıp muhakeme edilmelerinde yine en büyük rolü AP’nin oynadığını söyledikten sonra anarşistlerin sokağa salıverilmesindeki sorumluluğun MSP ve CHP’ye ait olduğunu söylemiştir⁴⁵¹. Eken, memleketin sol tehdidi altında olduğunu vurguladıktan sonra DP’nin hiçbir hizmette payı olmadığını bilakis sol partilerle birlikte AP’nin aleyhine çalıştığını, yapıcı değil yıkıcı tutum sergilediğini, kin ve hırsla hareket ettiğini söyledikten sonra milliyetçileri AP’de birleşmeye davet etmiştir⁴⁵². Aynı şekilde AP Konya Milletvekili Adayı Aydın Menderes’te CHP’nin kafasının iş yapmaya değil, yapılan işlere kusur bulmaya şartlandığını, partinin memleket gerçeklerini görmekten yoksun olduğunu

⁴⁴⁹ Arslan, “Atatürk’ten Sonra”, s. 624.

⁴⁵⁰ *Yeni Meram*, 18 Nisan 1977, S. 15171.

⁴⁵¹ *Yeni Meram*, 20 Nisan 1977, S. 15173.

⁴⁵² *Konya’nın Sesi*, 22 Nisan 1977, S. 286; *Yeni Meram*, 22 Nisan 1977, S. 15174.

söyledikten sonra eski Demokratlara AP'de toplanalım, CHP'ye fırsat vermeyelim çağrısında bulunmuştur⁴⁵³.

AP Basın Müşaviri Fikret İnan, ülkede gerçek demokrasinin uygulandığını bu nedenle çeşitli görüş ve fikirlere sahip partilerin kurulmasının doğal olduğunu, küçük partilerin de kurulacak hükümetlere katılma hakkının olduğunu belirttikten sonra yasaların tanıdığı hakların siyasi partilerce suiistimal edilmesini istememiştir. İnan, kinciliği ve sahte dinciliği kendisine şiar edinen partileri kalemle tutulan notlara benzetmiş ve bunların zamanla anlaşılacak silinip gideceğini 1973 seçimlerinde olduğu gibi CHP'nin bir daha AP'yi yakalayamayacağını iddia etmiştir⁴⁵⁴.

AP'nin seçimlerde Konya'ya verdiği önem bakımından Süleyman Demirel, on iki günlük yurt gezisi programına Konya'yı da dahil etmiştir. Konya'da kendisini kalabalık bir halk topluluğu karşılamıştır. Demirel, 1973 seçimlerinde oyların parçalandığını bunun parçalı bir meclisi ortaya çıkardığını, hükümete memleketin idare edilemeyeceği gibi parçalı bir meclisle hükümetin yok hükmünde olduğunu vurguladıktan sonra Türkiye'nin 1977 seçimleriyle koalisyonlara gebe bırakılmamasını istemiştir. 1977 seçimlerine katılacak birçok partinin iktidar olmaya güçlerinin yetmediğini hatta bunların AP'den oy almak için çalıştıklarını iddia etmiştir. MSP'yi milli görüş adı altında CHP ile ortaklık etmek ve komünizme maşa olmakla suçlamış bu iki partinin verdiği zararlara karşılık AP'nin halkın refah seviyesini artırmak, yeni okul ve iş sahaları açmakla meşgul olduğunu söylemiştir. Millet ve memleket menfaatine yapıların CHP'yi ürküttüğünü söyledikten sonra Türkiye batıyor iddialarına karşılık Türkiye'nin yükseldiğini bununda AP ve DP'nin eseri olduğunu savunmuştur⁴⁵⁵.

B. Millî Selamet Partisi'nin 1977 Seçim Çalışmaları

1977 seçimlerine hazırlık yapan bir diğer parti MSP olmuştur. MSP Konya İl Başkanı Ali Güneri, MSP'nin ahlak ve maneviyata önem verdiğini montajcılıktan ağır sanayiye geçişi sağlayacağını belirttikten sonra seçimler sonunda MSP'nin anahtar parti rolünü üstlenmeye devam edeceğini, Konya'da birinci olacaklarını en az 9 milletvekili ve 3 senatör çıkartacaklarını iddia etmiştir. MSP'nin bünyesinden ayrılanlarla kurulan Nizam Partisiyle ilgili de değerlendirmeleri olmuş bu partinin kuruluşunun kendilerini

⁴⁵³ *Yeni Meram*, 14 Mayıs 1977, S. 15185.

⁴⁵⁴ *Yeni Meram*, 2 Mayıs 1977, S. 15179.

⁴⁵⁵ *Yeni Meram*, 27 Mayıs 1977, S. 15192; *Yeni Konya*, 27 Mayıs 1977, S. 10745.

ilgilendirmediğini, sağcısıyla solcusuyla herkesin dostları olduğundan bahsetmiştir⁴⁵⁶. Ayrıca Konya Valisi Hazım Oktay Başer'in adaylığı konusuna da temas etmiş ve MSP'nin Nevşehir Milletvekili Adayı olduğunu söylemiştir⁴⁵⁷. MSP Konya il başkanlığından yapılan açıklamada MSP'ye yöneltilen suçlamalara da cevap verilmiş MSP'nin bir hükümet partisi olduğu gücünü, kuvvetini, inancından ve tarihinden aldığı, taklitçi olmadığı, yapıcı ve madde de öncü olduğu vurgulandıktan sonra MSP'de hâkim olan zihniyetin milli ve manevi kalkınma olduğu, ne sosyalist ne de masonik zihniyetin bu milletin manen ve maddeten kalkınmasına, yükselmesine iktisadi yönden bağımsızlığa kavuşmasına yardımcı olamayacağı çünkü bu zihniyetin uzun iktidar olma dönemlerinde denendiği ve başarılı olamadığı iddia edilmiş bugün de hür ve demokratik ülkelerde hakim olan zihniyetlerin mücadelesinin yapılmaya devam edildiğini bu nedenle seçimlerde partilerin değil zihniyetlerin seçileceği ileri sürülmüştür⁴⁵⁸. MSP Konya il basın bürosu aracılığıyla yapılan açıklamada ise artan terör olaylarına değinilmiş ve MSP'nin hatıra gelen her türlü çirkin hareketin, kaba kuvvetin, bomba ve dinamitin karşısında olduğu belirtildikten sonra⁴⁵⁹ yayınlanan bildiri aracılığıyla tüm siyasi partiler vatanın ve milletin selameti için asgari müştereklerde seçimlerde birleşmeye davet edilmiştir⁴⁶⁰.

Şener Battal, 1977 seçimlerinin MSP için büyük önem taşıdığını belirtmesinin ardından milletin montajcılara, ortak pazar uşaklığına ve dış politikada uydu olmaya karşı olduğunu söylemiş seçimler sonunda ağır sanayi hamlesine devam edileceğini, dış politikada yabancılar ne der anlayışının sona erdirilip yurt sathında dürüst bir siyasi mücadele örneği vereceklerini⁴⁶¹ ve işsizliğin bitirileceğini iddia etmiştir⁴⁶². Battal'ın, koalisyonla ilgili de açıklamaları olmuş, AP ve CHP'nin hükümet olmaktan kaçınmasını yıpranmak istememelerine, siyasi ve ekonomik zorlukları göze alamamalarına bağlamıştır. Bu partilerin aksine MSP'nin önce vatan sonra parti düşüncesiyle hareket ettiğini MSP'nin tek başına azınlık iktidarı olmaya aday olduğunu MSP'nin ne AP'ye

⁴⁵⁶ *Yeni Meram*, 9 Nisan 1977, S. 10705.

⁴⁵⁷ *Yeni Meram*, 23 Nisan 1977, S. 15175.

⁴⁵⁸ *Yeni Meram*, 2 Mayıs 1977, S. 15179.

⁴⁵⁹ *Konya'nın Sesi*, 29 Nisan 1977, S. 292.

⁴⁶⁰ *Yeni Konya*, 15 Nisan 1977, S. 10710.

⁴⁶¹ *Yeni Meram*, 13 Nisan 1977, S. 15170.

⁴⁶² *Yeni Konya*, 28 Nisan 1977, S. 10719.

ne de CHP'ye basamak veya koltuk değneği olamayacağını ama bu partilerin MSP'ye koltuk değneği olması gerektiğini söylemiştir⁴⁶³.

1977 seçim çalışmalarında bulunmak amacıyla Konya'ya gelen MSP milletvekili ve senatör adayları yaptıkları açıklamalarda Türk milletinin millî görüş etrafında kenetlendiğini, sanayi atılımlarına devam edeceklerini, işsizliği bitireceklerini ve milyonları kardeş ederek büyük Türkiye hayalini gerçekleştireceklerini söylemişlerdir⁴⁶⁴. MSP Konya Milletvekili Adayı Tahir Büyükkörükçü, Konyalıları ve millete hizmet etmek düşüncesiyle siyasete atıldığını söyledikten sonra Konya'nın sadece buğday ambarı olarak değil aynı zamanda mühim bir sanayi merkezi olması gerektiğini, ağır sanayi olarak on bir fabrikanın kurulmasının kararlaştırıldığını müjdelemiştir⁴⁶⁵.

Necmettin Erbakan, her seçim öncesi olduğu gibi 1977 seçimleri öncesinde de Konya'yı ziyaret etmiş ve burada bir konuşma yapmıştır. Erbakan seçimlerde partisi adına ümitli olmuş seçimlerin bir devrin kapayıp bir devri açacağını, 67 vilayetin bir yanardağ gibi patlayıp MSP için oy püskürteceğini ve partisinin bu sayede iktidara gelebileceğini iddia etmiştir. Erbakan, geçmiş hükümetlerin şehirlerin ve köylerin elektrik, yol gibi alt yapı hizmetlerini gerçekleştirmediğini, Kuran okuyanlara müdahale ettiğini ve Avrupa taklitçiliği yaptıklarını ileri sürmüştür. MSP'nin iktidara geldiği günden bu yana ne yapılmışsa motorunun kendileri olduğunu, ağır sanayinin motorunun MSP olduğunu, MSP hariç diğer partilerin aynı yerden talimat aldığını bu bakımdan *"AP'nin renksiz, CHP'nin solcu MHP'nin ise faşist olduğunu"* söylemiştir. MSP'nin tek başına iktidara gelmesi halinde Konya'yı en modern şehir haline getireceklerini çünkü buranın büyük kalkınma hamlesine merkez seçildiğini, bu amaçla motor ve traktör fabrikalarının inşaatlarının ilerlediğini, Konya'ya en kısa sürede bir uçak sanayi kurulacağını, her köye Kuran kursu her ilçeye İmam Hatip Okulu açacaklarını, İslam Enstitülerini fakülte haline getireceklerini açıklamıştır⁴⁶⁶.

C. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1977 Seçim Çalışmaları

CHP, 1975 seçimlerinde iyi bir sonuç yakalamış tek kontenjan için yarışan Konya'da dahi seçimin galibi olarak çıkmayı başarabilmiştir. Son yapılan seçimlerde

⁴⁶³ *Yeni Meram*, 1 Haziran 1977, S. 15194.

⁴⁶⁴ *Yeni Meram*, 21 Nisan 1977, S. 15174.

⁴⁶⁵ *Yeni Konya*, 30 Mayıs 1977, S. 10747.

⁴⁶⁶ *Yeni Meram*, 4 Haziran 1977, S. 51596; *Yeni Konya*, 4 Haziran 1977, S. 10752.

halkın ilgisini test eden CHP 1977 seçimlerine çok iyi hazırlanmış özellikle Konya’da büyük bir seçim kampanyası başlatarak tüm örgütleriyle seçim çalışmalarını yürütmüştür. CHP Konya İl Başkanı Mehmet Çelen, seçimlerde CHP’nin büyük çoğunlukla tek başına iktidar olacağını iddia ettikten sonra seçimler öncesi siyasi partilerle ilgili tahminde bulunmuştur ve CHP 7, AP 2, MSP 3, MHP 1, DP 2 milletvekili çıkaracak derken senato seçimlerinde CHP 3, AP 1, MSP 1 senatör kazanacak demiştir⁴⁶⁷.

CHP’nin Konya’da önseçim yapma kararının ardından⁴⁶⁸ CHP Konya milletvekili adayları halkla buluşmuş ve MC’nin halkı içine düşürdüğü kanlı kardeş kavgasından, köylü, esnaf, sanatkâr, işçi, memur ve daha birçok kesimin partizanların sömürücüleri elinden kurtaracak tek partinin CHP olduğunu söylemişlerdir. CHP’nin milliyetçiliğini sorgulayanlara ise CHP’nin Kıbrıs’ta Yunanlılara karşı haşhaş konusunda ise ABD’ye karşı iyi bir milliyetçilik sınavı verdiğini iddia etmişlerdir⁴⁶⁹. CHP olarak kalkınmaya köyden başlanacağını üretim, pazarlama, ucuz araç ve tüketim maddelerini sağlamak için güçlü bir demokratik kooperatifçiliğe ihtiyaç duyulduğunu bunun da üstesinden gelineceğini, tarımda devlet desteği olacağını, kredi düzeninin halk yararına düzenleneceğini, toprak reformunun gerçekleştirileceğini bununla geçimini topraktan sağlayanların kendi toprağını işleme imkânına kavuşturulacağı gibi makineye dayalı verimli çiftçilik yapabileceklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca ormanların gelirinin orman köylülerine ait olacağını, sağlık hizmetlerini bütün köylere yaygınlaştırmayı hedeflediklerini, hayvancılık ve balıkçılığı geliştirmeyi amaçladıklarını bunun için üreticiye ucuz araç ve kredi imkânı sunacaklarını, destekleme alımı yapacaklarını, köylüler için sosyal sigorta ve tarım sigortası kuracaklarını, köylerde eğitim için fırsat eşitliği sağlayacaklarını, köy çocuklarının iyi bir şekilde yetiştirilebilmesi için ihtiyaçlarının karşılanacağı iddia edilmiştir⁴⁷⁰.

CHP seçim vaatleri arasında işçilere de yer ayırmış demokratik örgütlere referandum hakkı verileceğini, vergi dışı en az ücret, kıdem tazminatı hakkı tanınacağını, kadın işçilerin ücret ve hak eşitliğinden eksiksiz yararlanması için ellerinden geleni yapacaklarını, çocuk işçi istismarının önleneyeceğini, tarım ve orman işçilerinin sendikalaşma olanaklarının arttırılacağını, kapıcılar ve ev hizmeti görenlerin

⁴⁶⁷ *Yeni Konya*, 14 Nisan 1977, S. 10709.

⁴⁶⁸ *Yeni Meram*, 12 Nisan 1977, S. 15169.

⁴⁶⁹ *Yeni Meram*, 21 Nisan 1977, S. 15174.

⁴⁷⁰ Seyit Küçükbezirci, “CHP İktidarının Verecekleri”, *Konya’nın Sesi*, 21 Mayıs 1977, S. 311.

örgütlenmesine haklarını daha etkin kullanmalarına olanak tanınacağını ve sosyal sigortadan yararlanabileceklerini, tüm işçilerin konut kredisinden faydalanabileceğini ve ödemede kolaylık sağlanacağını, işyeri güvenliğinin sağlanacağını, kendi kendine yönetim anlayışıyla ekonomik işlevleri ağır basan Kamu İktisadi Teşekküllerine (KİT) yönetim yetkisi ve sorumluluğun o kuruluşlarda çalışanlara bırakılacağı gibi çeşitli konularda açıklanmalarda bulunulmuştur⁴⁷¹.

CHP köylü ve işçinin yanında sanayileşmeye de büyük önem vereceklerini aynı şekilde sanayicinin de destekleneceğini söylemişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak CHP Konya İl Yönetim Kurulu üyesi aynı zamanda CHP Basın Sözcüsü Seyit Küçükbezirci, CHP'nin iktidara gelmesi halinde küçük esnaf ve sanatkarların, üretim kooperatiflerinin sanayiye dönük yatırımlarında başarılı olmaları için gerekli desteğin devlet tarafından sağlanacağını, ürettiği mallarla ulusal ekonomiye katkıda bulunan sömürü yapmayan gerçek sanayicilerin de aynı şekilde tüm olanaklardan faydalanabileceğini söylemiştir⁴⁷². CHP Konya Milletvekili Adayı Hüseyin Kaleli, vaatlerini daha çok seçim bölgesi olan Konya üzerine yapmış ve Konya'nın kültür merkezi olmasını arzuladıklarını, tarım ve hayvancılık alanlarında modern çağdaş işletmeciliğin getirileceğini, teknolojinin tüm verilerinden yararlanarak üretimde verimi artırmayı amaçladıklarını söylemiştir. Ayrıca sanayiyle ilgili olarak kredilerin küçük sanayicilere verileceğini, küçük sanayiciyle tezgahların yan yana getirileceğini ve fabrikaya dönüşümünün yapılacağını, Konya Ovası projesiyle bağlantılı olarak Master Sulama Projesinin tekrar Konya'ya getirileceğini, köykent projesiyle köyleri şehirleştireceklerini sağlık, eğitim, PTT hizmetinin verileceğini, kooperatifler, banka hizmetleri, tarım atölyeleri, soğuk hava depoları, silolar, yem ofisleri, süt ve süt ürünleri işleyen fabrikalar kuracaklarını söylemiştir. Ayrıca elektrik ve suyun yanında satacağı ürüne kadar tüm hizmetlerin köylünün ayağına götürüleceğini bu sayede köyden göçü engelleyeceklerini belirtmiştir⁴⁷³.

1977 seçimleri öncesinde Bülent Ecevit, Konya'ya gelerek burada bir konuşma gerçekleştirmiştir. Kalabalık bir halk kitlesine hitap eden Ecevit, konuşmasında daha çok rakip partilere çatmış AP'nin biraderler partisi olduğunu, MSP'nin Orta Çağda, MHP'nin ise Orta Asya'da yaşadığını vurguladıktan sonra gençliği sokaklarda, okullarda vurduranlara, işçiyi işçiye kırdıranlara, haklarını arayan işçiyle halkı halka

⁴⁷¹ Seyit Küçükbezirci, "CHP İktisadi İşçilere Ne Getirecek?", *Konya'nın Sesi*, 23 Mayıs 1977, S. 312.

⁴⁷² *Yeni Meram*, 25 Mayıs 1977, S. 15190.

⁴⁷³ *Yeni Konya*, 28 Mayıs 1977, S. 10746.

vurduranlara milletin iktidarı bir daha vermeyeceğini söylemiştir. CHP iktidarıyla birlikte gerçek din ve düşünce özgürlüğünün geleceğini, sömürü kaynaklarının kurutularak kavganın bitirileceğini, halkın refah seviyesinin yükseltileceğini köylünün gücünü birleştireceklerini, okulların nitelikli hale getirileceğini, fabrika temellerinin atılacağını, işsizlik sigortası ve lokavtı kaldıracaklarını ve hür sendikacılık sistemini getireceklerini, enerji sorunun halledileceğini, Konya Ovası'nın su probleminin çözüleceğini, tarımda verimin arttırılacağını ve sanayi toplumu kurmayı hedeflediklerini kısacası herkesin özgürce yaşayabileceği huzurlu ve güvenli bir Türkiye'yi yaratacaklarını söylemiştir⁴⁷⁴.

D. Demokratik Parti'nin 1977 Seçim Çalışmaları

DP önceki genel seçimlerde özellikle Konya'da çıkardığı milletvekili sayısı bakımından iyi bir başarı yakalamış bu başarısını 1977 genel seçimlerinde de devam ettirmek istemiştir. DP Konya İl Başkanı Haydar Koyuncu, DP'nin felsefe ve hizmet partisi olarak kurulduğunu, DP'nin halka verdiği sözleri tuttuğunu milliyetçi, demokratik ve sağcı seçmenin oylarına talip olduklarını söyledikten sonra DP'nin seçimlerde %12'nin üzerinde oy olacağını, Türkiye'de 40'ın üstünde Konya'da ise 4 milletvekili ve 1 senatör çıkaracağını iddia etmiştir⁴⁷⁵.

Seçim çalışmalarını yürüten DP'liler zaman zaman hükümete de çatmışlardır. DP Konya Gençlik Kolları Başkanı İsmail Yıldız, yolsuzluk ve anarşiyle mücadelede Demirel'in yenik düştüğünü, panik ve korku içinde olduğunu “*seçime gidilmeseydi ihtilal olurdu*” gibi sözlerinde hükümetin acizliğinin, anarşiyi önleyememesindeki zafiyetinin bir delili olarak görmüş ve AP'nin seçimlerde büyük bir yenilgi alacağını ileri sürmüştür⁴⁷⁶. AP'nin başarısızlığı ve seçimlerde büyük bir yenilgi alacağı iddialarına karşı devlet adamının dürüst, inandırıcı, faziletli, sözünde duran kişilerden olması gerektiği üzerinde durulmuş ve Türk milletin böyle siyasetçilerden mahrum olduğundan bahsedilerek iktidarı paylaşılanlara yönelik bazı suçlamalarda bulunulmuştur. Liyakatsız devlet adamları tarafından devlet idaresine yalan ve iftiranın sokulduğuna, futbol sahasının kapatılıp cami yaptırılacağının söylenmesine rağmen bunun gerçekleştirilmediğine, faizin bitirileceğinin söylenmesine rağmen arttırıldığına, komünizmin kökünün kazınacağından bahsedilmesine rağmen suçluların affedildiğine,

⁴⁷⁴ *Yeni Meram*, 28 Mayıs 1977, S. 15192; *Konya'nın Sesi*, 28 Mayıs 1977, S. 317; *Yeni Konya*, 28 Mayıs 1978, S. 10746.

⁴⁷⁵ *Yeni Konya*, 13 Nisan 1977, S. 10708.

⁴⁷⁶ *Konya'nın Sesi*, 20 Nisan 1977, S. 284; *Yeni Meram* 20 Nisan 1977, S. 15173.

ucuzluk yapılacak derken zam yapıldığına tepki gösterilmiş, yıllarca devlete hizmet etmiş kişileri bizden değildir diyerek sürenlere, vakıf malıyla parti binası yaptıranlara seslenilerek tüm bu yapılanların İslami akaide uygun düşmediği gibi bu kişilerin haktan hukuktan bahsedecek en son kişiler olması gerektiği uyarısında bulunulmuştur⁴⁷⁷.

Aynı şekilde Özer Ölçmen ve Faruk Sükan yaptıkları ortak açıklamada diğer partilerin ekonomi ve anarşi politikalarını eleştirerek bazı suçlamalarda bulunmuşlardır. Türkiye'nin AP tarafından dünya piyasalarında iflas masasına oturtularak itibarsız bir tüccar durumuna düşürüldüğünü, devletin kasaları boşaltılırken Demirel ve Erbakan'ın biraderlerinin kasalarının doldurulduğunu, seçim propagandası yoluyla devletin paralarının hortumlandığını, devleti maddi manevi iflas ettiren Demirel ve ekibinin kaçmak için bahaneler aradığını iddia etmişlerdir⁴⁷⁸. Ölçmen, Türkiye'nin itibarsızlaştırılmasına yol açan politikacıları “*lekeli devlet adamları*” olarak nitelendirmiş ve bunların siyasetten silinmesi gerektiğini aksi takdirde komünizmin önlenemeyeceğini söylemiştir⁴⁷⁹. Ayrıca Türkiye'yi diğer ülkelerle kıyaslamış demokratik ülkelerde adı şaibeye karışan her hükümet adamının ya kendiliğinden ya da millet oylarıyla politikadan çekildiğini, yolsuzluk yapanların görevden alındığını söyledikten sonra Türkiye'de rüşvetçilerin cezalandırılmadığı gibi bu tarz konularda ülkenin itibarının bir hayli kötü olduğunu belirtmiş seçimlerin adı şaibeye karışmış politikacıları temizlemek için iyi bir fırsat olarak görmüştür⁴⁸⁰. Ölçmen seçimler sonrası hiçbir partinin iktidara gelemeyeceğini ülkenin koalisyonlara gebe kalacağını vurguladıktan sonra şartlarına uyduğu takdirde demokratik çizgide olan partilerle ortaklık yapabileceğini söyleyerek CHP ve AP'ye yeşil ışık yakılmıştır⁴⁸¹. Ölçmen konuşmasının devamında DP'nin tabanda bilinçlendiğini söylemiş ve son zamanlarda DP'de yaşanan ayrılıklara değinerek bu kişiler hakkında çeşitli benzetmelerde bulunmuş “*gidenler tavandan uçup giden çürük kiremitlerdir. DP 45-50 milletvekili çıkaracaktır. Halk, zik zak yapanlara ve döneklik edenlere prim vermeyecek, parlamentonun haysiyetini kurtaracaktır*” derken aynı zamanda ayrılan milletvekillerini “*eğri çiviye*” benzetmiş ve “*onlar bizden sökülüp alınırken eğildiler, eğik çivileri tahtaya çakmak mümkün değildir*” demiştir⁴⁸².

⁴⁷⁷ Yeni Meram, 29 Nisan 1977, S. 15176.

⁴⁷⁸ Yeni Meram, 4 Haziran 1977, S. 51596.

⁴⁷⁹ Konya'nın Sesi, 21 Nisan 1977, S. 285.

⁴⁸⁰ Yeni Meram, 23 Nisan 1977, S. 15175.

⁴⁸¹ Yeni Meram, 30 Mayıs 1977, S. 15193.

⁴⁸² Yeni Meram, 22 Nisan 1977, S. 15174.

Özer Ölçmen, seçim çalışmaları kapsamında Konya’da basın toplantısı düzenlemiş ve partisinin seçim sloganları ve genel siyaseti hakkında bilgi vermiştir. Eli silahlı değil, eli kitaplı gençlik yetiştireceklerini, Ziraat Bankası kredilerini biraderlere yeğenlere değil köylülere dağıtacaklarını, vergiyi küçük esnaftan, işçiden, memurdan değil, aile holdinglerinden alacaklarını, TRT’de Hristiyan propagandası, sex filmi, banka soygunculuğunu değil, millî programlar göstereceklerini, Türkiye’nin dış politikasını mason localarından, bilderberg cemiyetlerinden, sosyalist enternasyalden kurtarılacağını, vatandaşın işiyle, aşısıyla başıyla oynatmayacaklarını,⁴⁸³ DP’nin prensibinin vergide adalet ve helal kazancı sağlamak olduğunu söylemiştir⁴⁸⁴. Temsilcisi olduğu il hakkında da değerlendirmelerde bulunmuş Konya’nın sorunlarını ancak Konya’yı tanıyan idarecilerin bilebileceğine işaret ettikten sonra Konya’nın problemlerinin iktisat ve eğitim gibi çeşitli başlıklar altında ele alınması gerektiğini iddia etmiştir. Buna bağlı olarak Konya’da tarım sanayinin kurulacağını, ziraat odalarının daha etkili hale getirileceğini tarım ve hayvancılık kredilerinin genişletileceğini, ziraat mühendislerinin uygulamacı olarak yetiştirileceğini ve TRT’de ziraatçılara pratik yayınlar yapılacağını, şahıs ve aile şirketleri yerine yaygın ortaklı zümre şirketlerinin teşvik edileceğini, sanayileşmenin rantabl hale getirileceğini ve Konya Ovası projesinin tamamlanacağını iddia etmiştir⁴⁸⁵.

DP’liler halka çeşitli konularda vaatlerde bulunmaya devam etmiş DP’nin iktidara getirildiği takdirde vatandaşların devlet dairelerindeki işlerinin hızlandırılacağı, vergilerini yatırmak isteyen vatandaşa zulüm değil kolaylık sağlanacağını⁴⁸⁶ DP’nin Siyonizm ve komünizmle mücadele edeceğini⁴⁸⁷ ve devlet otoritesini millete kendilerinin tattıracağı, Beyşehir Gölü ve köylerinin bir kısmının Isparta sınırına dahil etmekle Konya’nın bütünlüğüne göz dikecek uygulamalara izin vermeyeceklerini ve Konyalıların yüzünü güldüreceklerini çiftçiye en büyük hizmeti DP’nin vereceği, gecekondu bölgesiyle evsiz dar gelirliye arsa verileceğini, ucuz ev temini yapılacağını, DP’nin özel mülkiyete saygı anlayışıyla küçük esnaf ve sanayicinin iş yeri sorunun çözülebileceği, fakir fukaranın gözetileceği, camilerin elektriksiz susuz bırakılmayacağı, sokakların kumsuz, asfaltsız ve ışıksız bırakılmayacağı ve kaçak inşaatın yıkılmayacağı

⁴⁸³ *Yeni Meram*, 27 Nisan 1977, S. 15175.

⁴⁸⁴ *Yeni Konya*, 28 Nisan 1977, S. 10719; *Yeni Meram*, 28 Nisan 1977, S. 15176.

⁴⁸⁵ *Yeni Konya*, 26 Mayıs 1977, S. 10744.

⁴⁸⁶ *Yeni Konya*, 2 Mayıs 1977, S. 10722; *Konya’nın Sesi*, 2 Mayıs 1977, S. 294.

⁴⁸⁷ *Konya’nın Sesi*, 22 Nisan 1977, S. 286.

belirtmiştir⁴⁸⁸. DP Konya Senatör Adayı Yılmaz Yılmaz'da halka bazı sözler vermiş DP olarak iktidara geldiklerinde tarım ürünleri taban fiyatlarında üreticinin yüzünü güldürecek destekleme alımlarının yapılacağını, tarım üreticilerini ucuz krediye kavuşturulacağını, köylerin yol, su, elektrik, okul gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacaklarını ve camilerin imam okulların öğretmen tayinlerinin yapılacağını söylemiştir⁴⁸⁹.

1977 seçim çalışmaları kapsamında Başkanı Ferruh Bozbeyli, Konya'ya ziyaret etmiş ve düzenlenen miting vasıtasıyla halka düşüncelerini paylaşma olanağı bulmuştur. Bozbeyli konuşmasında daha çok MC'ye yüklenmiş, bugünkü iktidarın idaresini *"laubali"* bulduğunu *"aşiret idaresinde bile birtakım ölçüler ve prensipler"* vardır diyerek eleştirmiştir. İktidarın güçsüzlüğünün devleti çöküş noktasına doğru sürüklediğini bunun da rejim düşmanlarının işine yaradığını söyledikten sonra memleketin çıkmazdan kurtarılmasının ciddi, kararlı, namuslu, güçlü, kanunları adaletle, şiddetle tatbik edebilen, demokrasinin anarşi olmadığını bilen, geleceği güven altına almayı vazife sayan bir iktidarla kurtarılabileceğini söylemiştir. Bozbeyli, Demirel'e gözdağı vermiş *"demokratik memleketlerdeki meşruluk anlayışı içinde iktidarlar ya kudretli, ciddi, adaletli ve faziletli olurlar ya da yerlerini serüvenci anarşistlere ve dikta heveslilerine bırakmak mecburiyetinde kalırlar"* diyerek onun anarşiyi önleyeceğiz derken burnunun kırılmasını dahi önleyememesine tepki göstermiştir. Ayrıca DP'nin muhalefette dürüst ve namuslu muhalefetin örneği verdiğini seçimlerden sonra ise dürüst ve namuslu bir iktidarın kurulmasını sağlayacaklarını iddia etmiştir⁴⁹⁰.

E. Diğer Partilerin 1977 Seçim Çalışmaları

Siyasi partiler tarafından seçimlerde oyların dağılmasına engel olmak düşüncesiyle ortaklık teklif edilmiş fakat çoğu parti bu çağrıya uymayarak seçim faaliyetlerini müstakil olarak sürdürme kararı almışlardır. Partilerin bu kararına çeşitli çevrelerce tepki gösterilmiştir. CGP Konya İl Başkanı Hüseyin Sönmez, politika yapmanın, bir siyasi partiye girip inancı doğrultusunda çalışmanın ve bu yolda çaba sarf etmenin memurların dışında her vatandaşın hakkı olduğunu, çok partili hayatın demokrasinin bir gereği olduğunu, ülkenin kalkınmasında siyasi iktidar kadar, idari ve

⁴⁸⁸ Konya'nın Sesi, 21 Mayıs 1977, S. 311.

⁴⁸⁹ Yeni Meram, 25 Mayıs 1977, S. 15190.

⁴⁹⁰ Yeni Konya, 30 Mayıs 1977, S. 10747; Konya'nın Sesi, 30 Mayıs 1977, S. 318.

teknik kadronun da önemli olduğunu, bundan dolayı idarenin devamlı, tarafsız ve güçlü olması gerektiğini tüm bunların gerçekleştirilmesi halinde güçlü idarenin güçlü devleti doğuracağını söylemiş ve sözü seçimlerde işbirliğine getirmiştir.⁴⁹¹ Küçük partilerin büyük partilere oranla milletvekili ve senatör seçimlerinde başarı şansları olmadığını hatta 1 senatör çıkarılabilmek için en az 55 binin üstünde oya ihtiyacın olduğunu bunun da alınmasının kolay iş olmadığını ifade etmiştir. Küçük partilerin seçimlerde iş birliğine ihtiyacı olduğu vurgusundan sonra partisi adına ümitli olmuş ve Türkiye genelinde 18 ile 25 arasında milletvekili kazanmayı hedeflediklerini ifade etmiştir. Diğer partilerle ilgili de tahminleri olmuş; AP'nin 2, CHP'nin 2, MSP'nin 1 senatör çıkarabileceğini; milletvekilliğinde ise AP'nin 4, CHP'nin 4, MSP'nin 3, CGP'nin 1, DP'nin 1 ve MHP'nin 1 kişi kazanabileceğini hatta AP'nin çıkartacağı listeye göre DP ve CGP'nin 1'er milletvekili daha şansını arttırabileceğinden bahsetmiştir⁴⁹². Aynı şekilde CGP Konya İl Basın Sözcüsü Özgen Küçükkoner'in de partisiyle ilgili açıklamaları olmuştur. MC iktidarının iki yıla yakın bir zamandır görevde bulunduğunu fakat sosyal amaçlı yasaların hepsinin CGP tarafından hazırlandığını hatta bu kapsamda, 65 yaşını dolduranlara, kimsesizlere ve engellilere maaş bağlandığını yine çiftçi ve orman köylülerine sigorta yapıldığını iddia etmiştir⁴⁹³. Bu sözlerinin ardından CGP'nin seçimlere, imanlı, güvenilir bir kadro ile girdiğini, CGP'nin sadece parmak kaldıranların, salonları dolduran partisi olmadığını inandığını sonuna kadar savunan, memleket meselelerini bilen ve bunlara çözüm üreten, vurguna soyguna ve haksız kazanca karşı çıkan bir parti olduğunu söylemiştir. Ayrıca CGP'nin 10 yıllık siyasi geçmişi olduğunu, altı hükümette varlığını hissettirdiğini ve CGP olmadan hükümetlerin kurulmayacağını iddia etmiştir⁴⁹⁴. Yapılan bu açıklamaların ardından CGP Konya teşkilatı bir bildiri yayınlamış ve seçimlerde tek partinin iktidar olmasının imkânsız olduğu tekrar edilerek siyasi partiler milletin bütünlüğü, devletin bölünmezliğini kendisine prensip edinen CGP etrafında toplanmaya davet edilmiştir.⁴⁹⁵

Seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte CGP Konya'da bir miting düzenlemiş ve Turhan Feyzioğlu bir konuşma gerçekleştirmiştir. Bu miting vesilesiyle Feyzioğlu'nun CGP ile ilgili bazı değerlendirmeleri olmuştur. CGP'nin zor günlerin partisi olduğunu çünkü herkesin kaçtığı esnada partisinin tüm sorumluluğu üstüne aldığını söylemiştir.

⁴⁹¹ *Konya'nın Sesi*, 26 Nisan 1977, S. 289; *Yeni Meram*, 27 Nisan 1977, S. 15175.

⁴⁹² *Yeni Konya*, 11 Nisan 1977, S. 10706.

⁴⁹³ *Yeni Meram*, 3 Haziran 1977, S. 51595.

⁴⁹⁴ *Yeni Meram*, 2 Mayıs 1977, S. 15179.

⁴⁹⁵ *Yeni Meram*, 9 Mayıs 1977, S. 15180.

Ayrıca partisini “sözünün eri” olarak nitelendirmiş ve kanun dışı eylemlerin karşısında olduklarını, seviyeli, medeni ve namuslu partililer olduklarını iddia etmiştir. CGP’nin iktidarda namuslu, muhalefette yapıcı olduğunu aynı zamanda işçinin, memurun, Kore ve Kurtuluş Savaşı gazilerinin partisi olduğunu, kendi aylıklarını artıran değil, dul, yetim, gazilerin geçim şartlarını düzeltmeye çalışanların partisi olduğunu açıklamıştır. İlk günden beri ne dedilerse onun arkasında durduklarını oy toplamak adına eli silahlı örgütlerin desteğini istemediklerini, ülkesinin hükümetini yabancılara jurnal eden, ülkesinin dış politikada itibarının sarsılmasına yol açan, yıkıcı ve bölücü örgütleri koruyan bir parti olmadıklarını vurgulayarak Müslümanı Müslümana kırdıranlara ve ırk kavgası yapanlara yüz verilmemesi gerektiğini söylemiştir. İktidara gelmeleri halinde hürriyet içinde iktisadi kalkınmanın gerçekleştirileceğini⁴⁹⁶, dar gelirlinin vergi yükünü azaltacaklarını, asgari geçim indirim kanunu çıkartacaklarını, küçük esnaf ve sanatkârı defter tutma külfetinden kurtaracaklarını, can ve mal güvenliğini sağlayacaklarını, tüm yurttaşları özellikle de Türk köylüsünü sosyal güvenliğe kavuşturacaklarını vaat etmiştir⁴⁹⁷. Aynı şekilde MC hükümeti döneminde Sağlık Bakanlığı görevini üstlenen CGP’li Vefa Tanır’ın da Konyalıları müjdeleri olmuş, Konya’nın ihtiyacı olduğunu düşündüğü 500 yataklı ruh ve sinir hastanesiyle 500 yataklı kanser hastanesi yapacaklarını söylemiştir. Bu durum Konyalılar tarafından sevinçle karşılanmış hatta bir de kendisinden en az 500 yataklı bir doğum evinin yapılmasını istemişlerdir⁴⁹⁸. Tanır, Konya’nın halledilmesi gereken meselelerine de temas etmiş ve Konya’nın bir ziraat bölgesi olduğunu, sulu ziraatın şehrin en önemli sorunu olduğunu söyledikten sonra Konya Ovasıyla ilgili çalışmaların devam edeceğini dile getirmiştir. Bununla birlikte hayvancılık alanında da eski uygulamaların bırakılması ve modern usullerin takip edilmesi gerektiğini söylemiştir. Konya sanayisiyle ilgili olarak da vaatleri olmuş, beş yıllık kalkınma planlarıyla ağır sanayiye yatırımların yapılacağını ve Konya’nın da bundan nasibini alacağını çünkü şehrin coğrafi konum ve insan gücü potansiyelinin yatırım için elverişli olduğunu ve şehrin alt yapı çalışmalarıyla iyileştirileceğini ifade etmiştir⁴⁹⁹.

Diğer partiler gibi MHP’de seçimlere müstakil katılma kararı almıştır. MHP’li yetkililer bu konuyla ilgili yaptıkları açıklamada partilerinin fikir, doktrin ve inanç

⁴⁹⁶ *Yeni Konya*, 5 Mayıs 1977, S. 10726; *Yeni Meram*, 7 Mayıs 1977, S. 15180

⁴⁹⁷ *Yeni Meram*, 30 Mayıs 1977, S. 15193; *Yeni Konya*, 30 Mayıs 1977, S. 10747.

⁴⁹⁸ *Yeni Konya*, 17 Mayıs 1977, S. 10735.

⁴⁹⁹ *Yeni Konya*, 27 Mayıs 1977, S. 10745.

partisi olduğunu, ideolojisini Türk-İslam sentezi üzerine inşa ettiğini ve de MHP'nin tek başına iktidar olacak güçte olduğunu bu nedenle MHP olarak seçimlerde hiçbir siyasi partiyle iş birliği içinde olunmayacağını söylemişlerdir⁵⁰⁰. MHP'nin seçimlerde tek başına katılma kararının ardından Konya'daki seçim çalışmalarına hız vermiş bu düşünceyle MHP Konya İl Başkanı Mehmet Ali Uz Başkanlığında seçim komitesi kurulmuştur. Hatta seçimlerde komiteye yardımcı olması düşüncesiyle teşkilatlanma, basın, propaganda ve mali işler bürosu oluşturulmuştur. Uz, yaptığı açıklamada MHP'nin temel gayesinin milliyetçilik olduğunu, diğer partilerin memleket meselelerine çözüm getiremeyişinin vatandaşların MHP'ye olan meylini arttırdığını bunun da seçimlere yansıtacağını ve MHP'nin Türkiye genelinde en az 40 milletvekili çıkaracağını iddia etmiştir⁵⁰¹. Ayrıca Türk milletinin geri kalmışlık zincirinin ancak MHP ile kırılabileceğini milleti çağlar üstüne çıkarmanın ve adil devlet düzeninin MHP ile sağlanabileceğini, sanayi atılımlarıyla ülkenin kalkındırılabilceğini ve ancak bu sayede Türkiye'nin kendi kendine yeter hale getirileceğini belirtmiştir⁵⁰². Aynı şekilde MHP'nin "Devlet Baba" sıfatıyla sosyal devlet anlayışını gerçekleştireceğini, milli devleti güçlü iktidarı kendilerinin kuracağını, huzurun ve güvenin dinine, vatanına, imanına bağlı milliyetçi kadrolarla gerçekleştirilebileceğini vurgulamış MHP olarak kurtuluş yolunun Türk İslam sentezini gerçekleştirmekle mümkün olabileceğini ileri sürmüştür⁵⁰³.

Diğerler partilerin liderleri gibi Alparslan Türkeş'te seçim çalışmaları kapsamında Konya'ya gelmiştir. Türkeş, yaptığı konuşmada benzer açıklamalarda bulunmuş milletin manevi boşluk ve buhrandan ancak MHP ile kurtarabileceğini belirttikten sonra siyasi mülahazalardan ziyade gerçekçi, köklü tedbirlerin alınması gerektiği yönünde uyarılarda bulunmuştur. Ayrıca MHP'nin geçmiş yıllardaki icraatlarına da temas etmiş ve Türkiye'de ilk defa Kuran-ı Kerimin okullarda ders kitabı olarak okutulmasını kendilerinin sağladığını aynı şekilde İmam Hatip Lisesi mezunlarının fakülte ve yüksekokullara girebilmesinin önünü açtıklarını, İslam Enstitülerinin akademi haline getirilmesini sağladıklarını söylemiştir. Türkeş konuşmasının devamında fikir, iman, ahlak, maneviyat, ilim, teknik, fen, kültür, sanat, sanayi, iktisat gibi türlü alanlarda büyük Türkiye'yi kuracakları fikrini savunmuştur⁵⁰⁴.

⁵⁰⁰ *Yeni Meram*, 20 Nisan 1977, S. 15173.

⁵⁰¹ *Yeni Konya*, 15 Nisan 1977, S. 10710.

⁵⁰² *Yeni Meram*, 25 Nisan 1977, S. 15175; *Konya'nın Sesi*, 9 Mayıs 1977, S. 300

⁵⁰³ *Konya'nın Sesi*, 21 Nisan 1977, S. 287; *Yeni Meram*, 28 Nisan 1977, S. 15176

⁵⁰⁴ *Yeni Konya*, 23 Mayıs 1977, S. 10741; *Yeni Meram*, 23 Mayıs 1977, S. 15188.

Şayet MHP'nin iktidara gelmesi halinde savunmanın millileştirileceğini, vurucu gücü yüksek, hareket ve atış kabiliyetine dayanan güçlü bir savunma sisteminin gerçekleştirileceğini, milli harp sanayinin bütün yan sanayisi ile birlikte olacağını ve bununla milli ekonomiye katkıda bulunulacağını iddia etmiştir. Ayrıca Türkiye'nin jeopolitik konumundan da istifade edileceğini bunun için güçlü bir deniz harp ve ticaret filosunun kurulması için bütün imkânlarını seferber edileceğini, askeri eğitimde moral ve mesleki bilgiye büyük önem verileceğini ve ordunun toplumda itibarının arttırılacağını ileri sürmüştür⁵⁰⁵.

F. Siyasi Partilerin Aday Listelerine Kamuoyunun Değerlendirmeleri

1977 seçimleri öncesinde kamuoyu sağ ve milliyetçi partilerin sola karşı birleşip ortak bir aday üzerinde anlaşmaları istenmişse de partilerin her biri seçim faaliyetlerini müstakil yürütme kararı almıştır. Siyasi partiler diğer illerde olduğu gibi Konya'da da yoğun bir çalışmanın içinde olmuştur. Konya'da milletvekili ve senatör adaylarını genel kurul kararıyla belirleyen partiler arasında MHP, MSP, AP ve GP yer almıştır.

AP'nin milletvekili adayları: Aydın Menderes, Kubilay İmer, Oğuz Atalay, Necati Kalaycıoğlu, Mustafa Güzelkılınç, Tuncer Tuncer, Celal Aygün, Mustafa Kapıcı, Sazai Ergün, Veli Tokar, Harun Tekin, Abidin Topuz, İsmail Kılınç, Reşat Ağaoğlu, Süleyman Tanrıkulu'dur. AP'nin senatör adayları: Muzaffer Demirtaş, Osman Nuri Canpolat, Sait Yücesoy, Mehmet Varışlı, Baha Müderrisoğlu.

GP'nin milletvekili adayları: Vefa Tanır, Hüseyin Sönmez, Kazım Süllü, Mustafa Tepeoğlu, Sefer Çağlar, Hacıbey Doğan, Abdülbaki Karahan, Celalettin Mıhoğlu, Hulusi Çınar, Hanefi Demirkol, Sadık Deniz, Erkan Özarar, Sezai Özkaya, Veysel Caner, Halil Taşeli, Ahmet Demir. CGP'nin senatör adayları: Seyit Faruk Önder, Mustafa Alıcı, Ali Naci Özkuzu, Ahmet Demiray, Ali Kuddusi Ulukan.

DP'nin milletvekili adayları: Faruk Sükan, Özer Ölçmen, Feridun Kara, Cevdet Taşpınar, İbrahim Durmaz, Mehmet Kılıçok, Ali İhsan Ersoy, Şevket Göçmen, Mehmet Özbudak, Gürhan Attar, Hikmet Kartpek, Tacettin Karaçelebi, Mehmet Altun, Abdullah Özkan, Süleyman Bilge, Ali Yetiş. DP'nin senatör adayları; Yılmaz Yılmaz, Nejat Güvensoy, Rıfat Bayraktar, Faruk Özdündar, Yüksel Ulupınar.

⁵⁰⁵ *Yeni Meram*, 1 Haziran 1977, S. 15194.

MHP'nin milletvekili adayları; Agah Oktay Güner, İhsan Kabadayı, İbrahim Metin, M. Rıfki Erdoğan, Kaya Aykent, Cafer Kurdoğlu, Eşref Yeşilyurt, Mustafa Arıkan, Mehmet Aydeniz. MHP'nin senatör adayları; Adnan Koçbeker, Halil İbrahim Turanboylu, Tahsin Ünal ve İhsan Ceylan'dır⁵⁰⁶.

Siyasi partilerin Konya aday listelerini kamuoyuyla paylaşmasının ardından bu konuyu yakından takip eden ilgililer çeşitli yorumlarda bulunmuşlardır. AP'nin listesinin çeşitli şansızlıkları barındırdığı, AP Konya il teşkilatının partisinin Konya'daki kaderine sahip çıkmadığı iddia edilmiş, listenin başına Mustafa Güzelkılınç gibi bir ismin getirilmemesi partinin en büyük handikabı olarak görülmüştür. AP'nin Konya milletvekili ve senatör listesi parti teşkilatında da kaynaşmalara neden olmuştur. AP çevrelerinde "AP'nin motoru" olarak kabul edilen başta Abdullah Nişancı olmak üzere listede isminin geçmesi arzu edilen fakat yer verilmeyen 16 kişinin daha olduğu belirtilmiş ve bu durum AP teşkilatında hayal kırıklığı meydana getirdiği gibi rakip partilerin oluşan bu tablodan memnun kalacağı iddia edilmiştir. Hatta MSP'lilerin AP'nin oylarının kendilerine geleceğini 6-7 milletvekili daha çıkarabilecekleri beklentisi içine girdiklerini, MHP'lilerin ise milletvekilliği için 3, senatörlük için 1 kişi daha çıkaracak şansa oldukları beklentisi içine girdikleri ileri sürülmüştür⁵⁰⁷. Ayrıca AP'nin adayı Aydın Menderes başta olmak üzere MHP'nin Agah Oktay Güner'i, MSP'nin ise Necmettin Erbakan'ı Konya'dan liste başı yapması kamuoyunda "başka illerden temsilci ithal edilmesi" olarak algılanmasına neden olmuştur. Her siyasi partinin il kuruluşları olduğundan bahsedilmiş ve bu partilerin Konya'yı temsil edecek adayları rahatça bulabileceği iddia edilerek *"Niçin Bayburtlu Oktay Agah Güner üç partiye kur yapıp MHP'de karar kıldıktan sonra listenin başı yapılmıştır? Niçin Erbakan Hoca Konya'yı teşrif zahmetine katlanmaksızın Konya'yı yurt edindiğini Türkiye kamuoyuna yaymakta partisi ve Konyalılar bu yapılanın bir karşılığı olması gerektiğini düşünmemektedirler? Niçin bir Aydın Menderes; Konya'da DP'lilerin ve eski Demokratların oylarını toplayacaktır düşüncesiyle AP'de liste başı olmaktadır? Ve bu anlayışa Niçin Konya kurban seçilmektedir? AP'nin Kemalettin Gökakın denemesi yetmemiş gibi bu dönemde başka bir denemeye girmesinin anlaşılır yanı yoktur"* denilerek adaylara karşı çıkılmış ve Konyalıların bu konuya eğilmesi gerektiği aksi takdirde "gelecekte söz söyleme hakkını" tümünden kaybedeceği uyarısında

⁵⁰⁶ Yeni Konya, 5 Mayıs 1977, S. 10726.

⁵⁰⁷ Yeni Meram, 7 Mayıs 1977, S. 15180.

bulunulmuştur⁵⁰⁸. Siyasi partilerden bazılarının Konyalı olmayanlardan medet umması üzüntüyle karşılanırken bazı partilerin listelerinde Konyalı adaylara yer vermesi ise memnuniyet yaratmıştır. Örneğin DP'nin liste başında Faruk Sükan ve Özer Ölçmen'in isimlerinin yer alıyor olması Konya'ya yaptığı hizmetler kapsamında isabetli bir karar olarak yorumlanmıştır. Aynı şekilde CGP'nin adayı Vefa Tanır'ın isminin de listede yer alıyor olması yerinde bir karar olarak görülmüş ve bu kişilerin seçimlerde Konyalılar tarafından destekleneceği düşünülmüştür⁵⁰⁹.

Diğer partilerden farklı olarak CHP Konya'da önseçim yapma kararı almış ve bunun öncesinde CHP Konya İl Başkanı Mehmet Çelen bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Çelen, *“Başkaları gibi kana, kavgaya, iftiraya, manevi değerlerimizi istismar etmeye, halkımızı aldatmaya, yalana dolana sapmadan, uygar insanlara ve demokrasiye inanmış bir örgüte yaraşır biçimde seviyeli bir siyasi mücadele yapıyoruz”* dedikten sonra diğer siyasi partilerle ilgili suçlamalarda bulunmuştur. Öyle ki CHP dışında diğer siyasi partilerin Konya milletvekili ve senatör adaylarını genel merkez kanalıyla belirlediklerini fakat söz konusu partilerin listelerini MC iktidarı sırasında usulsüzlük yapanlar arasından seçerek oluşturduklarını ve Konyalıların karşısına çıkardıklarını iddia etmiştir⁵¹⁰. Buna karşılık CHP'nin adaylar konusunda titiz davrandığı vurgulanmış cesur ve demokratik kişileri seçmeye özen gösterdiklerinden bahsedilmiş diğer partilerden de adaylar konusunda duyarlı olması istenmiş bunun yapılması halinde Türk devletinin dış kaynaklı ajanlar tarafından bölünemeyeceğinden bahsedilmiştir⁵¹¹. Bu açıklamaların ardından kamuoyunun merakla beklediği CHP'nin aday yoklaması nihayet yapılmış yapılan yorumlara bakıldığında seçimlerin hayli ilgi çekici geçtiği “sağduyunun zaferini simgeleyecek bir listenin ortaya çıktığı” ileri sürülmüştür. Önseçim çalışmaları sonucunda CHP'nin milletvekili aday listesinin başında Mustafa Üstündağ, Yücel Akıncı, Hüseyin Kaleli, Durmuş Ali Çalık, Ahmet Çobanoğlu'nun olduğu; Senatoda ise ilk sırada Erdoğan Bakkalbaşı'nın, Mukbil Abay'ın ise ikinci sırada olduğu belirtilmiştir. CHP'nin aday listesiyle ilgili yapılan yorumlarda CHP'nin Mustafa Üstündağ dışındaki eski partililere itibar göstermediği ve yeni isimlere yer verdiğinden bahsedilmiş senato adaylarıyla ilgili olarak ta Erdoğan Bakkalbaşı'ya yer verilmekle partinin gerekli vefayı gösterdiği, Mukbil Abay'ın ise

⁵⁰⁸ Suad Abanazır, “Konyalılar Neredesiniz?”, *Yeni Konya*, 22 Nisan 1977, S. 10719.

⁵⁰⁹ Suad Abanazır, “Konyalı Adaylar”, *Yeni Konya*, 28 Nisan 1977, S. 10719.

⁵¹⁰ *Yeni Meram*, 27 Nisan 1977, S. 15175.

⁵¹¹ *Yeni Meram*, 29 Nisan 1977, S. 15176.

seçilecek noktaya taşındığı ifade edilmiştir. Ayrıca hazırlanmış olan bu liste CHP Konya il teşkilatının bugüne kadar sürdürdüğü yanlış ve sakat politikaların telafisi olarak nitelendirilmiştir⁵¹². CHP'nin beğenmeyenlerde olmuş bu görüşte olanlara göre beklenen isimler listeye dahil edilmemiş, söz konusu listeye partinin oy oranlarında ciddi düşüşler yaşanacağı tahmin edilmiştir⁵¹³.

G. 1977 Seçim Sonuçları ve Kamuoyunun Değerlendirmeleri

5 Haziran 1977 tarihinde gerçekleştirilen Meclis genel seçimleri ve Cumhuriyet Senatosu Üçte Bir Yenileme Seçimleri tüm yurttaki gerçekleştirilmiş, birkaç küçük olayın dışında seçimlerin sakin geçtiği belirtilmiştir. Seçimlere katılım oranı önceki seçimlere göre yüksek olmuştur. Kesin olmayan seçim sonuçlarına göre seçimlerin CHP-AP çekişmesi şeklinde geçtiği, MHP'nin oylarını önemli ölçüde arttırdığı, DP ve CGP'nin büyük oy kaybına uğradığı, MSP'nin ise üçüncü parti konumunu sürdürdüğü görülmüştür. Oluşan bu tablo karşısında sandıktan büyük olasılıkla bir koalisyon hükümetinin çıkmasının beklendiği öngörülmüştür⁵¹⁴. Ayrıca koalisyonun gerçekleşmemesi halinde iktidara en yakın partinin CHP olduğu vurgulanmıştır. CHP'nin seçimlerde iyi bir başarı yakaladığı, açılan sandık sonuçlarına göre partinin Konya'da en çok oyu topladığı hatta "oy patlaması" yaşadığı belirtilmiş ve CHP'nin Türkiye genelinde 220 milletvekili; Konya'da ise 7 milletvekilliğiyle 3 senatörlüğü şimdiden garanti ettiği ileri sürülmüştür. CHP'nin seçim performansı kamuoyunu da hareketlendirmiş "*halk iktidar oluyor*" şeklinde yorumların yapılmasına neden olmuştur⁵¹⁵.

Türkiye genelinde seçim sonuçları açıklanmıştır. CHP %41,4 oyla 213 milletvekili, AP %36,9 oyla 189 milletvekili, MSP %8,6 oyla 24 milletvekili, MHP %6,4 oyla 16 milletvekili, CGP %1,9 oyla 3 milletvekili, DP %1,8 oyla 1 milletvekili, bağımsızlar da %2,5 oyla 4 milletvekili kazanmıştır⁵¹⁶. Senato seçim sonuçlarında bakıldığında ise CHP 28, AP 21 ve MSP 1 senatör çıkarmıştır⁵¹⁷.

⁵¹² Suad Abanazır, "Sağduyunun Listesi", *Yeni Konya*, 3 Mayıs 1977, S. 10723.

⁵¹³ M. Kozanoğlu, "Aday Listeleri", *Yeni Meram*, 9 Mayıs 1977, S. 15180.

⁵¹⁴ *Yeni Meram*, 6 Haziran 1977, S. 51596.

⁵¹⁵ *Konya'nın Sesi*, 6 Haziran 1977, S. 324.

⁵¹⁶ <http://www.ysk.gov.tr/tr/1950-1977-yillari-arasi-milletvekili-genel-secimleri/3007>, Erişim Tarihi, 27 Haziran 2020.

⁵¹⁷ Uçar, *Cephe Hükümetleri*, s. 340.

Konya’da seçim sonuçlarına bakılacak olursa; CHP 5, AP 5, MSP 3, DP 1, MHP ise 2 milletvekili kazanmıştır. CHP Konya Milletvekilleri: Mustafa Üstündağ, Yücel Akıncı⁵¹⁸, Hüseyin Kaleli⁵¹⁹, Durmuş Ali Çalık⁵²⁰, Ahmet Çobanoğlu⁵²¹.

AP Konya Milletvekilleri: Aydın Menderes⁵²², Kubilay İmer, Mehmet Oğuz Atalay⁵²³, Mehmet Necati Kalaycıoğlu, Mustafa Güzelkılınç⁵²⁴.

⁵¹⁸ Yücel Akıncı: 1940, Doğanhisar doğumludur. AÜ Veteriner Fakültesi mezunudur. Aynı fakültede İşletme Ekonomisi alanında doktora yapmıştır. AÜ Talebe Birliği Başkanı, Türkiye Milli Talebe Birliği Federasyonu Genel Başkanı, Halkevleri Genel Yönetim Kurulu Üyesi, Türk Veteriner Hekimler Derneği Başkanı, Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konsey Üyesi, AÜ Veteriner Fakültesi Öğretim üye Yardımcısı, Yazar, V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. Çobanoğlu, *Albüm*, s.163.

⁵¹⁹ Hüseyin Kaleli: 1931 yılında Konya’nın Kavak Köyünde doğmuştur. *Yeni Konya*, 28 Mayıs 1977, (Bir başka kaynakta Hüseyin Kaleli’nin Çumra’da doğduğu belirtilmiştir; Çobanoğlu, *Albüm*, s. 169), İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsünü Bölümü mezunudur. İlkokul Öğretmeni ve Müdürü, Konya ve Ankara’da Rehberlik ve Araştırma Merkezi Eğitim Uzmanı olarak çalışmıştır; *Konya’nın Sesi*, 30 Nisan 1977, S. 193. Kaleli, V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır; Çobanoğlu, *Albüm*, s. 169.

⁵²⁰ Durmuş Ali Çalık: 1943, Çumra doğumludur. Adana Yapı Enstitüsü mezunudur. Almanca bilmektedir. Batı Almanya’da işçi, Çumra Köy ve Kalkınma Kooperatifi Kurucusu, Bayındırlık Bakanlığı 6. Bölge Müdürlüğü, İnşaat Teknisyeni, Çumra Belediye Başkanı, V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır; Çobanoğlu, *Albüm*, s. 169.

⁵²¹ Ahmet Çobanoğlu: 1929 yılında Konya’nın Merkez İlçesi Başarakavak kasabasında doğmuştur. Tahsili ortaöğretimdir. Serbest ticaretle uğraşmakta olup Müteahhitlikte yapmıştır. Ayrıca Konya’nın Sesi gazetesinin sahibi ve yazardır. Çobanoğlu’nun Parti Görevleri: 1955’te İl Genel Meclis Üyeliği, 1955-1960 Konya Belediye Meclis Üyeliği, İmar Komisyonu Üyeliği. 1959-1971 İl Yönetim Kurulu Üyeliği, İl Sekreterliği, Kurultay Delegelikleri, Tüzük Tadilat Komisyonu Üyeliği ve Sözcülüğü Yapmıştır. Sosyal Faaliyetleri arasında: Halkevleri Yönetim Kurullarında, Esnaf Dernekleri, Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanlıklarında, Kooperatif Yönetim Kurullarında ve Esnaf Kefalet Kooperatifi İdare Meclisi Üyeliğinde görev almıştır. Siyasi Faaliyetleri arasında ise 1947’de DP’ye girmiş, 1955 senesine kadar Ocak-Bucak Başkanlıkları yapmıştır. Demokrat Parti’nin Konya’da ilk Gençlik Kurulunu kuranlar arasındadır. Belediye Seçimlerine katılmış ve kazanmıştır. Fakat sonrasında DP Konya İl ve İlçe Yöneticileriyle çeşitli sebeplerden dolayı görüş ayrılığına düşmüş; Bucak Başkanlığından istifa ederek DP’den ayrılmıştır. 1956 yılında Hürriyet Partisi’ni kurmuş fakat küçük patilerin DP karşısında tutunamayacağını anlayarak CHP’ye geçtiğini açıklamıştır. 1956 yılında CHP’de yan örgüt olarak kurulan İşçi Meclisinin Konya İl Bürosu Temsilciliği görevini üstlenmiş ve sendika, başkan ve yöneticileriyle işçi sorunları hakkında konuşmuştur; *Konya’nın Sesi*, 15 Nisan 1977, S. 289; Çobanoğlu V. (XVI) Dönem Konya Milletvekilidir. Çobanoğlu’nun yayınlanmış eserleri arasında; Özgürce Yaşamın Bedeli, 12 Eylül’ün Getirdikleri, Götürdükleri, CHP Serüveni, Bir Parlamenterin Not Defteri, Toplumun ve Demokrasinin Dinamosu, Çıkar Kavgası, Mektuplar, Solda Birlik Arayışı 1, Makalelerimden Bir Demet; Avrupa, Asya, Rusya Gezi Notlarım, Solda Birlik Arayışı 2, 1976-1981 Yılları Arasında Yayınladığı Günlük, Kurultaylarla ve Genel seçimlerle Geçen İki Yılımız, 1937 Dersim Olayları, TBMM Konya Milletvekilleri ve Senatörleri Albümü’dür. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 165; Öztürk, *Türkiye*, s.436.

⁵²² Aydın Menderes: 1946, Ankara doğumludur. Ankara İktisadi ve Ticari ilimler Akademisinden mezundur. İngilizce bilmektedir. Ziraatla uğraşmış, çiftçilik yapmıştır. Ayrıca V. (XVI) Dönem Konya Milletvekilidir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 170.

⁵²³ Mehmet Oğuz Atalay: 1922, Seydişehir/Ortakaraviran doğumludur. AÜ Ziraat Fakültesi mezunudur. Ziraat Yüksek Mühendisidir. Tarım Bakanlığı Şubat ve Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürü, IV. (XV) ve V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. Atalay, 8 Şubat 1986 tarihinde vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 163.

⁵²⁴ Mustafa Güzelkılınç: 1921, Konya doğumludur. İlkokul mezunudur. Serbest ticaret, İl Genel Meclis ve Daimî Encümen Üyesi, Kızılay ve Ticaret Odası Yönetim Kurulu Üyesi, V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır; Çobanoğlu, *Albüm*, s. 167; Öztürk, *Türkiye*, s. 350.

MSP Konya Milletvekilleri: Necmettin Erbakan, Tahir Büyükkörükçü⁵²⁵, Şener Battal⁵²⁶.

DP Konya Milletvekili: Faruk Sükan.

MHP Konya Milletvekilleri: Oktay Agah Güner⁵²⁷ ve İhsan Kabadayı'dır.

Senato seçimlerinde ise CHP 2, AP 2 MSP ise 1 üyelik çıkarmıştır. AP Konya Senatörleri: Muzaffer Demirtaş⁵²⁸, Osman Nuri Canpolat⁵²⁹. CHP Konya Senatörleri: Erdoğan Bakkalbaşı, Mukbil Şinasi Abay⁵³⁰. MSP Konya Senatörü ise Ahmet Remzi Hatipoğlu⁵³¹, dur⁵³².

⁵²⁵ Tahir Büyükkörükçü: 1926 yılında Konya'da doğmuş ilk ve orta tahsilini 3. Sınıfa kadar Konya'da yapmış Konya ulemasından Hacı İsa Ruhi Bolay Efendi'den tahsile başlayınca ortaokulu terk etmiştir. O günün ulemasından Hacı Veyis Zade Mustafa Efendi, Müsevid Bülbül Efendi ve Haydar Efendilerden ülm şeriyeye tahsil edip Hacı İsa Ruhi Bolay'dan icazet almıştır. *Yeni Konya*, 30 Mayıs 1977, S. 10747. Büyükkörükçü, Arapça ve Farsça bilmektedir. Din işler, Konya Merkez Vaizi ve Müftüsü, Burdur Merkez Vaizi, Yazar, V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. 2011'de vefat etmiştir; Çobanoğlu, *Albüm*, s. 164.

⁵²⁶ Şener Battal: 1940, Akşehir doğumludur. Gazi Eğitim Enstitüsü ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. İngilizce bilmektedir. Edebiyat öğretmeni aynı zamanda hukukçudur. Hirfanlı Barajı İngiliz Wimpey Şirketi Ambar Memuru, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Kayaş Kapsül Fabrikası Sicil Memuru, Edebiyat öğretmeni, Millî Eğitim Bakanlığı Basın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Müdürü, Serbest avukat, IV (XV) ve V. (XVI) Dönem Konya Milletvekilidir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 164.

⁵²⁷ Agah Oktay Güner: 1937'de Bayburt'ta doğmuştur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Fransa'da "İnstüt Etude de Developpement Economiguo et Social" den mezun olmuş; Sorbone Üniversitesinde, "İktisadi Devlet Teşekkülleri ve İktisadi Kalkınma" konulu tezini vererek iktisat doktoru olmuştur. Fransızca bilmektedir. Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, Hukuk Müşaviri Raportörü, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı Uzmanı ve Şube Müdürü, Ankara Ticaret Odası Genel Sekreteri, Ticaret Bakanlığı Müsteşarı, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Öğretim Üyesi, V. (XVI) Dönem Konya Milletvekili, 41. Hükümet Ticaret Bakanı olarak görev yapmıştır. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 166. Güner'in, İsrar Ekonomisi ve Verim Ekonomisi adlı birde eseri vardır. Ayrıca Sanayi Toplumu, Kapitalizm Marksizm ve İslam isimli eserleri tercüme etmiştir; *Yeni Konya*, 21 Nisan 1977, S. 10715.

⁵²⁸ Muzaffer Demirtaş: 1928, Konya doğumludur. İÜ Tıp Fakültesi Dış Hekimliği Bölümü mezunudur. Dış hekimidir. Serbest dış hekimliği, Konya Belediye Meclisi ve Daimi Encümen Üyesi, Konya Belediye Başkanvekili, Cumhuriyet Senatosu Mali ve İktisadi İşler Komisyonu Başkanı, IV (XV) Dönem Konya Milletvekili, Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi (05.06.1977-12.09.1980) olarak görev yapmıştır. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 270.

⁵²⁹ Osman Nuri Canpolat: 1927, Beyşehir doğumludur. AÜ Hukuk Fakültesi mezunudur. Serbest avukat, Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi (02.06.1968-12.09.1980), Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divan Kâtip Üyesi, olarak görev yapmıştır. 19 Mart 1992'de vefat etmiştir. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 267.

⁵³⁰ Mukbil Şinasi Abay: 1921, Ordu/Mesudiye doğumludur. AÜ Hukuk Fakültesinden mezundur. Orta düzeyde Fransızca, İngilizce bilmektedir. Serbest Avukat, Ereğli Halkevi Başkanı, Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi (05.06.1977-12.09.1980) olarak görev yapmıştır. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 270.

⁵³¹ Ahmet Remzi Hatipoğlu: 1930, Aydın/ Bozdoğan doğumludur. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ile AÜ Hukuk Fakültesi mezunudur. Fransızca bilmektedir. Ankara Maiyet Memuru, Kaymakam, serbest ticaret, İzmir Karşıyaka Belediye Şube ve Zatişleri Müdürü, DPT Müşavir Araştırmacı Teşvik ve Uygulama Dairesi Başkan Yardımcısı, Başbakanlık Yatırımları ve İhracatı Geliştirme ve Teşvik Bürosu Başkanı, Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı Teşvik ve Uygulama Dairesi Müşaviri, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Müşaviri ve Bölge Müdürü, Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi (05.06.1977-12.09.1980) olarak görev yapmıştır. Çobanoğlu, *Albüm*, s. 271.

⁵³² *Yeni Meram*, 7 Haziran 1977, S. 51596; *Yeni Konya*, 8 Haziran 1977, S. 10755.

1977 seçimlerinin sonuçlarının kesinleşmesinin ardından partilerin durumuyla ilgili yorumlar yapılmış daha çok CHP'nin seçim başarısı üzerinde durulmuştur. CHP'nin seçimlerde iyi bir sonuç aldığını, Demirel'in CHP'yi "komünist ilan edip" itibarsızlaştırma çalışmalarına rağmen halkın bu iddialara rağbet etmediği belirtilmiştir. Aynı şekilde CHP'nin Cumhuriyet Senatosunda da çoğunluğu ele geçirdiği vurgulanmış ve partinin Millet Meclisinde 213 milletvekili kazanmasının, MC'nin yıkılışını hızlandıracağı, şeklinde yorumlanmıştır.

AP'nin de büyük partiler arasında yer aldığına işaret edilerek kendine diğer partilerden oy çekebildiği açıklamasında bulunulmuştur. MSP'nin seçim başarısı üzerine yapılan değerlendirmede ise bu partinin milletvekili sayısını yarıya kadar düşürdüğü, seçimler öncesi sıklıkla işlenen "manevi kalkınma gerçekleştirilecek" şeklindeki söylemlerin halk nezdinde karşılık bulmadığı, bu yönüyle "din istismarcılarına" gereken dersin verildiği şeklinde değerlendirilmiştir⁵³³.

Bu seçimlerin en belirgin özelliği CHP, AP, MSP, MHP'nin umdukları bir sonuç olmasa da belli bir oy potansiyelleri olduğunu göstermiştir. Ancak DP, GP, TİP ve BP gibi partiler %5'in altında oy alarak neredeyse tasfiye olmuşlardır. Küçük partiler arasında nitelendirilen CGP ve DP'nin grup kuracak kadar bile milletvekili çıkaramaması çeşitli çevrelerde üzüntüyle karşılanmıştır. Özellikle DP'nin seçim başarısızlığı üzerinde durulmuş, partinin seçim süreci boyunca bir Demirel husumeti tutturduğunu bununla "partinin kendi sonunu kendisinin hazırladığı" şeklinde yorumlanmasına neden olmuştur⁵³⁴. Bununla birlikte partinin sola -CHP'ye- karşı olmasına rağmen "ayakta kalmasını" isteyenler de olmuş, DP'nin "mert politikacılardan" oluştuğu, Demirel'in milyonlarına dahi boyun eğmedikleri vurgulanarak partiye "yazık oldu" denilmiştir. Fakat aynı şey diğer partiler için söylenmemiş, CGP'nin CHP ihtirasıyla hareket ederek adeta Demirel'in piyonu gibi davrandığını bundan dolayı partinin baştan ölü doğduğu belirtilmiştir.

MHP'nin milletvekili sayısını arttırmasıyla ilgili olarak yapılan değerlendirmelerde ise bunun büyük bir başarı olmadığı, partinin bu başarısını Demirel'e borçlu olduğu iddia edilmiştir. Aynı şekilde MSP'nin kaybının da büyük olduğuna temas edilmiş, alınan bu sonucun partinin ölçsüzlüğünden kaynaklandığını

⁵³³ Suad Abanazır, "Seçim Sonuçları", *Yeni Konya*, 8 Haziran 1977, S. 10755.

⁵³⁴ M. Kozanoğlu, "Mukadder Akıbet", *Yeni Meram*, 7 Haziran 1977, S. 51596.

ancak düşüğe rağmen yine de anahtar parti rolünü üstlenmeye devam edeceği söylenmiştir⁵³⁵.

II. İkinci Ecevit Azınlık Hükümeti

1977 seçimleri sonucunda hiçbir partinin tek başına iktidar olacak çoğunluğu sağlayamaması üzerine tüm gözler en çok milletvekili çıkaran CHP'ye çevrilmiş ve hükümetin kurulmasını sağlayacak üç formülden bahsedilmiştir. İlk olarak CHP'nin tek başına azınlık hükümeti kurabileceği üzerinde durulmuş; bunun olmaması halinde CHP-MSP koalisyonun oluşturulabileceğini bunun da gerçekleştirilememesi halinde CHP'ye milletvekili transfer edilebileceği üzerinde durulmuştur. Bu öneriler arasında özellikle CHP-MSP koalisyonu üzerine değerlendirmelerde bulunulmuş, bunun geçmişte tecrübe edildiğini dolayısıyla böyle bir koalisyonun gerçekleşmesinin imkânsız olduğu ileri sürülmüştür. CHP-MSP koalisyonu konusunda MSP kendi içinde ikiye ayrılmış olmalı ki MSP Konya il teşkilatından yapılan açıklamada, partinin 1973'te yaptığı hatasını tekrarlaması halinde DP'nin durumuna düşeceği uyarısında bulunulmuştur⁵³⁶. Yapılan bir başka açıklamada da koalisyonun sağlanması halinde başta MSP Konya Milletvekili Tahir Büyükkörükçü olmak üzere on beş milletvekilinin daha istifa edeceği iddia edilmiştir. Bu konuyla ilgili tartışmalara açıklık getiren Tahir Büyükkörükçü, yaptığı açıklamada partisinin prensipleri olduğunu, dondurulmuş fikirler ve ferdi fikirlerle sonuca varmak arzusunda olmadıklarını, fikir müspet ve hayırlı olduktan sonra, inançlarına uymasa bile partileri için değerli olduğunu söylemiş; “*memleketi hayırlı hizmeti kim ve hangi hükümet yaparsa yapsın bizce gaye hasıl olmuş olur, biz hiçbir zaman insafsız muhalefet yapmayız*” diyerek söz konusu iddiayı yalanlamıştır⁵³⁷.

Koalisyonla ilgili tartışmalara CHP cephesinden de açıklamalar gelmiştir. CHP Konya Milletvekili Durmuş Ali Çalık, “*CHP hükümeti kuramaz!*” diyenlere; “*hükümeti kurdurtmayız!*” derken; CHP Konya Milletvekili Ahmet Çobanoğlu, “*hükümeti kurmak için milletvekili pazarı kurmayacaklarını*” söylemiştir. CHP Konya Milletvekili Hüseyin Kaleli ise, “*Türk halkını Milliyetçi Cepheye teslim etmemek için hükümeti kuracaklarını*” belirtmiştir⁵³⁸. Kaleli'nin sözlerine DP'den destek gelmiş, Faruk Sükan, MC'yi kastederek birbirlerine “mason”, “Abdülhamitçi” ve “gazoz imalatçısı” diyen liderlerin yeniden bir araya gelebilmelerinin mümkün olmadığını bundan dolayı MC'nin

⁵³⁵ Mahmut Sural, “Seçimlerin Getirdiği”, *Konya'nın Sesi*, 9 Haziran 1977, S. 325.

⁵³⁶ *Yeni Konya*, 9 Haziran 1977, S. 10756.

⁵³⁷ *Yeni Meram*, 20 Haziran 1977, S. 15116.

⁵³⁸ *Konya'nın Sesi*, 10 Haziran 1977, S. 328.

zaten dağılmış vaziyette olduğunu vurguladıktan sonra CHP'nin kuracağı bir hükümete güvenoyu verebileceklerini söylemiştir⁵³⁹.

Yeni hükümetle ilgili yapılan uzun tartışmaların ardından hükümeti kurma görevi Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından Bülent Ecevit'e verilmiştir. Ecevit koalisyon kurmak düşüncesiyle AP, MSP, MHP ve DP'nin kapısını çalmış fakat yaptığı görüşmeler neticesinde hepsinden olumsuz yanıt almıştır⁵⁴⁰. Hükümet bunalımına bir an evvel son vermek düşüncesiyle bu kez CHP azınlık hükümeti kurmak istemiş fakat bu da çeşitli engellerle karşılaşmıştır. AP, MSP ve MHP liderleri Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e bir mektup göndererek kendisinden yeni hükümeti onaylamamasını ve tarafsızlığını bozmamasını istemişlerdir.

Siyasi parti liderlerinin bu teklifi karşısında Cumhurbaşkanı Korutürk, konunun kendi inisiyatifi dışında olduğunu, yeni hükümetin güvenoyu alıp almayacağı meselesinin ancak Millet Meclisi tarafından tescil edileceğini söylemiştir. Yaşananlardan endişelenen Ecevit, bu defa öncekilerden farklı bir yol takip etmiş; 226 rakamını bulup hükümeti oluşturmak ve güvenoyuna gitmek yerine, 21 Haziran 1977 tarihinde önce hükümetini kurmuş güvenoyu alma işini ise sona bırakmıştır. Ecevit'in uygulamış olduğu bu strateji uygun bulunmayıp eleştirilmişse de Bakanlar Kurulu listesi cumhurbaşkanı tarafından onaylanmıştır⁵⁴¹. Fakat Ecevit'in kurduğu azınlık hükümeti meclise takılmış, sağ sayısal üstünlükle 217'ye karşı 229 oyla hükümet 3 Temmuz'da güvenoyu alamamıştır. Böylece II. Ecevit hükümeti CHP'nin ilk, Türkiye'nin de Sadi Irmak hükümetinden sonra güvenoyu alamayan ikinci azınlık hükümeti olmuştur⁵⁴².

Ecevit'in güvenoyu alamaması üzerine bazı çevreler Süleyman Demirel'i suçlamış, onun sürekli olarak kamuoyuna oynadığını, vatandaşlara Ecevit'in gideceği yönünde telkinlerde bulunarak olayları kışkırttığı ileri sürülmüştür⁵⁴³. Aynı şekilde CHP Konya milletvekilleri de yaşananlara tepki göstermiştir. Bu milletvekilleri arasında sayılan Ahmet Çobanoğlu, yaptığı açıklamada CHP'nin tatsız bir olay yaşadığını fakat halkın ümitsizliğe düşmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Çünkü CHP'nin hükümet olma ümidini hala koruduğunu, bu umudun gerçekleşmesi halinde güven, huzur ve barış

⁵³⁹ *Konya'nın Sesi*, 14 Haziran 1977, S. 331.

⁵⁴⁰ Çavdar, *Demokrasi Tarihi*, s. 247.

⁵⁴¹ Uçar, *Cephe Hükümetleri*, s. 352.

⁵⁴² Arslan, "*Siyasal İstikrarsızlık*", s. 138.

⁵⁴³ Mahmut Sural, "Bakalım ve Görelim", *Konya'nın Sesi*, 5 Haziran 1977, S. 349.

hükümeti olacaklarını iddia etmiştir. CHP'nin muhalefette kalması ihtimaline karşı da değerlendirmelerde bulunmuş; CHP olarak yasalar çerçevesinde, parlamento içi-dışı demokratik kuruluşların ve kuralların yerleşebilmesi için tüm gücüyle çalışacaklarını söylemiştir. Son olarak hükümeti kuracaklara bir de uyarıda bulunmuş; CHP'nin gücü ve kamuoyunun eğilimi dikkate alınmadan kurulacak hükümetin huzuru, güveni ve başarıyı sağlayamayacağını dile getirmiştir⁵⁴⁴.

III. İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

Ecevit hükümetinin güvenoyu alamaması üzerine Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, hükümeti kurma görevini Süleyman Demirel'e vermiştir⁵⁴⁵. Koalisyon hükümeti kurmak için kolları sıvayan Demirel, bu doğrultuda MSP ve MHP liderleriyle görüşmüştür. Yapılan görüşmeler sonucunda her üç partinin lideri her ne kadar prensipte anlaştıklarını söylemişlerse de bakanlıkların kime verileceği konusunda uzlaşamamışlardır. Koalisyonda yaşanan bu tikanıklık üzerine çeşitli iddialar ortaya atılmış; Demirel'in MHP ve MSP'nin isteklerini kabul etmekte zorlandığı, gerekirse görevi iade edebileceği konuşulmuştur. Üçlü koalisyonun gerçekleşmemesi halinde CHP'nin MHP ile ikili koalisyona gireceği hatta CHP'nin MHP'ye on bakanlık teklifinde bulunduğu, MHP'nin de bu teklifi olumlu karşıladığı ileri sürülmüştür⁵⁴⁶. Hükümetin kurulması konusunda MHP'nin de rolünün küçümsenmemesi gerektiği partinin aradan çekilmesi halinde hükümetin kurulmasının zorlaşacağı ifade edilmiştir. Ayrıca CHP-MHP koalisyonunun gerçekleşmesi halinde her iki partinin gençlerinin birbirine kaynaştırılacağı böylece kavga ve gürültünün de sona ereceği ümit edilmiştir. Bu da olmazsa MSP'nin CHP'yi destekleyebileceği ifade edilmiş, CHP'nin böyle bir teşebbüse geçme nedeni MSP'lilerin "hükümetin anahtarı bizde" şeklindeki "böbürlenmelerinden" kaynaklandığını fakat MSP yöneticilerinin bir an bu evvel tavrı bırakıp hükümetin kurulması için millet ve memleket hesabına hareket etmesi gerektiği aksi takdirde tüm vebalin MSP'lilere ait olacağı uyarısında bulunulmuştur⁵⁴⁷.

II. MC hükümetinin kurulmasıyla ilgili tartışmalar yapılmaya devam etmiştir. Hüseyin Kaleli, yaptığı açıklamada geçmişte denenmiş olan MC hükümetinin bugün yeniden kurulmaya çalışılmasının ülkeye yarar değil zarar getireceğini söylemiştir. Çünkü bu hükümetin ülkede can-mal güvenliğini sağlayamayacağını, içte ve dışta

⁵⁴⁴ *Konya'nın Sesi*, 5 Temmuz 1977, S 349.

⁵⁴⁵ Arslan, "Siyasal İstikrarsızlık", s. 139.

⁵⁴⁶ *Yeni Konya*, 18 Temmuz 1977, S. 10789.

⁵⁴⁷ M. Kozanoğlu, "İnadı Bırakmak", *Yeni Meram*, 19 Temmuz 1977, S. 15164.

sorunları çözemeyeceğini iddia etmiştir. Ayrıca CHP liderinin yeni hükümetle ilgili görüşlerine AP'nin kulak tıkamaması gerektiği uyarısında bulunmuş, MC kurulsaydı bile uzun soluklu olmayacağını halkın CHP hükümetinde daha özgür ve mutlu olunacağını söylemiştir⁵⁴⁸. Aynı şekilde Durmuş Ali Çalık, II. MC hükümetinin kurulması halinde belediyelerin direnişe geçeceğini çünkü I. MC hükümeti döneminde çağdaş gelişmelerden yana tavır sergileyen kentlerin cezalandırıldığını, “*Türkiye hiçbir devirde halkına karşı bu denli kin taşıyan politikacı ve yönetici görmemiştir*” diyerek tepkisini dile getirmiştir⁵⁴⁹.

Demirel'in AP ve MHP liderleriyle yaptığı görüşmelerden bir sonuç alamaması kamuoyunu ümitsizliğe itmiş ve ülkenin gündemini yeniden erken seçim tartışmaları almaya başlamıştır. Kamuoyunda siyasi partilerin bugüne kadar yapmış oldukları siyaset eleştirilerek, Demirel'in başını çektiği eski hükümetin dört ortağının işleri ve çalışmaları dört bir yana çektiği, AP'nin komünizm geliyor diyerek ülkeyi ikiye böldüğü ve bundan medet umduğu; MSP'nin ülkeyi manevi yönden kalkındıracağız diyerek hayali sloganlar attığı, GP'nin ise arada kaldığı ve çareyi “Atatürkçülüğün” arkasına sığınmakta bulduğu iddia edilmiş, tüm bunlardan dolayı yeni hükümetin çalışamaz hale geldiği, ciddi bir zihniyet değişikliğine gidilmesi gerektiği aksi takdirde ülkeyi güç günlerin ve yeni bir seçimin beklediği uyarısında bulunulmuştur⁵⁵⁰. Kamuoyunun hükümet çalışmalarının ağır işlediği yönündeki tepkisinin ardından Süleyman Demirel'in çalışmaları sonuç vermiş, II. MC diye adlandırılan AP-MSP-MHP koalisyonu 21 Temmuz 1977'de nihayet kurulmuştur. Bu hükümette AP'nin (Başbakan dahil) 17, MSP'nin 7 ve MHP'nin de 5 bakanı bulunuyordu⁵⁵¹. II. MC hükümetinin kurulması kamuoyunda da memnurluk yaratmış, bu gelişme manşetten “çok şükür” denilerek duyurulmuştur⁵⁵².

II. MC hükümetinin kurulmasının ardından sıra hükümetin güvenoyu almasına gelmiş fakat kriz bu kez koalisyonun kendi içinden, AP kanadından patlak vermiştir. Nitekim AP Konya Milletvekili Oğuz Atalay, II. MC ile ilgili birtakım endişeler taşımış; Demirel'in hükümetini “eski kafalardan” oluşturduğunu, böyle adamlarla hükümet kuramayacağını çünkü bakanların her tarafı idare etme düşüncesinde

⁵⁴⁸ *Konya'nın Sesi*, 19 Temmuz 1977, S. 361.

⁵⁴⁹ *Konya'nın Sesi*, 20 Temmuz 1977, S. 362.

⁵⁵⁰ Suad Abanazır, “Yeni Hükümet”, *Yeni Konya*, 21 Temmuz 1977, S. 10792.

⁵⁵¹ Çavdar, *Demokrasi Tarihi*, s. 247.

⁵⁵² *Yeni Konya*, 22 Temmuz 1977, S. 10793.

olduğunu bunun dışında güvenlik konusundaki zafiyet ile halkın can ve mal korkusu içinde yaşamaya devam edeceğini ileri sürmüştür. Atalay II. MC'ye yönelik tepkisini; *“benim hareketim kendi düşüncemdir ama özünde bir grup hareketidir. Demirel'in etrafındaki cuntaya karşı bir harekettir”* şeklinde ifade etmişse de bu durum çeşitli çevrelerde Demirel'e karşı parti içi muhalefetin giderek organize oluşu şeklinde yorumlamıştır⁵⁵³.

Oğuz Atalay'ın hükümetle ilgi düşüncelerine tepkiler gecikmemiş, AP Konya Merkez İlçe Gençlik Kolu Başkanı Durmuş Alagöz, kurulan yeni koalisyon hükümetiyle ilgili kimsenin söz söylemeye hakkı olmadığını çünkü bu hükümeti millet iradesinin tayin ettiğini, yeni hükümete verilecek her güvenoyunun karşı çıkanların suratına indirilecek bir şamar olduğunu, milli iradenin milletin istediği istikamette tecelli etmesine hiçbir iftiracı ve bozguncunun gücünün yetmeyeceğini söyleyerek yapılmak istenenlere tepki göstermiştir⁵⁵⁴.

II. MC hükümeti, AP Ankara Milletvekili Oğuz Alp'in oylamaya katılmaması, CHP'den 214, bağımsızlardan 2, CGP'den 2 milletvekili ile DP Konya Milletvekili Faruk Sükan'ın hükümete güvensizlik oyu vermesine rağmen hükümet güvenoyu alabilmiş, böylece hükümetin kamuoyu nezdinde meşruluğu tamamlanmıştır. Yaşanan bu gelişme üzerine Süleyman Demirel, yaptığı konuşmada kurduğu hükümetin şevkle çalışacağını, memleketin halledilmeyi bekleyen iç ve dış sorunlarını çözmek için büyük bir gayret gösterileceğini söylemiştir⁵⁵⁵.

II. MC hükümetinin uzun uğraşlar sonucunda göreve başlıyor olması çeşitli çevrelerde “solun mağlubiyeti”, “sağın galibiyeti” olarak yorumlanmış, MC hükümetinin kurulmasıyla CHP'nin büyük bir hazımsızlık ve başarısızlık yaşadığı, bu başarısızlığını gölgelemek düşüncesiyle parlamento içi ve dışı muhalefeti bütün şiddetiyle başlatacağı düşünülmüştür. CHP'nin bu tavrı karşısında II. MC hükümetinin nasıl bir yol takip etmesi gerektiği üzerinde de durulmuş; hükümetin önünde daha dört yıl olduğunu, kendi içinde ahengi yakalayıp hizmet edebilmesinin ön koşulunun *“istikrarlı, cesur ve kararlı olmaktan geçtiğini”*, birtakım anlaşmazlıkların normal karşılanması gerektiğini, sorunları en az indirmenin formülünün ise üçlü koalisyon ortaklıklarının memlekete hizmet noktasında çok iyi akort edilebilmesinde görülmüştür.

⁵⁵³ Konya'nın Sesi, 25 Temmuz 1977, S. 366.

⁵⁵⁴ Yeni Konya, 1 Ağustos 1977, S. 10801.

⁵⁵⁵ Yeni Meram, 2 Ağustos 1977, S. 15174.

Bu uyumun sağlanamaması halinde hükümet ortağı partilerin her birinin ayrı telden çalacağı, hükümet içinde tek başına hükümetmiş gibi davranacakları bunun da hükümetin ömrünün ksalmasına yol açacağı uyarısında bulunulmuştur⁵⁵⁶.

Kamuoyunda II. MC'nin muhalefete karşı temkinli olması öğütlenirken, muhalefet cephesinden sesler yükselmeye başlamıştır. Faruk Sükan, yaptığı açıklamada; erken seçimin hükümet sorununa çözüm getiremediği gibi II. MC hükümetiyle Türkiye'nin geleceğinin meçhul sorunlarla karşı karşıya bırakılacağını iddia etmiştir. Ayrıca Türkiye tarihinin en kötü dönemini yaşadığını buna karşılık ülkenin kendi içinde tutarlı bir hükümete ihtiyacı olduğunu fakat Demirel hükümetinin beklentileri karşılayamayacağını çünkü “tutarsız, kavgalı ve çelişkilerle dolu olduğunu” ifade etmiştir⁵⁵⁷.

Aynı şekilde yeni hükümetle ilgili CHP cephesinden de tepkiler gelmiştir. CHP Konya Milletvekillerinden Yüksel Akıncı, Hüseyin Kaleli, Ahmet Çobanoğlu, Durmuş Ali Çalık yapmış oldukları ortak açıklamada; II. MC hükümetinin pahalılığı önleyemeyeceğini, asayışı düzeltemeyeceğini ve yurttaşlar arasında barış ve huzuru sağlayamayacağını ileri sürmüşlerdir. Ayrıca hükümetin ekonomi politikalarında takip etmiş olduğu tutarsızlığın ülkeyi iflas etme noktasına getirdiğini, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmadığını, polise baskı yapıldığını, taban fiyatlar konusunda vaatlerini gerçekleştirmediklerini bu tavırlarıyla da üreticinin yanında değil sermayenin emrinde olduğunu iddia etmişlerdir⁵⁵⁸. Özellikle sosyal ve ekonomik problemler üzerinde durulmuş, Durmuş Ali Çalık bu konudaki huzursuzluğu; “*zam korkusu Türkiye’de kolera korkusunu yendi*” sözleriyle tirajı komik şekilde yermiştir⁵⁵⁹.

Hükümetle ilgili tartışmalara katılan bir diğer isim Ahmet Çobanoğlu, konuşmasında daha çok meclis divanı ve komisyonların oluşturulması meselesine temas etmiş, bu sorun halledilmediği müddetçe hiçbir ülke sorununun mecliste görüşülmesine olanak olmadığını ileri sürmüştür. Bu konuda en büyük sorumluluğun II. MC hükümetinde olduğunu söylemiş, cephecilerin CHP'nin meclis içi denetiminden korktuğu için yasama meclisi divanının oluşturulmasında direndiğini iddia etmiştir. Fakat bu sorunun çözüme kavuşturulması halinde Demirel hakkında yüce divana sevk önermeleri geleceğini çünkü CHP olarak muhalefet görevini sürdürmeye devam

⁵⁵⁶ Yavuz Serdaroğlu, “Hayırlı Olsun”, *Yeni Meram*, 3 Ağustos 1977, S. 15175.

⁵⁵⁷ *Konya'nın Sesi*, 4 Ağustos 1977, S. 375.

⁵⁵⁸ *Konya'nın Sesi*, 9 Ağustos 1977, S. 379; *Yeni Meram*, 10 Ağustos 1977, S. 15180

⁵⁵⁹ *Konya'nın Sesi*, 7 Ekim 1977, S. 427.

edeceklerini söylemiştir⁵⁶⁰. Ayrıca yeni hükümetin anayasa ve hukuk devleti ilkelerini açıkça çiğnediğini, devleti işgal için devlet kurumlarında her türlü tahribatın yapıldığını ve hükümetin bunlara göz yumduğunu, tüm bunlar yetmiyormuş gibi devlet gücünün dışındaki güçlerle anarşiyi önleme çabası içine girildiğinden bahsetmiştir⁵⁶¹.

CHP’li vekillerin cephe hükümetine yönelik tepkisi bunlarla sınırlı kalmamış, Konya’nın kaza ve köylerinde halkın dert ve şikayetlerini dinlemişlerdir. Yaptıkları görüşmeler sonucunda halkın hükümetin partizanca ve hukuk dışı uygulamalardan mustarip olduğunu; anarşi, soygun ve pahalılığın halkı ezdiğini, Selçuk Eğitim Enstitüsünde öğrencilerin dövülerek mağdur edildiğini, piyasada yaşanan istikrarsızlığın ve fiyat artışının inşaat sektörünü vurduğunu, müteahhitlerin devlet yatırım ihalelerine katılarak Konya’da yatırımların durmasına neden olduğunu iddia etmişlerdir. Ayrıca, Toprak Mahsulleri Ofisi ve Et Balık Kurumu mağazalarının önünde vatandaşın uzun kuyruklar oluşturduğu gibi birçok problem yaşandığını, tüm bunların vicdanları rahatsız ettiğini ileri sürmüşlerdir⁵⁶².

II. MC’ye yönelik tepkiler siyasal alandaki kutuplaşmayı arttırmış, bu da parlamentoda yasama ve hükümeti denetleme gibi fonksiyonlarını yerine getirmesini zorlaştırmıştır. Nitekim, Millet Meclisi’nin yeni üyeleri yemin töreni dışında çoğunlukla toplanamamış, Meclis Başkanlığı seçimleri aylarca sürüncemede bırakılmıştır⁵⁶³. Meclis Başkanının seçilememesi çeşitli çevrelerce “utanç verici” olarak yorumlanmış, hükümeti oluşturan partilerin başkanlarının kendi aralarında anlaşarak ya da Demirel-Ecevit iş birliğiyle bir şekilde Meclis Başkanını seçmeleri istenmiştir. Hatta bu konuda milletvekili ve senatörlerin üzerine düşeni yapmadığı, böyle yapmakla halkın iradesinin tecellisi olan Meclisin gözden düşmesine fırsat verildiği iddia edilmiştir⁵⁶⁴. Yaşanan bu tatsız olay, üçlü koalisyon ortakları arasındaki var olan anlaşmazlığı gün yüzüne çıkarmış, Demirel’in küçük ortaklarının AP’yi bir siyasi kuruluş yerine koymadığı, her birinin ayrı bir hükümet kurma edasında olduğu, Meclis Başkanı olarak her birinin kendilerinden olanı seçmek niyetinde olduğu ileri sürülmüştür⁵⁶⁵. Şener Battal, Meclis Başkanlığı seçiminde; “AP kendi adayına 189 oyunu temin etsin, biz tam kadro oylarımızla mecliste hazırız” dedikten sonra, CHP ve AP’nin meclisteki milletvekili

⁵⁶⁰ Konya’nın Sesi, 15 Ağustos, 1977, S. 184.

⁵⁶¹ Konya’nın Sesi, 29 Ağustos 1977, S. 396.

⁵⁶² Konya’nın Sesi, 6 Eylül 1977, S. 403.

⁵⁶³ Arslan, “Siyasal İstikrarsızlık”, s. 140.

⁵⁶⁴ Konya’nın Sesi, 10 Eylül 1977, S. 407.

⁵⁶⁵ Mahmut Sural, “Biz Gidersek Öcü Gelir”, Konya’nın Sesi, 18 Ekim 1977, S. 436.

sayılarına değinmiş ve MSP olarak bu partilerin adaylarını desteklemeleri halinde bile seçilme ihtimalinin olmadığını dolayısıyla MSP olarak bu konuda gerekli çabayı gösterdiklerini söylemiştir⁵⁶⁶.

II. MC hükümetinde MSP Konya Milletvekili Necmettin Erbakan'ın Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanlığına, MHP Konya Milletvekili Agah Oktay Güner'in ise Ticaret Bakanlığına getirilmiş olması Konyalılar tarafından memnurlukla karşılanmıştır⁵⁶⁷. 1977 seçimleri sonrasında Konya milletvekilleri yaptıkları açıklamalarda, IV. Beş Yıllık Kalkınma Planının hazırlık ve müzakerelerinde Konya'ya da yer verileceğini, bununla şehrin sosyal ve ekonomik gelişmesine hız katacak projeler hazırlanacağını, hayvancılığın ve tarımda verimliliğin gelişmesine katkı sağlanacağından bahsedilmiştir. Ayrıca Konya sanayisinin problemlerine eğilerek hammadde, personel, kredi, enerji ve daha birçok konuda gerekli tedbirleri alıp esnaf ve sanatkarın durumunun iyileştirileceğini söylemişlerdir⁵⁶⁸.

Fakat ülkede yaşanan siyasi istikrarsızlık ve artan terör olayları, milletvekillerinin meclis faaliyetlerine olumsuz yansımıştır. Bu dönemde meclisin gündemini meşgul eden konuların başında hükümetin ekonomide takip ettiği politikalar gelmiştir. CHP Konya Senatörü Mukbil Abay yaptığı açıklamada; MC'nin kuruluş biçimi ve uyguladığı politikalar bakımından birbirine benzer yönleri olduğunu, hükümetin tedbirler paketi kapsamında ekonominin perişan hale getirildiğini ve halkın alım gücünün düştüğünü iddia etmiştir. Ayrıca kamu kurumlarında partizanlık ve vergi kaçakçılığı yoluyla israf yapıldığını, vatandaşın parasının “ölü yatırımlarla çarçur edildiğini”, çeşitli yerlerde yapılan savurganlığın vatandaşa pahalılık, zam ve devalüasyon şeklinde geri döndüğünü ileri sürmüştür. Aynı şekilde MC yönetiminin çarpık politikalarının ülkede içte ve dışta güvenlik zafiyeti oluşturduğunu, toplumda cinayet, soygun ve vurgununun da arttığını ifade etmiştir⁵⁶⁹. Bunun dışında öğrenci kredilerinin durumu, pancar ve bitkisel yağ üreticisinin sorunları, karaborsacılık, af, madenlerin kamulaştırılması, bütçe, hava kirliliği gibi konulara da temas etmişlerdir.

Milletvekilleri arasında Konya'nın sorunlarını meclis gündemine getirenler de olmuştur. Durmuş Ali Çalık, Türkiye'nin kalbi olan Seydişehir Alüminyum tesislerinde üretimin durmasına tepki göstermiş, bu konuyla ilgili Başbakana soru önergesi

⁵⁶⁶ *Yeni Meram*, 17 Kasım 1977, S. 15187.

⁵⁶⁷ *Yeni Meram*, 22 Temmuz 1977, S. 15166; *Yeni Konya*, 22 Temmuz 1977, S. 10793.

⁵⁶⁸ *Yeni Meram*, 7 Haziran 1977, S. 51596.

⁵⁶⁹ *TBMMZCCS*, 17. Dönem, 34. Cilt, 5. Birleşim, 15 Kasım 1977, s. 243-247.

vermiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının Türkiye’de enerji sıkıntısının daha uzun yıllar devam edeceğine dair açıklamalarını endişe verici bulmuş ve Süleyman Demirel’e yüklenmiştir. Demirel’in Türkiye’de siyasal yaşamı boyunca adını “Barajlar Kralı” koyduğunu fakat memleketin yıllarca karanlıkta kalmasına, Seydişehir Alüminyum tesisleri başta olmak üzere ülkede daha birçok sanayi tesisi ve fabrikanın kapanmasına göz yumduğunu iddia etmiş ve başbakanın bu konu hakkındaki tutumunu kınamıştır⁵⁷⁰.

A. 1977 Mahalli Seçim Çalışmaları

II. MC hükümetinin işbaşına gelmesinden kısa süre sonra, dönemin temel problemi arasında kabul edilebilecek siyasi istikrarsızlık anarşiyi beslemiş, bunun sonucunda yaşanan sağ-sol grupları arasındaki kavgalar çoğu zaman ölüm ve yaralanmalarla sonuçlanmıştır. Yaşanan istikrarsızlık ülke ekonomisine de ağır darbeler indirmiş, uygulanan ekonomik politikalarla her ne kadar ülke mali yönden güçlendirilmeye çalışılmışsa da döviz kıtlığını yaşanmasına engel olunamamıştır⁵⁷¹. Siyasette ve ekonomide yaşanan buhranın gölgesinde siyasi parti liderleri Aralık ayında gerçekleştirilecek mahallî seçim telaşına düşmüşler ve partililer illere dağılarak özellikle Eylül, Ekim ve Kasım aylarını yoğun bir seçim çalışmasıyla geçirmişlerdir.

1977 genel seçimlerinde ciddi bir oy kaybına uğrayan DP, Konya’da belediye başkan adayı göstermemiştir. Mevcut Belediye Başkanı DP’li Yılmaz Kulluk’un kendisi de bağımsız veya başka bir parti adına aday olmayacağını açıklamıştır⁵⁷². Kulluk’un adaylığını koymayacak olması bazı çevrelerde üzüntüyle karşılanmış, onun 1970 yılından bu yana Konya’ya istisnasız hizmet ettiği ve verdiği sözleri tek tek gerçekleştirdiğinden bahsedilmiştir. Kulluk, Konya belediye başkanı olarak görevde kaldığı süre zarfında yatırımlarını daha çok ulaşım, enerji ve hizmet sektörü alanlarına yoğunlaştırmıştır⁵⁷³. Bunun bir sonucu olarak alt yapı çalışmalarına ağırlık verilmiş; kanalizasyon, yol, su, elektrik ve çevre düzenlemesi gibi şehrin temel problemleri arasında sayılabilecek birçok sorun halledilmeye çalışılmıştır. Aynı şekilde Konya’da gerçekleştirdiği imar faaliyetleriyle gecekondulaşmanın önüne geçmiş; konut, park, bahçe, fuar alanı yapılarak şehir modern ve temiz bir görünüme kavuşturulmuştur⁵⁷⁴. Ayrıca şehrin sosyal ve kültürel gelişimine de katkıda bulunularak; tarihi cami, medrese

⁵⁷⁰ TBMMZC, 5. Dönem, 2. Cilt, 87. Birleşim, 4 Ocak 1978, s. 182-183.

⁵⁷¹ Çavdar, Demokrasi Tarihi, s.248.

⁵⁷² Suad Abanazır, “Kulluk Adaylığını Koymayacak”, *Yeni Konya*, 26 Eylül 1977, S. 10846.

⁵⁷³ Cihat Yazıcı, “Taltif Başkasının Tenkit Başkanındır” (Röportaj), *Yeni Konya*, 1 Ekim 1977, S. 10851.

⁵⁷⁴ *Yeni Konya*, 3 Ocak 1977, 10623.

ve müzeler restore edilmiş, kütüphaneler yapılmıştır⁵⁷⁵. Konya'nın bir turizm şehri olması ve uluslararası alanda tanınması için Mevlâna anma törenleri ve dini-ilmî konferanslar için büyük bir salon, turistlerin konaklaması için de otel inşa edilmiştir⁵⁷⁶. Kulluk'un çalışmaları bunlarla sınırlı kalmamış Konyalıların yapılmasını arzu ettiği meselelere de değinmiştir. Selçuk Üniversitesi konusunda Kulluk'un da katkıları olmuş, Konya belediyesi olarak üniversiteye arsa temin etmiştir. Aynı şekilde televizyon yayını da yine kendileri sağlamışlardır⁵⁷⁷.

Yılmaz Kulluk'un belediye başkanlığına aday olmayacağını açıklamasının ardından seçimlerde şanslarının arttığını düşünen siyasi partiler harekete geçmişlerdir. Mahalli seçimlerde özellikle üç partinin seçim çalışmaları ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda Erdoğan Bakkalbaşı, Hüseyin Kaleli ve Ahmet Çobanoğlu Konya'ya gelerek seçim faaliyetleri hakkında ortak açıklama yapmışlardır. İlk olarak partilerinin seçim çalışmalarına değinmişler; CHP'nin il ve ilçe teşkilatlarıyla tüm yurttaki olduğu gibi Konya'da da seçimlere hazır olduğunu, bazı ilçe ve kasabalarda ön yoklamayla adaylarının belirleneceğini, adayları belirlerken titiz davranacaklarını, “maceracı ve kişisel yatırımcılara” yer vermeyeceklerini söylemişlerdir⁵⁷⁸. Bu konuşmaların ardından hükümete de çatılmış; 1977 seçimlerinin II. MC'nin son sınavı olacağını çünkü Türk halkının kendilerine hayır diyeceğini söylemişlerdir⁵⁷⁹.

CHP, Konya'da önseçim çalışması yapmış ve Konya Belediye Başkan Adayı olarak Adnan Ertanık'ı belirlemiştir. Ertanık halka yönelik yaptığı konuşmalarda birçok vaatlerde bulunmuştur. Bu çerçevede; artan fiyat artışlarına çözüm bulmayı, çarpık kentleşmeden kaynaklı yol, su, elektrik, su ve kanalizasyon gibi alt yapı çalışmalarını hızlandırmayı ve dar gelirli vatandaşları ev sahibi yapacakları sözünü vermiştir⁵⁸⁰. Aynı şekilde işyeri sahibi olmayan her esnaf ve sanatkarı işyeri sahibi yapmayı vaat etmiştir⁵⁸¹. Spor kulüpleri, sendikalar, güzel sanatlarla uğraşan derneklerin, kooperatiflerin belediye eliyle lokal ve hizmet binalarına hızla kavuşturulacağı vaadinde bulunan Ertanık, bunun için gerekli arsa teminin yapılacağını, yapacakları inşaatlara

⁵⁷⁵ Cihat Yazıcı, “Tüm Sorunların Altından Kalktık” (Röportaj), *Yeni Konya*, 28 Eylül 1977, S. 10848.

⁵⁷⁶ Cihat Yazıcı, “Olağandır Meyveli Ağacı Taşlarlar” (Röportaj), *Yeni Konya*, 30 Eylül 1977, S. 10850.

⁵⁷⁷ Cihat Yazıcı, “Başkan Adayları Doyurucu Olmalıdır” (Röportaj), *Yeni Konya*, 29 Eylül 1977, S. 10849.

⁵⁷⁸ *Yeni Meram*, 2 Kasım 1977, S. 15147.

⁵⁷⁹ *Yeni Meram*, 1 Kasım 1977, S. 15146.

⁵⁸⁰ *Yeni Meram*, 4 Kasım 1977, S. 15176.

⁵⁸¹ *Yeni Konya*, 29 Kasım 1977, S. 10894.

belediye olarak katkıda bulunacaklarını ve şehrin çeşitli yerlerine eğlence ve dinlenme tesisleri yapacaklarını söylemiştir⁵⁸².

Ertanık, belediye başkanı seçildiği takdirde imar affını çıkaracaklarını, bütün konut ve işyerlerine elektrik ve su verileceğini, yolların bakımsızlıktan kurtarılıp asfaltlanacağını, halkın sağlığını garanti altına almak için şehir dışına kanalizasyon kuracaklarını, şehre tatlı su sağlayan kaynakların taşıma kanallarının yenileneceğini ve bütün sanayi çarşılarının yollarını yapacaklarını vaat etmiştir⁵⁸³. CHP adayı öğrencilerin yurt sorununa da değinmiş, onlar için şehrin çeşitli semtlerinde öğrenci yurtları açacaklarını ve yine onlara ucuz yemek temin edecekleri sözünü vermiştir. Halkın ezilmesini önlemek için tanzim satışı yapacaklarını, semt pazarı kuracaklarını, halin, pazarın ve esnafın denetimini kanun ve mevzuata uygun karşılıklı anlayış çerçevesi içerisinde yürüteceklerini söylemiştir⁵⁸⁴. Ulaşım ile ilgili yapacağı hizmetlere ilişkin de vaatlerde bulunmuş; şehrin her tarafına ulaşım ağı sağlayacaklarını ve terminaller yapılacağını dile getirmiştir. Ayrıca cami ve mescitlerin su ve elektrik ihtiyacıyla birlikte bakım ve onarımının da belediye tarafından karşılanacağı sözünü vermiştir⁵⁸⁵.

Konya'da önseçim yaparak adayını belirleyen bir diğer parti AP olmuş, çıkan sonuç doğrultusunda Mehmet Ortaer aday gösterilmiştir. Mahalli seçimler öncesinde AP'nin adayı Mehmet Ortaer'in de çeşitli vaatleri olmuştur. Onun vaatleri de aşağı yukarı CHP adayı ile aynı minvaldedir. Farklı olarak dar gelirliilere asgari ücret üzerinden maaş bağlanacağını, asker ailelerine yardım maaşının arttırılacağını ve Aydınlikevler'de bir Belediye Sineması yaptırılacağını söylemiştir⁵⁸⁶. Ortaer vaatlerde bulunmaya devam etmiş; çevre yollarının kısa sürede hizmete sokularak transit geçen vatandaşların şehre girmelerini önleyerek şehir trafiğini rahatlatacak önlemler alacağından bahsetmiştir⁵⁸⁷. İşyeri olmayan esnafı unutmadıklarını; sanayici, esnaf ve meskenlere elektrik verileceğini de söyleyen AP adayı, seyyar satıcı ve işportacıların dükkân sahibi yapacakları vaadinde bulunmuştur⁵⁸⁸. Ortaer son olarak, besicilere yer tahsisi yapacaklarını, organize sanayi bölgesinin genişletileceğini, organize sanayi

⁵⁸² Bedri Muhtar, (Belediye Başkan Adaylarıyla Röportaj), *Yeni Konya*, 30 Kasım 1977, S. 10895.

⁵⁸³ Bedri Muhtar, (Belediye Başkan Adaylarıyla Röportaj), *Yeni Konya*, 1 Aralık 1977, S. 10896.

⁵⁸⁴ Bedri Muhtar, (Belediye Başkan Adaylarıyla Röportaj), *Yeni Konya*, 2 Aralık 1977, S. 10897.

⁵⁸⁵ *Yeni Konya*, 5 Aralık 1977, S. 10898.

⁵⁸⁶ Bedri Muhtar, "AP Adayı Ortaer Neleri Eksik Görüyor, Neleri Yapacak?" (Röportaj), *Yeni Konya*, 8 Kasım 1977, S. 10902; *Yeni Meram*, 8 Aralık 1977, S. 15200.

⁵⁸⁷ *Yeni Konya*, 30 Kasım 1977, S. 10895.

⁵⁸⁸ *Yeni Meram*, 1 Aralık 1977, S. 15194; *Yeni Konya*, 1 Aralık 1977, S. 10896.

bölgesi cami ve çırak okulu inşaatının bitirileceğini, dar gelirli vatandaşa sıhhi, ucuz ve kaliteli gıda maddelerinin temini için tanzim satışı yapacaklarını da ilave etmiřtir⁵⁸⁹.

MSP'nin genel merkez kanalıyla belirlemiş olduğu belediye başkan adayı ise Mehmet Keeiler'dir. Keçeciler seçim öncesi yaptığı açıklamada; Konya'yı modern şehir haline getirecekleri vaadinde bulunmuřtur⁵⁹⁰. Tanzim satışları yaparak pahalılığı nleyeceklerini söyleyen Keçeciler, gıda maddelerinin kalite ve sağlık yönünden sıkı bir kontrole tabi tutacaklarını dile getirmiştir. Ayrıca semt pazarları kurulacağını, vatandaşa ucuz arsa temin edeceklerini ve arsa fiyatlarındaki speülasyonları engelleyeceklerinin sözünü vermiştir. Mevcut idaredaki şekilci ve bürokratik karakterin ıslah edilerek sratlı, tesirli ve verimli çalışan bir idari mekanizmanın geliştirileceğini, belediyece ödenen ücretlerin günün şartlarına uygun hale getirilerek çalışanlara adil ücret tarifesi uygulanacağını da vaatleri arasına koymuştur. Konya'yı çok merkezli şehir haline getireceklerini, bunu yaparken "bal peteği" modelini benimseyeceklerini ve Selçuk niversitesini de tamamlayacaklarından bahsetmiřtir⁵⁹¹.

MSP merkez ilçe başkanlığından gelen açıklamada ise belediyecilik anlayışlarının sadece yol, su, elektrik gibi bazı hizmetleri vaat etmek demek olmadığı bunların zaten belediyelerin asli görevi olduğu vurgulanmıştır. Taraf ve partizanlık gözetmeden şehrin bütün semtlerine eşit ölçüde hizmet götürecekleri ifade edilmiřtir⁵⁹².

1977 genel seçimlerinde büyük bir yenilgi ile çıkan bir diğer parti CGP olmuştur. CGP Konya İl Başkanı Hüseyin Sönmez, seçimlerde oy bölünmesine engel olmak ve adayların herhangi bir mağduriyet yaşamaması için seçimlere katılmama kararı aldıklarını aıklamıřtır⁵⁹³. CGP olarak herhangi bir siyasi partinin "hizmet kabiliyeti yüksek, yararlı bir adayı çıkartması halinde" ona destek vereceklerini buna karşın belediye meclisi ve il genel meclisi yelikleri için seçimlere gireceklerini sylemiřtir⁵⁹⁴.

⁵⁸⁹ Muhtar Bedri, (Belediye Başkan Adaylarıyla Röportaj), *Yeni Konya*, 2 Aralık 1977, S. 10897.

⁵⁹⁰ *Yeni Meram*, 9 Kasım 1977, S. 15180; *Yeni*

Konya, 9 Kasım 1977, S. 10883.

⁵⁹¹ *Yeni Meram*, 15 Kasım 1977, S. 15185.

⁵⁹² *Yeni Meram*, 10 Kasım 1977, S. 15181.

⁵⁹³ CGP'nin 1977 Mahalli seçimlerde AP'nin adayı Mehmet Orter'i desteklediği açıklanırken; *Yeni Konya*, 8 Kasım 1977, S. 10902; Bir başka kaynakta CGP'nin oy bölünmesinin önüne geçmek ve diğer partilerin adayları için istenmeyen sonuçları önlemek düşüncesiyle seçimlere katılmama kararı aldığı bilgisi paylaşılmış, hatta semenini oy kullanmada serbest bıraktığı iddia edilmiştir; *Yeni Meram*, 19 Kasım 1977, S. 15189.

⁵⁹⁴ *Yeni Konya*, 3 Kasım 1977, S. 10879.

MHP de Konya’da seçim havasına giren partiler arasında olmuştur. Kamuoyunun MHP ile ilgili yaptığı yorumlara bakılacak olursa partinin genel seçim sonuçlarından hareketle; ilçe ve bucaklarda kazanma şansının olduğu fakat aynı performansı merkezde yakalayamayacağı iddia edilmiştir. Ayrıca MHP’nin de kendi adayıyla seçime katılacak olması oyları daha da böleceğine bunun da CHP’nin işine yarayacağı ileri sürülmüştür. Bundan dolayı siyasi partilerden seçimlerde AP’nin adayı Adnan Ağırbaşı’yı desteklemesi istenmiştir⁵⁹⁵. Bu öneri sonrasında MHP, Konya’da adayını çekmiş ve Ağırbaşı’yı destekleme kararı almışsa da⁵⁹⁶ parti il genel meclisi ile belediye üyeliklerinde kendi listeleriyle seçime girme kararı almıştır⁵⁹⁷.

Çeşitli çevrelerce başkan adaylarının çalışmalarına yönelik bazı tespitlerde bulunmuştur. Siyasi parti liderlerinin halkın karşısına çıkmaya yüzünün olmadığı belirtiltiği değerlendirmelerde, bazılarının Konyalı milletvekillerinin arkasına sığındığını, bazılarının da halkın dini duygularını sömürmeye çalıştığı ileri sürülmüştür⁵⁹⁸. Yapılan yorumlardan hareketle MSP’nin kusurları olduğunu fakat buna rağmen adayı Keçeciler’in seçimi kazanma şansının yüksek olduğu tespitinde bulunulmuştur. CHP’nin daha çok partinin genel seçimlerdeki başarısı üzerinde durulmuş ayrıca II. MC’nin girişim ve icraatlarının CHP’nin uzun bir aradan sonra belediye başkanlığını kazanma ihtimalini arttıracacağı tahmin edilerek⁵⁹⁹ CHP’nin adayı Ertanık’a kamuoyunun ve partisinin desteğinin tam olduğu belirtilmiştir⁶⁰⁰. Son olarak AP’nin daha önceki adaylarını yeterli bulmayıp en son Mehmet Ortaer üzerinde karar kılması halk nezdinde AP’ye iyi bir intiba bırakmayacağı iddia edilmişse de önseçim kanalıyla belirlenen Ortaer’in Konya’nın kalkınma yolundaki temposunu sekteye uğratmayacağı, yatırımları aksatmadan mevcut kadroyu koruyacağı umulmuş ve diğer partilerin de AP’nin adayına destek vermeleri istenmiştir⁶⁰¹. AP’nin bu çağrısına MHP

⁵⁹⁵ *Yeni Konya*, 17 Ekim 1977, S. 1864.

⁵⁹⁶ *Yeni Konya*, 26 Ekim 1977, S. 10872.

⁵⁹⁷ *Yeni Konya*, 9 Kasım 1977, S. 10883; *Yeni Meram*, 5 Aralık 1977, S. 15197.

⁵⁹⁸ Suad Abanazır, “Kim Kazanacak”, *Yeni Konya*, 28 Kasım 1977, S. 10893.

⁵⁹⁹ Suad Abanazır, “Konya Belediye Başkanı”, *Yeni Konya*, 1 Kasım 1977, S. 10877.

⁶⁰⁰ Suad Abanazır, “Ertanık Diyor ki”, *Yeni Konya*, 6 Aralık 1977, S. 10900.

⁶⁰¹ *Yeni Konya*, 8 Kasım 1977, S. 10902.

gibi DP ve MNP'den⁶⁰² destek gelmiş seçimlerde AP'nin adayı Mehmet Ortaer'i destekleyeceklerini açıklamışlardır⁶⁰³.

B. 1977 Mahalli Seçim Sonuçları

11 Aralık 1977 Pazar günü Türkiye genelinde gerçekleştirilen mahalli seçim sonuçlarına göre CHP 37, AP 15, MHP 4 ve MSP 2 ilin belediye başkanlığını kazanmıştır. Seçimler sonrası siyasi partilerle ilgili değerlendirmelere bakıldığında CHP'nin genel seçimlerde olduğu gibi bu kez de iyi bir sonuç çıkardığı, AP'nin ise sadece 13 ilde belediye başkanlığını kazandığı görülmüştür. AP'nin özellikle il merkezlerinde gerilediği dikkat çekerken, MHP'nin 4 il ve 17 ilçede belediye başkanlığını kazanmasıyla ilerleme kaydettiği şeklinde yorumlanmıştır. MSP'nin yalnız 2 il ve 6 ilçede Belediye Başkanlığını alabilmesi parti için başarısızlık olarak görülmüştür⁶⁰⁴.

Seçimde alınan sonucun ülkenin içinde bulunduğu koşullardan etkilendiği özellikle MC hükümetinin icraatlarının seçimlere genel seçim havası kattığı ileri sürülmüştür. Bundan dolayı AP'nin hükümetin yükünü çekmekte ısrar eden parti olarak büyük kayba uğradığı yine aynı şekilde MSP liderinin tutumu ve izlediği politikanın MSP'yi hezimete uğrattığı iddia edilmiştir. Bu partiler gibi DP ve CGP'nin de oy kaybına uğradığı buna karşılık MHP'nin oyunu artırdığı, seçimlerin MHP'nin işine yaradığı belirtilmiştir⁶⁰⁵.

Konya'da belediye seçimleri için oy kullanabilecek seçmen sayısının 168 bin civarında olduğu fakat sadece 60 bininin sandığa gittiği görülmüştür. Öte yandan kenar semtlerdeki seçime katılma oranının merkeze oranla daha yüksek olduğu açıklaması yapılmıştır. Konya'da seçimlerin daha çok CHP-MSP çekişmesi şeklinde geçtiği, AP'nin ise üçüncü sıraya gerilemesi dikkat çekmiştir.

⁶⁰² MNP'nin mahalli seçimlerde ne yapacağı belirsizliğini sürdürmüş AP'nin adayı Mehmet Ortaer'i destekleyeceği iddia edilirken *Yeni Konya*, 10 Aralık 1977, S. 10904; bir başka kaynaktan MNP'nin AP'nin adayı Mehmet Ortaer'i destekleyeceği kesinleşti şeklinde basına servis edilmiştir; *Yeni Meram*, 10 Aralık 1977, S. 15102.

⁶⁰³ 1977 Mahalli seçimlerinde DP'nin sağcı ve milliyetçi çizgisinden hareketle AP'nin adayı Mehmet Ortaer'i destekleyeceği vurgulanırken; *Yeni Meram*, 18 Kasım 1977, S. 1588. Bir başka kaynaktan DP'nin CHP'nin adayı Adnan Ertanık'ı desteklediği bilgisi verilmiştir; Suad Abanazır, "Yoklamalardan Sonra", *Yeni Konya*, 10 Kasım 1977, S. 10884.

⁶⁰⁴ Suad Abanazır, "Seçim Sonuçları", *Yeni Konya*, 13 Aralık 1977, S. 10906.

⁶⁰⁵ Suad Abanazır, "Seçim Sonuçları", *Yeni Konya*, 13 Aralık 1977, S. 10906.

Seçim sonuçlarına göre, Konya Belediye Başkanlığını MSP’nin Adayı Mehmet Keeciler⁶⁰⁶ 25,689 oyla kazanmıştır. Diğer partilerden CHP’nin adayı Adnan Ertanık’ın 20,995, AP’nin adayı Mehmet Ortaer ise 17,117 oy almıştır. Bu sonuçlar kamuoyuna; “*MSP adayı Mehmet Keçeciler köşeyi 5 bin farkla döndü*” şeklinde duyurulmuřtur⁶⁰⁷. Belediye Başkanının belli olmasının ardından belediye meclis yelikleri seçimleri de yapılmış, meclise MSP’den 16, CHP’den 13, AP’den 10 ve MHP’den 2 ye girmiřtir⁶⁰⁸. Sonuç itibariyle il genel meclisi seçimlerinde en çok oyu 139,716 ile CHP almıřtır⁶⁰⁹.

Konya Belediye Başkanlığını Mehmet Keçeciler’in kazanmasının ardından siyasi partilerin durumuyla ilgili bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur. Partilerin genel seçimlerde aldıkları oy oranlarıyla bir kıyaslama yapılarak CHP oylarında %3,7, AP oylarında %4,8, MHP oylarında ise %12 oranında artış kaydedilmiştir. Buna karşılık DP oylarında %1,1, MSP’nin oylarında ise %2,4 oranında bir düşüş yařanmıřtır⁶¹⁰. MSP’nin oylarındaki düşüşe rağmen Konya’da büyük bir farkla seçimleri gğslediği, iyi bir aday çıkartmaları ve seçim sürecinde çok çalışmalarından dolayı MSP adayının kazandığı ifade edilmiştir. MSP’nin seçimlerdeki performansına karşılık diğer partilerin “şapkalarını önüne alıp” düşünmeleri gerektiği yönünde uyarıda bulunulmuřtur⁶¹¹.

MSP’nin Konya’da yakalamış olduğu seçim zaferinden sonra MSP Konya İl Başkanı Ali Güneri ve MSP Merkez İlçe Başkanı Veysel Candan partileri adına ortak açıklama yapmışlar, seçimlerde partilerinin büyük bir başarı yakaladığını, rakipler arasında ipi göğüsleyen taraf olduklarını söylemişlerse de MSP’nin seçim sevinci kısa srmştir. Çünkü CHP Konya il başkanlığının itirazı zerine Konya belediye başkanlığı seçimleri ileri bir tarihte yapılmak üzere iptal edilmiştir.

⁶⁰⁶ Mehmet Keçeciler: 1944 yılında Konya’nın Karatay İlçesi Nakipoğlu Mahallesinde doğmuştur. Konya Yüksek İşlam Enstitüsü ve A Siyasal Bilgiler Fakültesini 1968 yılında bitirmiştir. Çeşitli yerlerde Kaymakamlık yaptıktan sonra Fransa’ya gitmiş ve burada Paris Uluslararası Amme İdaresi Enstitüsünü tamamlayarak Sorbonne niversitesinde şehircilik ve belediyecilik alanlarında master yapmıştır. 1977-1980 yılları arasında Konya Belediye Başkanlığı yapmıştır. Muhtar Bedir, “Belediye Başkanlarına Sorduk: Bize Kendiniz Tanıtır Mısınız?” (Röportaj), *Yeni Konya*, 6 Mart 1978, S. 10977; Taşkınoğlu, *Konya Belediye*, s. 65.

⁶⁰⁷ *Yeni Konya*, 13 Aralık 1977, S. 1096.

⁶⁰⁸ *Yeni Meram*, 14 Aralık 1977, S. 15104.

⁶⁰⁹ *Yeni Meram*, 15 Aralık 1977, S. 15105.

⁶¹⁰ *Yeni Konya*, 16 Aralık 1977, S. 10908.

⁶¹¹ Suad Abanazır, “Belediye Başkanlığı Seçimi”, *Yeni Konya*, 14 Aralık 1977, 10906.

C. Konya Belediye Başkanlığı Seçimlerinin Yenilenmesi

MSP adayının kazanmasından sonra CHP Konya il başkanlığı seçim sonuçlarına itiraz etmiştir. Gerekçe olarak; MSP'nin adayı Mehmet Keçeciler'in adaylığının MSP Konya il başkanlığına bildirilmesi gerekirken bunun merkez ilçe başkanlığı üzerinden yapması seçim yasasına aykırı bulunmuştur. CHP'nin bu girişimi üzerine Yüksek Seçim Kurulu (YSK) Konya Belediye Başkanlığı seçimini iptal etmiş ve 61 gün sonra seçimin yenilenmesine karar vermiştir⁶¹².

Belediye Başkanlığı ve Belediye Meclis Üyeliği seçimlerinin iptal edilmesi üzerine Mehmet Keçeciler bir basın toplantısı düzenlemiş, YSK'nın aldığı bu kararın adalet duygusunu rencide ettiğini, seçim kurulunun görevinin siyasi partilerin hata ve açıklarını yoklamak olmayıp seçimlerin “tam bir tarafsızlık içinde” yapılmasını sağlamak olduğu uyarısında bulunmuştur. Ayrıca MSP'nin aldığı oyların geçersiz sayılması ile MSP meclis üyelerinin mazbatalarının da geçersiz sayıldığını, kanun gereği MSP üyelerine savunma hakkının dahi verilmediğini; *“siyasi ve felsefi görüşlere göre karar veren yargı organı tipi artık kabile devletlerinde bile kalmadı”* diyerek iptal kararını hukuki bir karardan çok siyasi bir karar olarak nitelendirmiştir⁶¹³.

Keçecilerin haksızlığa uğradığı yönündeki açıklamalarına MSP Merkez İlçe Başkanı Veysel Candan'dan da destek gelmiş, Keçeciler'in çok büyük bir farkla seçimleri kazandığını fakat CHP'nin itirazı üzerine “yargısız infaz yapılarak” seçimlerin iptal edildiğini söylemiştir. Nitekim seçimlerde esas olanın vatandaşın oyu olduğunu, binlerce seçmenin vermiş olduğu oyu bir anda ve siyasi kaprisler uğruna hiçe saymanın vatandaşın kanaat ve kararı ile alay etmek ve hür seçimlere gölge düşürmek olduğunu iddia etmiştir⁶¹⁴.

Belediye seçimlerinin yenilenmesine tepki gösterenler olduğu gibi yerinde bir karar olarak görenler de olmuştur. Konya Valisi Oktay Hazım Başer'in MSP Konya il başkanı gibi seçimleri yönettiği, Konya hükümet binasında seçim bürosu açarak MSP adına faaliyet gösterdiği hatta kendisine emniyet ve trafik şube müdürleri başta olmak üzere İmam Hatip Okulu ile Yüksek İslam Enstitüsü öğrenci ve öğretmenlerinin de yardımcı olduğu iddia edilmiştir. Bu yapılanların yanlış olduğu belirtildikten sonra

⁶¹² *Yeni Konya*, 27 Aralık 1977, S. 10918; *Yeni Meram*, 4 Ocak 1978, S. 15120.

⁶¹³ *Yeni Konya*, 16 Ocak 1978, S. 10935; *Yeni Meram*, 16 Ocak 1978, S. 15130.

⁶¹⁴ *Yeni Meram*, 31 Ocak 1978, S. 15143.

Konya Belediye seçiminin yerel bir seçimden ziyade CHP ile MSP'nin ülke çapında boy ölçüştükleri bir seçim şeklinde cereyan ettiği belirtilmiştir⁶¹⁵.

Konya belediye başkanlık seçiminin iptali ve Mehmet Keçeciler'in görevi bırakmasının ardından siyasi partiler başkan vekili seçmek için bir araya gelmişler fakat yeterli çoğunluğu sağlayamamışlardır. CHP Belediye Meclis Üyesi Hüner Ceylan bu duruma tepki göstermiş, AP'li ve MHP'li üyelerin belediyeye geldikleri halde salona girmeyip toplantının maksatlı olarak açılmasına engel olduklarını ileri sürmüştür⁶¹⁶. Seçimlerin 19 Mart gibi geç bir tarihte yapılacağı ve belirtilen tarihe kadar da belediye başkan vekilinin seçilemeyeceği endişesini taşıyan CHP'liler konuyu İçişleri Bakanlığına taşımıştır. Yapılan bu girişim sonrası belediye başkan vekili bakanlık kararıyla belirlenmiş ve CHP'li Vehbi Müftüoğlu bu görev için uygun görülmüştür⁶¹⁷. Belediye Başkan Vekilliğine Vehbi Müftüoğlunu'nun getirilmesine tepkiler gecikmemiştir. MHP Konya İl Başkanı Nihat Bircan "İçişleri Bakanı partizanca davrandı" derken, MSP Konya İl Başkanı Ali Güner, "İçişleri Bakanı başkan vekili tayininde kanunları çiğnedi" diyerek tepki göstermiştir⁶¹⁸.

CHP'nin itirazı üzerine YSK tarafından Konya Belediye Başkanlığı seçimlerinin 19 Mart'ta yapılmasına karar verilmiştir. Bu gelişmenin ardında siyasi partiler yeniden seçim çalışmalarına başlamışlardır. Ali Güneri, AP, MHP, DP ve CGP Konya il başkanlıklarına birer mektup göndererek Mehmet Keçeciler'in ezici çoğunlukla Belediye Başkanı olduğunu, CHP'nin itirazı sonucunda başkanlıktan el etek çektirildiğini söylemiş onlardan Mehmet Keçeciler'i desteklemesini ve Konya'nın sola teslim edilmemesini istemiştir⁶¹⁹. Güneri'nin seçimlerde iş birliği çağrısına MHP, DP ve CGP ses vermiş ve seçimlerde MSP'nin Belediye Başkan Adayı Mehmet Keçeciler'i destekleyeceklerini söylemişlerdir. Yaşanan bu gelişme üzerine Keçeciler, kısa süreli belediye başkanlığının ardından ikinci kez kazanacağını iddia etmiş ve belediyeyi çalışan, verimli, tarafsız bir kamu kuruluşu haline getireceğini, imar planını revizyona tabi tutacağını, halk taşımacılığını geliştireceğini, belediyedeki servislerin maliyet analizinin yapılacağını söylemiştir⁶²⁰.

⁶¹⁵ Suad Abanazır, "Belediye Seçimi Yenilenirken", *Yeni Konya*, 5 Ocak 1978, S. 10926.

⁶¹⁶ *Yeni Meram*, 20 Ocak 1978, S. 15134.

⁶¹⁷ *Yeni Meram*, 24 Ocak 1978, S. 15137; *Yeni Konya*, 26 Ocak 1978, S. 10944.

⁶¹⁸ *Yeni Meram*, 24 Ocak 1978, S. 15137.

⁶¹⁹ *Yeni Meram*, 3 Şubat 1978, S. 15146.

⁶²⁰ "Belediye Başkan Adaylarına Sorduk: İlk Ele Alacağınız Mesele Nedir?", *Yeni Konya*, 7 Mart 1978, S.10978.

CHP, Konya belediye başkanlığını kazanmak için seçim faaliyetlerine başlamış, hatta bu uğurda hükümeti Konya'ya taşıdığı iddia edilerek CHP'li bakanların hükümet üyesi olduğunu unuturcasına açıklamalarda bulunmasına tepki gösterilmiştir⁶²¹. CHP'nin seçim çalışmaları hakkında değerlendirmelerde bulunan kamuoyu; YSK'nın seçimleri iptal etmesiyle MSP'li belediye meclisi üyelerinin de mazbatalarının iptal olduğunu bu nedenle Belediye Meclisinde MSP'li üye kalmadığını, yapılacak başkanlık seçiminde de üyelerin yeniden seçilmeyeceği belirtilmiş ve meclisin bu dönem 13 CHP, 10 AP, 2 MHP'li üye ile çalışacağı vurgulanmıştır. Bu bakımdan CHP'nin iktidar partisi olmasının partinin kazanma şansını arttıracak ileri sürülmüş ve CHP'nin bir önceki adayında ısrarcı olması istenerek, “köprü geçerken at değiştirmemeli” uyarısında bulunulmuştur⁶²². Fakat CHP bu uyarıları dikkate almamış olacak ki yenilenen Belediye Başkanlığı için yaptığı seçim çalışmalarında ilk işi Adnan Ertanık'ı adaylıktan çekmek ve yerine Vehbi Müftüoğlu'nu getirmek olmuştur⁶²³. Mustafa Üstündağ, 19 Mart'ta yapılacak belediye seçimleriyle çalışmalarda bulunmak üzere Konya'ya gelmiş ve yaptığı açıklamada bu tarihi beldeye çağdışı görüşlerin hizmet edemeyeceğini söyleyerek “Konya'ya planlı, sistemli ve çağdaş belediyecilik” anlayışını getireceklerini söylemiştir⁶²⁴.

Durmuş Ali Çalık da 19 Mart'ta yeniden yapılacak Belediye Başkanlık seçiminin büyük önem taşıdığını bildirmiş ve Konya'nın durumunu ele almıştır. Konya'nın eski tarihlerden itibaren alt yapı-üst yapı sorunlarının bir kenara itildiğini, Konyalıların yasal ana ihtiyaçlarının seçimden seçime verildiğini, hizmetlerin belirli dar bölgelere verilerek halkın gözünün boyandığını iddia etmiştir. CHP'nin ülke sorunlarında olduğu gibi Konya'nın belediye sorunlarına da eğileceğini; halkçı, üretken bir belediyecilik anlayışı takip edeceklerini, belediye-halk-devlet iş birliğinin sağlanacağını, çamurlu yol, ışıksız ev bırakılmayacağını, kanalizasyon ve semt pazarı kuracaklarını, ulaşım, belediye hastanesi, öğrenci yurtları, tanzim satış için mağazalar yapacaklarını kısacası bütünleşmeyi sağlayacaklarını söylemiştir⁶²⁵.

CHP'li yetkililerin çalışmalarının ardından CHP Belediye Başkan adayı Vehbi Müftüoğlu da bazı açıklamalarda bulunmuştur. Tarafsız olacağını belirttikten sonra

⁶²¹ *Yeni Meram*, 16 Mart 1978, S. 15179.

⁶²² Suad Abanazır, “Belediye Başkanı Seçimi”, *Yeni Konya*, 26 Ocak 1978, S. 10944.

⁶²³ *Yeni Konya*, 18 Şubat 1978, s. 10964.

⁶²⁴ *Yeni Meram*, 4 Mart 1978, S. 15170; *Yeni Konya*, 4 Mart 1978, S. 10976

⁶²⁵ *Yeni Meram*, 15 Mart 1978, S. 15178.

Konya ile ilgili daha önceki CHP’li adayın vaatlerini tekrar etmiştir⁶²⁶. CHP gibi AP de bu seçimde daha önceki adayını değiştirerek Adnan Ağırbaşı’yı aday göstermiştir⁶²⁷.

Belediye başkanlığı ile ilgili yapılan değerlendirmelere bakıldığında genel olarak iki partinin adayını ön plana çıkarmıştır. CHP’nin adayının desteklenmesine taraf olanlar CHP’nin belediye meclisinde üyesinin fazlalığına işaret ederek hükümet yanlısı bir başkan adayının seçimi kazanmasının Konya’nın geleceği açısından daha kârlı olduğunu iddia etmiştir⁶²⁸. MSP’nin adayının desteklenmesini isteyenler ise diğer partiler arasında 19 Mart seçiminin en güçlü adayının Mehmet Keçeciler olduğu, dolayısıyla AP’nin adayının kazanma şansı olmadığı iddiasıyla bu partiye oy verecek seçmenin tercihini Keçeciler’den yana kullanması istenmiştir⁶²⁹.

Yenilenen Konya Belediye Başkanlık seçimleri 19 Mart 1978 Pazar günü gerçekleştirilmiştir. Seçimlere katılma oranının bir önceki seçime göre %55’ten %41,9’a gerilediği gözlemlenmiş ancak MSP adayı Mehmet Keçeciler 34,325 oy alarak tekrar belediye başkanı seçilmiştir. Diğer adaylardan CHP’nin adayı 19,182, AP’nin adayı ise 8,933 oy almıştır. Konya Belediye Başkanlığını kazanan Keçeciler kamuoyuna; “*Sandıktan yine Keçeciler çıktı*” şeklinde duyurulmuştur⁶³⁰.

Belediye Başkanlığını Mehmet Keçeciler’in kazanmasının ardından Ahmet Remzi Hatip ile Şener Battal açıklama yapmışlar; AP ve CHP oylarında büyük düşüşler olmasına karşılık MSP’nin oylarında artış olduğunu hatta partilerinin CHP’yi 15 bin, AP’yi de 26 bin oyla geçtiğini söylemişlerdir. Alınan bu sonuçla milli iradeye gölge düşürülemediğini, Konyalıların AP ve CHP’nin iftiralarına gereken cevabı verdiklerini ifade etmişlerdir⁶³¹. Fakat MSP’lilerin büyük oy farkıyla seçimi kazandıklarına dair sözlerine tepki gösterilmiş; alınan oylar sadece MSP’nin değil Keçeciler’e MHP, DP, CGP hatta CHP ve AP’li seçmenden de oy gittiği, bu sebeple MSP Konya il teşkilatı mensuplarının kibir ve gurura kapılmayıp sağduyulu olmaları yönünde uyarılmıştır⁶³².

Konya Belediye Başkanlığını Mehmet Keçeciler’in kazanması çeşitli çevrelerde memnurluk yaratmış, partinin başarısı ilk adayla seçime girmesinde görülmüştür. CHP

⁶²⁶ Muhtar Bedri, “Belediye Başkan Adaylarına Sorduk: İlk Ele Alacağınız Mesele Nedir?”, *Yeni Konya*, 7 Mart 1978, S. 10978.

⁶²⁷ *Yeni Konya*, 4 Mart 1978, S. 10976.

⁶²⁸ Suad Abanazır, “Akıl Yolu”, *Yeni Konya*, 16 Mart 1978, S. 10986.

⁶²⁹ Veyis Ersöz, “Seçime Doğru”, *Yeni Meram*, 18 Mart 1978, S. 151101.

⁶³⁰ *Yeni Konya*, 20 Mart 1978, S. 10989.

⁶³¹ *Yeni Meram*, 23 Mart 1978, S. 15105; *Yeni Konya*, 23 Mart 1978, s. 10992.

⁶³² Mustafa Ataman, “Bir Seçim Muhasebesi”, *Yeni Meram*, 23 Mart 1978, S. 115105.

ve AP'nin farklı adaylarla seçime girmesi CHP oylarında düşüşe neden olurken AP'nin oylarının MSP'ye kaydığı iddia edilmiştir. CHP'nin seçimlerden fiyaskoyla çıkmasına gerekçe olarak, partinin Konya yönetiminin zayıf olmasına, tabana inememesine ve sandık çevrelerini tutamamasına bağlanmıştır⁶³³.

Söz konusu açıklamalarda CHP'nin başarısızlığının nedenleri sıralanırken, CHP Konya milletvekillerinden Hüseyin Kaleli ve Ahmet Çobanoğlu'nun konuşmaları bu iddiaları destekler mahiyette olmuştur. Mehmet Keçeciler'in bir önceki seçimde belediye başkanlığına seçildiğini, YSK'nın seçimleri iptal etmesiyle birlikte Keçeciler'in halk nezdinde mağdur olarak algılandığını, ardından CHP iktidarına karşı muhalefet tabanından gelen "birleşik bir tepkinin" olduğunu ve muhalefet partilerinin tabanda birleşerek Keçeciler'e yaradığı iddia etmişlerdir⁶³⁴.

Konya belediye başkanlığı seçim sonuçları itibarıyla her parti kendi hesabına değerlendirmelerde bulunmuştur. AP seçimlerde büyük bir hezimet yaşamış, Konya Merkez İlçe Başkanı Adnan Eltetik istifa etmiştir. Eltetik, her ne kadar işlerinin çoğunluğu nedeniyle ayrıldığını söylemişse de kamuoyu bu ayrılığı AP'nin bir önceki seçimlere göre partinin oylarında yaşanan ciddi düşüşe bağlamış ve merkez ilçe başkanının olaylara daha fazla seyirci kalamadığı şeklinde yorumlamıştır⁶³⁵.

Belediye başkanlığı seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından ortaya bu sefer başka iddialar atılmıştır. Konya belediye başkanlığı seçiminin iptali ve seçimlerin yenilenmesiyle YSK, MSP'nin belediye meclis üyeliklerini de iptal etmiş bu da Mecliste çoğunluğun CHP'li üyelere kalmasına neden olmuştur. Keçeciler'in, yenilenen seçimlerde tekrar belediye başkanlığını kazanmasının hükümetin kendisine yardım yapamayacağı söylentilerini beraberinde getirmiştir. Buna karşılık yapılan yorumlara bakıldığında bu tip şeylerin hatıra bile getirilmemesi gerektiği, belediyeye ve Konya'ya hizmetin ilkin CHP'lilerden beklendiği, CHP'lilerin hangi sıfatı taşırsa taşırsın Keçeciler'le sıkı bir diyalog içinde olup hizmet etmelerini aksi takdirde Konya Belediyesi'nin hizmet yönünden geri kalmasının sorumluluğunun CHP'ye yükleneceği uyarısında bulunulmuştur⁶³⁶. Aynı şekilde Mehmet Keçecilerde, "*Belediye Başkanı hükümetin teşkil ettiği partiden değilse hiçbir yardım sağlayamaz*" şeklindeki düşünceye katılmadığını, meselenin parti meselesinden çıkartılıp vatandaşa hizmet

⁶³³ Suad Abanazır, "MSP'yi Kutlamak Gerek", *Yeni Konya*, 21 Mart 1978, S. 10990.

⁶³⁴ *Yeni Konya*, 21 Mart 1978, S. 10990; *Yeni Meram*, 21 Mart 1978, S. 15103.

⁶³⁵ Suad Abanazır, "CHP'liler Cevap Vermelidirler", *Yeni Konya*, 27 Mart 1978, S. 10995.

⁶³⁶ Suad Abanazır, "Konya Belediyesi", *Yeni Konya*, 11 Nisan 1978, S. 11008.

noktasında birleşebilmekte olduğunu söylemiştir. Ayrıca Konya belediyesi olarak hükümetle iyi bir diyalogun kurulması noktasında çalışacaklarını, hükümetin de belediyenin sorunlarına eğileceğine inancının tam olduğuna dair açıklamalarda bulunulmuştur⁶³⁷.

Konya Belediye Başkanı Mehmet Keçeciler, seçimlerin üzerinden kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen yaptığı hizmetler hakkında bilgi vermiştir. İlk olarak Konya'nın yılda %21,5 büyüme kaydettiğini kendisinin başkanlık döneminde ise Konya'nın %86 oranında ilerleme gösterdiğini iddia etmiştir. Bu açıklamaların ardından önceliğin Konya'nın en büyük sorunları arasında kabul edilen gecekondulaşma meselesine verildiğini, "IV nolu gecekondulaşma önleme bölgeleri" adıyla belirledikleri arsalar üzerine yeni yerleşim alanı açtıklarını, yapılan sosyal tesislerle bölgenin kendi kendine yeter hale getirildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca söz konusu çalışmalarla Konya'da hem sağlıklı bir kooperatifleşme örneği verdiklerini hem de dar gelirli vatandaşı ucuz ev sahibi yaptıkları açıklamasında bulunmuştur⁶³⁸. Konya fuar ve kültür park alanlarının da genişletildiğini yapılan çevre düzenlemeleriyle şehrin çehresini güzelleştirdiklerini ileri sürmüştür⁶³⁹. Konya Belediyesi olarak alt yapı çalışmalarına da ağırlık verildiğini, yolların bakım ve onarımdan geçirilerek pek çok cadde ve sokağın asfaltlandığını, aydınlatıldığını ve kanalizasyon işlemlerinin tamamlandığından bahsetmiştir⁶⁴⁰. Konya belediyesi olarak yeraltı kabloların döşendiğini ve şehrin elektrik ihtiyacının büyük ölçüde karşılandığını, açılan baraj ve kanallarla Konyalıların içme suyu ihtiyacının giderildiğini söylemiştir⁶⁴¹. Keçeciler'in çalışmaları bununla sınırlı kalmamış bir önceki başkanın yarıda bıraktığı projeleri de tamamlayarak Konestaş ekmek fabrikasını Konyalıların hizmetine açmıştır⁶⁴².

IV. Üçüncü Ecevit Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

II. MC hükümetinin istikrarı, anarşiyi, pahalılığı önleyemediği yönündeki tartışmalar tazeliğini korurken, üçlü koalisyon ortağı bazı kişilerin mevcut koalisyon hükümeti yerine başka modeller arzu eden yaklaşımı, var olan siyasi tansiyonu daha da arttırmıştır. AP milletvekillerinin bazılarında; "*MSP kafasıyla Türkiye kurtulamaz*" anlayışının hâkim olmaya başlaması ve koalisyon arkadaşlığı yapılan partiyi hedef alan

⁶³⁷ *Yeni Konya*, 7 Nisan 1978, S. 11005.

⁶³⁸ *Yeni Konya*, 26 Mayıs 1979, S. 11348.

⁶³⁹ *Yeni Konya*, 29 Ocak 1979, S. 11247.

⁶⁴⁰ Keçeciler, "Yeni Asfaltlamalarımız", *Yeni Konya*, 10 Ağustos 1978, S. 11107.

⁶⁴¹ Keçeciler, "Elektrik", *Yeni Konya*, 14 Ağustos 1978, S. 11110.

⁶⁴² *Yeni Konya*, 26 Haziran 1978, S. 11090.

yaklaşımları MSP'yi rahatsız etmiştir. Şener Battal yaptığı açıklamada, MC koalisyonun müşterek bir uzlaşma sonucu doğduğunu hatırlatarak, CHP-AP veya başka hükümet özelemleri içinde bulunmanın AP'yi töhmet altında bırakacağı uyarısında bulunmuştur⁶⁴³. Aynı şekilde Necmettin Erbakan da yaşananlara kayıtsız kalmamış, bu lafları ortaya atanlarla ilgili olarak; *“mademki bir CHP-AP koalisyonu kuracaklardı neden bunu daha önce yapmadılar? Neden beklediler?”* diyerek tepki göstermiştir. Ayrıca bu kişilerin hükümeti bozmak ve ülkenin geleceğinden çalmak için girişimlerde bulunmak yerine enerjilerini ağır sanayi hamlelerine vererek ülkenin refaha, huzura ve kalkınmaya kavuşturulması için harcamaları gerektiği uyarısında bulunmuştur⁶⁴⁴.

MSP ileri gelenlerinin tüm uyarılarına rağmen gerilim tırmanmaya devam etmiş, Oğuz Atalay'ın, Süleyman Demirel'i *“artık yeter!”* sözleriyle istifaya davet etmesiyle olaylar doruk noktasına ulaşmıştır. Atalay, söz konusu tutumunun Demirel'in *“açık ve mert politika”* takip etmemesinden kaynaklandığını vurguladıktan sonra bu konuyla ilgili açıklamalarına devam etmiştir. AP'nin kuruluş felsefesini artık kaybettiğini, partinin 1961-1965 devresindeki tutumu arasında büyük farklar olduğunu, AP'nin çıkarıcı ve menfaatperestlerin elinde oyuncak haline geldiğini söylemiştir. Ayrıca parti içindeki yönetici kadronun *“imtiyazlı sınıfı”* oluşturduğunu, bir diğerk parlamenterler grubunun birinci sınıfa sızmaya çalıştığını, AP'nin esas çoğunluğunu oluşturan *“samimi fakat sessiz grubun”* ise üçüncü sınıf statüsünde olduğunu iddia etmiştir. Yine AP liderinin parti çalışanlarını kendi özel adamlarıyla yürüttüğünü bunların *“jurnalci”* olduğunu ve partiyi *“çıkmaza sürüklediklerini”* iddia etmiştir. Demirel'in on üç yıllık görev süresince yıprandığını, halkta kendisine güvenin kalmadığını, kendi ve yakınları için yaptığı suiistimallerin bunda büyük payı olduğunu vurguladıktan sonra halka hesap vermesi gerektiği uyarısında bulunmuştur⁶⁴⁵.

Oğuz Atalay'ın Demirel'i istifaya davet etmesi AP çevrelerinde büyük bir şaşkınlık yaratmıştır. AP Konya il teşkilatı parti içinde yaşanan kaynaşmaya duyarsız kalmamış, yayınladığı basın bildirisiyle Oğuz Atalay'ın teşebbüsünü üzüntüyle karşıladıklarını ve kabul etmelerinin asla mümkün olmadığını söylemişlerdir. Ayrıca Atalay'ın seçildiği günden beri parti teşkilatıyla iş birliğinde bulunmadığı hatta Konya'ya dahi uğramadığı belirtildikten sonra teşkilatla alakası olmayan bu kişinin beyanatlarının kendisini bağladığı vurgulanarak en kısa sürede AP'den istifa etmesi

⁶⁴³ *Konya'nın Sesi*, 7 Ekim 1977, S. 427.

⁶⁴⁴ *Yeni Meram*, 12 Ekim 1977, S. 15130.

⁶⁴⁵ *Konya'nın Sesi*, 10 Ekim 1977, S. 429.

istenmiştir⁶⁴⁶. AP Konya il teşkilatının istifa etmesi gerektiği yönündeki açıklamalarına Oğuz Atalay’dan karşılık gelmiş, istifasının söz konusu olmadığını sadece partisinin bazı tutumlarından rahatsız olduğunu dile getirmiştir⁶⁴⁷.

Oğuz Atalay’ın MC koalisyonuna zarar veren girişimlerine çeşitli çevrelerden tepkiler gelmeye devam etmiştir. Kimileri Atalay’ın Başbakan Demirel’i istifaya çağırmasını yerinde bir karar olarak görmüş ve yaşananları AP’nin kendi içinde yaşadığı bunalımın bir uzantısı olarak yorumlanmıştır. Daha çok Süleyman Demirel’in istifasına neden gerek duyulduğu üzerinde durulmuş ve Demirel’in kişiliğinin yakınlarının dalavereleriyle gölgelendiğini, yapılan usulsüzlüklerin meclise soruşturma ve gensoru önergesi olarak yansıdığını, yaşanan bu hoşnutsuzluklar üzerine Demirel’in Başbakanlıkta kalmakta ısrar etmesinin AP’yi yıprattığı ileri sürülmüştür. Ayrıca AP’nin kendi içinde yaşanan huzursuzluğun partiden birçok kişinin MHP’ye transfer olmasıyla sonuçlandığı, MHP ve MSP ile yapılan koalisyonun AP’ye yaramadığı fakat bu sonucun Demirel tarafından kabul edilmek istenmemesi, olayların bu noktaya taşınmasında etkili olduğu iddia edilmiştir. Ayrıca AP içinde yaşanan bunalımın bir diğer nedeninin AP’li parlamenterlerin AP genel merkezi ile AP il ve ilçe kuruluşlarıyla alakasının olmamasında görülmüş, parti içindeki bölünmenin artmasına Oğuz Atalay’ın demecinin neşter attığı, Atalay’ın bu çıkışından yararlanılması gerektiği aksi takdirde AP’nin kaybının büyük olacağı öne sürülmüştür⁶⁴⁸.

Başbakan Süleyman Demirel, Atalay’ın kendisini istifaya davet etmesiyle ilgili olarak konuşmuş, yaşanan bu olayı parti içi eleştiri ve tartışmaların doğal bir sonucu olarak kabul ederken; AP’de meydana gelen kopmaları ise CHP’nin koalisyonu bozma teşebbüsü olarak nitelendirmiştir⁶⁴⁹. AP içindeki kaynaşmalar “parti içi tartışmalar doğaldır” denilerek görmezlikten gelmek tercih edilmişse de aslında sorun sanıldığından büyüktür.

1977 mahalli seçimlerinden CHP’nin memnun olması buna karşılık MC ortaklarından MSP, MHP ve AP’nin seçimlerden tatmin edici bir sonuçla çıkmaması özellikle AP içindeki küskünler grubunu harekete geçmeye zorlamıştır. Bu durumdan yararlanmak isteyen CHP, AP’li milletvekilleriyle temasa geçmiş, bununla milletvekili sayısını arttırmayı ve MC’yi düşürmek istemiştir. CHP’nin uygulamaya koyduğu bu

⁶⁴⁶ *Yeni Konya*, 10 Ekim 1977, S. 10858.

⁶⁴⁷ *Yeni Konya*, 17 Ekim 1977, S. 1864.

⁶⁴⁸ *Yeni Konya*, 11 Ekim 1977, S. 10859.

⁶⁴⁹ *Yeni Konya*, 14 Ekim 1977, S. 10862.

plan, AP milletvekilleri Şerafettin Elçi, Mustafa Kılıç ve Oğuz Atalay'ın istifalarıyla meyvelerini vermeye başlamıştır. Ancak olaylar bununla sınırlı kalmamış, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit İstanbul'da Güneş Motel'de AP'den ayrılan milletvekilleriyle bir araya gelmiş ve kuracağı hükümete destek vermeleri halinde bu kişilere bakanlık teklifinde bulunmuştur. Ecevit'in bakanlık vaadi AP'de yeni ayrılıkları beraberinde getirmiş, milletvekillerinin AP'den desteğini çekmesiyle II. MC hükümeti meclisteki sayısal üstünlüğünü kaybetmiştir.

AP'den ayrılan milletvekilleri adına AP Afyonkarahisar Milletvekili Güneş Ongut ve Oğuz Atalay Ecevit'le bir görüşme gerçekleştirmiş, yapılan bu görüşme sonucunda MC hükümetini düşürme kararı almışlardır⁶⁵⁰. Yapılmak istenenlere MC hükümetinin içte ve dışta güvenliği sağlayamaması, cephecilik anlayışıyla ulusal birliği zedelemesi, halkın yoksullaşmasına göz yumması ve Anayasanın belirlediği çerçeveden uzaklaşması gerekçe gösterilmiş ve hükümet 29 Aralık 1977'de gensoru sonucu düşürülmüştür. Yaşanan bu gelişme üzerine Süleyman Demirel millet iradesine saygı duyduklarını belirtmiş ve Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e istifasını sunmuştur⁶⁵¹.

Bülent Ecevit, AP'den ayrılan milletvekilleri, Faruk Sükan'ın ve CGP'nin destek vermesiyle 5 Ocak 1978 tarihinde hükümeti kurmuştur⁶⁵². Ecevit, daha önce vaat ettiği gibi sözünde durmuş ve hükümetin oluşumuna katkı sağlayanların büyük çoğunluğuna bakanlık vermiştir. Aynı şekilde Faruk Sükan da payına düşeni almış ve Başbakan Yardımcılığına getirilmiştir⁶⁵³.

Necmettin Erbakan, Ecevit'in milletin hizmetinde bulunan II. MC hükümetini devirdiğini iddia etmiş ve Ecevit başta olmak üzere hükümetin kurulmasına destek olan kişileri “koltuk sevdalısı” olmakla itham etmiştir. Menfaat üzerine oluşturulmuş bu ortalıktan Ecevit'in medet ummaması gerektiğini, CHP'nin önünde sonunda MSP'ye ortaklık teklif edeceğini çünkü MSP'nin halen “anahtar parti” rolünü oynamaya devam ettiğini iddia etmiştir⁶⁵⁴. Erbakan'ın yeni hükümetle ilgili sözlerine Bağımsız Konya milletvekili Oğuz Atalay'dan cevap gelmiştir. Atalay, ilkin AP'den ayrılımlarıyla ilgili meseleye açıklık getirmiş; “eğer biz AP'den kopmamış olsaydık, en geç üç ay içinde iç harp başlardı” dedikten sonra halen AP'nin felsefesine bağlı olduklarını, AP'de bir

⁶⁵⁰ Arslan, “Siyasal İstikrarsızlık”, s. 141.

⁶⁵¹ Çavdar, *Demokrasi Tarihi*, s.248.

⁶⁵² Uçar, *Azınlık Hükümetleri*, s. 147

⁶⁵³ *Yeni Meram*, 6 Ocak 1977, S. 15122; *Yeni Konya*, 6 Ocak 1977, S. 10927.

⁶⁵⁴ *Yeni Konya*, 6 Ocak 1978, S. 10927.

gruba karşı çıktıkları için istifa ettiklerini söylemiştir. Ayrıca, III. Ecevit hükümetinin icraatlarından memnun olduklarını, Türkiye'nin dış politika, anarşi ve ekonomi olmak üzere üç temel problemi olduğunu, hükümetin bu sorunların üstesinden geleceğine olan inançlarının tam olduğunu vurguladıktan sonra 1981'e kadar hatta daha fazla görev başında kalmayı planladıklarını ileri sürmüştür⁶⁵⁵. Son olarak, Ecevit hükümetinin sanıldığı aksine iktidar hırsıyla hareket eden kişilerden oluşmadığını, *"bugün Türkiye'de dürüstlüğüyle, haysiyetiyle ve şerefli olarak gecesini gündüzüne katan milletimi nasıl selamete çıkarırım diye çırpınan bir Başbakan var"* diyerek söz konusu iddiaları yalanlamıştır⁶⁵⁶.

MC ortakları ile Ecevit hükümeti arasında karşılıklı sataşmalar devam etmiştir. CHP Konya milletvekilleri, II. MC hükümetinin icraatlarını eleştirmiş, yanlış ekonomik ve siyasi politikalarla ülkeyi darboğaza soktuklarını iddia etmişlerdir⁶⁵⁷. Ayrıca yeni hükümetin MC hükümetinden bir enkaz devraldığını, iktidarı ele geçirmeleriyle II. MC'nin eseri olarak kabul edilen kardeşlik, biraderlik döneminin; vurgunun, soygunun ve kanlı olayların sona erdirileceğini ve de devletin kaynaklarını acımasızca harcayanlardan, kardeşi kardeşe kırdıranlardan hesap sorulacağını ileri sürmüşlerdir⁶⁵⁸. Aynı şekilde CHP Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ'da benzer açıklamalarda bulunmuş ve bir önceki hükümetin hazineyi boşalttığını, on yıl sonrasının kaynaklarının bile tüketildiğini, cephecilerin böyle böyle ekonomiyi iflas ettirdiklerini söylemiştir. Milletin artık kavgadan bıktığını, hizmet beklediğini sözlerine ilave etmiş ve CHP olarak suçlayıcı değil vatandaşa hizmet götürebilecekleri bir siyaset takip edeceklerini ifade etmiştir⁶⁵⁹.

III. Ecevit hükümetiyle ilgili olarak İhsan Kabadayı ve Agah Oktay Güner, bir basın toplantısı düzenlemişlerdir. Hükümetin kardeşlik hükümeti olacağı derken kalleslik hükümeti kurduğunu, cenneti baharı getireceğim derken cehennemi yaşattığını, anarşinin ve pahalılığın bu hükümet döneminde arttığını devletin yıkıcılara, vatan bölücülere ve kanun tanımayanlara taviz verdiğini, umut taciri Ecevit'in artık umut enkazı olduğunu, sol militanların devlet dairelerine sızıp vatandaşa kan kusturduğunu iddia etmişlerdir. MHP'lilerin hükümete yönelik suçlamaları bunlarla sınırlı kalmamış,

⁶⁵⁵ *Yeni Konya*, 4 Nisan 1978, S. 11002; *Yeni Meram*, 5 Nisan 1978, S. 15116.

⁶⁵⁶ *Konya'nın Sesi*, 5 Haziran 1977, S. 628.

⁶⁵⁷ *Yeni Meram*, 6 Şubat 1978, S. 15147.

⁶⁵⁸ *Yeni Konya*, 21 Ocak 1978, S. 10940.

⁶⁵⁹ *Yeni Meram*, 6 Mart 1978, S. 15171.

“anarşiye mağlup olan gaddar hükümetin istifa etmesi gerektiğini, devleti korumak için 1979’da erken seçime gidilmesi gerektiği” uyarısında bulunmuşlardır⁶⁶⁰.

Ecevit hükümetine yönelik eleştiriler gelmeye devam etmiş, AP Konya İl Genel Sekreteri Hüseyin Çalık yaptığı açıklamada; CHP’nin hiçbir devrede Türk milleti tarafından iktidar yapılmadığını, CHP’nin türlü yollar deneyerek iktidar olduğunu söylemiştir. CHP hükümetinin altı aylık hizmet döneminde Türkiye’yi yokluklar, kuyruklar ve canilerin boy gösterdiği bir ülke haline getirdiğini, sanayinin hammadde ve finansman yokluğundan iflasın eşiğinde olduğunu, köylüye dayatılan taban fiyat uygulamasının ıstırapın ve fukaralığın teşvikçisi olduğunu, getirilen yeni vergi sistemiyle fakirliğin daha da arttığını, komünizmin beklediği fırsatı yakaladığını, devletin kadrolarının onların militanlarına teslim edildiğini, milliyetçi düşünce sahiplerinin de sürgüne gönderildiğini ileri sürmüştür⁶⁶¹. Necati Kalaycıoğlu da benzer şeylere değinmiş; Türkiye’nin her geçen gün yaşanmaz bir yer haline geldiğini, CHP’nin yokluk, kuyruk, bölücülük, zulüm ve tahrikçilikle anılır olduğunu, bunlara karşılık hükümetin hiçbir ciddi tedbir ve tesirli teşebbüsü olmayışını eleştirmiştir⁶⁶².

AP Konya İl Başkanı aynı zamanda Ziraat Odası Konya Bölge Başkanı Hamdi Küçükbezirci; *“halkçılık iddiasındaki bu hükümet, halktan tamamen kopmuştur”* diyerek hükümetle ilgili genel bir kanaati ortaya koymuş ve hükümetin halkın dert ve dileklerine kulak asmadığını, çiftçinin sorunlarını dile getirmek için kendisinden bir görüşme talep ettiklerini fakat geri dönüşün sağlanmadığını söylemiştir. Ayrıca hükümetin anarşi, pahalılık ve işsizliğe çözüm üretemediği gibi memleketi güllük gülistanlık gösterme çabalarına da tepki göstermiştir⁶⁶³. Aynı şekilde AP Konya Milletvekillerinden Aydın Menderes, Necati Kalaycıoğlu ile Konya Senatörlerinden Osman Nuri Canpolat ve Muzaffer Demirtaş CHP iktidarının görevde bulunduğu dokuz aylık süre içinde zam, pahalılık ve anarşinin tırmadığını, ölen kişi sayısının artmasına rağmen tek bir istifanın olmamasını eleştirmişlerdir. CHP’nin iktidara geldikten bu yana enkaz devraldık yönündeki iddialarına da sert çıkmışlar ve CHP’ye hükümetin devredilmediğini kendilerinin bu mevkii “gasp” ettiklerini iddia etmişlerdir⁶⁶⁴.

⁶⁶⁰ *Yeni Meram*, 5 Nisan 1978, S. 15116; *Yeni Konya*, 5 Nisan 1978, S. 11003.

⁶⁶¹ *Yeni Konya*, 12 Temmuz 1978, S. 11082.

⁶⁶² *Yeni Konya*, 16 Eylül 1978, S. 15351.

⁶⁶³ *Yeni Konya*, 22 Temmuz 1978, S. 11099.

⁶⁶⁴ *Yeni Meram*, 29 Eylül 1978, S. 15335; *Yeni Konya*, 2 Ekim 1978, S. 11149.

AP'li vekillerin hükümetle ilgili açıklamalarına AP Konya il kongresinde Konuşan Süleyman Demirel'den de destek gelmiştir. Demirel, ülke olarak zor günlerden geçildiğini, CHP'nin anarşiye yataklık ettiğini, hükümetin millet iradesine ters düştüğünü ve dibinden tepesine kadar kepazeliyle dolu olduğunu vurguladıktan sonra Florya'da şurada burada kurulan bu hükümetten artık hayır beklenemeyeceğini, CHP'nin Türk çiftçisinin iki çocuğundan birini çıplak bıraktığını ve partinin zulmün temsilciliğini yaptığını ileri sürmüştür⁶⁶⁵. Demirel, yakın zamanda koalisyonların meydana gelebileceğinin sinyalini vermiş bunun için milliyetçi partilerin tabanda birleşmesi gerektiğini, partisinin hizmet partisi olduğunu söyleyerek dikkatleri yeniden AP üzerine çekmeye çalışmıştır⁶⁶⁶.

CHP'ye yönelik suçlamalara CHP Konya milletvekilleri duyarsız kalmamış, söz konusu iddialar hükümetin icraatlarından örnekler gösterilerek çürütülmeye çalışılmıştır. Ahmet Çobanoğlu yaptığı açıklamada, CHP ile ilgili söylenenlerin aksini iddia etmiş ve hükümetin yansız tutumla herkesi kucakladığını bundan dolayı içte ve dışta saygınlığını günden güne arttırdığını, ekonomide gerekli dinamizmi kazandırmaya çalıştığını ve bunda da ciddi mesafe aldığını söylemiştir. Ayrıca CHP'nin parlamento içindeki birliği ve bütünlüğü sağlayabildiğini, halkı ilgilendiren ve ivedilikle halledilmesi gereken yasalar konusunda partisinin üzerine düşeni yaptığını vurguladıktan sonra eğer bir suçlu aranması gerekiyorsa onun da muhalefetin sorumsuz tutumundan kaynaklandığını ileri sürmüştür⁶⁶⁷. Aynı şekilde Mustafa Üstündağ da AP'nin felaket tellallığı yaptığını, Demirel hükümetinin bozduğu ekonomiyi CHP'nin düzeltmeye çalıştığını, toplumun çektiği sancıların Demirel hükümetinin açtığı yaralardan kaynaklandığını öne sürmüştür⁶⁶⁸. Üstündağ, cephecilerin ekonomi de açtığı tahribata rağmen hükümetin aldığı ekonomik tedbirlerin kısa sürede etkisini göstermeye başladığını, bunun halka ucuzluk olarak yansıdığını ve Türkiye'nin dış itibarının yeniden sağlandığını dünya liderlerinin Ecevit'le görüşmek için birbiriyle yarıştıklarını iddia etmiştir⁶⁶⁹.

Yeni hükümete bazı çevrelerden destek gelmiş; CHP'nin altı ay gibi kısa sayılabilecek bir sürede iktidarda olduğuna; hükümetin soygun, cinayet, anarşi, borç,

⁶⁶⁵ *Yeni Konya*, 9 Ekim 1978, S. 11155.

⁶⁶⁶ *Yeni Meram*, 9 Ekim 1978, S. 15342.

⁶⁶⁷ *Konya'nın Sesi*, 6 Haziran 1978, S. 629. Ekim

⁶⁶⁸ *Konya'nın Sesi*, 2 Ağustos 1978, S. 668.

⁶⁶⁹ *Yeni Konya*, 18 Temmuz 1978, S. 11087.

boş hazine, parsellenmiş devlet kuruluşları, ambargo ve Yunan-Kıbrıs anlaşmazlıkları gibi halledilmeye bekleyen daha birçok sorunu kucağında bulduğuna işaret edilerek kısa zamanda kendisinden mucizeler beklenmesinin haksızlık olduğu söylenmiştir. Ayrıca hükümete en ufak bir katkının olmadığı sadece eleştirildiğine değinilerek; bu kişilerin her kötülüğü körüklemekle, her iyiyi karalamakla kendi menfaatlerine ve iktidara giden yolu açacaklarını sandıklarını fakat yanılacakları iddia edilmiştir. Ayrıca bu kişilerin “solda büyük adam çıkmayacağı” düşüncesinde olduklarını ve bu misyona ancak kendilerinin layık olduğu fikrinde ısrar etmelerine de tepki gösterilmiştir⁶⁷⁰. Aynı şekilde CHP Konya Gençlik Kolları Başkanı Süha Akıncı, CHP’nin bugünkü bozuk düzene karşı muhalefetin devam ettiğini, 27 yıldır ülkede yerleştirilmeye çalışılan çarpık düzenin bir iki yılda düzeltilebilmesinin bilime aykırı olduğunu, demokratik solcular olarak demokratik halk iktidarı mücadelesinin uzun ve sabır gerektiren bir iş olduğunu vurguladıktan sonra demokrasiden yana olan tüm güçleri hükümete yardımcı olmaya davet etmiştir⁶⁷¹.

Ecevit hükümetine yönelik suçlamalar MHP’yi de rahatsız etmiş, bu tutum ülkenin geleceği açısından kaygı verici bulunmuştur. Alparslan Türkeş yaptığı açıklamada, bütün siyasi partilere “barış” çağrısında bulunmuş ve ülkede huzurun tesis edilmesi için “iş birliği” teklif etmiştir. Konuşmasında İktidar-muhalefet ilişkilerinin cesaret verici olmadığını, bunun anarşiyi tırmandığını söylemiştir. Siyasi partilerin milleti uçuruma yuvarlamaktan ziyade kurtarma çabalarına katılması gerektiğini, bunun için kendilerine büyük sorumluluklar düştüğünü ifade etmiştir. Fikirde ve prensiplerde her iki tarafın görüşünün ve tezinin geçerli olduğu konularda büyük ayrılıkların olabileceğini, “beyaza siyah deyip inatlaşmanın kimseye fayda getirmeyeceği” uyarısında bulunmuştur. Ülkenin ortak sorunları karşısında bilinçli, sağduyulu ve art niyetten uzak duracak şekilde “asgari müştereklerin” ortaya konmasının önemini vurgulamıştır. Türkeş, diyalog çağrısına kulak verip siyasileri bir masa etrafında toplamak görevinin iktidara düştüğünü bunun gerçekleşmesi halinde birçok sorunun ortadan kaldırılabileceği fikrinde olmuştur⁶⁷².

Alparslan Türkeş, her ne kadar başlarda yapıcı bir muhalefet modeli sergilemişse de bu iyimser tablo zamanla yerini hükümetin istifa etmesi gerektiği

⁶⁷⁰ Mahmut Sural, “Altı Aylık Hükümet”, *Konya’nın Sesi*, 14 Temmuz 1978, S. 662.

⁶⁷¹ *Yeni Meram*, 16 Aralık 1978, S. 15398.

⁶⁷² *Yeni Konya*, 28 Temmuz 1978, S. 11096.

yönündeki açıklamalara bırakmıştır⁶⁷³. Türkeş, bulduğu her fırsatta Ecevit'e hükümetten çekilmesi yönünde telkinlerde bulunmaya başlamıştır⁶⁷⁴. Ayrıca bununla da yetinmemiş “hükümet yıkılalı çok oldu” diyerek mecliste yeni hükümet için bazı alternatifler olabileceğinden bahsetmiştir. Bunlar arasında ilk olarak millî bir koalisyon düşünülebileceğini, ikinci olarak bir başka koalisyon hükümeti kurulabileceğini, üçüncü olarak da AP'nin kuracağı bir azınlık hükümetinin desteklenebileceğini önermiştir⁶⁷⁵. Türkeş gibi kamuoyunun da Ecevit hükümetine yönelik tutumunda değişimler yaşanmaya başlamıştır. CHP'nin zamanında söylediği “*biz iktidar olursak herşey düzelir*” sözlerine atıfta bulunularak; anarşinin son bulacağı, demokratik idarenin hâkim olacağı, Türk parasının istikrara kavuşacağı, politikada devletin saygınlığının artırılacağı, partizanlığın yapılmayacağına dair sözler verildiğini fakat birçoğunun gerçekleşmediği üzerinde durulmuştur. Hükümetin kurulmasının üzerinden on bir ay geçmesine rağmen, hiçbir şeyin düzelmediğini bilakis “ağızlara sakız yapılan konuların artık çamura dönüştüğü” iddia edilmiştir. Bu yöndeki suçlamalara devam edilmiş, vaktiyle verilen sözlerin birer palavradan ibaret olduğu, hükümetin IMF başta olmak üzere başka ülkelerden de kredi alamadığı, nereye baş vursa elinin boş döndüğü vurgulanmış, tüm bunlara rağmen Ecevit'in her şeyi toz pembe göstermeye çalışmasının vicdanları rahatsız ettiğinden bahsedilmiştir⁶⁷⁶.

III. Ecevit hükümetiyle ilgili memnuniyetsizliklerin sıralandığı, hükümetin siyasi ve ekonomik birçok problemle boğuştuğu bir sırada, hükümetten ilk kopuş CGP'den gelmiştir. Turhan Feyzioğlu, hükümetin icraatlarının istenilen sonucu vermediği gerekçesiyle çekilme kararı aldıklarını bundan sonra yapıcı ve dürüst muhalefet politikası izleyeceklerini devlet-millet yararına tüm kararları destekleyeceklerini ve kimseye dargın olmadıklarını söylemiştir⁶⁷⁷. Fakat bu ayrılığın asıl nedeninin CGP'nin Töb-Der, Pol-Der gibi sol ideolojiye mensup bazı dernek ve kuruluşların kapatılması yönündeki isteklerinin CHP tarafından “demokrasinin zarar göreceği” gerekçesiyle kabul edilmemesinden kaynaklandığını savunanlar olmuştur. CGP'nin ayrılık kararına kamuoyunun da değerlendirmeleri olmuş, Ecevit hükümetinin “küçük koalisyon” şeklinde teşekkül ettiğini, yaşanan bu ayrılığın hükümetin “yumuşak karnını” oluşturduğunu ve korkulanın olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca Ecevit'in sekiz aylık

⁶⁷³ *Yeni Meram*, 26 Ekim 1978, S.15357.

⁶⁷⁴ *Konya'nın Sesi*, 25 Aralık 1978, S. 786.

⁶⁷⁵ *Yeni Meram*, 26 Aralık 1978, S. 15405.

⁶⁷⁶ Mustafa Ataman, “Sakız Çamura Düştü”, *Yeni Meram*, 7 Aralık 1978, S. 15390.

⁶⁷⁷ *Yeni Konya*, 19 Eylül 1978, S. 11138.

hükümeti döneminde ekonomik, sosyal ve dış politikayla ilgili birçok konuyu ele aldığı ve çözmeye çalıştığı, Feyzioğlu'nun açıklamalarına atıfta bulunarak, hükümetin icraatlarının yeterli sonucu verebilmesi için sekiz aylık sürenin yeterli olup olmayacağı sorulmuştur. Ayrıca Ecevit'in içinde bulunulan sorunlara tüm açıklığıyla değindiği, GP'nin ise karar vermekte acele ettiği böyle yapmakla da hükümet çalışmalarının aksamasına sebep olduğu ve istenmeyen sonuçların doğmasına ortam hazırladığı öne sürülmüştür⁶⁷⁸.

III. Ecevit hükümetine yönelik tepkiler 1979 yılında gerçekleştirilecek olan kısmi senato seçimlerinin yaklaşmasıyla daha da artmıştır. MSP Basın Sözcüsü Veyis Ersöz, Ecevit hükümetinin bir yıllık iktidar döneminde kalkınma hızının düştüğünü, birçok fabrikanın hammadde eksikliğinden kapandığını, bazı şehirlerde "kurtarılmış bölgeler" oluşturduğunu ve bölücülük faaliyetleri karşısında devlet otoritesinin kullanılmadığını, CHP'nin iktidar olmasıyla aşırı solcu ve komünistlerin faaliyetlerini arttırdığını, paranın alım gücünün düştüğünü, işsizlik, anarşi ve pahalılığın en yüksek seviyeye ulaştığını, toplu katliamlar ve şehirleri yakıp yıkmanın, işçi ve memur sürgünlerinin, partizanlığın da yine bu dönemde arttığını söylemiştir⁶⁷⁹. AP Konya Gençlik Kolu Başkanı Mustafa Mucuk da 1979 yılına millet olarak karamsar girdiklerini, CHP'nin bir yıllık iktidarı döneminde millete bir şey vermediğini ama çok şeyler aldığını iddia etmiştir. Ayrıca pahalılığın, partizanlığın olduğunu ve can-mal güvenliğinin kalmadığını söyledikten sonra CHP'nin tüm bakanlarının başarısız olduğunu İçişleri Bakanının istifasıyla hükümetin ilk kurbanını verdiğini ileri sürmüştür⁶⁸⁰. AP Konya İl Başkanı Adnan Ağırbaşı ise, II. MC ile III. Ecevit hükümeti arasında bir kıyaslamaya giderek o zamandan bugüne Türkiye'nin çok gerilere gittiğini öne sürmüştür⁶⁸¹.

Hüseyin Kaleli hükümete yönelik eleştirilere cevap vermiş; uzun yıllar başbakanlık yapan muhalefetin başının ülkeyi bugünkü çıkmaza götürdüğünü, yanlış, çarpık, emperyalist ve kapitalist politikalarla bugünkü ekonomik darboğazı Demirel'in yarattığını, yokluğun, kuyrukların sebebinin de yine Demirel'in eseri olduğunu söylemiştir. Ayrıca Demirel'in Ecevit hükümetine yüklü bir borç bıraktığını, Ecevit'in ise bu borcu ortadan kaldırmak ve milletin kırılan onurunu düzeltmek için çabaladığını,

⁶⁷⁸ Suad Abanazır, "Feyzioğlu Ne Yapmak İster?", *Yeni Konya*, 19 Eylül 1978, S. 11138.

⁶⁷⁹ *Yeni Meram*, 3 Ocak 1979, S.15412.

⁶⁸⁰ *Yeni Meram*, 5 Ocak 1979, S. 15414.

⁶⁸¹ *Yeni Meram*, 16 Ocak 1979, S. 15423.

Türk ulusunu esenliğe çıkarmak için savaştığını belirterek partisine yapılan suçlamaları kabul etmemiştir⁶⁸².

İktidar ve muhalefet arasında yaşanan gerginliği sona erdirmek düşüncesiyle Mustafa Üstündağ, CHP-AP iş birliği üzerinde durmuş ve iki büyük partinin sıkıntılı günler yaşadığı bugünlerde sağlıklı bir diyalogun içerisine girmesini, iktidarın da muhalefetin de üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca CHP-AP diyalogunun kurulmaması için hiçbir neden olmadığını ister CHP’li ister AP’li halkın da bu fikri desteklediğini bildirmiştir. Hatta Ecevit’in diyalog kurmak için büyük çaba harcadığını fakat ana muhalefet partisi lideri Demirel’in bu girişimleri sonuçsuz bıraktığını iddia etmiştir⁶⁸³.

CHP’nin muhalefetle uzlaşma çabaları sonuç vermemiş, Ecevit hükümetinin varlığına karşın yeni hükümete ilişkin tartışmalar yeniden alevlenmiştir. Sağ partilerle koalisyon olması durumunda Erbakan’ın “hakkı savunacağı, hakka razı olmayacağı ve hayalci olduğu” vurgulanmış; Türkeş’in “ölkücüleri şımartacağı ve işgallerin yine devam edeceği” iddia edilmiş; CHP-AP koalisyonun imkânsız olduğundan bahsedilmiş geriye tek bir ihtimalin olduğunu onun da oyların AP’de toplanması gerektiği bunun için liderler arasında gerekli anlaşmanın sağlanmasında yattığı belirtilmiştir⁶⁸⁴.

CHP-AP koalisyonu ile değerlendirmelerde bulunan Necmettin Erbakan, ilk olarak hükümetin düşürülmesi meselesine değinmiş ve Mecliste bugünkü şartlar altında hükümeti düşürecek sayının bulunabileceğini, muhalefet partilerinin bu konuda üzerine düşen görevi yapması gerektiğini çünkü 226 sayısının beklemekle gelmeyeceğini söylemiştir. Ayrıca AP’nin hükümete gelmesi halinde bile bir şeylerin değişmeyeceğini çünkü CHP ile AP’nin aynı zihniyette olduklarını iddia etmiştir. Erbakan, kısa zamanda batı taklitçiliğinden kurtulup milli güçlere samimiyetle bağlanması gerektiğini söylemiş ancak bu sayede manevi kalkınma, ağır sanayi, ihracat seferberliği, şahsiyetli dış politika, Müslüman ölkelerle sıkı iş birliğinin yapılabileceğini bunun da ancak MSP ile mümkün olabileceğini belirtmiştir⁶⁸⁵. Erbakan, Ecevit hükümetinin ekonomi politikalarını da eleştirmiş, hayat pahalılığının %60 oranında arttığını, milletin işsizlik ve pahalılık pençesinde kıvrandığını, dar gelirli olanların cendere içine alındığını ve serbest piyasadan döviz temin edeceğiz derken köylünün bir başka yoldan ezildiğini, saklı gizli

⁶⁸² *Yeni Meram*, 30 Ocak 1979, S. 15435; *Konya’nın Sesi*, 30 Ocak 1979, S. 817.

⁶⁸³ *Konya’nın Sesi*, 12 Ocak 1979, S. 802.

⁶⁸⁴ Mahmut Sural, “Sabırlı Olmaları Gerekir”, *Konya’nın Sesi*, 12 Şubat 1979, S. 828.

⁶⁸⁵ *Yeni Meram*, 19 Mart 1979, S. 15473.

yollardan yeni para düşürmelere gidildiğini, tedbir paketi olarak nitelendirdikleri şeyin ise bir “sülfat zehrinden” ibaret olduğunu ileri sürmüştür. Ülkenin tarım ve sanayi dallarındaki üretiminin 1,5 trilyon olduğunu ancak 50 milyar liralık ihracat yaparak ürettiğinin ancak %3 ünü ihraç edebildiğini halbuki giyim, barınma ve konut ihtiyaçlarının öz kaynaklardan temin edilebileceğini vurgulamıştır⁶⁸⁶. Hükümetin ekonomi politikalarına eleştiriler MSP ile sınırlı kalmamış aynı şekilde diğer partiler de tepki göstermiştir. AP Konya il teşkilatından yapılan açıklama da hükümetin ekonomi politikaları eleştirilmiş ve *“bir çift ayakkabıyı 25 liraya giydirmeyi vadeden umut bülbülleri aramızda gören var mı”* denilerek çiftçinin ilacı, gübreyi alamadığını, iktidarın önlem paketinin yeni zenginler türettiğini, ekonomiyi güçlendirme adına zamların yapıldığını bununla halkın geçim şartlarının ağırlaştığını söylenmiştir⁶⁸⁷. Bu eleştirilere AP Konya Milletvekili Necati Kalaycıoğlu’da katılmış *“yıllardır milletimizi bir umut kasırgası içinde sallayanların yaprak gazeli oldukları kesinlikle ortaya çıkmıştır”* dedikten sonra hükümetin lise öğrencilerinin münazara heyecanından hala kendini kurtaramadığını açlığın, işsizliğin, asayişsizliğin arttığı bir ortamda hükümetin yeni vergi kanunları çıkarmakla meşgul olduğunu söyleyerek yapılanlara tepki göstermiştir⁶⁸⁸.

III. Ecevit hükümetine mensup altı bağımsız bakan, hükümetin anayasaya aykırı hareket ettiği yönünde açıklamalarda bulunmuş ve kamuoyu nezdinde hükümeti uyarışlardır. Bakanların bu çıkışı çeşitli yorumların yapılmasına neden olmuştur. Bayındırlık Bakanı Şerafettin Elçi, bakanların bu hareketini hükümet sorunu yaratmak ve sorumsuzluk olarak değerlendirmiş ve mevcut hükümetten daha iyi bir hükümet alternatifi olamayacağını söylemiştir. Ayrıca altı bağımsız milletvekilinin hükümet içi sorunları, kamuoyu önünde değil kendi içinde çözmesi gerektiğini böyle yapmakla sürekli hükümeti düşürmeye yönelik eylemlerde bulunan MC taraftarlarına fırsat verildiğini, ülkede yeniden kanlı bir tablonun oluşmasına zemin hazırlandığını iddia etmiştir⁶⁸⁹.

Bakanların hükümete yönelik açıklamalarının yankıları devam etmiş bu girişime olumsuz bakanlar olduğu gibi destek verenlerde olmuştur. Oğuz Atalay, yeni bir MC’nin kurulmasının hayal olduğunu zaten ülkenin de buna tahammülü olmadığını

⁶⁸⁶ *Yeni Konya*, 19 Mart 1979, S. 11289; *Yeni Meram*, 19 Mart 1979, S. 15473.

⁶⁸⁷ *Yeni Konya*, 27 Mart 1979, S. 11296.

⁶⁸⁸ *Yeni Konya*, 29 Mart 1979, S. 11298.

⁶⁸⁹ *Konya’nın Sesi*, 16 Nisan 1979, S. 882.

söyledikten sonra bağımsız bakanların hükümet bunalımı doğurmak maksadıyla böyle bir teşebbüste bulunmadıklarını iddia etmiş ve hükümet içindeki anlaşmazlıkların giderilerek kısa sürede uyum içinde çalışabilecekleri bir ortamın oluşturulacağına olan inancını korumuştur⁶⁹⁰. Aynı şekilde gelen tepkiler arasında MC'nin kurulmasının sayısal olarak da imkânsız olduğu şayet kurulsaydı bile icraata bulunamayacağı vurgulanmış, bağımsızların hareketiyle ilgili olarak da “kamuoyu önünde hükümeti bağlama amacına yönelik bir tutum olarak” değerlendirilmiştir. Ayrıca bu milletvekillerinin eski partileri olan AP'ye dönme imkânının olmadığı, hükümetten ayrı bir politika gütmeyeceklerinden de emin olunduğu belirtildikten sonra bağımsızların bu girişimi “adlandırandan bahsetmek” adına yaptıklarını ileri sürmüş ve olayın çok fazla büyütülmemesi gerektiği uyarısında bulunulmuştur⁶⁹¹. Kamuoyunun ortamı yatıştırıcı açıklamalarının ardından Erdoğan Bakkalbaşı'da benzer açıklamalarda bulunmuş bu tür açıklamaların doğal karşılanması gerektiğini, uyarının hükümet programına uyulmadığı sonucunu doğurmadığı gibi hükümeti bozma ya da ondan ayrılmayı da kapsamadığını söylemiştir. Ayrıca bağımsız altı bakanın “vatanını seven” ve “milliyetçi” kişiler olduğuna değinmiş; ülkenin, milletin bölünmezliği ilkelerine ters düşen davranışların kimden ve nereden gelirse gelsin karşısında Türk hükümetini, ordusunu ve halkı bulacağını söyleyerek söz konusu uyarıyı hükümet olarak üzerlerine mal etmediklerini dile getirmiştir⁶⁹².

Bakanların girişimine iyimser yaklaşanlar olduğu gibi tersini iddia edenler de olmuştur. AP Konya Merkez İlçe Gençlik Kolları Başkanı Mustafa Mucuk, bakanların girişimini “hükümete deklarasyon” olarak nitelendirmiş ve altı bakanın açıklamaları ışığında yolsuzluk, bölücülük, pahalılık gibi nedenlerle ülkenin çıkmaza girdiğini bu gerçeği artık Başbakan Ecevit'in de kabul etmesi ve istifa etmesi gerektiğini iddia etmiştir⁶⁹³. Altı bakanın açıklamalarından hareketle CHP'nin Türk ekonomisini çıkmaza soktuğunu, 13 ilde sıkıyönetim ilan edildiğini fakat anarşiyi bir türlü önleyemediğini vurguladıktan sonra CHP ağırlıklı hükümetin düşme noktasına geldiğini altı bağımsız bakanın müşterek imzaları ile Ecevit'e verilen “ülmatomun” hükümetin çekilmesini

⁶⁹⁰ *Konya'nın Sesi*, 16 Nisan 1979, S. 882.

⁶⁹¹ F. Kemal Ögütçü, “Bağımsızlar Harekâtı”, *Konya'nın Sesi*, 18 Nisan 1979, S. 884.

⁶⁹² *Konya'nın Sesi*, 17 Nisan 1979, S. 883; *Yeni Meram*, 17 Nisan 1979, S. 15450.

⁶⁹³ *Yeni Meram*, 20 Nisan 1979, S. 15453.

çabuklaştıracağını ileri sürmüş ve halkın teveccühünün Demirel'den yana olduğunu ifade etmiştir⁶⁹⁴.

MHP Genel Başkanı Yardımcısı Agah Oktay Güner de yaptığı açıklamada, hükümetin piyasada güven duygusunu yıktığını, pahalılığın %200 oranlarında olduğunu, memlekette kuduz aşısı, tetanoz ve aspirinin dahi bulunmadığını söyleyerek Türkiye'nin yokluklar ülkesi haline geldiğini en kısa sürede milli koalisyonun kurulmasını ve seçimlere gidilmesini istemiştir⁶⁹⁵. Aynı şekilde son zamanlarda seçimleri dilinden düşürmeyen AP'lilerin açıklamalarına bir yenisi daha eklenmiştir. AP Genel Yönetim Kurulu Üyesi ve Tabii Kaynaklar Eski Bakanı Selahattin Kılıç, AP olarak muhtemel bir genel seçim hazırlığı içinde bulunduklarını, yurttaşın CHP ağırlıklı "beceriksiz" hükümetten nasibini aldığını, hükümetin temelinde "haram" bulunduğunu çünkü çalıntı oylarla kurulduğunu iddia etmiştir. Kılıç da benzer şikayetlerde bulunmuş, Ecevit hükümetinin millete hizmet için değil, kendi ihtirasları için kurulduğunu amaçlarının koltuk kapmak olduğunu, milletin sorunlarına kulak tıkadıklarını, yatırımların durup üretimin düştüğünü ve partizanlığın arttığını ileri sürmüştür⁶⁹⁶.

Ecevit hükümeti ile ilgili yapılan yıkıcı eleştirilerin ardından CHP Konya İl Başkanı Mehmet Çelen sessizliğini bozmuştur. Çelen, II. MC iktidarının en şiddetli günlerinde CHP'nin iktidarı devraldığını, cephecilerin yarattığı ekonomik çöküntüyü ve kardeş kavgasını ortadan kaldırmak için elinden geleni yaptığını yinelemiştir. CHP'nin geçmişte ülkeyi felakete sürüklemiş olanlardan, ülkenin gençlerini kardeş kavgasına itenlerden, dikta özlemi içinde olanların oyunlarını bile bile iktidar olduğunu sayılan bu olumsuzlukların CHP'nin içerden çatlamasına neden olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca, CHP'nin il ve ilçe örgütleriyle, kadın ve gençlik kollarıyla, senatör ve milletvekilleri ile kurduğu hükümetle tam bir bütünlük ve dayanışma içinde olduğunu sözlerine ilave etmiştir⁶⁹⁷. CHP Konya İl Gençlik Kolları Başkanı Musa Akgül de benzer açıklamalarda bulunmuş; bugünkü olumsuzlukların temelini MC zamanında atıldığını, çok uluslu şirketler ve iş adamlarıyla hükümeti devirebileceklerini umduklarını fakat bu planlarının suya düştüğünü ileri sürmüştür. Ayrıca halkın kimin hırsız ve tekelci olup kimin burjuvaziye sırtını dayadığını iyi bildiğini, önce madenlerin devletleştirilip vergi

⁶⁹⁴ Mustafa Kal, "Adalet Partisinde İktidar Hazırlığı", *Yeni Meram*, 24 Nisan 1979, S. 15455.

⁶⁹⁵ *Yeni Meram*, 7 Mayıs 1979, S. 15466.

⁶⁹⁶ *Yeni Meram*, 8 Mayıs 1979, S. 15467; *Yeni Konya*, 8 Mayıs 1979, S. 11332.

⁶⁹⁷ *Yeni Meram*, 3 Mayıs 1979, S. 15463.

yasasının yasallaşmasına karşı çıkıldığını sonrada halkın yanında yer aldıklarını söz konusu çelişkilerle komik duruma düşürdüklerini söylemiştir⁶⁹⁸.

III. Ecevit hükümeti döneminde terör olayları yeniden tırmanışa geçmiş, ülkede siyasal cinayetlerde yaşanmaya devam etmiştir. Şekerbank Eski Genel Müdürü Ömer Sunar'ın faili meçhul bir cinayete kurban gitmesinin ardından DP Konya il idare kurulu bir açıklama yapmıştır. Yapılan açıklamada sağın kendi arasındaki sun'i ihtilafı karşısında solun memlekette kolay cinayet işleme imkânı bulunduğunu, solun eylemlerinde birlik kurmasına karşın sağın birleşmemesine tepki gösterilmiş ve “günün kavga günü değil birlik günü” olduğunu söyleyerek hükümete olan ortaklık durumunun gözden geçirileceği iddiasında bulunmuşlardır⁶⁹⁹. DP'nin hükümetteki konumunu sorguladığı bir zamanda kamuoyu sürpriz bir istifa haberiyle çalkalanmıştır. Faruk Sükan, hükümetteki görevinden istifa ettiğini açıklamıştır. Sükan yaptığı açıklamada, hükümete başlarken “barışçı, birleştirici, uzlaştırıcı” iktidar politikası tespit edildiğini fakat gerekli başarının sağlanamadığı gibi aksine devletin bekasının tehlikeye düştüğünü, vatandaşın yokluk, pahalılık yüzünden kıvrandığını bu nedenle hükümet üyeliğinde görevine devam etmenin söz konusu olamayacağını söylemiştir⁷⁰⁰.

Faruk Sükan'ın istifasını değerlendiren kamuoyu bu istifanın partinin yetkili organlarınca kararlaştırıldığını, ulus olarak kötü günlerin geçirildiğinden bahsedilerek ayrılıkların değil birleşmelerin olması gerektiği üzerinde durulmuştur⁷⁰¹. Mehmet Çelen, yaptığı açıklamada Sükan'ın tabanın sesi ve örgütün kararını dinleyerek istifa ettiği yönündeki iddiaların gerçeği yansıtmadığını, “*olmayın şeyin sesi de olmaz*” diyerek tepki göstermiş ve DP'nin Konya'da tabanının kalmadığını, birkaç örgüt yöneticisinin baskısıyla Sükan'a bu kararın aldırıldığını iddia etmiştir. Ayrıca Sükan'ın AP'ye geçme pazarlığı yaptığını ileri sürmüş ve “*Sükan AP'ye geçecektir, istifası da bunun bir halkasıdır*” diyerek tepki göstermiştir. Ayrıca Sükan'ın gidişinin hükümetin durumunu değiştirmeyeceğini belirtmiş ve bir önceki ayrılıklara temas ederek nasıl Turhan Feyzioğlu'nun gidişiyle hükümet rahatlamıştı Sükan'ın gidişiyle iyice rahatlayacak; “*bulunca sevinmemiştik ki, kaybedince üzülelim!*” açıklamasında bulunmuştur⁷⁰².

⁶⁹⁸ Yeni Meram, 30 Haziran, 1979, S. 15516.

⁶⁹⁹ Yeni Meram, 19 Nisan 1979, S. 15452.

⁷⁰⁰ Yeni Konya, 21 Eylül 1979, S. 11473; Konya'nın Sesi, 21 Eylül 1979, S. 1016.

⁷⁰¹ Yeni Konya, 24 Eylül 1979, S. 11475.

⁷⁰² Konya'nın Sesi, 24 Eylül 1979, S.

Faruk Sükan'ın istifasının ardından Durmuş Ali Çalık'ın vefatı meclisteki aritmetiğini de değiştirmiş durum muhalefetin lehine dönmeye başlamıştır. Nitekim, muhalefetin meclisteki sayısı 222'ye yükselirken, iktidar kanadının sandalye sayısı 219'a düşmüştür⁷⁰³.

MHP, Ecevit'in anarşi karşısındaki kayıtsız tutumunun Konya'da olaylara sebep olmaya devam ettiğini iddia etmiştir. CHP'nin tedbirsizliğinden dolayı aşırı solcu kadroların her gün biraz daha arttığını ve Ilgın'da da anarşinin boy gösterdiğini, bazı ülkücülerin solcular tarafından sokak ortasında kurşunlandığını ama hükümetin bu kişileri tutuklamadığını söyleyerek hükümetin artık çekip gitmesini; hakkın, hukukun, kardeşliğin ve demokrasinin daha fazla ayaklar altına alınmaması gerektiği uyarısında bulunmuştur⁷⁰⁴. Ayrıca hükümetin ekonomi politikalarına da temas edilmiştir. İhsan Kabadayı, Türk maliyesinin mevcut iktidar tarafından Osmanlı devri Düyun-u Umumiyesi gibi IMF'nin emrine verildiğini, tekmil vatan adı konmamış, ilanı yapılmamış siperi ve mevzii belli olmayan bir doktrin savaşının içine sürüklendiğini, hazin ve feci gerçeklere CHP iktidarının sırtını çevirip boykotçu bir tutum içine girdiğini hükümetin başı ve meclis grup başkan vekillerinin gerçekleri saklamaya çalıştığını ileri sürmüştür⁷⁰⁵.

III. Ecevit hükümetine yönelik şikayetlerin arttığı, seçim tartışmalarının yapıldığı ve partiler arasında yavaş yavaş siyasi rekabetin kızıştığı bir ortamda yeni partilerde kurulmuştur. Türkiye İşçi Köylü Partisi (TİKP), diğer illerde olduğu gibi Konya'da da teşkilatını kurmuş hatta TİKP Konya İl Başkanlığına İlhan Kırıt getirilmiştir⁷⁰⁶.

CHP ağırlıklı hükümet kabinesini kurarken Konyalı bir isme de yer vermiş, Faruk Sükan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığına getirilmiştir. Yeni hükümetin MC'nin iktidarını "gasp ederek" kurulabildiği yönündeki iddialar kamuoyunda ciddi taraftar toplamış bu durum hükümetin icraatlarına olumsuz yönde yansımıştır.

Faruk Sükan'ın Konya'ya dair çalışmalarına bakıldığında daha çok Türkiye'nin ekonomik kalkınmasına değinmiş, bunun da yolunun özellikle imalat sanayinin geliştirilmesinden geçtiğini belirtmiştir. Sükan, Konya'da imalat sanayini geliştirmeye

⁷⁰³ *Yeni Meram*, 21 Eylül 1979, S. 15687.

⁷⁰⁴ *Yeni Meram*, 25 Mayıs 1979, S. 15485.

⁷⁰⁵ *Yeni Meram*, 4 Temmuz 1979, S. 15519; *Yeni Konya*, 4 Temmuz 1979, S. 11380.

⁷⁰⁶ *Yeni Konya*, 26 Mayıs 1979, S. 11348.

önem verdiklerini hatta 1978 yılı yatırım programına Konya'nın da dahil edildiğini belirterek yapılması düşünülen projelerin 45 adet olduğunu ve yatırım maliyetlerinin de 25 milyar 358 milyon 482 bin lira tutarında olduğunu açıklamıştır⁷⁰⁷. Sükan'ın Konya'ya dair açıklamalarının ardından İmar ve İskân Bakanlığı tarafından Konya belediyesine kamulaştırma ödeneği olarak 2 milyon lira gönderilmiştir. Sükan, gönderilen bu ödeneğin yol, kütüphane ve Konya Fuar sahasının kamulaştırma işlemleri için kullanılması gerektiğini hatta konuyla ilgilenmesi için İmar ve İskân Bakanı Ahmet Karaaslan ile Konya İller Bankası Genel Müdürüne gerekli talimatın verildiğini dile getirmiştir⁷⁰⁸.

Bayındırlık Bakanlığı da 1978 yılı içinde Konya'ya 412 milyon 983 bin liralık yatırım yapılacağını, yatırımların 204 milyon 300 bin lirasının karayolları hizmetlerine, 208 milyon 683 bin lirasının da yapı işlerine ayrılacağı söylenmiştir. Karayolu ile ilgili olarak 1979'da tamamlanmak üzere Karaman-Ereğli, Konya-Karapınar; 1980-1982 yılları arasında yapılmak üzere de Ereğli, Bozkır-Akseki, Akşehir-Kadınhanı-Konya, Mut-Ermenek-Adiller, Konya-Cihanbeyli ve Bozkır-Hadim gibi yolların olduğu ifade edilmiştir. Yine çevre yolunun 21 km'lik bölümünün 1978 yılı içinde bitirileceğini ve yolun tamamının 1980 yılında ulaşımına açılacağı vaat edilmiştir. Bunlara ilaveten Konya'da 27 yolun asfaltlama işlemlerinin devam ettiği bilgisi paylaşılmıştır⁷⁰⁹. Konya'ya yapılan yatırımlar sadece bu alanlarla sınırlı kalmamış Seydişehir Alüminyum Tesislerine dört yıl içinde 4 milyar liralık yatırım yapılacağını ve 1978 yılı içinde hizmete açılacağı belirtilmiştir⁷¹⁰.

Öte yandan bazı çevreler tarafından, Konyalı siyasetçilerin şehre yeterince hizmet etmediklerini iddia edilmiştir. Konya'yı mecliste temsil eden yirmi bir milletvekili bulunduğunu fakat söz konusu bu kişilerin Konya'nın eğitim, sağlık, ulaşım gibi birçok sorununa eğilmediklerini, milletvekillerinin bu konulardaki duyarsızlıklarına tepki gösterilmiştir. 1977 genel seçimlerinden önce Durmuş Ali Çalık'ın vaatleri hatırlatılarak; Konya'nın ekonomik ve sosyal sorunlarının tek tek çözülerek bölgenin Türk ekonomisine olan katkısını artıracakları, Konya'nın yarım kalmış projelerinin tamamlanacağı ve karayollarının YSE, DSİ, TEK ve diğer kuruluşların çalışmalarına

⁷⁰⁷ *Yeni Konya*, 16 Mayıs 1979, S. 11039.

⁷⁰⁸ *Yeni Meram*, 22 Mayıs 1978, S. 15264.

⁷⁰⁹ *Yeni Konya*, 25 Temmuz 1978, S. 11093.

⁷¹⁰ *Yeni Konya*, 31 Temmuz 1978, S. 11098.

devam edeceğini söylemesine rağmen verilen sözlerin tutulmadığı ileri sürülmüştür⁷¹¹. Aynı şekilde Master içme suyu projesinin Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü ile İller Bankasında bekletildiği, söz verildiği halde çevreyolunun tamamlanmayıp yarıda bırakıldığı, Şeker fabrikası ve Karaman kavşağının terk edildiği, PTT’de 4000’lik santralin bir türlü bitirilememesinden dolayı şehirlerarası konuşmaların gerçekleştirilemediği belirtildikten sonra Konya milletvekillerinin Konyalıların yıllanmış sorunları üzerine ilgililerin ne zaman eğileceği sorulmuştur.

Aynı şekilde DSİ ova sulama şebekesi ve kanalet yapımlarının tüm illerde son sürat devam ettiği halde Konya’nın buğday ambarı olarak sulama şebekesine bir türlü kavuşturulmadığı, yetkililerden tüm bunlara bir çözüm bulması istenmiştir⁷¹². Konya-Afyon demiryolu ve Konya Moto-Treninin yenileceğini fakat Konya’ya ayrılan dizinin Kars’a verilmesinden dolayı trenin yenileme olanağının kalmadığına değinilmiştir. Konya’ya yapılması düşünülen Moto-Trenin Kars’a kaptırıldığı gibi aynı şeyin TUSAŞ Uçak Fabrikası kurulması meselesinde de yaşandığı iddia edilmiştir. Bu fabrikanın kurulması için belirlenen yerler arasında Konya’nın da sayıldığı, Seydişehir Alüminyum fabrikasının da burada olmasından dolayı en münasip şehrin Konya olduğu belirtilmişse de parlamenterlerin ilgisizliğinden dolayı bu projenin de kaçırıldığı ileri sürülmüştür⁷¹³. Kamuoyunun siyasilere yönelik tepkisine Adnan Ağırbaşlıdan da destek gelmiş, hazır yürüyen uçak seferlerini iptal ettirdiklerini, Meram ekspresini şaibeli bir seferle bir günde kaldırdıklarını ve hububat üretimi ve tarım çeşidini büyük ölçüde arttıracak olan sulama projesinin de durdurulmasına sebep olduklarını söylemiştir⁷¹⁴.

Konya milletvekilleri zaman zaman halkın arasına karışmış, onların istek ve şikayetlerini dinlemişlerdir. AP Konya Milletvekillerinden Mustafa Güzelkılınç, Muzaffer Demirtaş ve Necati Kalaycıoğlu Konya ili ve ilçelerini dolaştıklarını ama durumun iç açıcı olmadığını söylemişlerdir. Bütün illerde olduğu gibi Konya’nın da bir uçtan bir uca elem ve ıstırap içinde olduğunu, çiftçinin; “*devlet elimden bunu da alsın, bari kurtulayım*” feryadında bulunduğunu, çiftçinin traktörünün mazotsuz, tarlasının ise gübresiz olduğunu ileri sürmüşlerdir.

⁷¹¹ *Yeni Meram*, 27 Mart 1979, S. 15470.

⁷¹² *Yeni Konya*, 3 Ekim 1979, S. 1150.

⁷¹³ *Yeni Konya*, 30 Kasım 1978, S. 11197.

⁷¹⁴ *Yeni Konya*, 25 Haziran 1979, S. 11372.

Halkın bu şikayetlerinin ardından AP'li vekiller CHP'ye sitem etmiş, iktidar ne zaman CHP'nin eline geçse ülke “bozulmuş bağa” dönmektedir demişlerdir⁷¹⁵. III. Ecevit hükümeti, diğer meselelerde olduğu gibi Konya'ya hizmet noktasında da yetersiz olduğu değerlendirilmiştir. Aynı şekilde Konya'nın Cihanbeyli ilçesinde vatandaşlar ilgililerden köy yollarının asfaltlanmasını istemişler fakat bu istekleri çeşitli gerekçelerle yerine getirilmemiştir⁷¹⁶. Konya'nın sağlık sorunları olduğuna da değinilmiş, 300 yataklı ve içerisinde kan bankası bulunan bir doğumevine ihtiyaç olduğu fakat yapılmadığını söylemişlerdir⁷¹⁷. Konyalıların sağlıkla ilgili şikayetlerinin akabinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mete Tan, Konya Devlet Hastanesi poliklinik tesislerini hizmete açmak için Konya'ya gelmiş bu açılış esnasında da benzer soruların muhatabı olmuş, vatandaş operatör doktor ve ilaç bulamamaktan yakınmıştır. Bu şikayetler karşısında Tan, hastane binalarının iç düzeninin değerlendirileceğini, ek tesisler oluşturularak uzman polikliniklerin sayısının artırılacağı sözünü vermiştir⁷¹⁸. Bunlara ilaveten Sağlık Bakanlığının yardımıyla 1000 yataklı sinir hastanesinin kurulacağını müjdelemiştir⁷¹⁹.

Konya kamuoyunun hükümete ve milletvekillerine olan tepkisine rağmen meclis faaliyetlerine devam etmiştir. Bir önceki hükümetlerin ortak problemi olarak kabul edilen istikrarsızlık, anarşi ve pahalılık bu dönemde de tartışılmaya devam etmiş, bunlardan farklı olarak kalkınma planları, iş kanunu, af, emekli sandığı gibi konulara da temas edilmiştir. Şener Battal, mecliste ülkenin ana problemleri arasında sayılabilecek konulara temas etmiş; toplumsal alanda yaşanan anarşinin sadece kavga dövüşle sınırlı kalmadığını aynı şekilde fiyatlarda da anarşi olduğunu söylemiştir. Battal, aynı şekilde Konya'nın sorunlarına da duyarsız kalmamıştır. Konyalıların uçak seferleriyle ilgili kendisine gönderdiği telgrafi parlamentoda paylaşarak; Türk Hava Yollarının (THY) düzenlediği yeni tarife sonucu, Konya uçak seferlerini yolcu ve filo durumunu dikkate alarak iptal ettiğini, alınan bu karardan Konyalı tüccar ve sanayicilerin olumsuz etkilendiğini açıklamıştır. Battal bu konuyla ilgili Bakanın meseleyi hızla ele almasını çünkü THY Konya bürosunun faaliyetine devam ettiğini; personelinin iş başında

⁷¹⁵ *Yeni Konya*, 30 Nisan 1979, S. 11325; *Yeni Meram*, 1 Mayıs 1977, S. 15461.

⁷¹⁶ *Yeni Konya*, 21 Ekim 1978, S. 11166.

⁷¹⁷ *Yeni Konya*, 28 Ağustos 1978, S. 11122.

⁷¹⁸ *Yeni Konya*, 25 Kasım 1978, S. 11193.

⁷¹⁹ *Yeni Konya*, 27 Kasım 1978, S. 11194.

olduğunu vurgulayarak haftada bir gün olarak düzenlenen Konya uçak seferlerinin yapılmaya devam edilmesini ve bunun Konyalılara çok görülmemesini istemiştir⁷²⁰.

Konya'nın sorunları sadece uçak seferleriyle sınırlı kalmamış aynı şekilde Selçuk Üniversitesi de halledilmeyi bekleyen meseleler arasında yerini almıştır. Şener Battal, Selçuk Üniversitesinin son zamanlarda kurulan üniversitelerden biri olduğunu, 3 yıllık mazarine rağmen üniversiteden son derece başarılı sonuçlar alındığını, öğretimin kesintisiz devam ettiğini ve öğretim kadrosunun idealist kadrolardan oluşturulduğunu, üniversitenin kurulduğu günden bu yana anarşiye alet olmadığını, Türkiye'ye ciddi entelektüeller yetiştirdiğini vurgulamıştır. Ancak Selçuk Üniversitesinin yaklaşık dört yıldan beri yer meselesinin halledilmediğini “kiralık, tesadüfi binalarda” öğretim yapmaya mecbur bırakıldığını dile getirmiştir. Ayrıca üniversiteye geçmişte istimlak için ayrılan paranın bugün yeterli olmadığını bu yetmezmiş gibi tahsilatın da küçültölmeye çalışıldığını söyleyerek devlet ileri gelenlerinin Selçuk Üniversitesine gerekli önemi vermediklerini iddia etmiştir. Battal, yaptığı açıklamalar sonrası hükümetin Selçuk Üniversitesinin yer meselesini çözmesini ve ek üniteler açmasını istemiştir⁷²¹.

Battal'ın gündeme getirdiği Selçuk Üniversitesiyle ilgili meseleye Adnan Ağırbaşı da katılmış, yaptığı konuşmada öncelikle CHP ağırlıklı hükümete yüklenmiş ve bugünkü hükümetin “şeklen mevcut hizmetten namevcut” olduğunu, başarısız ve kasıtlı eller içinde kıvrandığını iddia etmiştir. Selçuk Üniversitesi arazisinin devlet hazinesine mal edildiğini fakat arsa ofisince istimlak kararının kaldırıldığını, bugünkü değer ile 2,5 milyona yükselen arsaları “beytü'l-maldan” koparıp alanlar olduğunu, bunun da işleri engellediğini ileri sürmüştür⁷²². Ayrıca üniversitenin istimlak dışında, başka bir sıkıntısının daha olduğunu vurgulamış, kural gereği üçten az fakültesi bulunan üniversitelerin kapatılacağını bu nedenle Selçuk Üniversitesinin üçüncü bir fakülteye kavuşturulması gerektiğini aksi takdirde kapanma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirtmiş ve siyasilere bu konuda gerekli hassasiyeti göstermelerini istemiştir⁷²³.

Bu dönemde senato da Konya'ya dair bir çalışma olmamış, senatörler daha çok bütçe, belediye gelirleri ve finansmanla ilgili konular hakkında görüşlerini açıklamışlardır.

⁷²⁰ TBMM ZC, 5. Dönem, 7. Cilt, 6. Birleşim, 16 Kasım 1978, s. 191.

⁷²¹ TBMM ZC, 5. Dönem 8. Cilt 27. Birleşim, 27 Aralık 1978, s.116-117.

⁷²² Yeni Konya, 25 Haziran 1979, S. 11372.

⁷²³ Yeni Konya, 4 Mayıs 1979, S. 11329.

V. 14 Ekim 1979 Kısımî Senato ve Ara Seçimleri

III. Ecevit hükümeti döneminde yokluk ve kıtlık iyiden iyiye hissedilmeye başlanmış, temel ihtiyaç maddeleri arasında sayılabilecek margarin, tüp, gaz, şeker, elektrik gibi temel tüketim malları bile artık bulunamaz olmuştur. Halkın alım gücünün düşmesi, faili meçhul siyasi cinayetlerle birleşince, toplumsal alanda huzursuzluk artmıştır⁷²⁴. Çeşitli çevrelerden hükümete yönelik eleştiriler gelmeye devam etmiş, AP Konya İl Başkanı Adnan Ağırbaşı yaptığı açıklamada geçmiş dönemlerin bir değerlendirmesini yaparak mevcut hükümetin sayısı binleri bulan cinayeti görmezlikten geldiğini, ülkenin ihraç edebilme potansiyeli olduğu halde kalkınma hızının sıfırlandığını ve ülke olarak fakirleşmeye başladığını dile getirmiştir⁷²⁵. Aynı şekilde AP Konya Senatörü Muzaffer Demirtaş ise yaptığı konuşmasında, vatandaşın belini daha çok yoksulluğun büküğünü söylemiş, “*Ecevit Konya’ya gelse de yokluğu kendi gözleriyle görebilse*” diyerek yaşananlara tepki göstermiştir⁷²⁶.

Siyasette, sosyal hayatta ve ekonomide sorunların kronikleştiği bir dönemde 14 Ekim 1979 tarihinde Kısımî Senato seçimlerinin yapılacağı, siyasilerin yeniden seçim atmosferine girmesine neden olmuştur. Ayrıca siyaset camiasında bazı ölümler meydana gelmiş; AP Konya Senatörü Mehmet Varışlı⁷²⁷, AP Konya Milletvekili Kubilay İmer ve CHP Konya Milletvekili Durmuş Ali Çalık’ın vefatı bu seçimlerle birlikte ara seçimlerin yapılmasını bir ihtiyaç haline getirmiştir.

1979 seçimleri dolayısıyla siyasiler yurt genelinde seçim hazırlıklarına başlamışlar ve her seçim döneminde yaptıkları gibi işe birbirlerine seçimlerde iş birliği çağrısında bulunmakla başlamışlardır. AP Konya basın bürosu, yayınlamış olduğu bildiride “milliyetçi”, “vatansever” ve “mukaddesatçılara” çağrıda bulunmuş ve sola karşı seçimlerde “birleşme” teklif etmiştir⁷²⁸. AP’nin bu teklifine siyasi partilerden açıklamalar gelmiş; MSP Konya İl Başkanı Ali Güneri, eski Konya Valisi Oktay Başer’i

⁷²⁴ Fedayi, “Kaos”, s. 507.

⁷²⁵ *Yeni Konya*, 16 Temmuz 1979, S. 11390.

⁷²⁶ *Yeni Konya*, 25 Temmuz 1979, S. 11398.

⁷²⁷ Mehmet Varışlı: 1925 yılında Konya’da doğmuştur. Yüksek Teknik Öğretmen Okulu mezunudur. Fransa’da ihtisas yapmıştır. Fransızca bilmektedir. Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Müdürlüğü ve meslek okullarında çeşitli hizmetler vermiştir. Ayrıca ODTÜ asistanı ve Tekniker Okulu Meslek Dersi Öğretmeni, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Özel Tezgahlar Makina Yapım Atölyesi şefi, Türkiye Kız ve Erkek Sanat Okulları Derneği Genel Başkanvekili, Türkiye Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okullarını Bitirenler Derneği Genel Sekreteri, Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi (02.06.1968-05.06.1977), Avrupa konseyi İstisari Meclisi Türk Grubu üyesi gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur. Varışlı, 07.06.1979’da vefat etmiş ve Üçler Mezarlığına defnedilmiştir. Çobanoğlu, *Meclis*, s. 269; *Yeni Meram*, 9 Haziran 1979, S. 15498.

⁷²⁸ *Yeni Konya*, 28 Haziran 1978, S. 11375.

aday olarak çıkardıklarını söylemiş ve siyasi partilerden seçimlerde çıkarmış oldukları adayı desteklemelerini istemiştir⁷²⁹. Aynı şekilde Faruk Sükan ise partisinin seçimlere katılmayacağını, hiçbir partiyi de desteklemeyeceklerini belirtmiştir⁷³⁰.

MSP'nin seçimlere kendi adayıyla katılmaya karar vermesinin ardından 1 Necmettin Erbakan seçimler öncesinde bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Erbakan açıklamasında, yapılacak seçimlerde partisinin en az 11 parlamenter kazanacağını ve oy oranını da %20'ye çıkaracağını söyledikten sonra bugünkü çekilen sıkıntıların temelinde emaneti ehline vermemenin, işbaşına yanlış zihniyetleri getirmenin vebali olduğunu söyleyerek mevcut hükümete yüklenmiştir. Ecevit hükümetinin milletin oylarıyla kurulmadığını; AP'nin *“çürük bünyesinden yararlanarak, 11 kişinin koparılmasıyla”* meydana getirildiğini dile getirmiştir. AP ile CHP'nin aynı kaynaktan beslendiklerini, aynı evin iki odası sayıldıklarını iddia eden Erbakan, iki partinin birbirleri arasında milletvekili alışverişi yaptıklarını söyledikten sonra ülkenin ancak MSP iktidarıyla düzlüğe çıkabileceğini ileri sürmüştür⁷³¹. Ecevit hükümeti ile ilgili tartışmalara MSP Merkez İlçe Teşkilatı Başkanı İbrahim Okka da katılmış, konuşmasında halkın yokluklar içinde kıvrandığını söyledikten sonra Necmettin Erbakan'ın iktidar olduğu dönemde Motor Fabrikası için temel attığını, mevcut iktidarın yapılan temellerin üzerine dikili taş koymadığı gibi var olan temellerin üzerine yeni temeller attığını ileri sürmüş ve *“beceremiyorsanız daha fazla palavra sıkmadan işi ehline verin diyerek”* iktidarın MSP'de olması gerektiğini dile getirmiştir⁷³².

Konya'yı temsil eden siyasilerin vefat etmeleri nedeniyle oluşan boşluk ara seçimlerle telafi edilmek istenmiş, bu da siyasilerin yönünü Konya'ya çevirmiştir. Konya'nın seçimlerdeki öneminden dolayı hükümet erkanı adeta Konya'ya “çıkarma” yapmış, seçimler öncesi Konya'ya düzenlenen bu geziler kamuoyunda “bakan sağanağı” olarak nitelendirilmiştir⁷³³. Seçimler öncesi Konya'ya ziyarette bulunan Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev Coşkun yaptığı açıklamada, Konya'nın turizm potansiyeli olan bir il olduğunu, şehrin bu özelliğinin daha da geliştirileceğini vurguladıktan sonra 1979 yılının Türk turizmi açısından yatırım yılı olacağını söylemiştir. Konya'ya gelen bir diğer Bakan, İşletmeler Bakanı Kenan Bulutoğlu olmuş

⁷²⁹ *Yeni Meram*, 28 Temmuz 1979, S. 15590.

⁷³⁰ *Yeni Meram*, 10 Temmuz 1979, S. 15524.

⁷³¹ *Yeni Meram*, 9 Temmuz 1979, S. 15523.

⁷³² *Yeni Konya*, 30 Temmuz 1979, S. 11402.

⁷³³ *Yeni Konya*, 2 Ağustos 1979, S. 11405.

o da konuşmasında TÜMOSAN'ın Konya'ya yapacağı yatırımlardan bahsetmiş ve Konya'ya kurulması düşünülen fabrikalarla ilgili bilgi vermiřtir⁷³⁴. Bulutoğlu, traktör fabrikasının yılda 50 bin, motor fabrikasının yılda 100 bin, aktarma organları fabrikasının ise yılda 75 bin şanzıman, diferansiyel, arka aks üreteceğini belirttiikten sonra bu fabrikaların aynı zamanda birçok kişiye istihdam edeceğini dile getirmiştir. Ayrıca dördüncü bir fabrika daha kurmayı planladıklarını, bunun da diğer fabrikaların aparatlarını yapacağını, fabrikaların kurulması için gerekli finansmanın hazır olduğunu, lisans, yer gibi meselelerinin halledildiğine değinmiş ve 1979 yılı içinde beş ihaleyi daha yapmayı amaçladıklarından bahsetmiřtir⁷³⁵.

Siyasilerin Konya'ya olan ilgisi devam etmiş, Başbakan Bülent Ecevit de beraberinde birçok bakanla birlikte temel atma töreni için Konya'ya gelmiştir. Ecevit'in Konya'ya gerçekleştirmiş olduğu ziyareti fırsat bilen Konyalılar Ecevit'ten bazı isteklerde bulunmuşlardır. Selçuk niversitesi sahasının Erdoğan Bakkalbaşı tarafından alındığını, yapılan bu girişimle arazinin sağlandığını fakat bir türlü inşaatına başlanamadığı belirtilmiş ve niversitenin "l doğmuşluktan" kurtarılarak kampüs hüviyetine kavuşturulmasını istemişlerdir. Üniversite gibi Konya Ovası sulama projesinin de akim kaldığını vurguladıktan sonra Konya-Haydarpaşa arasında insan nakline yaraşır demir yolu ulaşım aracının kurulmasını talep etmişlerdir. Konyalıların şikayetleri bunlarla sınırlı kalmamış, Konya'da 30 ton kapasiteli süt fabrikasının olduğunu fakat birkaç makine eksikliğinden dolayı  ton kapasite ile çalışmak zorunda bırakıldığı ileri sürülerek ürünün üreticiden direkt fabrika olarak alınması ve değerlendirilmesi halinde gerekli randımanın sağlanacağı önerisinde bulunulmuştur. Son olarak Mevlâna törenleri için Belediye ve Kültür Bakanlığı'nın el ele vererek "ihtifal salonu projesini" fiiliyata dönüştürmesini istemişlerdir. Yapılan bu açıklamaların ardından Konya'nın meselelerinin bunlarla sınırlı olmadığı aslında daha çok olduğuna değinilmiş ve siyasiler tarafından Konya'nın "seçimden seçime hatırlanmasına" tepki gsterilmiřtir⁷³⁶.

Konyalıların istek ve şikayetlerini dinleyen Başbakan Bülent Ecevit daha sonra Devlet Bakanı Ahmet şener, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Orhan Alp ve CHP Konya milletvekilleriyle birlikte binlerce izleyici topluluğunun "halkçı Ecevit" sloganları eşliğinde bazı faaliyetlerde bulunmuştur. Başbakan Ecevit; "*hkmetimiz tarım*

⁷³⁴ *Yeni Konya*, 30 Temmuz 1979, S. 11402.

⁷³⁵ *Yeni Konya*, 30 Temmuz 1979, S. 11402.

⁷³⁶ *Yeni Konya*, 1 Ağustos 1979, S. 11401.

politikasında da ülke gerçeğini göz önünde tutarak, büyük bir hamleye girişmiştir” dedikten sonra ilk olarak Ereğli’de şeker fabrikasının, Karapınar’da tarım araçları fabrikasının, Konya kent merkezinde ise 1981 yılında faaliyete geçmesi planlanan karma yem fabrikasının temelini attığından bahsetmiştir. Ecevit, üç tesisin temelini atmakla belli bir bütünlük içerisinde Konya tarımını ve hayvancılığını geliştirmeyi planlandıklarını söylemiş, Konya’nın büyük bir sanayi merkezi haline getirilmesi için de uğraşacaklarının sözünü vermiştir. Ecevit konuşmasının devamında ekonomik sıkıntılar üzerinde de durmuş, Türkiye Cumhuriyeti’nin tarihin en bunalımlı günlerden geçtiğini fakat devletle halkın el ele vermesi halinde ekonomik kurtuluş savaşından çıkılacağını ümit etmiştir⁷³⁷.

Bülent Ecevit’in Konya’da gerçekleştirdiği temel atma törenlerine çeşitli çevrelerden tepki gösterilmiştir. Kimileri başbakanın bu girişimlerini “*üç saatte üç temel attı*” şeklinde hicvederken; AP Merkez İlçe Gençlik Kolları Başkanı Mustafa Mucuk da Ecevit’in yirmi ay uyuduktan sonra üç tane fabrikanın temelini atacağını böyle yapmakla aklı sıra Konyalıları kandırmak istediğini iddia etmiştir. Aynı şekilde bakanların Konya’ya gerçekleştirdiği ziyaretler de eleştirilmiştir. III. Ecevit hükümetinin uzun süredir iktidarda olduğu fakat sıkıntıyı, yokluğu, kuyrukları ve anarşiyi önleyememesi halkın canını yaktığı bundan dolayı da Konya’ya gönderilen bakanlara halkın ilgi göstermediği hatta Başbakan Ecevit’in temelini atacağı yem fabrikasının broşürlerinin bile Konyalılar tarafından yırtılıp atıldığı iddia edilmiştir⁷³⁸. Ayrıca bakanların Konya ziyaretlerinin temel sebebinin ara seçimler olduğu belirtildikten sonra bakan gezilerinin, temel atmaların ve gövde gösterilerinin piyasadaki yokluğu, kuyruğu ve huzursuzluğu seçmenin gözünde bitiremeyeceği vurgulanmıştır⁷³⁹. Bu konudaki tartışmalara AP Konya Senatörü Muzaffer Demirtaş da katılmış, o da aynı şekilde Konya’ya gelen bakanların laf ebeliğinden başka bir şey üretmediğini, bütün imkânlarını CHP uğruna seferber eden bakanlardan ve bakanları aracı olarak kullanan CHP’lilerden milletin en kısa sürede hesap soracağını ileri sürmüştür⁷⁴⁰.

⁷³⁷ *Yeni Meram*, 2 Ağustos 1979, S. 15594; *Yeni Konya* 2 Ağustos 1979, S. 11405; *Konya’nın Sesi*, 2 Ağustos 1979, S. 975.

⁷³⁸ *Yeni Konya*, 1 Ağustos 1979, S. 11401.

⁷³⁹ *Yeni Konya*, 3 Ağustos 1979, S. 11406.

⁷⁴⁰ *Yeni Meram*, 1 Ağustos 1979, S. 15593.

1979 seçimleri nedeniyle siyasi partiler seçim faaliyetlerine hız vermişler ve Konya siyasilerin gözünde yine cazibe merkezi olmaya devam etmiştir. Necmettin Erbakan da seçim çalışmaları kapsamında Konya'ya gelerek burada "İslam Diriliyor ve Uyanıyor" konferansı vermiştir. Erbakan yaptığı konuşmasında ilginç tespitlerde bulunmuş; acilen İslam Birleşmiş Milletleri, İslam Dinarı, İslam Ortak Pazarı, İslam Ortak Savunma Sistemleri, İslam İlim Kültür ve Araştırma Birliğinin kurulması gerektiğini söylemiştir. Erbakan, CHP ve AP'ye yüklenmeyi de ihmal etmemiş, para, vergi, kredi, faiz ve yatırım alanlarında iki partiyi birbiriyle kıyaslayarak aralarında bir fark bulunmadığını; "*Bunlar aynı ananın bozuk sütünü emmiş çarpık kafalı, Siyonizm'in uşağı partilerdir*" diyerek ağır sözlerle eleştirmiştir. Bu iki partinin ekonomi, maliye, maarif, sanayi ve dış politika alanında uyguladığı politikalar yüzünden Türkiye'de bugünkü tablonun meydana geldiğini söylemiş; her iki ikisinin de faizci olduğunu, işçiyi memuru ezdiğini, taklitçi ve inkârcı bir eğitim modelini benimsediklerini iddia etmiştir. AP'nin iktidarda olduğu 1965-1972 yılları arasında komünizmin güçlendiğini, AP'nin ise bunu önleyemediğini söyledikten sonra AP'nin komünizm düşmanlığı yapmasını samimi bulmadığını, partinin siyasi hesaplar peşinde koştuğunu, AP'nin iktidara gelmesi halinde yine aynı şekilde davranacağını ileri sürmüştür⁷⁴¹. Ayrıca CHP ve AP'ye oy veren 6,5 milyon vatandaştan 6 milyon 400 bininin MSP'nin görüşünü taşıdığını, bu kişilerin görüş hatasına düştüklerini belaların daha büyüğünün gelip çatmadan hakka dönülmesini, bugünkü gidişin sonunun kötü olduğuna değindikten sonra herkesi MSP etrafında birleşmeye davet etmiştir⁷⁴².

Erbakan'ın CHP'ye ve AP'ye yüklenmesinin ardından AP İl Başkanı Adnan Ağırbaşı da CHP ağırlıklı hükümeti eleştirmiş ve hükümetin verdiği sözlerin hiçbirini tutmadığını ve kendisine "umut hükümeti", "saygınlık hükümeti" ve "enkaz kaldırma hükümeti" gibi sözlerle nitelendirip halkın gözünü boyama çalışmalarına rağmen iş başına gelenlerin ne yapabileceklerinin ve ne söyleyebileceklerinin ortaya çıktığını iddia etmiştir. Seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte kıratın ayak seslerinin de duyulmaya başladığını, bunun da CHP'nin telaşını arttırdığını söyledikten sonra halka vaat edilen trilyonluk projeleri gündeme taşımıştır. Ağırbaşı, hükümetin seçimler öncesi Konya'ya birçok alanda yatırım sözü verdiğini bunlar arasında; Selçuk Üniversitesi, İvriz Barajı, Gödet Barajı, Akşehir Ovası Sulama Projesi, Çumra projesi, büyük iş makinaları, Orta

⁷⁴¹ *Yeni Meram*, 10 Eylül 1979, S. 15677; *Yeni Konya*, 10 Eylül 1979, S. 11463; *Konya'nın Sesi*, 10 Eylül 1979, S. 1006.

⁷⁴² *Konya'nın Sesi*, 12 Eylül 1979, S. 1008.

Anadolu rafinerisi gibi daha birçok projenin olduğunu fakat neden hâlâ hayata geçirilmediğini sormuştur. Ayrıca Seydişehir Alüminyum tesislerinin kapasitesini artırılacağını söylenmesine rağmen yapılmadığını, Konya gübre fabrikası kurulacak denmesine rağmen bekletilmeye devam edildiğini, uçak seferleri ve Meram Expresinin faaliyete geçirileceği sözlerine rağmen hala seferlere başlanmadığına temas ederek tüm bunlardan ilgilileri sorumlu tutmuştur⁷⁴³. Ağırbaşlı, tüm bu açıklamalarının ardından CHP iktidarının da bir daha iktidara gelemeyeceğini çünkü millet iradesiyle mevcut hükümetin icraatlarına dur denilip yerin dibine geçirileceğini ve CHP zulmünün tarihe kaydedileceğini vurguladıktan sonra Konya çiftçisinin mazotsuz, gübresiz, benzinsiz, yedek parçasız, ilaçsız, parasız bırakan, kuyruklarda gün geçirmeye mahkûm eden zihniyetin artık son günlerini yaşadığını iddia etmiştir⁷⁴⁴.

Seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte Süleyman Demirel de Konya'ya gelmiş; Yunak, Akşehir, Doğanhisar, Ilgın, Kadınhanı, Sarayönü, Başhüyük gibi birçok ilçe ve kasabaya geziler düzenlemiştir. Konyalılar Demirel'i gezileri sırasında yalnız bırakmamış, AP ileri gelenleri halkın ilgisinden memnun olduklarını söylemişlerdir⁷⁴⁵. Demirel'in miting alanına gelen yüzlerce kişi CHP ağırlıklı hükümete tepkisini; "millet kan ağlıyor, CHP'liler göbek atıyor", "millet aç, Ecevit kaç", "devlet şiirle değil, şuurla yönetilir", "gaz, tuz, şeker vitrinde, Ecevit'se eşgüdümde", "Hamam tasım gümüşten, sen ne anlarsın bu işten" şeklinde pankartlar açarak göstermiştir.

Süleyman Demirel'in konuşmasına daha çok pişmanlıklar hâkim olmuş; bir büyük imparatorluğu dağıttıktan sonra onu yeniden yapmaya, imar etmeye, bu vatan parçası üzerinde yaşayanları fukaralıktan, cahillikten kurtarmaya çalışmalıydık şeklinde konuşmuştur. 1973'te bozulan oy dengesinin 1977'de de düzelmediğini söyleyen Demirel, hükümet askıda kalmasın diye millete sahip çıktıklarını ancak CHP'nin iktidarı Ankara'da ele geçirdiğini, ülkeyi yirmi ayda "bozulmuş bağa döndürdüklerini" dile getirmiştir. Demirel'in hükümete yönelik açıklamaları kaşısında bazı kişiler galeyana gelmiş ve "*Hükümet istifa!*" şeklinde tezahüratlarda bulunmuş; Demirel bu gruba; "*bunlar istifa edip gitmez, oylarınızla kalkın gidin diyeceksiniz, onlar da gidecek*" diyerek karşılık vermiştir⁷⁴⁶. Demirel, Karaman, Ermenek ve Çumra ilçelerine de giderek gezilerine devam etmiş, burada da her geçen günün bir önceki günü

⁷⁴³ *Konya'nın Sesi*, 8 Ağustos 1979, S. 980.

⁷⁴⁴ *Yeni Konya*, 12 Eylül 1979, S. 11465.

⁷⁴⁵ *Yeni Konya*, 13 Eylül 1979, S. 11466.

⁷⁴⁶ *Yeni Konya*, 14 Eylül 1979, S. 11467; *Yeni Meram*, 14 Eylül 1979, S. 15681.

hatırlattığını, ülkenin “koltuk” ihtiraslılarının elinde inim inim inlediğini, devletin ihanet şebekelerinin tasallutuna maruz kaldığını, ülkenin ülkesi ve milliyetiyle tehlikeye düştüğünü söyledikten sonra hükümetin olaylara seyirci kaldığını dile getirmiştir. Demirel Konya’daki bu mitinginde ülkenin ve Konya’nın birçok problemine temas etmiş, devleti işletecekleri gücü milletin iradesinden aldıklarını, seçimlerde oyların bölünmemesi uyarısında bulunmuştur⁷⁴⁷.

Süleyman Demirel’in Konya mitingi kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır. AP yönetim kurulu, Demirel’in Konya gezisiyle ilgili olarak yayınladığı bildirisinde; mitinge halkın heyecan ve ilgisinin yüksek olduğunu belirtip teşekkür edilmiştir. CHP’lilerin mitingle ilgili genel kanaati ise olumsuz olmuştur⁷⁴⁸. CHP Konya il başkanlığı tarafından yapılan açıklamada Demirel’e sert çıkılmış; 1965’ten 1977’ye kadar iktidarda ve AP genel başkanlığında kalmak uğruna Cumhuriyeti ve halkı korkunç tehlikelere atanın Demirel olduğunu, gençleri kardeş kavgasına sürükleyenlerin AP iktidarı ve koalisyonu olduğunu, halkın “milliyetçi-milliyetsiz”, “imanlı-imansız”, “Alevi-Sünni” diye düşman kamplarına düşürüldüğünü, “dıştan yürüt içten yedirt” politikasıyla ülkenin itibarının sıfıra indirildiğini, can güvenliğinin kalmadığını, pahalılığın arttığını ve partizanlık yapılarak vatandaşa her türlü haksızlığın reva görüldüğünü, bütün bunların sorumlularının AP ve yandaşı partiler olduğu iddia edilmiştir⁷⁴⁹.

Buna karşılık CHP Konya basın bürosu tarafından yapılan açıklamada ise Demirel’in Konya mitinginde aradığını bulamadığı, 14 Ekim’de de bulamayacağı iddia edilmiştir⁷⁵⁰. CHP Konya gençlik kolları ise Türkiye’nin zor günler geçirdiği, emperyalizmin sömürsüne devam ettiği, bunu yaparken yerli işbirlikçilerden destek aldığını bu yerli işbirlikçilerin de hükümete saldırdığı açıklamasında bulunmuştur. Ayrıca sahte milliyetçi ağızlarla halkı kandırmaya çalıştıklarını bununla da yetinmeyip Ecevit’in tüm kurumlarda sağlamaya çalıştığı demokratik düzeni bozmaya çalıştıkları ileri sürülmüştür⁷⁵¹.

Demirel’in mitingiyle ilgili tartışmalar bazıları tarafından bir müddet daha tartışılmaya devam etmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, AP ve Demirel’in CHP

⁷⁴⁷ *Yeni Konya*, 17 Eylül 1979, S. 11469.

⁷⁴⁸ *Yeni Konya*, 19 Eylül 1979, S. 11471.

⁷⁴⁹ *Yeni Konya*, 13 Eylül 1979, S. 11466; *Konya’nın Sesi*, 13 Eylül 1979, S. 1009.

⁷⁵⁰ *Yeni Konya*, 15 Eylül 1979, S. 11468.

⁷⁵¹ *Yeni Meram*, 17 Eylül 1979, S. 15683.

ağırlıklı hükümeti kurulduğu günden bu yana eleştirdiğini, geleceğe yönelik tek olumlu söz söylemediği, CHP'nin gerçekte kötü olduğu varsayılrsa bile “AP'nin hiç mi kusurlu davranışı yok?” denilerek tepki gösterilmiştir. Ayrıca AP'nin; “*hatalarımız şudur ama bu hizmetleri de biz yaptık, devlet yaşamımızda şu tecrübelerden geçtik daha da bilinçlendik iktidara gelirse daha dikkatli olacağız diyeceği yerde CHP'yi tu kaka, AP iyidir*” anlayışında olmasına tepki gösterilmiştir. AP'nin iktidara geldikleri takdirde büyük değişiklikler yapacağına dair vaatlerine de değinilmiş; askerliği bir yıla indireceklerini, anarşi ve komünizmle mücadele edeceklerini, milliyetçi öğretmenler yetiştireceklerine dair sözler vermelerine rağmen ülkenin son on beş yılını AP iktidarı ya da bu partinin baskısı altında yanar söner hükümetlerle “çarçur” edildiği ileri sürülmüştür⁷⁵².

CHP, her ne kadar iktidarda olmanın avantajını kullanamamışsa da bu durum CHP'lilerin seçim çalışmalarında bulunmasına engel olmamıştır. Aynı şekilde CHP Konya milletvekilleri de seçim faaliyetleri ekseninde köy, kasaba ve ilçelere giderek halkla birebir temas halinde olmuşlardır. CHP Konya Senatörlerinden Erdoğan Bakkalbaşı, Mukbil Abay ile CHP Konya Milletvekillerinden Ahmet Çobanoğlu, Hüseyin Kaleli ve Yücel Akıncı düzenledikleri gezi sonucunda bazı tespitlerde bulunmuşlardır. CHP'liler bu gezi sonucunda Konya sorunlarının büyüklüğüne değinmişler özellikle kırsal kesimde yol, su, elektrik gibi alt yapı hizmetlerinin zaman ve maddiyat bakımından sonuçlandırılmasının zor olmasına rağmen hükümetin yirmi ay gibi kısa sürede Konya'nın köy ve kasabalarına birçok hizmeti verdiğini iddia etmişlerdir. Aynı şekilde karayollarının da boş durmadığını, Konya'yı diğer illere bağlayan ana yolların asfaltlandığını, ilçe ve kasaba yollarının bakım ve onarımının yapıldığını, elektrik sıkıntısının büyük ölçüde giderildiğini ve yeterli aydınlatmanın yapıldığını, DSİ ve Toprak-Su'nun faaliyetlerine devam ettiğini en ücra yerlere kadar içme suyu verildiğini, TMO'nun tarım merkezleri kurarak köylünün ürününü ayağında ve yüksek fiyatlarla satın aldığını söylemişlerdir⁷⁵³.

1979 seçimlerinin yaklaşmasıyla birlikte siyasilerin Konya'ya olan ilgisi artarak devam etmiştir. Alparslan Türkeş de bu vesileyle Konya'ya gelmiş; Akşehir, Ilgın ve Kadınhanı ilçelerinde konuşma yapmıştır. Burada kendisini kalabalık bir halk topluluğu karşılamıştır. Türkeş, 14 Ekim'in komünist ve bölücülerin yüreklerine korku salan bir

⁷⁵² Mahmut Sural, “Seçimler ve Partilerimiz”, *Konya'nın Sesi*, 13 Eylül 1979, S 1008.

⁷⁵³ *Konya'nın Sesi*, 26 Eylül 1979, S. 1020; *Yeni Meram*, 26 Eylül 1979, S. 15691.

gün olacağını, bu iktidarın işbaşına gelmesine sebep olanların ve devam etmesini sağlayanların milletin ibretle seyredeceğini söylemiştir. Ayrıca Türk milletinin bölünmek istendiğini, demokratik rejimin ortadan kaldırılıp kanlı bir komünist diktanın getirilmesinin amaçlandığını iddia ederek komünist ve bölücü ihanet çetelerinin bugünkü iktidarın himayesinde ve Ecevit'in eşliğinde yükseldiğini dile getirmiştir. Bu taarruzun durdurulmasının ilk şartının da Ecevit iktidarının işbaşından uzaklaştırılmasıyla mümkün olabileceğini iddia eden Türkeş, halktan tam destek talep etmiştir⁷⁵⁴.

İhsan Kabadayı'da düzenlemiş olduğu basın toplantısı aracılığıyla Ecevit'e yüklenmiş; *"Nasıl topraktan kerpiç olur betonarme olmazsa lise çıkışlı Ecevit'ten de başarılı devlet adamı olmaz"* demiştir. Kabadayı, artan terör olaylarına da temas etmiş, on dokuz ay içinde yüzlerce MHP'linin öldürüldüğünü, bugünkü hükümetin Türk devletini ideolojik bir mücadeleye sürüklediğini, vatani parçalanma noktasına getirdiğini, parlamenter demokrasiden parlamenter anarşiye kayıldığını, mecliste demokrasiden tavizler verildiğini vurguladıktan sonra CHP ağırlıklı hükümetin artık hükümet olma ciddiyetini kaybettiğini ileri sürmüştür⁷⁵⁵.

1979 seçim çalışmaları devam ederken siyasi partiler de Konya'dan gösterecekleri adaylarını belirlemişler ve kamuoyuyla paylaşmışlardır. MSP'nin adayı Hazım Oktay Başer, AP'nin adayı Şaban Karataş, MHP'nin adayı Lütfi Ülkümen⁷⁵⁶ CHP'nin adayı ise Mehmet Çelen olmuştur⁷⁵⁷. Ayrıca TİKP'in de seçimlere katılacağı hatta Konya'dan Ali Kurt'u aday gösterdiği iddia edilmiştir⁷⁵⁸. Bunun gibi seçimler öncesi daha pek çok iddia ortaya atılmış; MHP'nin seçimi kazanma ihtimalinin olmadığı bu nedenle de seçimlerde MHP-AP iş birliğinin belirgin olduğu, MHP'nin seçmenine AP'nin desteklenmesi gerektiğini söylemediğini çünkü AP'nin adayının kazanmasından yana olduğunu bunu da tabanını ürkütmemek, güç yitirdiğini göstermemek için el altından yürüttüğü iddia edilmiştir⁷⁵⁹.

Seçimlerde MHP-AP iş birliğinin yapılacağı yönünde iddiaların ardından DP Konya İl Başkanı Haydar Koyuncu'dan AP ile iş birliğine ilişkin bir açıklama gelmiştir. Koyuncu, DP'nin sağcı bir parti olduğunu, oyların bölünmesinin acısını 1975-77

⁷⁵⁴ *Yeni Konya*, 24 Eylül 1979, S. 11475.

⁷⁵⁵ *Yeni Meram*, 17 Ağustos 1979, S. 15608.

⁷⁵⁶ *Yeni Meram*, 9 Ağustos 1979, S. 15601.

⁷⁵⁷ *Yeni Konya*, 18 Ağustos 1979, S. 11419.

⁷⁵⁸ *Yeni Konya*, 3 Eylül 1979, S. 11457.

⁷⁵⁹ F. Kemal Ögütçü, "Cepheleşme!", *Konya'nın Sesi*, 29 Ağustos 1979, S. 996.

seçimlerinde yaşadıklarını aynı hataya düşmemek için AP'nin adayı Şaban Karataş'ı destekleme kararı aldıklarını söylemiştir⁷⁶⁰. Aynı şekilde CGP Konya il başkanlığından yapılan açıklamada da, seçimlerde AP'nin adayının destekleneceğı yönünde bir bilgi paylaşılmıştır⁷⁶¹.

TİKP Konya il başkanlığından yapılan açıklamada ise partilerinin Konya'da örgütlenme çalışmalarını tamamlayamadığı gerekçesiyle seçimlere katılmama kararı aldıklarını, seçimlerde CHP, MSP ve AP'yi de desteklemeyecekleri belirtilmiştir. Ayrıca TİKP tarafından seçimler MHP'ye karşı bir mücadele alanı olarak görülmüş, parti MHP'ye verilen her oyu "halka sıkılan bir kurşun" olarak görmüş bu nedenle de MHP'nin yerinin seçim meydanlarından ziyade sanık sandalyeleri olması gerektiğini iddia etmiştir⁷⁶². TİKP, her ne kadar başlarda hiçbir partiyi desteklemeyeceğini açıklamışsa da sonrasında bu kararından vazgeçmiş ve CHP'nin adayı Mustafa Çağlar'ı destekleme kararı almıştır⁷⁶³.

1979 seçimlerinin yapılmasına az bir zaman kala Başbakan Bülent Ecevit, on bir ilçeyi kapsayan iki günlük bir Konya gezisi daha düzenlemiş fakat halk bu sefer kendisini faşizmi kınayan pankartlarla karşılamıştır. Ecevit, daha çok CHP ağırlıklı hükümetin "yirmi aylık çalışma dönemini" anlatmış, taban fiyatlarını yüksek tutarak köylünün alın teri ve el emeğinin en iyi biçimde değerlendirildiğini, iktidara gelmeleri halinde devlet yıkıcılarıyla mücadeleye devam edeceklerini, ara rejim özentsinin gerçekleşmeyeceğini, demokratik rejim içinde memleketin sorunlarını çözeceklerini iddia etmiştir. Ecevit'in ümit vadeden konuşmaları zamana zaman halkın istek ve şikayetleriyle bölünmüştür. Vatandaşın elektrik talepleri karşısında Ecevit, "*Allah hükümetimize ömür verirse 1981'e kadar elektriksiz köy kalmayacak*" diyerek karşılık vermiş, bununla 1981'e kadar iktidarda kalmayı ummuştur.

Ecevit'in Konya gezisi gündemi uzun süre meşgul ettiğinden çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Ecevit'in mitingine Konyalıların itibar etmediğı bunun da en büyük sebebinin hükümetin anarşiyi ve pahalılığı önleyememesi olduğu iddia edilmiştir⁷⁶⁴. Söz konusu iddialara cevap veren CHP Konya İl Başkanı Mehmet Çelen, tüm bu iddiaları "*CHP Konya'da bitti diyenlere cevabı Ecevit'in Konya gezisi*

⁷⁶⁰ *Yeni Meram*, 3 Eylül 1979, S. 15670.

⁷⁶¹ *Yeni Konya*, 9 Ekim 1979, S. 11488.

⁷⁶² *Konya'nın Sesi*, 4 Eylül 1979, S. 1001.

⁷⁶³ *Konya'nın Sesi*, 12 Ekim 1979, S. 1034.

⁷⁶⁴ *Yeni Konya*, 1 Ekim 1979, S. 11481; *Yeni Meram*, 1 Ekim 1979, S. 15695.

esnasında hemşeriler verdi” diyerek yalanlamıştır. Ayrıca Akşehir, Kadınhanı, Seydişehir ve Karaman’da binlerce kişinin Ecevit’i dinlemek için bir gün öncesinden meydanlarda toplanmaya başladığını, kadın, erkek, genç, yaşlı binlerce insanın Ecevit’i sevgi gösterileriyle ve “*umudumuz sendin, yine sensin*” şeklinde tezahüratlarla karşıladığını hatta uğruna kurbanlar kestiğini vurguladıktan sonra halkın Ecevit’e itibar etmediği iddialarının gerçeği yansıtmadığını belirtmiştir⁷⁶⁵.

Çelen’in bu açıklamalarına rağmen AP’nin Konya seçimlerini yürütmekle görevli 23 parlamenterden oluşan ve seçim komitesinin başkanı Kazım Önadım verdiği demeçte; Ecevit’in Konya gezisinin bir “fiyasko” olduğunu ve bir an evvel hükümetten çekilmesini, hükümetin azınlığa düştüğünü ve Millet Meclisinin çoğunluğuna dayanmadığını söylemiştir⁷⁶⁶. AP’nin bu iddiaları kaşısında Mehmet Çelen, AP’nin Konya’da on yıldır yapamadığını CHP’nin 1,5 yılda yaptığını söyleyerek iki partiyi Konya’ya yaptığı hizmetler bakımından kıyaslamıştır. Demirel döneminde Konya’da 281 km köy yolu tesviyesine karşılık Ecevit’in yirmi aylık iktidarında 346 km köy yolu tesviyesi yapıldığını, yine onun zamanında Konya’da 445 köy yolu stabilize yapıldığını buna karşılık Ecevit’in iktidarında 661 km yolu stabilize yapıldığını söyledikten sonra Ecevit hükümetinin muhalefetin tüm yıldırma çabalarına karşın mücadelesinde başarılı olacağını ileri sürmüştür⁷⁶⁷.

Ecevit hükümetinin Konya’ya yapmış olduğu hizmetler anlatılmaya devam edilmiştir. 1977 seçimlerinde halkın oylarıyla CHP’nin iktidara taşındığı, CHP’nin de halktan aldığı bu güçle Konya’ya bazı hizmetlerde bulunduğu bahsedilmiştir. III. Ecevit hükümeti zamanında 1978’de 383 km olan asfaltlama işlemlerinin 1979’da 392 km’ye çıkarıldığını ve yirmi ay gibi kısa sürede 775 km yol asfaltlandığını dile getirilmiştir. Aynı şekilde 1051 km köy yolunun yapıldığını, bu yolların üstüne 21 köprü inşa edildiğini, köy yolları ve köprüler için 123 milyon lira masraf edildiği açıklamasında bulunulmuştur. 157 köye elektrik verildiği, Konya’da 177 içme suyu projesinin gerçekleştirildiği, 59 sağlık evi, 99 sağlık ocağı yapıldığı, binlerce hektar araziye sulayacak 8 sulama projesinin olduğu, buğday, arpa, pancar gibi ürünlerde destekleme alımları yapıldığı açıklamada yer almıştır. Ecevit Hükümeti’nin az zaman içinde çok işler gerçekleştirdiği iddia edilmiş, Konya’yı fabrika temelleriyle donattığı Ereğli’ye şeker fabrikası, Karapınar’a tarım alet ve makinaları fabrikası ve Konya yem

⁷⁶⁵ *Yeni Konya*, 2 Ekim 1979, S. 11482.

⁷⁶⁶ *Yeni Meram*, 2 Ekim 1979, S. 15696.

⁷⁶⁷ *Konya’nın Sesi*, 3 Ekim 1979, S. 1026; *Yeni Konya*, 3 Ekim 1979, S. 11483.

fabrikası yapılarak istihdam alanları yaratıldığını, Ermenek'e bağlı Ardıçlı'ya da yatırımlar yapıldığını yedi köyün yararlanabileceği bir köprü yapılarak ancak bu sayede Alanya'ya geçit sağlanabildiği ileri sürülmüştür⁷⁶⁸.

Başbakan Bülent Ecevit'in ardından Süleyman Demirel de ikinci kez Konya'ya gelmiştir. Demirel bu kez “*Eco başta bakanlar oynasta*” sloganlarıyla karşılanmıştır. Demirel, Kulu ve Cihanbeyli'de yaptığı gezilerde CHP'nin iddialarına değinmiş, 10 yıllık başbakanlık döneminde memleketin kötü duruma düşmediğini izah etmiştir. Demirel, hükümeti otomobilin patlak lastiğine benzetmiş ve CHP'ye oy vermenin kuyrukların uzaması demek olacağına söylemiştir. Ayrıca bu devire “altın devir” denilmesinin doğru olmadığını çünkü tenekenin bile altın gibi pahalı olduğunu söyleyerek yaşanan pahalılığa dikkat çekmiştir. Demirel, temel amaçlarının hükümetin düşmesi olduğunu söyleyerek yeni hükümetin kurulması için çeşitli yollar olduğundan bahsetmiştir⁷⁶⁹. Demirel, Konya gezisi sırasında oylar bölünmesin milliyetçiler AP'de birleşsin argümanını işlemişse de onun bu sözleri MHP Konya il başkanlığı tarafından hoş karşılanmamıştır. MHP Konya il başkanlığı, AP'yi MHP'nin oylarına göz dikmekle suçlamış ve AP'nin geçmişte birçok kurumu sola teslim ettiğini iddia ederek milliyetçilerden oy istemeye hakkının olmadığını iddia etmiştir⁷⁷⁰.

Siyasi parti liderlerinin seçim mitingleri devam ederken son olarak Necmettin Erbakan Konya'ya gelmiştir. Erbakan'a Mehmet Keçeciler, Şener Battal ve Oktay Başer eşlik etmiştir. Erbakan konuşmasında daha çok Ecevit ve Demirel'e yüklenmiş, Ecevit'in IMF ile memleketi Yahudiye teslim ettiğini, Demirel'in ise ucuzluğu bitiremeyeceğini ileri sürmüştür. Erbakan, seçimlerle ilgili olarak ilginç tespitlerde bulunmuş; “*imanı bırakıp başkalarını desteklerseniz taş olursunuz, gavur adetlerini yerine getiren AP ve CHP'yi desteklemeyin. 50 milyon insanı Konya'nın imanı kurtaracak, kurtuluş halka bağlanmaktadır*” demiş ve mitingini yaptığı bir duayla sonlandırmıştır⁷⁷¹.

14 Ekim 1979'da 25 ilde Cumhuriyet Senatosu Üçte Bir Yenileme seçimleriyle, 5 ilde (Konya, Aydın, Edirne, Manisa ve Muğla) yapılan milletvekilleri seçimleri yapılmıştır. Senato seçimlerinde 50 senatörlük için mücadele edilmiş; AP, %46,83 oy

⁷⁶⁸ Konya'nın Sesi, 10 Ekim 1979, S. 1032.

⁷⁶⁹ Yeni Konya, 10 Ekim 1979, S. 11489; Yeni Meram, 10 Ekim 1979, S. 15702.

⁷⁷⁰ Yeni Konya, 10 Ekim 1979, S. 11489.

⁷⁷¹ Yeni Konya, 13 Ekim 1979, S. 11492.

oranıyla 33 senatör, CHP, %29,33 oy oranıyla 12 senatör almıştır. Ara seçimlerde ise AP, %54,05 oy oranıyla 5 milletvekilliğinin 5'ini de kazanmıştır⁷⁷².

Siyasi partilerin Konya'da aldıkları oylara bakılacak olursa; AP, 204,166 oyla seçimlerde diğer partilere büyük fark yaratmış ve Konya'da seçimin galibi, AP'nin adayı Şaban Karataş⁷⁷³ olmuştur⁷⁷⁴. CHP, 94,692 oyla ikinci; MSP, 64,698 oyla üçüncü; MHP ise 39,999 oyla dördüncü sırada yer almıştır⁷⁷⁵.

Seçimlerle ilgili yapılan değerlendirmelere bakıldığı zaman öncelikle seçimlerin Konya'da sakin geçtiği belirtilmiştir. İlk olarak AP'nin seçim başarısı üzerinde durulmuş, partinin 1977 mahallî seçimlerine göre bu seçimlerden güçlü olarak çıktığı vurgulanmıştır. AP'nin ilçelerde birinci olduğu bunu da sağ partilerden aldığı desteğe borçlu olduğunu dolayısıyla seçimi kazanmasının sürpriz olmadığı belirtilmiştir.

MSP ile ilgili olarak Erbakan'ın çok "yükseklerden uçtuğu", 10 senatörlükten 5'ini alırsız gibi laflar ettiğini fakat bunların partisini bir yere taşımadığı üzerinde durulmuş ve partiye bir de uyarıda bulunularak bugüne kadar takip etmiş olduğu "tutarsız politikayı" bırakması istenmiştir. Aynı şekilde MHP'nin de Konya il merkezinde ve ilçelerde büyük oy kaybına uğradığı belirtilmiştir. Küçük partiler arasında kabul edilen CGP'nin bu seçimlerde Konya'da gücünü tamamen yitirdiği, DP'nin ise seçimlere bile katılmadığı bu nedenle oylarının da AP ve MSP'ye kaydığı açıklamasında bulunulmuştur⁷⁷⁶.

1979 seçimlerinde küçük partiler gibi sosyalist partilerin hiçbir varlık gösteremediğine dikkat çekilmiş, sol görüşe mensup partilerin oy sonuçları "boylarının ölçüsünü" aldığı şeklinde yorumlanmış ve Türk'ün inanç, gelenek ve göreneklerine aykırı tutum peşinde olanların bu sonucu almasının normal olduğu belirtilmiştir. CHP'nin 1977 Mahallî seçimlerine göre birinciliğini koruyamadığı hatta seçimlerde Konya'da ikinci sıraya düştüğü belirtilmiş, bunun da en büyük sebebinin 22 aylık iktidarda kaldığı dönemde icraatlarının halk nezdinde itibar görmemesine, "laf ebeliği

⁷⁷² Arslan, "Siyasal İstikrarsızlık", s. 165.

⁷⁷³ Şaban Karataş: 1928, Konya Ereğli doğumludur. AÜ Ziraat Fakültesi mezunudur. İngilizce ve Fransızca bilmektedir. Genetik ve İstatistik alanında uzmanlaşmıştır. AÜ Zootekni Kürsüsü, Amerikan Cornell Üniversitesinde Eğitim, AÜ Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı, ODTÜ Mütavelli Heyeti Üyesi, Milli Produktivite Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi, Türkiye Radyo- Televizyon Kurumu Yönetim Kurulu Üyesi ve Genel Müdürü, Ayrıntılı Haber ve İstanbul Gazetesi Başyazarı, V. (XVI) (Ara Seçim) Dönem Konya Milletvekili olarak görev yapmıştır. Çobanoğlu, *Album*, s. 169.

⁷⁷⁴ *Yeni Meram*, 15 Ekim 1979, S. 15706.

⁷⁷⁵ *Yeni Meram*, 16 Ekim 1979, S. 15707.

⁷⁷⁶ *Konya'nın Sesi*, 15 Ekim 1979, S. 1036.

yaparak” devlet gemisini yürütememesine ve “Karaoğlan efsanelerinin” de ortak sona ermesine bağlanmıştır⁷⁷⁷. CHP’nin seçim başarısızlığı üzerine yorumlar yapılmaya devam edilmiş, CHP’nin büyük bir rahatlık içinde seçimlere gittiği, beş milletvekilliğinin yitirilmesi halinde bile partinin hükümetin düşmeyeceğinden emin olduğunu bununda CHP Konya örgütünün çalışmalarını yavaşlattığı iddia edilmiştir. Ecevit’in seçimler de gayretinin olduğunu fakat partinin tabanı ile genel merkez arasındaki diyalog eksikliğinin bu çabayı sonuçsuz kıldığı belirtilerek CHP’nin en büyük eksikliğinin sorunların halka açık bir şekilde anlatılamamasından kaynaklandığı ileri sürülmüştür. Bu açıklamaların ardından CHP Konya il teşkilatının kendisine çeki düzen vermesi gerektiğini aksi takdirde 1981 seçimlerinde partinin eli boş çıkacağı uyarısında bulunmuştur⁷⁷⁸.

Söz konusu değerlendirmelerinin ardından AP Genel İdare Kurulu Üyesi aynı zamanda AP Konya Milletvekili Aydın Menderes, seçim sonuçlarıyla ilgili olarak III. Ecevit hükümetine yüklenmiş, halkın bu hükümeti artık istemediğini çünkü AP’nin oylarını arttırmasına karşılık CHP’nin oylarının gerilediğini belirtmiştir. Sağdaki oyların AP’de toplanmaya devam ettiğini iddia eden Menderes, istikrar arayan Türkiye için bunun ümit verici olduğunu söylemiştir⁷⁷⁹. Aynı şekilde Adnan Ağırbaşı da yaptığı açıklamada, seçim sonuçlarının partisi adına sevindirici olduğunu vurguladıktan sonra Konya’da yarım kalmış hizmetlerin başlatılmayan yatırımların vebalini omuzlarında taşıyanların, köylüyü nadassız ve gübresiz ekmeye zorlayanların, işçiyi suçsuz yere 5 aydır hakim önüne çıkarmadan hapisanelerde tutanların, Konya’yı bir kaşık yağa, bir lokma ete ulaşabilmek için günlerce kuyrukta bekletenlerin Konya’da seçmenden gerekli cevabı aldığını ifade etmiştir⁷⁸⁰.

Son olarak seçimin galibi AP Konya Milletvekili Şaban Karataş da açıklamada bulunmuş; ilk olarak seçimi kazanmanın haklı gururu içinde olduğunu, aradan geçen zaman içinde milletin AP’ye iktidar olma duygusunu tattırdığını söyledikten sonra bu seçimlerin AP açısından iktidara açılış olduğunu iddia etmiştir⁷⁸¹.

⁷⁷⁷ Mustafa Ataman, “Buda Böyle Bitti”, *Yeni Meram*, 16 Ekim 1979, S. 15707; *Yeni Konya*, 16 Ekim 1979, S. 11494.

⁷⁷⁸ F. Kemal Ögütçü, “Ne Yapmalıydı?”, *Konya’nın Sesi*, 17 Ekim 1979, S. 1038.

⁷⁷⁹ *Yeni Meram*, 17 Ekim 1979, S. 15708.

⁷⁸⁰ *Yeni Konya*, 17 Ekim 1979, S. 11495.

⁷⁸¹ *Yeni Meram*, 18 Ekim 1979, S. 5709.

VI. Altıncı Demirel Hükümeti ve Konyalı Politikacıların Faaliyetleri

Ecevit'in AP'den ayrılan bağımsızlar, CGP ve DP'nin desteğiyle kurduğu hükümet, ekonomi ve anarşide takip ettiği başarısız politikalar yüzünden zamanla halkın desteğini yitirmiştir. Ecevit, 1979 seçimlerindeki yenilgisini hükümetine verilen “güvensizlik oyu” olarak yorumlamış ve 16 Ekim 1979 tarihinde istifa etmiştir⁷⁸². Ecevit'in istifasından sonra Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, yeni hükümeti kurma görevini Mecliste sayısal üstünlüğünü korumasından dolayı CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e vermiş fakat bu görev Bülent Ecevit tarafından kabul edilmemiştir. Cumhurbaşkanı Korutürk, bu sefer hükümeti kurma görevini 24 Ekim 1979 tarihinde AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'e vermiştir. Süleyman Demirel'in hükümeti kurmakla görevlendirilmesinin ardından yapıcı bir muhalefet örneği sergileyen Ecevit, Demirel'in azınlık hükümeti kurması halinde partisinin bu fikri belli kurallar çerçevesinde destekleyeceklerini, görüşmeye hazır olduklarını söylemişse de Süleyman Demirel şansını diğer partilerden yana kullanmak istemiştir⁷⁸³. Demirel aldığı karar neticesinde tek tek siyasi parti liderleriyle görüşmeler gerçekleştirmiştir. Demirel, DP'den hükümete destek olacakları yönünde söz alırken; CGP ise hükümeti ancak yapacağı icraatlar doğrultusunda destekleyebileceğini söylemiştir. Hükümeti kurma çalışmalarına hız kesmeden devam eden Demirel, bu kez I. MC ve II. MC hükümetleri döneminden eski ortakları olan MHP ve MSP'nin kapısını çalmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda Alparslan Türkeş, AP'yi “dışarıdan” destekleyebileceklerini söylerken MSP aynı kolaylığı göstermemiştir⁷⁸⁴.

Süleyman Demirel'in dışarıdan destekli hükümeti, MHP'nin “şartsız”, MSP'nin ise “kerhen” desteğiyle Başbakan Demirel dışında 6'sı Devlet Bakanı olmak üzere 8 eski bakanın dışında tümüyle yeni isimlerden oluşturulmuş ve hükümet 25 Kasım 1979 tarihinde güvenoyu alarak görevine başlamıştır⁷⁸⁵. Demirel'in Bakanlar Kurulu listesi Konya kamuoyunda hayal kırıklığı yaratmış, özellikle üç ismin, Millî Eğitim Bakanlığına Şaban Karataş'ın, Gençlik ve Spor Bakanlığına Aydın Menderes'in, Orman Bakanlığına da Necati Kalaycıoğlu'nun getirilmemesi tüm beklentileri boşa

⁷⁸² Uçar, *Azınlık Hükümetleri*, s. 162.

⁷⁸³ Kasım Koçak, “Şaşkın CHP”, *Konya Postası*, 26 Kasım 1979, S. 615;

⁷⁸⁴ Uçar, *Azınlık Hükümetleri*, s. 173-175.

⁷⁸⁵ Arslan “*Siyasal İstikrarsızlık*”, s. 167.

çıkarmıştır⁷⁸⁶. Öyle ki bazı çevreler Konya'dan bakan çıkamamasını “*Konya’yı cezalandırmak*” olarak değerlendirmişlerdir⁷⁸⁷.

Demirel hükümetinin iş başına gelmesiyle açıklamalarda bulunan İhsan Kabadayı, Demirel hükümetinin başarılı olmasını istediklerini ifade etmiş ve hükümetten özellikle anarşinin üzerine gitmesini talep etmiştir⁷⁸⁸. Buna karşılık Ahmet Çobanoğlu ve Hüseyin Kaleli yaptığı ortak açıklamada Türkiye’nin 1980 yılına yine büyük sorunlarla girdiğini, daha önce beş defa hükümet kuran, 10 yıla yakın Başbakanlık yapan bugünkü “kerhen” destekli Demirel hükümetinden bir beklentilerinin olmadığını söylemişlerdir. Ayrıca hükümetin ekonomik sorunları ve dar boğazları çözemeyeceğini, partizanlığın devam edeceğini, demokratik özgürlüklere ve kuruluşlara baskının artarak devam edeceğini iddia etmişlerdir⁷⁸⁹.

Demirel hükümetine yönelik ister iyi niyetli istekler olsun ister yıkıcı eleştiriler olsun hükümetin önünde halledilmeyi bekleyen iki büyük problemi vardır. Bunlar: anarşi ve enflasyon. Ancak, anarşi ve terör Demirel hükümetinin de korkulu rüyası olmuş, hükümet sıkıyönetimin süresini uzatmış ve sıkıyönetim uygulamalarını sıkı tutması için askere tam yetki vermişse de yetkililer olayları önleyememişlerdir. Çünkü, şiddet olayları sağcı ve solcuların karşılıklı işlediği cinayetlerle sınırlı kalmamış, bu kez tanınmış kişileri de hedef almaya başlamıştır. 1980 yılına gelindiğinde ilkin MHP Genel Başkan Yardımcısının faili meçhul bir cinayete kurban gitmesi, ardından sırasıyla eski Başbakan Nihat Erim ve DİSK eski Başkanı Kemal Türkler öldürülmesi ülkenin geleceği ile ilgili endişeleri arttırmıştır. Bununla birlikte mezhep çatışmalarını tetikleyecek girişimlerde de bulunulmuş; Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde mahalleler, gecekondu bölgeleri çatışan grupların birinin hakimiyetine alınarak, devletin güvenlik güçlerinin dahi giremediği bu yerler, “kurtarılmış bölge” ilan edilmiştir. Yaşan tüm bu gelişmeler can ve mal güvenliğini ortadan kaldırmış, yaşanan bu durum toplumun büyük kesimini derin bir ümitsizliğe sevk etmiştir⁷⁹⁰.

Demirel hükümetinin iktidarda olduğu dönemde Türkiye’de anarşi sadece kavga, dövüş, yaralanma ve ölümle sınırlı kalmamış aynı şekilde fiyatlarda da anarşi yaşanmıştır. Enflasyon tırmanışa geçmiş, karaborsa ve kaçakçılık artmıştır. Aynı şekilde

⁷⁸⁶ *Yeni Meram*, 9 Kasım 1979, S. 15774; *Yeni Konya*, 13 Kasım 1979, S. 11514.

⁷⁸⁷ *Yeni Meram*, 14 Kasım 1979, S. 15758.

⁷⁸⁸ *Yeni Meram*, 17 Kasım 1979, S. 15771.

⁷⁸⁹ *Konya’nın Sesi*, 1 Ocak 1980, S. 1099.

⁷⁹⁰ Arslan, “Atatürk’ten Sonra”, s. 626; *Tercüman*, 23 Temmuz 1980, S. 6642.

dış politikada yaşanan başarısızlıklar da ekonomiyi olumsuz etkilemiştir. Nitekim Kıbrıs harekâtı sonrası başlayan Amerikan ambargosu ekonomiyi felç etmiş ayrıca ülkeye yapılan yardım kredileri de tümünden kesilmiştir. Başbakan Süleyman Demirel ekonomi alanındaki kötü gidişata dur demek düşüncesiyle Başbakanlık Müsteşarı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşar Vekili Turgut Özal'ı göreve getirmiştir. Özal, 24 Ocak Kararlarıyla ekonomide uyguladığı reformlar uygulamış bununla malî piyasaların beklentisini karşılamış ve ülkeye yeniden kredilerin gelmesini sağlamışsa da sendikaların özellikle de DİSK'in engellemeleriyle karşılaşmıştır⁷⁹¹.

Türkiye'de siyasette ve ekonomide yaşanan teröre asker daha fazla sessiz kalamamış, millî birlik ve beraberliği sağlayabilmek düşüncesiyle Kuvvet komutanları ile Jandarma Genel Komutanı'nın imzasını taşıyan, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Görüşü adlı bir mektup hazırlanmıştır. TSK, kaleme aldığı uyarı mektubuyla tüm anayasal kuruluşları ve siyasi partilerin görevini yapmamasından hareketle görevini yapmaya çağırılmış ve aynı zamanda siyasi parti liderlerini düzeni sağlamada iş birliği yapmaya davet etmiştir⁷⁹². TSK'nın uyarı mektubu karşısında Demirel'in tepkisi, meselelerin "soğukkanlılıkla mütalaa edileceği" şeklinde olmuş⁷⁹³, kamuoyu ise "*işin soğukkanlılığı sıcağanlılığı mı kaldı neyi mütalaa edeceksiniz!*" diyerek Demirel'e tepki göstermiştir. Ayrıca, TSK'nın bu uyarıyı yapmasında, Demirel'in küçük partilerin desteğini alması ve Mecliste yarısına yakın sandalyesi bulunan CHP'ye "ihtiyaç duymamasının" etkili olduğu iddia edilmiştir⁷⁹⁴. Bununla birlikte TSK'nın uyarı mektubunun yankıları devam etmiş, iç politikada yoğun temasların yapıldığı fakat siyasi havanın da gerginliğini koruduğu ileri sürülmüştür. Demirel'in gerginliği yumuşatmak adına en ufak bir girişimi olmadığına değinilmiş ve "herkesle iş birliğine varım" derken, CHP'nin koalisyon önerisine "ben koalisyon ortağı aramıyorum ki" dediği öne sürülmüştür⁷⁹⁵. Demirel'in böyle yapmakla tansiyonu daha da arttırdığı, kendisine koalisyon ortağından ziyade "hınk deyici" aradığı dile getirilmiştir⁷⁹⁶.

Demirel hükümetine çeşitli çevrelerden tepkiler gelmeye devam etmiştir. MSP Konya İl Basın Sözcüsü Veyis Ersöz yaptığı açıklamada, daha çok hükümetin devalüasyon kararları ve fiyat artışlarıyla ilgili uygulamalarını eleştirmiş, "*Türk*

⁷⁹¹ Zürcher, *Modernleşen Türkiye*, s. 390.

⁷⁹² *Tercüman*, 3 Ocak 1980, S. 6443; Uçar, *Azınlık Hükümetleri*, s. 244.

⁷⁹³ *Tercüman*, 4 Ocak 1980, S. 6444.

⁷⁹⁴ Mahmut Sural, "Silahlı Kuvvetler ve Mektup", *Konya'nın Sesi*, 4 Ocak 1980, S. 1102.

⁷⁹⁵ *Tercüman*, 10 Ocak 1980, S. 6449.

⁷⁹⁶ Mahmut Sural, "Belli Olmuştur", *Konya'nın Sesi*, 12 Ocak 1980, S. 1109.

parasını geçmez pula çevirenler, anarşiyi tırmandıranlar, pahalılığı ortaya çıkaranlar, Türk ekonomisine işlerlik kazanmayı vadedip ülkeyi içinden çıkılmaz hale getirenler sen benden daha kötüsün yarışını bir kenara bırakıp memleket hesabına çalışmalı” uyarısında bulunmuştur⁷⁹⁷.

MSP’nin hükümetin ekonomi politikalarına dair eleştirilerine CHP Konya il teşkilatı da dahil olmuş, vatandaşa getirilen zamların dayanılacak gibi olmadığı vurgulanarak bir zamanlar CHP’ye zulüm, yokluk, kıtlık, kuyruk yakıştırmalarını yapanların şimdi kendilerinin buna sebep olduğunu, CHP olarak pahalılığın karşısında durmaya devam edecekleri açıklamasında bulunulmuştur⁷⁹⁸. Aynı konuya temas eden Agah Oktay Güner de hükümetin aldığı ekonomik tedbirlerin bir bütünlük içinde olmadığını, enflasyonun fırladığını, bu ağır şartlardan ancak dış kredi alınarak kurtulunabileceğini söylemiştir⁷⁹⁹. Ayrıca MHP Konya il başkanlığından yapılan açıklamada, CHP’nin iktidarda kaldığı süre zarfında terörün ve karaborsacılığın arttığını, “bundan daha kötüsü olamaz” düşüncesiyle AP’nin iktidara geldiğini, MHP’nin halkın iradesine saygı duyarak AP’ye destek verdiğini fakat kısa sürede Demirel’in kendilerini hayal kırıklığına uğrattığını ve kendisine sunulan destekleri heba ettiğini ileri sürmüştür⁸⁰⁰. MHP’nin hükümetin beklentileri karşılayamadığı yönündeki iddialarına kamuoyundan da destek gelmiş, AP’nin seçimler öncesindeki inandırıcılığını kaybettiğini çünkü anarşiye “dur” diyemediğini, zamların ve enflasyonun devam ettiğini, Türk parasının değerinin düştüğünü kısacası “eski tas eski hamam” kötü olan düzenin kötü şekilde devam ettiği iddia edilmiştir⁸⁰¹.

VI. Demirel hükümetine yönelik memnuniyetsizlik siyasi parti liderlerini yeniden koalisyon arayışına itmiştir. Kamuoyunda ilkin CHP-MSP koalisyonu kurulacağıyla ilgili iddialar ortaya atılmış fakat Şener Battal, yaptığı açıklamada “22 ayda iflas etmiş CHP ile koalisyon kurulamayacağını” söyledikten sonra AP’yi dışardan şartsız olarak destekleyeceklerini belirtmiştir⁸⁰². Battal, MSP-AP koalisyonu için de açıklamalarda bulunmuş bunun gerçekleşebilmesi için “makul bir sürenin” dolması gerektiğini o sürenin de milletin AP’yi “*denedik gördük kurtuluş millî görüşteymiş*”

⁷⁹⁷ *Yeni Meram*, 1 Şubat 1980, S. 15870; *Konya’nın Sesi*, 1 Şubat 1980, S. 1126.

⁷⁹⁸ *Yeni Meram*, 9 Şubat 1980, S. 15877.

⁷⁹⁹ *Yeni Meram*, 22 Şubat, 1980, S. 15888.

⁸⁰⁰ *Yeni Meram*, 31 Mart 1979, S. 15920.

⁸⁰¹ Mustafa Ataman, “Kan ve Zam Berdevâm”, *Yeni Meram*, 11 Nisan 1980, S. 15960,

⁸⁰² *Yeni Meram*, 4 Şubat 1980, S. 15872.

dediği anda dolacağını ancak o vakitten sonra MSP-AP koalisyonun kurulabileceğini söylemiştir⁸⁰³.

CHP-MSP koalisyonun mümkün olmadığına dair açıklamaların ardından CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, girişimlerine devam etmiş hatta bu durum Ecevit'in tekrardan hükümet olma hevesine tutulduğu yönünde yorumların yapılmasına neden olmuştur. Ecevit, Demirel hükümeti yerine bu kez “geniş tabanlı” bir hükümet yani AP-CHP-MSP koalisyonunun kurulmasını istemiştir. Bunun gerçekleşmesi halinde kuvvetli bir hükümetin kurulabileceğini, millî koalisyon istenmesi halinde MHP, CGP ve DP'nin de koalisyona dahil edilebileceği önerisinde bulunmuştur. CHP'nin geniş tabanlı hükümet kurma çalışmalarını değerlendiren kamuoyu, Ecevit'in bir taşla iki kuş vurmaya çalıştığını, Demirel hükümetinin “bir an evvel çekilip gitmesini” sağlayacağı gibi MHP'yi de “kolay lokma görüp” bu yolla diskalifiye etmeye çalıştığı iddia edilmiştir. Ecevit'in böyle yapmakla “*davulun hem içine hem de dışına vurduğu*” ancak yapılmak istenenlerin CHP'yi başarısız kılacağı uyarısında bulunulmuştur⁸⁰⁴.

Ecevit'in hükümetle ilgili faaliyetleri CHP Konya milletvekillerinin açıklamalarıyla meşru zemine oturtulmaya çalışılmıştır. Ahmet Çobanoğlu ve Hüseyin Kaleli yaptıkları ortak açıklamada Demirel hükümetine yüklenmişler, hükümetin memleketi bir uçtan bir uca kana buladığını, 1964 yılından beri ülkede hükümetler kuran Demirel'in tüm çalışmalarını “emperyalizm” ve “kapitalizm” ekseninde yürüttüğünü, faşizmin arttığını, CHP'lilere yönelik saldırıların bombalı eylemlerin arttığını, Konya'daki öldürme ve yaralama eylemlerinin faillerinin emniyetin yanlış tutumundan dolayı yakalanamadığını, eğitim-öğretimde yanlış kişilerin atanmasıyla eğitim faaliyetlerinin aksadığı dile getirilmiştir. Ayrıca Demirel hükümetinin olumsuz tutum ve anlayışla devleti temelden sarstığını belirttikten sonra Demirel hükümeti karşısında CHP'nin teşkilatı ve parlamenterleriyle birlikte demokrasi savaşı verdiğini, CHP'nin muhalefeti meşruiyet sınırları içinde sürdüreceğini, Türk halkının cepheci ve meşruiyet çizgisini aşanlardan yana olmayacaklarını, demokratik ve özgürlükçü CHP'nin Türk halkının yanında olacağını söylemişlerdir⁸⁰⁵.

Necmettin Erbakan'ın Demirel hükümetine yönelik ithamlarına yeniler eklenmiş, hatta bu sefer; “*kadayıfın altı kızarmaya yüz tuttu. Hükümet meselesi*

⁸⁰³ *Yeni Meram*, 5 Şubat 1980, S. 15873.

⁸⁰⁴ Mustafa Ataman, “Ecevit'in Hevesi-havası”, *Yeni Meram*, 5 Nisan 1980, S. 15925.

⁸⁰⁵ *Yeni Meram*, 20 Mayıs 1980, S. 15993; *Yeni Konya*, 20 Mayıs 1980, S. 11674.

Cumhurbaşkanı seçiminden sonra hallolacaktır” diyerek hükümetin işbaşından gitmesinde ısrarcı olmuştur⁸⁰⁶. Ecevit ve Erbakan’ın hükümeti yıpratmaya yönelik açıklamaları karşısında Başbakan Süleyman Demirel sessizliğini bozmuş; *“madem ki bizi başarısız buluyorsunuz ya Meclise başvurun bizi düşürün ya da millete başvurun iktidara gelin”* diyerek bu konudaki tartışmalara son noktayı koymuştur⁸⁰⁷. Demirel, hükümetten memnun olamayanlara “gensoru” ve “erken seçim” yolunu göstermişse de muhalefet cephesinden bu konuda kısır tartışmalar yapılmaya devam edilmiştir. CHP Konya İl Başkanı Mehmet Çelen yaptığı açıklamada, demokrasinin yıprandığını ileri sürmüş ve CHP’nin iktidarda olması gerektiğini söylemiştir. Çünkü diğer partilerin siyasi gücünün iktidar olmaya yetmeyeceğini, tüm olanakların zorlanması gerektiğini bunun da yolunun bağımsızlarla ya da MSP ile bir koalisyon yapmaktan geçtiğini iddia etmiştir⁸⁰⁸.

Ön planda olan iki siyasi parti liderinin iktidarı paylaşamama hırsı Ecevit’i gensoruya itmiş, kamuoyu mevcut hükümetin alternatifinin olmadığı gerekçesiyle yeni bir hükümet bunalımının “kapıda” olmasından endişe etmiştir. Aynı şekilde MSP’lilerin “bu hükümetin alternatifi yine bu hükümettir” anlayışıyla hareket etmesine karşılık Ecevit’in hükümeti düşürme işiyle meşgul olduğu, bir gün geniş tabanlı hükümetten bahsettiğini, diğer gün azınlık hükümeti kuracağını, başka bir günde CHP-MSP koalisyonu oluşturacağını söyleyerek gündemi meşgul etme çabalarına tepki gösterilmiştir. Ayrıca isteklerinin hükümeti düşürmekse AP’nin azınlık hükümeti olmasından dolayı bunu gerçekleştirmelerinin kolay olduğuna değinilmiş, şayet bu olduğu takdirde AP’nin “kazanacağı” ülkeninse “kaybedeceği” uyarısında bulunulmuştur. Hükümet bunalımına bir de Cumhurbaşkanı Fahri Kortürk’ün görev süresinin dolmasından dolayı cumhurbaşkanı seçimleri eklendiği belirtildikten sonra hükümet kurmanın kolay iş olmadığı dile getirilmiştir.

Kamuoyu tüm bu açıklamaların ardından ne böyle bir cumhurbaşkanı seçilir ne hükümet kurulur ne de hükümet düşer diyerek bu kişilerin asıl hedefinin hükümet otoritesini bozarak devlet ve millet işlerini aksatmak olduğunu iddia etmiştir⁸⁰⁹. Nitekim korkulan olmuş, siyasi partiler cumhurbaşkanlığı konusunda ortak bir aday üzerinde

⁸⁰⁶ *Yeni Konya*, 12 Mayıs 1980, S. 11667.

⁸⁰⁷ Mustafa Ataman, “Ya Meclise Ya Millete”, *Yeni Meram*, 7 Nisan 1980, S. 15927.

⁸⁰⁸ *Konya’nın Sesi*, 7 Haziran 1980, S. 1235.

⁸⁰⁹ Abdullah Uraz, “Hükümet Buhranı”, *Konya Postası*, 17 Haziran 1980, S. 750.

uzlaşmamışlardır⁸¹⁰. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ileri bir tarihe ertelenmesi üzerine Cumhurbaşkanlığı görevine İhsan Sabri Çağlayangil vekalet etmiştir⁸¹¹. AP, bu duruma bir son vermek düşüncesiyle cumhurbaşkanını halkın seçmesi için anayasa değişikliği önermiş, erken seçime gidilmesini teklif etmişse de cumhurbaşkanı bir türlü seçilememiştir⁸¹².

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonuçsuz kalması, Demirel hükümetine olan hoşnutsuzluğu daha da arttırmıştır. MSP Konya İl Basın Sözcüsü Veyis Ersöz, AP hükümetinin yedi ayda memleketi uçurumun kenarına getirdiğini söylerken⁸¹³ MSP Konya Senatörü Ahmet Remzi Hatip, AP'nin bu millete verecek hiçbir şeyi olmadığını memleketin ancak millî çözüm hükümetinin kurulması halinde düzelebileceğini söyledikten sonra hükümeti düşüreceklerine dair açıklamalarda bulunmuştur⁸¹⁴. MSP Konya İl Başkanı Ali Güneri, yaptığı açıklamada MSP'nin ilk başlarda AP'yi dışardan desteklediğini ve kendilerine bazı tavsiyelerde bulunulduğunu fakat hükümetin bu tavsiyeleri dikkate almadığını iddia etmiştir. Bunun üzerine hükümeti “kerhen” desteklemeye başladıklarını, hükümetin “sallantı halini” almaya başlamasının ardından hükümete bir “uyarı mektubu” verdiklerini ancak mektuplarına karşılık alamadıkları açıklamasında bulunmuştur. Dolayısıyla bu saatten sonra hükümetin icraatlarından sorumlu olmadıklarını söylemiştir. Güneri, “*biz hükümeti körü körüne desteklemeyeceğimiz gibi körü körüne de düşürmeyiz*” diyerek; Demirel hükümetini “millî çözüm” hükümetinin kurulması halinde düşüreceklerini dile getirmiştir⁸¹⁵.

MSP'nin “millî görüş hükümeti” kurulsun çıkışından sonra olaylar hızlı bir gelişim seyri takip etmiş, MSP Millet Meclisi Grubu tarafından Meclis Başkanlığına “erken seçim” önergesi verilmiştir. Necmeddin Erbakan'ın imzası bulunan seçim önergesinde, devletin Demirel hükümeti döneminde en buhranlı dönemini yaşadığı, ülkenin felaketlere sürüklendiği, MSP tarafından önerilen millî çözüm onarım hükümetinin kurulmasına AP'nin yardımcı olmadığı, AP'nin milletçe istenmediği halde iktidarını sürdürmeye devam ettiği hükümetin takip ettiği politikaların Batı tarafından belirlendiği iddia edilmiştir. Ayrıca seçim önergesinde, 1981 yılı Haziran ayında

⁸¹⁰ *Konya'nın Sesi*, 11 Mart 1980, S. 1159; *Yeni Meram*, 11 Mart 1980, S. 15903; *Tercüman*, 23 Mart 1980, S. 6521.

⁸¹¹ Arslan, “*Siyasal İstikrarsızlık*”, s. 179.

⁸¹² *Yeni Meram*, 19 Mayıs 1980, S. 15992.

⁸¹³ *Türkiye'de Yarın*, 1 Temmuz 1980, S. 3427.

⁸¹⁴ *Türkiye'de Yarın*, 7 Temmuz 1980, S. 3327.

⁸¹⁵ *Türkiye'de Yarın*, 7 Temmuz 1980, S. 3327.

yapılacak olan Genel seçimlerin 26 Ekim 1980 tarihinde yapılmasını istemişlerdir⁸¹⁶. Ali Güneri yaptığı açıklamada erken seçimin zaruret halini aldığından bahsetmiş ve “22 aylık CHP hükümeti ve 9 aylık AP hükümeti denemeleri Türkiye’nin bu hükümetlerle idare edilemeyeceğini gösterdi” demiştir. Güneri, CHP’nin erken seçime taraftar olmadığını AP ile birlikte MHP ve CGP’nin de kendilerini desteklediği takdirde AP’nin tam kadrosuyla meclise girebileceğini böylece CHP’ye ihtiyaç kalmayacağını ileri sürmüştür. MSP’nin koalisyonla ilgili görüşlerine de değinmiş ve MSP’nin hiçbir partiyle koalisyon yapmayacağını olursa tek başına iktidara gelmeyi hedeflediklerini söylemiştir⁸¹⁷.

MSP’nin erken seçim çıkışına AP Konya İl Başkanı Adnan Ağırbaşı yaptığı açıklamada, “millet iradesinin gösterdiği istikamette iktidar teşekkül edemiyor, gerekli kanunlar düzenlenemiyor, meclislerden çıkartılamıyor ve milletin emaneti gerektiği şekilde yürütülemiyorsa emanetin sahibine dönüp tikanıklığın sebebini sormak anayasal ve yasal düzenlemelerle erken seçimi mümkün kılmaktadır. Milletin vekaletiyle oturulan sandalye emanetinin sahibi istemiyorsa bir gün mutlaka boşalacaktır” diyerek bugün için meclis aritmetiğinin milletin iradesine uymadığını dolayısıyla erken seçimin kaçınılmaz olduğunu söylemiştir⁸¹⁸.

CHP’nin erken seçime destek vermediği yönündeki iddialara CHP Konya il sekreterliğinden cevap gelmiştir. Yapılan açıklamada, CHP’nin erken seçime karşı olmadığını altı çizilerek yanlış anlaşılmanın olduğunu, anarşiyle, teröre uzaktan yakından ilgisi olmayan CHP’nin hedef gösterildiğini, CHP’nin ileri gelenlerinin öldürüldüğünü, CHP Konya ilçe başkanlarının kurşunlandığını, CHP’nin görüşünü benimseyen vatandaşın ezilmek istendiği dile getirilmiştir. Öte yandan AP’nin teröre tarafsız bakmadığı iddia edilen açıklamada; Başbakan Süleyman Demirel’in “sağ suç işlemez, bana sağ suç işliyor dedirtemezsiniz, sağ cinayet işlemez” diyerek tarafgirliğini dahi gizlemediği ifade edilmiştir. Ayrıca CHP olarak ortamın karışık olduğu böylesi bir ortamda erken seçime gidilmesini doğru bulmadıkları ifade edilmiştir. Erken seçime gidilmesi halinde bile bunun parlamento aritmetiğinde bir değişiklik yapmayacağını, ülkenin koalisyon ve azınlık hükümetlerine olan ihtiyacın devam edeceğini iddiasında bulunulmuştur. Söz konusu açıklamaların ardından Demirel hükümetinin düşürülmesi halinde iki büyük partinin birlikte kuracağı “onarım hükümeti” veya tarafsız bir

⁸¹⁶ Türkiye’de Yarın, 16 Ağustos 1980, S. 3358.

⁸¹⁷ Yeni Meram, 23 Ağustos 1980, S. 11661.

⁸¹⁸ Yeni Meram, 23 Ağustos 1980, S. 11661.

başbakanın başkanlığında kurulacak bir hükümetle yıpratılan müesseselerin tamir edilmesinin ardından erken seçime sıcak bakabileceklerinden bahsedilmiştir⁸¹⁹. Bazı CHP, şartların olgunlaşması halinde erken seçime yanaşacaklarını söylerken bazıları bu görüşte olmamıştır. Hüseyin Kaleli, partisinin erken seçimle ilgili aldığı kararlara tepki göstermiş ve Demirel'in asıl maksadının erken seçime gitmek olmadığını onun var olan bunalımları gizlemek için bu yolu tercih ettiğini iddia etmiştir⁸²⁰. Kaleli'nin görüşlerine katılan bir diğer isim Yücel Akıncı olmuş, o da yaptığı açıklamada "halkımız can derdinde, geçim derdinde hükümetse seçim derdinde" diyerek fiyatlardaki artışa ve anarşiye dikkat çekmiştir⁸²¹.

Erken seçimle ilgili siyasi parti yetkililerinden açıklamalar gelmeye devam etmiştir. MHP Konya İl Başkanı İbrahim Altay yaptığı açıklamada, 1977 genel seçimlerinin bir partiyi iktidar yapmadığı için koalisyon kurulamadığını, CHP'nin kurduğu hükümetin de ihtirasın eseri olduğunu, 1979 seçimlerinden sonra CHP'den umutlarını hepten kestiklerini belirtmiştir. İbrahim Altay; *"Biz MHP olarak yatırımların durduğu, üretimin azaldığı, nakit darlığının arttığı, anarşinin tırmandığı bu dönemde sağlam bir hükümetin kurulmasını istiyoruz"* demiş, bunun da ancak erken seçimlerle mümkün olabileceğini söylemiştir⁸²².

Demirel hükümeti, ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartlardan dolayı toplumsal huzuru sağlamayı, halkın yaşam kalitesini arttırmayı hedeflemiş ve toplumun pek çok kesimini kucaklamaya çalışmıştır. Bu konuda Konya milletvekillerine çok iş düşmüş, çiftçi, esnaf, öğrenci, asker, memur ve işçi gibi daha pek çok meslek grubunun sıkıntısını çözmeye çalıştıkları gibi Konya'nın sorunlarına da eğilmeyi ihmal etmemişlerdir.

Konyalıların ana problemleri arasında sayılabilecek Selçuk Üniversitesi meselesi bu dönemde de Konya Milletvekilleri tarafından meclise taşınmıştır. Agah Oktay Güner, Selçuk Üniversitesi'nin arazi istimlak meselesini yeniden gündeme getirmiş ve Selçuk Üniversitesi Rektörünün milletvekillerini hedef alan konuşmalar yaptığını özellikle Konya çevresinde mali portesi çok ağır, çok yönlü suiistimal iddialarında bulunduğunu, bunun da Selçuk Üniversitesine başlangıçta verilen arazinin yerinin değiştirilmesine neden olduğunu söylemiştir. Güneri, bu istimlak kapsamında

⁸¹⁹ *Yeni Meram*, 23 Ağustos 1980, S. 11661.

⁸²⁰ *Konya'nın Sesi*, 26 Ağustos 1980, S. 1300.

⁸²¹ *Konya'nın Sesi*, 2 Eylül 1980, S. 1306.

⁸²² *Yeni Meram*, 23 Ağustos 1980, S. 11661.

Konya'nın, eski adı Malas, yeni adı Ardıçlı olan yerin turizm ve köycülük açısından önem arz ettiğini hatta köyün 15 bin civarında koyun varlığının bulunduğunu, şehrin sebzesinin yine burada yetiştirildiğini söyledikten sonra tarım ve hayvancılık açısından potansiyel arz eden bu köyün bütün arazileriyle istimlak edilmesini doğru bulmadığını açıklamıştır. Güneri, Ardıçlı'nın yerine Konya'da tarım yapmaya ve hayvan beslemeye imkân vermeyen, Tutuk ve Çayırbağı yöresindeki arazilerin istimlak için daha uygun olabileceğini söyledikten sonra verimli toprakları istimlak ederek burada üniversite kurmanın üniversite gayesinin bütün kutsallığıyla ve değeriyle bağdaşmayacağını iddia etmiştir. Ayrıca, hükümetin birinci istimlakle ilgili ortaya atılan iddiaların açıklığa kavuşturulmasını, Ardıçlı köyünün hayat hakkına son verecek bir istimlake son verilmesini ve hazineyi külfete sokmadan kıraç arazide kampus sistemine göre yeniden bir üniversite ve akademi arazisi tahsis edilmesini istemiştir⁸²³.

Selçuk Üniversitesi arazisi meselesiyle ilgilenen bir diğer isim Ahmet Çobanoğlu olmuştur. Çobanoğlu, Güneri'nin verimli arazi olduğunu iddia ettiği Ardıçlı Köyü hakkında bilgi vermiş ve köyün 20 hanelik bir köy olduğunu, kıraç, engebeli arazi yapısından dolayı köy halkının çoğunun şehirde iskân ettiğini bildirmiştir. Köyde kalanların ise hayvancılıkla uğraştığını belirttikten sonra üniversiteye ayrılan 10 milyon metrekaarelik araziden sadece 2 milyon metrekaresinin 71 mülkiyet sahibine ait olduğunu açıklamıştır. Ayrıca ne üniversiteye ayrılan sahada ne de Ardıçlı Köyünün diğer kesimlerinde dikili bir tek meyve ağacının olmadığını, sebzeçilik yapılmasının da imkânsız olduğunu iddia etmiştir. CHP olarak tek amaçlarının hazineyi mali külfetlerden kurtarmak, ihtilafları gidermek ve bir an evvel Konya Selçuk Üniversitesi ile akademinin gelişmesini sağlamak olduğunu söylemiştir. Çobanoğlu, Güneri'nin üniversite yeri olarak Çayırbağ ve Dutlu'yu göstermesini eleştirmiş çünkü burasının Konya halkının sebze ve meyve yetiştirdiği sulak ve verimli arazi bölgeler olduğunu ileri sürmüştü ve Güneri'yi Konya'yı tanımamakla itham etmiştir⁸²⁴.

Yücel Akıncı, Konya Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi görevlilerinin aylıklarının ödenmemesi meselesini gündeme taşımış, bu konu hakkında Milli Eğitim Bakanına soru sormuştur. Bakan yaptığı açıklamada, akademinin henüz özerk hale gelmediğini, bundan dolayı Akademi başkanın yasal başkan olmadığını söylemiştir. Ayrıca Akademi Başkanın kanuna göre Milli Eğitim Bakanı tarafından

⁸²³ TBMMZC, 5. Dönem 13. Cilt 30. Birleşim, 16 Ocak 1980, s. 734-735.

⁸²⁴ TBMMZC, 5. Dönem 13. Cilt 41. Birleşim, 12 Şubat 1980, s. 975

tayin edilmesi gerektiğini, Konya Okullar Saymanlığının, Bakanlığın tayin etmediği bir başkanı itaat amiri olarak görmediği ve ödeme yapmadığını açıklamıştır. Bu açıklamaların ardından Bakanlığın, 18.4.1980 tarihinde sözü edilen akademiye başkan tayin ettiğini aynı gün bütün öğretim üyeleri memurların maaşlarının yatırıldığını söylemiştir⁸²⁵.

Konya milletvekilleri meclis dışında da çalışmalar yapmış, Konya'nın ulaşım ile ilgili sorunlarına da değinmişlerdir. Muzaffer Demirtaş ile Aydın Menderes, Ulaştırma Bakanlığına yaptıkları girişim sonucunda İstanbul'a akşam hareket eden mototrenin tekrar servise konulması için bakanlıktan olumlu cevap aldıklarını söylemişlerse de kamuoyu seferlerin sadece 1 vagona ibaret olduğunu, çeşitli yerlerde genel müdürlerin bu seferleri başlattıklarını fakat yirmi bir Konya milletvekilinin bir genel müdürün yaptığını dahi yapamadığını söyleyerek yaşanan bu duruma bu tepki göstermiştir⁸²⁶.

Aydın Menderes'in Konya'nın kültürel mirasına sahip çıkacak çalışmaları da olmuş, uzun zamandır çevresindeki su sızmaları nedeniyle yıkılma tehlikesi geçiren Alaeddin Caminin kurtarılması ve ibadete açılması için bir rapor hazırlamış ve Başbakan Süleyman Demirel'e sunmuştur. Demirel'in de konuyu Bayındırlık Bakanına ilettiği ve bu konuyla ilgili gerekenin yapılacağı söylemiştir⁸²⁷.

Konya milletvekillerinin çalışmaları bazı çevreleri tatmin etmemiş, çalışmalar yetersiz bulunmuştur. Siyasilerin ülke meselelerinde olduğu gibi Konya'nın meselelerini de görmezlikten geldiği hatta şehrin bu kişiler tarafından "sahipsiz bırakıldığı" iddia edilmiştir. Bu konuda Konya milletvekilleriyle ilgili ağır ithamlarda bulunulmuş; "duvardan ses geldiği fakat milletvekillerinden ses gelmediği" tarzında yakıştırmalar yapılmıştır. Konya milletvekillerinin komisyonlarda üyeliği bulunmasına rağmen Konya'nın meselelerine duyarsız kaldığı bundan dolayı da Konya'da uçak seferlerinin iptal edildiği, aynı şekilde Konya'dan sökülen rayların Kayseri'ye taşındığı, Selçuk Üniversite'nin artık sorun olmasının ötesine geçtiği ve "kansere dönüştüğü", Altınapa Barajı'nın taşması halinde politikacıların iş yapmadıkları, sanayicilerin

⁸²⁵ TBMMZC, 5. Dönem 16. Cilt 80. Birleşim, 7 Mayıs 1980, s. 263.

⁸²⁶ *Yeni Konya*, 17 Mart 1980, S. 11619.

⁸²⁷ *Konya Postası*, 10 Haziran 1980, S. 344.

hammadde yokluğundan dükkân kapatma noktasına geldiğini, çiftçinin derdini kimsenin dinlemediği iddia edilmiştir⁸²⁸.

Demirel hükümeti döneminde terör yeniden tırmanışa geçmiş, şiddet olayları Konya'ya da sıçramıştır. CHP Konya Senatörü Mukbil Abay, yaptığı açıklamada hükümetin kurulduğu günden bu yana, şiddet eylemlerini, soygunları önleyemediğini bunun da Konya'da huzursuzluklara neden olduğunu söylemiştir. Tüm bunlara kendilerini “Ülkücü- Milliyetçi” diye nitelendiren ve insanların yaşam hakkını tekellerine alan bir grubun sebep olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca söz konusu bu kişilerin Konya'nın merkezi dahil, hemen her ilçenin belli semtleri, mahalle ve meydanlarının “faşistler” tarafından parsellendiğini ve bunların bir kesiminin ülkücülerin “kurtarılmış bölgeleri” olarak ilan edildiğini, ülkücü derneklere kaydı bulunmayanların, bu derneklere para vermeyenlerin, buralara alınmadığı suçlamasında bulunmuştur. Konya'da anarşik faaliyetlerin boy gösterdiği yerler arasında Beyşehir, Seydişehir, Akşehir ve Çumra'nın olduğu vurgulanmış, tren istasyonlarının Demirel hükümetinin kurulduğu günden beri işgal altında olduğunu; solcu olarak bilinen, ülkücü olduğunu kanıtlayamayan, ya da elinde, cebinde “ilerici bir gazete” taşımak yürekliğini gösterebilenlerin bu garlarda, istasyonlarda dolaşması, otobüse binip inmesinin büyük tehlike arz ettiğine işaret edilmiştir. Ayrıca anarşi sadece kişilerle sınırlı kalmamış partileri ve eğitim kurumlarını da hedef almıştır. Öğrencilerin ülkü ocaklarına kayda zorlandığı, reddedenlerin okulu terk etmeye mecbur bırakıldığı ve velilerin bu durum karşısında son derece endişe içinde olduğu ileri sürülmüştür. Tüm bu açıklamalarının ardından Abay, parti binalarına, öğrenci yurtlarına silahlı baskınlar düzenleyen, kurtarılmış bölgeler kuran, okul kapılarını tutarak öğretimi engelleyen, faşist sloganlar atan bu kişiler karşısında hükümetin aciz içinde olduğunu söylemiş ve Ereğli'de, Çumra'da, Karaman'da, Akşehir'de, Seydişehir'de, Beyşehir'de, devletin giremediği yörelerin tümünde dökülen ve dökülecek olan kanların vebali ve sorumluluğunun Demirel ve onun hükümetine ait olduğunu iddia etmiştir⁸²⁹.

VII. 12 Eylül 1980 Darbesine Giden Yol: Kudüs ve Millî Gençlik Günü Mitingi

12 Mart 1971 Muhtırasından 1980 yılına gelinceye kadar iş başına gelen hükümetler siyasi, sosyal ve ekonomi alanlarında tutarlı bir politika takip edememiş,

⁸²⁸ *Yeni Konya*, 21 Mayıs 1980, S. 11675.

⁸²⁹ *TBMMZCCS*, 9. Dönem 44. Cilt 14. Birleşim, 13 Aralık 1979, s. 289- 292

sonu gelmeyen kısır tartışmalarla ülke ulusal ve uluslararası alanlarda itibar kaybına uğratılmıştır. Siyasilerin birbirlerine olan hoşnutsuzluğu ve tavrı ideolojik kamplaşmayı arttırmış, ülkede yaşanan sağ sol meseleleri yüzünden olaylar çıkmış, kardeş kavgaları yaşanmıştır. Meydana gelen olaylar genellikle ölümlerle sonuçlanmış, kurtarılmış bölgelerle devletin otoritesi temelden sarsılmış ve kitlesel cinayetlerle toplumsal huzursuzluk artmıştır. Söz konusu olaylar sıkıyönetimin hâkim olduğu, askerin yetkilerinin artırıldığı bir dönemde yaşanmış bu da kamuoyunda hükümetlerin iş yapamadığı artık silahlı kuvvetlerin yönetime el koyması ve ülkeyi kurtarması gerektiği yönündeki fikirleri güçlendirmiştir⁸³⁰.

Hükümetin çaresiz kaldığı, meclisin iş göremez olduğu böylesi çetrefilli bir ortamda MSP, İsrail'in Kudüs'ü işgal etmesini protesto etmek amacıyla 6 Eylül 1980 tarihinde Konya'da "*Kudüs ve Milli Gençlik Günü*" mitingi düzenlemiştir. MSP'liler bu mitinge büyük önem vermiş; bizzat MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın da katılımı sağlanarak mitingin sorunsuz geçmesi için günler öncesinden hazırlıklar yapılmıştır⁸³¹. MSP Konya İl Başkanı Veyis Ersöz yaptığı açıklamada; "*peygamber efendimizin Miraç basamağı olan Mescid-i Aksa'nın bulunduğu Kudüs şehrinin, necis ve lanetlenmiş Yahudi'ye terkedilmemesi, bu kutsal beldenin İsrail necasetinden mutlaka kurtarılması*" gerektiğini söylemiş ve İsrail'i protesto etmek maksadıyla her yaştan vatandaşı bu mitinge davet etmiştir⁸³². Bu davete çok sayıda "İslamcı Genç" katılmış, MSP'lilerin dışında bazı Müslüman ülkelerdeki kuruluşların temsilcileriyle birlikte mitinge yaklaşık 25 bin kişinin geldiği tahmin edilmiştir.

Konya'da yapılması kararlaştırılan *Kudüs ve Milli Gençlik Günü* mitingi, cumartesi günü saat üçte yapılacak olmasına rağmen, çeşitli illerden gelen partili gruplar miting ve yürüyüşün başlama saatine kadar şehir içinde sloganlar atmış ve bu sırada tek el bayi, birahane ve pavyonlar göstericiler tarafından tahrip edilmiştir. Yaşanan hengamenin ardından şalvar, cüppe ve sarıklı kıyafetlerle şehre değişik bir hüviyet kazandıran göstericiler "Allah Allah" nidaları ve "Kelime-i Tevhit" bayraklarıyla yürüyüşe çıkan yüz binlerce genç; "*Kudüs Yahudi'ye mezar olacak*", "*Kudüs bizim malımız feda olsun canımız*", "*Cihada hazırız*", "*Öl de ölelim, vur de vuralım*" gibi çeşitli sloganlarla harekete geçmişlerdir. Yürüyüşün ardından MSP ileri gelenleri heyecanlı konuşmalar yapmışlardır. Mitingde bir konuşma yapan MSP Konya

⁸³⁰ Ayfer Özçelik, "1960'dan Günümüze", s. 167.

⁸³¹ *Türkiye'de Yarın*, 28 Ağustos 1980, S. 3369.

⁸³² *Türkiye'de Yarın*, 1 Eylül 1980, S. 3372.

Milletvekili Tahir Büyükkörükçü, Kudüs'ün Müslümanların davası olduğunu, bu uğurda yüzbinlerce insanı kaybetmeye hazır olduklarını söylerken Necmettin Erbakan; “*Müslümanların ilk kiblegâhı olan Kudüs'ün kurtarılincaya kadar cihat ilan ediyoruz*” demiş ve İsrail'in huzuru bozduğunu Kudüs'ü başkent yapmasını ise onun meydana getirdiği bozgunculuğun bir delili saymıştır. İsrail'in sıcak savaşlarla Türkiye sınırlarına kadar yaklaştığını ve ülkeyi IMF gibi teşkilatlarla içten çökertmeyi amaçladığını iddia etmiştir. IMF'nin ağır sanayiye engel olmaya çalıştığını, dış güçlerinde “Batı kulüp” zihniyetinden yararlandığını, elli milyon memleket evladının bu zihniyetten kurtulma çabası verdiğini dile getirmiştir. Erbakan aynı zamanda Kudüs'ün yine Müslümanların olacağına, Alaeddin Keykubat ve Kılıç Arslan'ın Kudüs'e saldıran Haçlı ordularını püskürttüğü gibi kendilerinin de bu amacı gerçekleştirmek için bugün burada toplandıklarını ifade etmiştir. MSP olarak yaptıkları mücadelenin temeli haksızlıkları, zulmü ve batılı yanlışlıkları ortadan kaldırarak yerine haklıyı, hakkı hâkim kılmak olduğuna vurgu yapmış ve Türkiye'nin kurtuluşu ve güçlenmesini “Batı kulübünde değil Millî Görüşte” olduğunu ileri sürmüştür⁸³³.

Aynı şekilde MSP Genel Başkan Yardımcısı Recai Kutan da İsrail'in Kudüs'ü başkent ilan etmesine tepki göstermiş, bunda Demirel hükümetinin; “Batı kuşağı zihniyetinin” önemli bir payı olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca AP'nin “*Batı kulüpçü fikrini terk etmedikçe*” borç para istemekten kurtulamayacağını ve bu zihniyetle “*kabuk yönetim*” den başka bir şey olmadığını, tasfiyeye mahkûm olduğunu söylemiştir. Hükümetin bir yandan lafla kınamalar yapıp diğer yandan Kudüs'e ve Afganistan'a yapılan tecavüzlere müsamaha gösterdiğini, ciddi bir tavır sergilemekten yoksun olduğunu, İsrail ile münasebete devam ettiğini dolayısıyla böyle bir zihniyetin milletçe benimsenmesinin mümkün olmadığını ileri sürmüştür⁸³⁴.

MSP'lilerin konuşmalarının ardından “arbedesiz” geçtiği ileri sürülen mitingin sonunda İstiklal Marşı söylenmiş fakat bazı grupların İstiklal Marşına eşlik etmeyip bu esnada oturması mitingin en tepki çeken yanı olmuştur⁸³⁵. Konya'da düzenlenen miting ve yürüyüşün ardından çeşitli kuruluşlar yayınladıkları mesajlarla mitinge katılan bir grubun İstiklal Marşı söylenirken oturması olayını kınamış, kullanılan sloganlar ile göstericilerin kılık kıyafeti ise yadırganmıştır. Kudüs mitinginin Konya'da MSP'ye puan kaybettiği iddia edilmiş, yürüyüş ve mitingde “*kendini bilen yüz Konyalının*

⁸³³ *Türkiye'de Yarın*, 8 Eylül 1980, S. 3378.

⁸³⁴ *Yeni Konya*, 8 Eylül 1980, S. 11766.

⁸³⁵ *Milliyet*, 7 Eylül 1980, S. 11802.

dahi zor bulunabileceği” iddia edilmiştir. Konyalılar bu olayları küçük bir “Delibaş Olayı” olarak nitelendirmiş, “*Kudüs’ü ihya edelim derken Konya’yı berbat etmenin*” doğru olmadığına değinilerek bunun dine bile sığmayacağından bahsedilmiştir. Söz konusu mitingde Konyalının hiçbir kusuru olmadığı halde çeşitli il ve ilçelerden otobüslerle taraftar getirilerek; “*Konyalının adının kötüye çıkartılmasının haklı bir sebebe dayandırılmayacağı*” ifade edilmiştir. Aynı şekilde eleştirilerden Belediye Başkanı Mehmet Keçeciler de nasibini almış, MSP’li olmasının cadde ve sokakların kirletilmesine göz yumacağı anlamını taşıyamaması gerektiği uyarısında bulunulmuştur. Aynı şekilde MSP Konya il teşkilatı yöneticilerinin tutumları da eleştirilmiş, güvenlik kuvvetlerinin sadece olası bir çatışmayı engellemek için orada bulunduğunu, birçok bina ve duvarın kirletilmesine yetkililerin göz yumduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca göstericilerin saygısız tutumları yerilmiş, Mevlana’ya bile para vermeden ayakkabılarıyla girmeleri eleştirilmiştir⁸³⁶. Bazı çevrelerde Konya’nın böyle bir mitingle anılıyor olmasının verdiği üzüntüyle Erbakan’a çıkışılmış; “*mademki Kudüs’ü kurtaracaksın Konya’da ne işin var!*” denilerek tepki gösterilmiştir. Genel özellikleri itibarıyla mitingle ilgili birçok noktaya dikkat çekilmiş miting muhtevası bakımından “*laiklik karşıtı, gerici*” bulunmuş miting esnasında şapka, harf, kılık kıyafet gibi ele alınan birçok konuda “anayasaya kafa tutulduğu” iddia edilmiştir. Mitinge ön ayak olanların tutumu yerilmiş ve anarşiden şikâyet edenlerin anarşiyi ortaya çıkardığı bunu da İslam dinini siyasete alet ederek gerçekleştirmelerine tepki gösterilmiştir⁸³⁷.

Kamuoyunda mitingin yankıları devam etmiş bazı basın kuruluşları miting esnasında göstericiler tarafından atılan “*dinsiz devlet yıkılacak elbet!*” şeklindeki sloganları ele almış ve bu sloganlardan hareketle “*MSP’nin mitinginde şeriat devleti istendi*” şeklinde yorumlar yapılmıştır⁸³⁸. Bazı çevrelerde bu mitingin MSP’nin “*kendini yenilemek ve göz dağı*” vermek amacıyla iyi niyetlerle yaptığı iddia edilmişse de Cumhuriyeti inkâr etmeye kalkışması ve İstiklal Marşı krizi gibi etmenlerle “Konya’nın çöplük yapılmak istenmesine şiddetle karşı çıkılmıştır. Bu mitingin diğer bir nedeninin Süleyman Demirel’den intikam almak olduğunu fakat Türkiye çapındaki gücünü ispatlamaya çalışırken Konya’da artık seçilme şansının dahi kalmadığı ileri sürülmüştür. Bu itibarsızlıkla Erbakan’ın Humeyni’ye imrenerek bir “kum kenti” oluşturmak istediği, demokrasiyi yozlaştıran ve seçmeni birbirine düşürenlerin şerrinden

⁸³⁶ *Yeni Konya*, 9 Eylül 1980, S. 11767.

⁸³⁷ Mahmut Sural, “Kudüs’ü Kurtaracağız”, *Konya’nın Sesi*, 8 Eylül 1980, S. 1311.

⁸³⁸ *Konya’nın Sesi*, 8 Eylül 1980, S. 1311.

korkulması gerektiği belirtilerek, Konyalıların oylarını verirken dikkatli olmaları uyarısında bulunulmuştur⁸³⁹.

MSP'nin düzenlediği mitinge CHP'den tepki gecikmemiştir. CHP Konya İl Başkanı Mehmet Çelen, meseleyi üzüncü bulduklarını, göstericilerin giyim kuşamının yasaya aykırılık teşkil ettiğini, bununla; *“devleti hiçe sayarak alaycı bir tutum takındıkları”* yorumunda bulunmuştur. Çelen, *“devlet daha önce Konya’da olmalıydı”* diyerek olaylar daha yaşanmadan vali ve emniyet mensupları tarafından müdahalede bulunmalıydı demiştir. Ayrıca İstiklal Marşının okutulmaması veya protesto edilmesini *“planlı bir organizasyon”* olarak nitelendirmiş, bunun devlet ve demokrasi adına yüz kızartıcı olduğunu, bu tutumlarının devlet tarafından kendilerine sorulacağı tehdidinde bulunmuştur. Çelen'in açıklamalarının ardından aynı şekilde Konya Milletvekili Ahmet Çobanoğlu da mitingde meydana gelen olayları *“utanç verici”* olarak değerlendirmiş ve sorumluluğun Konya halkına mal edilmemesi gerektiği uyarısında bulunmuştur⁸⁴⁰. Çobanoğlu bu açıklamasının ardından CHP Konya Senatörü Erdoğan Bakkalbaşı ile birlikte ortak açıklama yaparak; *“bu mitingin Humeyni taklitçileri tarafından Konya’da düzenlenmiş olması talihsizliğimizdir”* demişlerdir. Mitingin İslamiyet, gelenek ve yasalara aykırı olduğuna değinmişler, bu mitinge MSP yöneticileri dışında gerçek Konyalıların katılmadığını, olumsuz eylemleri gerçekleştiren kimselerin Türklükle Müslümanlıkla alakası olmayan *“Konyalıları yurt ve dünya önünde küçük düşürmeye çalışan kendini bilmez kişiler”* olduğunu söylemişlerdir⁸⁴¹.

Mitingle ilgili açıklamalarda bulunan AP Konya İl Başkanı Adnan Ağırbaşı'nın konuya yaklaşımı diğerlerinden farklı olmuş, MSP ve CHP'nin AP aleyhine bir hesap yaptığını fakat bu planlarının tutmadığını gördüklerinden *“dini istismar”* etme yolunu tercih ettiklerini ileri sürmüştür. Ayrıca mitingin MSP'lileri olduğu kadar Konyalıları da derin düşüncelere sevk ettiğini ve yapılan hareketlerin Konyalılar tarafından kabul edilemez olduğunu söylemiştir. Mitinge çeşitli vilayetlerden adam taşındığı halde Konya’da mitinge az sayıda katılım olduğunu sözlerine ilave etmiş ve *“Konya’ımızda MSP ve CHP’nin taşkın yolda hızla ilerleyişine uyacak kimse yoktur”* demiştir. Ağırbaşı, mitingde yaşananlardan hareketle, İstiklal Marşı okunurken oturanlara karşı, Konyalıların İstiklal Marşına saygılı olduklarını *“Konya faşistlere mezar olacak”* gibi Marksist sloganların atılması meselenin de iç yüzünün ortaya çıkarılacağını ifade

⁸³⁹ Kerim Embel, “MSP’nin Gövde Gösterisi ve Yankıları”, *Konya Postası*, 11 Eylül 1980, S. 841.

⁸⁴⁰ *Konya’nın Sesi*, 9 Eylül 1980, S. 1312.

⁸⁴¹ *Yeni Meram*, 9 Eylül 1980, S. 11675; *Yeni Konya* 9 Eylül 1980, S. 11767.

etmiştir. Yine yabancı plakalı araçların içinden bazı kişilerin “*dinsiz devlet yıkılacak elbet*”, gibi sloganlarının “*kararmış vicdan ve siyasi ihtiraslarla*” söylendiğini belirttikten sonra bu kişilerin “*Konya toprağından su içmiş olamayacaklarını*”, AP camiası olarak bu saygısızlığı kınadıklarını ve bu saygısızlığa bir tek Konyalının dahil edilmemesi gerektiğinin altını çizmiştir⁸⁴².

CGP Konya İl Başkanı Hüseyin Sönmez, mitingle ilgili yaşananları başkalarından duyduğunu söyleyerek İstiklal Marşına karşı yapılanlardan üzüntü duyduklarını açıklamıştır. MHP Konya gençlik kolları da aynı şekilde İstiklal Marşına yapılanlara tepki göstermiş, MSP’li grupların “devlete dinsiz” demelerini tehlikeli bulduklarını, din istismarı yapanları ise milletin affetmeyeceğini dile getirmiştir⁸⁴³.

Kudüs mitingiyle ilgili kamuoyundan gelen bu tepkilere karşı MSP Konya İl Başkanı ve Genel İdare Kurulu Üyesi Ali Güneri bir açıklama yaparak partisini savunmuştur. Yapılan açıklamada; anarşi, ekonomik zulüm, yolsuzluk, imkânsızlık, ahlaksızlık suçlularının bu mitinge karşı birleştiğini ve yapılan mitingi iftiralarla halk nezdinde itibarsızlaştırmaya çalıştıklarını iddia etmiştir. Bu mitingin bir “*parti faaliyeti olarak değil, Müslüman olmanın icabı olarak tertiplendiğini*”, İstiklal Marşı’na herhangi bir saygısızlık olayı olmadığını, mitingi baştan sona filme aldıklarını gerekirse bunu gösterebileceklerini söylemiştir. MSP olarak İsrail ile ilişkileri keselim dedikten sonra fırtınanın koptuğunu iddia etmiş, mitingi masum duygularla tertiplediklerini ama İslam düşmanlarının siyasi emellerine bir koz olarak kullandığını bununla birlikte mitingdeki kalabalık güruhun ve ihtişamın batı kulübünü de dehşete düşürdüğünü ileri sürmüştür⁸⁴⁴.

Kudüs mitinginin yankıları devam ederken bununla ilgili yeni gelişmeler de yaşanmıştır. Söz konusu miting ve yürüyüşle ilgili açıklamalarda bulunan Cumhuriyet Başsavcısı, Siyasi Partiler Kanunun hükümleri çerçevesinde laikliğin ve Atatürk devrimlerinin korunması amacıyla MSP hakkında soruşturma açılmıştır, demiştir⁸⁴⁵. İstiklal Marşı’na karşı gösterilen saygısızlığı ihbar kabul ettiklerini, bu konuda gerekli soruşturmanın başlatıldığını ve eldeki bilgi ve bulguların değerlendirilerek soruşturma sonunda tespit edilecek suç unsurlarının adalete intikal ettirileceği bilgisini vermiştir. Aynı şekilde Emniyet Müdürlüğü yetkilileri de soruşturmanın çok yönlü yapıldığını,

⁸⁴² *Yeni Meram*, 8 Eylül 1980, S. 11674; *Yeni Konya*, 8 Eylül 1980, S. 11766.

⁸⁴³ *Yeni Konya*, 8 Eylül 1980, S. 11766.

⁸⁴⁴ *Yeni Meram*, 9 Eylül 1980, S. 11675; *Türkiye’de Yarın*, 11 Eylül 1980, S. 3372.

⁸⁴⁵ *Yeni Konya*, 9 Eylül 1980, S. 11767; *Milliyet*, 9 Eylül 1980, S. 11804.

çekilen film, fotoğraf ve ses kayıtlarının izlenmekte olduğunu, toplantı ve gösteri yürüyüşü harf, kıyafet ve şapka kanunları bakımından konunun incelendiği açıklamasından bulunulmuştur⁸⁴⁶.

Cumhuriyet Savcılığının bu girişiminin ardından MSP'ye yönelik suçlamaları aydınlığa kavuşturmak amacıyla yürüyüş düzenleme komitesi üyelerinden MSP Konya Senatörü Ahmet Remzi Hatip, Cumhuriyet Savcılığına dilekçe vererek; İstiklal Marşı söylenirken bir grubun oturduğu yönündeki iddiaları reddetmiş ve “*öyle olsa kaldırır marşa öyle devam ederdik*” demiştir. Bu esnada gözden kaçanlar olmuşsa da bu kişileri “*hain*” olarak nitelendirmiş ve gerekli cezayı almalarını istemiştir. Ayrıca pankartların kanunlara aykırı olmaması için gerekli titizliği gösterdiklerini, nizamaya aykırı hareket, söz ve pankart taşıyanlar olmuşsa, üç kişilik heyetin bunları görüp men etmesinin kolay iş olmadığını, kötü niyetli, tahrikçi kimselerin kalabalık içinde sergilemiş olabileceği kanunsuz fiillerden dolayı tertip komitesini mesul tutmanın hukuk kurallarına aykırılık teşkil edeceğini söylemiştir. Toplantı ve yürüyüş esnasında da gerek hükümet komiserinin gerekse diğer kamu görevlilerinin kanunlara aykırı herhangi bir fiil, söz ve davranışı tertip komitesine intikal ettirmedeğini, resmen müdahale etmemiş olduğuna göre bu yaşananlardan tertip komitesinin mesul tutmanın doğru olamayacağını söylemiştir⁸⁴⁷.

Remzi Hatip'in söz konusu dilekçesi kamuoyunda adli ve idari makamları tesir altına almak çabası olarak nitelendirilirken özellikle İstiklal Marşıyla ilgili olan tartışmalara Şener Battal, “*kalbinde en ufak bir iman kırıntısı olan İstiklal Marşına karşı olamaz*” diyerek bu konuda ne kadar hassas olduklarını anlatmaya çalışmışsa da bu açıklama dahi bazı olayların yaşanmasına engel olamamıştır⁸⁴⁸.

Kudüs Mitingiyle yaşanan olaylar çerçevesinde iç politikadaki siyasal istikrasızlık ve kutuplaşma gerekçe gösterilerek; Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), kanunun kendisine tanıdığı yetkiyle Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevini Türk milleti adına, emir komuta zinciri içinde yerine getirme kararı almış ve 12 Eylül 1980 tarihinde ülke yönetimine bütünüyle el koyduklarını açıklamıştır⁸⁴⁹. Genelkurmay ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Orgeneral Kenan Evren imzasıyla yayınlanan bildiriye, girişilen hareketin ülke bütünlüğünü koruma, milli birlik ve

⁸⁴⁶ *Yeni Konya*, 8 Eylül 1980, S. 11766.

⁸⁴⁷ *Yeni Meram*, 9 Eylül 1980, S. 11675; *Yeni Konya*, 9 Eylül 1980, S. 11767.

⁸⁴⁸ *Türkiye'de Yarın*, 9 Eylül 1980, S. 3379.

⁸⁴⁹ *Milliyet*, 13 Eylül 1980, S. 11808.

beraberliği sağlama, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önleme, devlet otoritesi ve varlığını yeniden tesis etme, demokratik düzenin işlemesine mâni olma gibi sebeplerle yapıldığı belirtmiştir. Böylece 12 Eylül öncesinin son demokratik hükümeti olan on aylık VI. Demirel Hükümeti de son bulmuştur⁸⁵⁰.

Milli Güvenlik Kurulu girilen harekât ve tedbirlerle ilgili yayınladığı bildirilerde parlamento ve hükümetin feshedildiğini, parlamento üyelerinin dokunulmazlığının kaldırıldığını ve bütün yurttaki sıkıyönetim ilan edildiğini, sokağa ve yurtdışına çıkma yasağı getirildiğini, siyasi parti faaliyetlerinin yasaklandığını, sendika faaliyetlerinin durdurulduğunu, derneklerin faaliyetlerine ise yasaklama getirildiğini duyurmuştur⁸⁵¹.

1980 Askeri darbesiyle ordunun yönetime el koyduğunu açıklaması, parlamento ve hükümetin fesih olunarak sıkıyönetimin ilan edilmesi ve Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK) birbirini izleyen bildirilerini kamuoyu manşetten; *“derin bir ohh!”* diyerek duyurmuştur. Ayrıca aydınların ve ordunun gerekli uyarılarına rağmen politikacıların *“doğru yola gelmediği kişisel çıkarları uğruna”* sosyal, siyasal ve ekonomi alanlarında ülkeyi bunalımlara sürükledikleri iddia edilmiş ve darbenin kaçınılmaz son olduğu yorumunda bulunulmuştur⁸⁵².

Yapılan açıklamalarla darbe desteklenmiş; ordunun anarşi, terör, bölücülük, yıkıcılık faaliyetlerine son vermek, vatana, millete ve devlete yönelmiş bulunan *“taarruz halindeki ihanet mihraklarını ezmek”* vatanın ve milletin bütünlüğünü korumak için idareye el koyduğu dile getirilmiştir. Ordunun millete ait olduğunu, idareye el koyma gerekçesine katılmayan bir tek Türk'ün dahi gösterilemeyeceğini, bu gerekçede ortaya konan gayelerin gerçekleşmesine yardımcı olunacağını, demokratik rejimden sapma olmadan rejimin kanalları içinde ulaşılmasının arzu edildiği ifade edilmiştir. Aynı arzuyu TSK'nın da duyduğundan şüphe duyulmaması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca demokratik rejimin milli ideallere erişmek için birer vasıttan ibaret olduğunun unutulmaması, siyasi parti faaliyetlerinin durdurulup liderlerinin TSK'nın güvencesi altına alınması karşısında soğukkanlılığını kaybetmemesi gerektiği dile getirilmiştir⁸⁵³.

1980 darbesiyle ilgili siyasilerden de açıklamalar gelmiştir. Ahmet Çobanoğlu, ülkede yaşanan kısır siyasi çekişmeler nedeniyle ekonominin çöktüğünü, sanayi

⁸⁵⁰ Uçar, *Azınlık Hükümetleri*, s. 385.

⁸⁵¹ *Yeni Meram*, 13 Eylül 1980, S. 11682; *Yeni Konya*, 13 Eylül 1980, S. 11771.

⁸⁵² *Konya'nın Sesi*, 13 Eylül 1980, S. 1316.

⁸⁵³ Salim Koçak, “Vatanın ve Milletin Bütünlüğü İçin”, *Yeni Konya*, 13 Eylül 1980, S. 11771.

üretiminin durup fiyatların arttığını, dar gelirli vatandaşların yaşam bunalımı geçirdiğini, eğitim öğretimin yanlı hale getirildiğini, can güvenliği kalmadığını, meclis faaliyetlerinin aksadığını, anarşi ve terörün arttığını, bağımsız yargı organlarının görevlerini yapamaz hale geldiğini ve Cumhuriyet ve demokratik rejimin büyük yaralar aldığını vurgulamıştır. Dolayısıyla TSK'nın müdahalesinin kaçınılmaz olduğunu, darbenin iç hizmetler yasasına dayanılarak gerçekleştirildiğini, bununun ülke için iyi sonuçlar getirmesini yürekten dileğini söylemiştir⁸⁵⁴.

Yapılan değerlendirmelere bakıldığında darbeyi destekleyici açıklamalar gelmeye devam etmiştir. Son iki yıldır ülkenin ve milletin türlü bunalımlar içinde olduğu, siyasi ve iktisadi krizlerden geçildiği ülkede huzur ve güven ortamının ortadan kalktığı bir dönemde darbenin doğru bir karar olduğu iddia edilmiştir. Ülkenin bir uçtan bir uca terör ve anarşi felaketinin içine itildiği, bu ortamda kimsenin kimseye itimadının kalmadığı, ülkenin sanat, ticaret, kültürel ve ekonomik yönlerden perişan olduğu ifade edilmiştir. Hükümetin ikaz ve uyarılara aldırış etmediği, meclisin son altı ay zarfında bir ay bile çoğunluğu sağlayamadığı, bununla birçok meselenin çözümsüz kaldığı dile getirilmiştir. Ülkenin çok yönlü bunalım ve meclis boşluğunun sürüp gitmekte olduğu böylesi bir dönemde TSK'nın sabır ve soğukkanlılıkla memleket idaresine el koyduğunu, Genelkurmay başkanı ve kuvvet komutanlarının ortaklaşa yürüttükleri bu darbenin “kansız” ve “çatışmasız” şekilde başarıya ulaştığı ileri sürülmüştür⁸⁵⁵.

Bazı çevreler tarafından 1980 darbesinin sorumluları olarak siyasetçiler görülmüş, politikacıların aşırı ihtirastan gözlerinin kör olduğu, sezgilerinin duymadığı, yapılan ciddi ikazlara kulaklarının tıkalı olduğu dile getirilmiştir. Söz konusu darbenin yapılmasına sebep olanlar omuzlarında çok büyük vebal taşımakla itham edilmiş, bu kişiler “milletin lanetine uğramış bedbahtlar” olarak nitelendirilmiştir. Dolayısıyla bu kişilerin mesuliyetleri ölçüsünde cezalandırılmaları istenip TSK'nın söz konusu teşebbüslerinde başarılı olmaları temennisinde bulunulmuştur⁸⁵⁶. Aynı şekilde ordunun yaşanan kötü günlerin ardından bir “güneş gibi doğduğundan” bahsedilmiş, darbeye ilgili haberler kamuoyuna; “*Ordu sana minnettarız!*” manşetiyle servis edilmiştir. Ayrıca; “*bu harekât, kurtuluşumuz, huzur ve mutluluğumuz için bir başlangıç olsun geride bırakılan kötü günlerin acısının bir daha yaşanmaması*” şeklinde temennide

⁸⁵⁴ *Yeni Meram*, 15 Eylül 1980, S. 11683; *Türkiye’de Yarın*, 15 Eylül 1980, S. 3376; *Konya’nın Sesi*, 15 Eylül 1980, S. 13117.

⁸⁵⁵ Veyis Ersöz, “İyi İstek ve Temennilerle”, *Türkiye’de Yarın*, 15 Eylül 1980, S. 3376.

⁸⁵⁶ *Ticaret Gazetesinde* alıntı, “Milletçe Başaracağız”, *Konya Postası*, 17 Eylül 1980, S. 846.

bulunulmuştur⁸⁵⁷. Darbenin iktidara ve siyasilere karşı yapılmadığı, topyekûn vatan, millet, devlet ve “*istiklal düşmanlarına*” karşı yapıldığı, bu özelliğinden dolayı da “*millî bir müdahale*” olduğundan bahsedilmiştir⁸⁵⁸.

MGK’nın ülke yönetimine el koymasının ardından bütün yurttta olduğu gibi Konya’da da hayat normale dönmüştür⁸⁵⁹. Şehirde güvenli bir yaşantının sürdüğü, halkın hafta sonu mesire yerlerine giderek birlik ve beraberlik içinde piknik yaptığından bahsedilmiştir. Aynı şekilde duvardaki siyasi sloganlar görevliler tarafından silinmiş, bununla aynı zamanda geçmişin izleri yok edilmeye çalışılmıştır. Kısır çekişmeler ve siyasi sıkıntı içinde bulunan şehir halkı rahat bir nefes almış, gece sokağa çıkma yasağına riayet ederek bu kararı memnunlukla karşıladıkları belirtilmiştir. Ayrıca halkın ihtiyacını istediği gibi karşıladığını, siyasi bunaltıcı ortamdan kurtulan şehir halkının, “*oh şimdi rahatladık!*” dediği iddia edilmiştir⁸⁶⁰. Konya halkının darbeyi memnuniyetle karşıladığı iddia edilerek orduya ihtiyaçları doğrultusunda gereken maddi desteğin verildiği ileri sürülmüştür. Konya ili ve ilçelerinden dar gelirli köylü ve işçilerin Kara Kuvvetleri Güçlendirme Vakfına bağışta bulunduğuna yer verilmiştir⁸⁶¹.

1980 darbesinin ardından Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren darbenin gerekçelerini anlatırken; darbenin demokrasiye vurulan darbeyi ortadan kaldırmak için ordunun ve milletin isteği doğrultusunda yapıldığını ifade etmiştir. Eğer bu yapılmıyaydı gizli ve hain güçlerin TSK’ya kadar sızarak orduyu bölebileceklerini söylemiştir. Ayrıca Konya’da yaşanan olaylara da temas etmiş, Kudüs mitingiyle milletin gözünün açıldığını, halkın tehlikeyi sezdiğini, gericiliğin ileri boyutlara ulaştığını söyledikten sonra “*Konya olayları bardağı taşıran son damla oldu*” demiştir. Darbeyle ilişkili olduğu düşünülen Necmettin Erbakan’ın konuşmalarına da yer vermiş, onun üniversitede okuyan çocukların bir anarşist olduğunu söylediğini; “*bu çocuklar hocaların önünde diz çöküp tedrisat yapsalardı böyle bir anarşist yetişmezdi*” diyebilmesinin şaşkınlığı içinde olduğunu ifade etmiştir⁸⁶². Evren, MGK ile düzenledikleri basın toplantısının ardından ortamı rahatlatıcı konuşmalar yapmış; milletçe yapılmasının gereğine inanılan bu konuda görev aldığını, ellerindeki büyük kudret ve kuvveti kullanmayacaklarını söyledikten sonra kısa zamanda idareyi sivillere

⁸⁵⁷ *Konya Postası*, 15 Eylül 1980, S. 444.

⁸⁵⁸ Salim Koçak, “Sorumluluğumuzu Bilmeliyiz”, *Yeni Konya*, 15 Eylül 1980, S. 11772.

⁸⁵⁹ *Milliyet*, 14 Eylül 1980, S. 11809.

⁸⁶⁰ *Yeni Meram*, 15 Eylül 1980, S. 11683.

⁸⁶¹ Salim Koçak, “Ya Konyalılar”, *Yeni Konya*, 17 Ekim 1980, S. 11801.

⁸⁶² *Yeni Meram*, 17 Eylül 1980, S. 11685; *Yeni Konya*, 17 Eylül 1980, S. 11774.

teslim etmek emelinde olduklarına yer vermiştir⁸⁶³. Ayrıca idarenin sivilleştirilmesi meselesine de temas etmiş, 12 Eylül hareketinin kuvvet kullanma salahiyetine sahip olduğunu fakat MGK Konseyi'nin iktidarı ele geçirmek niyetiyle değil seçimler yoluyla kurulacak sivil iktidarın, iktidarını daha kuvvetli gösterebilmesini temin maksadını güttüğünü dile getirmiştir. Harekatın daha önceki iktidarların yanlış yolda olması nedeniyle ve darbenin siyasi iktidarın bertaraf edemediği tehlikelere ve o tehlikeleri yaratanlara karşı yapıldığını söylemiştir. 12 Eylül hareketinin “millî bir ameliyat” olduğundan bahsedilerek, eğer hasta iğne ve ilaçla tedavi edilemiyorsa son çarenin bu olduğunu, ameliyatın gayesinin ise rejimi, devleti, ülkeyi ve milleti yeniden sıhhatte kavuşturmak olduğunu açıklamıştır⁸⁶⁴.

TSK'nın yönetime el koymasının bir zorunluluk olduğu yönünde açıklamaların ardından kamuoyu gelecekte kendisini nelerin beklediği konusunda endişeye düşmüş özellikle ekonomi ve terör konusunda çözüm bulunması istenmiştir. Bununla ilgili olarak; asgari geçim indiriminin asgari ücrete denk getirilmesi, dar gelirlielerin vergi yükünün azaltılması gibi uygulamaların yeni yönetim tarafından benimsendiği belirtilerek ekonomi konusunda vatandaşın sağduyulu olması istenmiştir. TSK'nın güvenilir kadrosu ve gerçekçi planlarıyla terörü de çözeceğine inanılmıştır⁸⁶⁵. Askeri idarenin noksanlıkları, boşlukları giderdikten sonra “sivil idarenin rahat çalışabileceği” iddia edilmiştir⁸⁶⁶.

Darbe sonrası ülkenin durumunda ne gibi değişiklikler olacağı merak edilirken ülkede yeni gelişmelerde yaşanmaya devam etmiştir. TSK'nın “Cumhuriyeti Kollama ve Koruma” harekâtından sonra, feshedilen TBMM'nin son dönem parlamenterlerinden ellisinin TSK'nın gözetimi ve güvenliği altına alındığı açıklanmıştır. Bu kişiler arasında: MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan, MSP Konya Senatörü Ahmet Remzi Hatip, MSP Konya Milletvekili Şener Battal; MHP Konya Milletvekili İhsan Kabadayı, MHP Konya Milletvekili Agah Oktay Güner; CHP Konya Milletvekili Yücel Akıncı ve CHP Konya Milletvekili Hüseyin Kaleli yer almıştır⁸⁶⁷. Bu kişiler hakkında, laikliğe aykırı olarak devletin temel düzenini dini esaslara uydurmak için cemiyet kurup idare etmek, toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanuna muhalefet, patlayıcı madde ve silah

⁸⁶³ Edip Seviş, “Basın Toplantısı-1”, *Yeni Meram*, 18 Eylül 1980, S. 11686.

⁸⁶⁴ Salim Koçak, “12 Eylül Bir İhtilal Midir?”, *Yeni Konya*, 20 Eylül 1980, S. 11777.

⁸⁶⁵ F. Kemal Ögütçü, “Ne Olacak?”, *Konya'nın Sesi*, 20 Eylül 1980, S. 13122.

⁸⁶⁶ Mustafa Ataman, “Beklenen Oldu”, *Yeni Meram*, 23 Eylül 1980, S. 11690.

⁸⁶⁷ *Türkiye'de Yarın*, 20 Eylül 1980, S. 3381.

bulundurmak ve bu suçlara katılmak, delilleri yok etmek iddialarından dolayı 2. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı on iki kişi hakkında gıyabi, üç kişi hakkında da vicahi tutuklama kararı vermiştir⁸⁶⁸. Askeri Savcı, Necmettin Erbakan ve Tahir Büyükkörükçü'nün Türk Ceza Kanunu'nun 163. üncü maddesi, MSP Eski Konya Milletvekillerinden Şener Battal ve Ahmet Remzi Hatip'in ise toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanuna muhalefetten yargılanmasını istemiştir⁸⁶⁹. Söz konusu tutuklamalar neticesinde 43 bin kişi gözaltına alınmış, birçok kişi de fişlenmiştir. Genelkurmay Başkanı Kenan Evren ve Kuvvet Komutanı olan MGK üyelerinin ant içmelerinin ardından 20 Eylül'de Eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Bülent Ulusu hükümeti kurmakla görevlendirilerek yeni kabinede Turgut Özal ise Başbakan Yardımcısı olmuştur⁸⁷⁰.

⁸⁶⁸ *Yeni Meram*, 13 Ekim 1980, S. 11707.

⁸⁶⁹ *Yeni Konya*, 16 Ekim 1980, S. 11800; *Yeni Meram*, 13 Ekim 1980, S. 11707.

⁸⁷⁰ *Milliyet*, 22 Eylül 1980, S. 11817; Özçelik, “1960”, s. 169.

SONUÇ

Türkiye’de çok partili hayatın sembollerinden sayılabilecek Demokrat Parti iktidarının 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesiyle sona ermesi birçok alanda olumsuzlukların yaşanmasına neden olmuştur. 1960 darbesinin ardından Türk siyasi hayatı uzun süre sivil yönetime geçememiş ülke askerler tarafından yönetilmiştir. Bu eşik her ne kadar 1965 ve 1969 genel seçimleri sonucunda AP’nin tek başına iktidara gelmesiyle aşılmaya çalışılmışsa da çeşitli nedenlerden dolayı istenilen başarı sağlanamamıştır. AP’ye alternatif sağ görüşe mensup MHP, MNP, CGP ve DP gibi partilerin kurulması da siyasi istikrarsızlığı gideremediği gibi oyların bölünerek koalisyon ve azınlık hükümetlerinin yaşanmasına yol açmıştır. Siyasi istikrarsızlık toplumsal hayatı olduğu gibi ekonomiyi de alt üst etmiş Türk parasının aşırı değer kaybetmesi yeniden insanları sokağa dökmüştür.

Başbakan Demirel’in sokaktaki şiddeti bir türlü önleyememesi askerin harekete geçmesine neden olmuş, 12 Mart’ta hükümete bir muhtıra verilerek yönetime bir kez daha müdahale edilmiştir. Demirel’in istifasının ardından ülke uzun süre geçici hükümetler tarafından idare edilmiş ama bir türlü arzu edilen istikrar sağlanamamıştır. Ülke olarak tüm bu olumsuzlukların üstesinden halkın iradesine başvurularak kurtulabileceği umudu içinde olunmuş fakat 1973 ve 1977 genel seçimleri de hiçbir partiyi tek başına iktidara getirecek sonucu vermemiştir. Koalisyon hükümetleri, ülkenin halledilmeyi bekleyen ağır siyasi, toplumsal ve ekonomik sorunlarını çözmeye gücü yetmemiş kısa süre sonra yıkılmak zorunda kalmışlardır.

Türkiye’nin içinde bulunduğu koşullardan aynı ölçüde Konya halkı da olumsuz etkilenmiştir. Konyalıların siyasi partilerin belli konularda birlik olamayışının ekonomiyi de zora soktuğu; hayat pahalılığı, yokluk ve zamların önüne geçilememesinden daima şikâyet etmişlerdir. Aynı şekilde ekmek, tıp, yağ, şeker gibi temel ihtiyaç maddelerinin yokluğu halkı canından bezdirmiştir. Yanı sıra Konya’daki öğrenci olaylarının önüne geçilememiş olması da halkın siyasetçilere olan güvenini sarsmıştır.

Öte yandan Konya kamuoyu şehrin elektrik, su ve yol gibi alt yapı hizmetlerin yapılması konusunda siyasilerden daima beklenti içinde olmuş, her seçim öncesi adaylardan bu problemlerin giderilmesini istemişlerdir. Ayrıca çocuklarını kendi şehirlerinde okutabilecekleri bir üniversitenin kurulması, uçak seferlerinin konulması ve

televizyon alt yapısının oluşturulması da hiç gündemden düşmemiştir. Bir tarım şehri olarak Konya ovasının sulanması meselesi de daima siyasilerin önüne getirilmiş ancak arzu edilen sonuca ulaşamamanın sitemini her seçim öncesinde dile getirmişlerdir. Ne yazık ki bu istekleri devlet ileri gelenleri başta olmak üzere Konya milletvekilleri ve senatörler tarafından yerine getirilmeyince bu duyarsızlığa; “*Bir Sahipsiz Eyalet: Konya*” şeklinde tepki göstermişlerdir. Konya’yı temsil eden milletvekilleri başta olmak üzere siyasilere yüklenilmiş ve Konya’nın seçimden seçime hatırlanmasına sitem etmişlerdir.

Konya kamuoyu bazı siyasi partilerin dini değerleri istismar etmelerine de tepki göstermiş, dini siyasete alet eden konuşmalarına şiddetle karşı çıkmışlardır. Dinî değerlerin kullanılması yerine hizmet etmeleri istenmiştir. Özellikle MSP Genel Başkanı ve Konya Milletvekili Necmettin Erbakan bu konuda daha çok eleştirilmiştir. MSP’nin 1980 yılı içerisinde Konya’da düzenlediği Kudüs mitingi ve sonrasında yaşanan olaylar nedeniyle bu partiye ciddi ölçüde tepki duyulmuştur. Miting esnasında İstiklal Marşı’nın okunmaması olayı başta olmak üzere, sarık, şalvar giyen ve ellerinde dini içerikli pankartlar taşıyarak olay çıkartmak isteyen bazı provokatif eylemlerin Konyalıları mal edilmesinden üzüntü duyulmuş; “*madem Kudüs’ü kurtaracaktın, Konya’da ne işin vardı*” denilerek parti mensuplarına çok sert çıkılmıştır. İstenmeyen bu olayın Konya’da gerçekleşmiş olması ne yazık ki Konya’nın tarihine kara bir leke olarak sürülmeye çalışılmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri’nin 12 Eylül 1980 darbesiyle yönetime el koyduğunu açıklamasının ardından Konya kamuoyu alınan tedbirlere uyarak orduya destek olmuş, hatta yardım kampanyalarında maddi destek sağlamışlardır. Darbe sonrası meydana gelen sükunetten Konya’da olumlu etkilenmiş, halk normal hayatına dönmüştür. Siyasi parti temsilcileri ise tutuklanarak cezaevine gönderilmişler ve uzun süren bir yargılama dönemi başlamıştır.

KAYNAKÇA

I. Resmi Yayınlar

<https://www.tbmm.gov.tr>; Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

<https://www.tbmm.gov.tr>; Millet Meclis Tutanak Dergisi

II. Süreli Yayınlar

Cumhuriyet: 1971, 980.

Milliyet: 1980.

Konya Postası: 1980.

Konya'nın Sesi: 1971, 1976-1980.

Tercüman: 1980.

Türkiye'de Yarın: 1973-1975, 1980.

Yeni Konya: 1969-1980.

Yeni Meram: 1969, 1971, 1973-1980.

III. Kitap Makale ve Tezler

AHMAD, Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, (çev.) Ahmet Fethi, 2. Baskı, Hil Yay., Mart 1996.

_____, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, (çev.) Sedat Cem Karadeli, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2006.

AKANDERE, Osman, *Millî Şef Dönemi Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler 1938-1945*, İz Yay, İstanbul 1998.

ALBAYRAK, Mustafa, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yay., Ankara 2004.

ARCAYÜREK, Cüneyt, *Çankaya'ya Giden Yol*, II. Baskı, Bilgi Yay., Ankara 1985.

_____, *Demirel Dönemi 12 Mart Darbesi 1965-1971*, 3. Baskı, Bilgi Yay., İstanbul 1992.

ARSLAN, Cezmi, "Atatürk'ten Sonra Türkiye'nin İç Politikası", *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2002, s. 519-643.

- ARSLAN, Esat, “Siyasal İstikrarsızlık, Anarşi ve Terörün Tırmanışı 12 Eylül Askeri Müdahalesine Giden Yol”, *Cumhuriyet Dönemi Demokratikleşme Faaliyetleri Sempozyumu Bildirileri 28 Ekim 2005 İstanbul*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010, s. 111-211.
- BAĞCI, Özgür, *Demokrat Parti Dönemi’nde Konya (195-1960)*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2019.
- BEYOĞLU, Süleyman, “Türkiye’de Askeri Darbelerin Demokrasiye Etkileri”, *Cumhuriyet Dönemi Demokratikleşme Hareketleri Sempozyumu Bildirileri 28 Ekim 2005- İstanbul*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010.
- ÇAVDAR, Tevfik, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1950’den Günümüze*, İmge Kitabevi, 6. Baskı, Ankara 2019.
- ÇAYLAK Adem-NİŞANCI, “Türkiye’de Çok Partili Siyasal Sürece Giriş: Demokrasiye Geçiş mi Siyasal Rejimin Restorasyonu mu 1946-1950”, *Osmanlı’dan İkininli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak- Cihat Göktepe-Mehmet Dikkaya-Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay., Ankara 2009, s. 303-331.
- ÇAYLAK, Adem -BARAN, “Türkiye’de Kemalist Rejimin Ordu ile Pekişmesi ve Darbeler Arası Dönem 1960-1970”, *Osmanlı’dan İkininli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak-Cihat Göktepe-Mehmet Dikkaya-Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay., Ankara 2009, s. 421-454.
- ÇINAR, Ömer, *Türk Siyasi Hayatında Milli Nizam Partisi*, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2016.
- ÇOBANOĞLU, Ahmet, *Albüm 1920-2011 Tarihine Kadar Konya’dan Türkiye Büyük Millet Meclisine Seçilen Milletvekilleri ve Senatörler Albümü*, Konya 2013.
- ÇOLAK, Yılmaz “1923-1929 Dönemi Türkiye’de İç Politika”, *Osmanlı’dan İkininli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak-Cihat Göktepe-Mehmet Dikkaya- Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay. Ankara 2009, s. 219-229.

- DEMİR, Şerif, “Modern Türkiye’de Siyasal Yaşam ve Demokrasi (1938-2019)”, *Modern Türkiye Tarihi*, (ed.) Ahmet Şimşek, 1. Baskı, Pegem Yay., Ankara 2019, s.176-206.
- EREN, Kenan, *Milli Selamet Partisi ve 14 Ekim 1973 Genel seçimleri*, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2016.
- EROL, M. Seyfettin, “1946-1950 Dönemi Türk Dış Politikası”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak- Cihat Göktepe-Mehmet Dikkaya-Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay. Ankara 2009, s. 345-354.
- EROL, M. Seyfettin, “1971-1980 Dönemi Türk Dış Politikası”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak-Cihat Göktepe- Mehmet Dikkaya-Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay., Ankara 2009, s. 521-536.
- GÖKTEPE, Cihat, “Demokrat Parti Dönemi İç ve Dış Politik Gelişmeler (1950-1960)”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak- Cihat Göktepe-Mehmet Dikkaya-Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay., Ankara 2009, s. 361-386.
- GÖKTEPE, Cihat, “Türkiye’de 27 Mayıs Darbesi Sonrası İç ve Dış Siyasi Gelişmeler [1961-1964]”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak-Cihat Göktepe- Mehmet Dikkaya-Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay., Ankara 2009, s. 395-416.
- HAYTAOĞLU, Ercan, “İnönü Döneminde Türkiye’de Siyasal Yaşam (1938-1950), *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, (ed.) Süleyman İnan- Ercan Haytaoğlu, 2. Baskı, Anı Yay., Ankara 2007, 77-114.
- İNAN, Süleyman, “Demokrat Parti Dönemi (1950-1960)”, *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, (ed.) Süleyman İnan-Ercan Haytaoğlu, 2. Baskı, Anı Yay., Ankara 2007, s. 115-143.
- ORTAYLI, İlber-KÜÇÜKKAYA, *Cumhuriyet’in İlk Yüzyılı 1923-2023*, 1. Baskı, Timaş Yay., İstanbul 2012.

- ÖZÇELİK, Ayfer, “1960’dan Günümüze Türk Siyasal Hayatı”, *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, (ed.) Süleyman İnan- Ercan Haytaoğlu, 2. Baskı, Anı Yay., Ankara 2007, s. 145-185.
- ÖZTÜRK, Kazım, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 23 Nisan 1920-114 Ekim 1973*, Önder Matbaa, Ankara 1973.
- SAKALLIOĞLU, Ümit Cizre, *AP-Ordu İlişkileri Bir İkilemin Anatomisi*, 1. Baskı, İletişim Yay., İstanbul 1993.
- SEYDİ, Süleyman, “1939-1945 Dönemi İç ve Dış Politika”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak-Cihat Göktepe-Mehmet Dikkaya-Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay., Ankara 2009, s. 257-296.
- ŞAHİN, Ali, “Türkiye’de Sol ve 9 Mart 1971 Darbe Girişiminin İdeolojik -Siyasal Arka Planı”, *19. Yüzyıldan Günümüze Türkiye’de İktidara Müdahaleler ve Darbeler*, Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı 21-23 Mart 2018/ YOZGAT, (haz.) Selcan Koçaslan, C. 1, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Ankara 2019, s. 577- 619.
- TAŞKINOĞLU, Gülsüm Uyar, *Konya Belediye Başkanları (1969-1984)*, (SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019.
- UÇAR, Fuat, *Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Cephe Hükümetleri*, Berikan Yay., Ankara 2015.
- _____, *Türk Siyasi Hayatında Azınlık Hükümetleri-İnönü ve Demirel Dönemleri*, Berikan Yay., Ankara 2019.
- USLU, Nasuh, “1965-1970 Dış Dönemi Politika”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak-Cihat Göktepe-Mehmet Dikkaya-Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay., Ankara 2009, s. 461-482.
- UYGUN, Oktay, “Tek Parti Rejimi ve Demokrasi”, *Cumhuriyet Dönemi Demokratikleşme Faaliyetleri Sempozyumu Bildirileri 28 Ekim 2005-İstanbul*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010, s. 65-78.
- YILMAZ, Murat “1930-1938 Döneminde Türkiye’de Siyasi Hayat”, *Osmanlı’dan İkibinli Yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi İç ve Dış Politika*, (ed.) Adem Çaylak-

Cihat Göktepe-Mehmet Dikkaya-Hüsnü Kapu, 1. Baskı, Savaş Yay., Ankara 2009, s. 231-236.

YILMAZ, Sema, *Milli Nizam Partisinin Karadeniz Teşkilatı*, (Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun 2018.

ZÜRCHER, Eric Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yay., 3. Baskı, İstanbul 1998.

IV. WEB (İNTERNET) KAYNAKLARI

<http://www.ysk.gov.tr>

<https://tr.wikipedia.org>

EKLER

EK 1: III. (XVI) YASAMA DÖNEMİ / 1969-1973 YILLARI ARASINDA GÖREV YAPAN KONYA MİLLETVEKİLLERİ

CHP: İrfan BARAN, Sadi KOÇAŞ, Mustafa Orhan OKAY, Mustafa ÜSTÜNDAĞ.

AP: Bahri DAĞDAŞ, Sezai ERGUN, Mustafa Kubilay İMER, Mehmet Necati KALAYCIOĞLU, İbrahim Ethem KILIÇOĞLU, Baha MÜDERRİSOĞLU, Özer ÖLÇMEN, Tahsin Yılmaz ÖZTUNA, Faruk SÜKAN.

GP: Vefa TANIR, İhsan KABADAYI, Mehmet Necati KALAYCIOĞLU, Özer ÖLÇMEN.

BAĞIMSIZ: Necmettin ERBAKAN.

EK 2: IV. (XV) YASAMA DÖNEMİ / 1973-1977 YILLARI ARASINDA GÖREV YAPAN KONYA MİLLETVEKİLLERİ

CHP: İsmet BÜYÜKYAYLACI, Hüseyin KEÇELİ, Ali KÖKBUDAK, Mustafa ÜSTÜNDAĞ.

AP: Mehmet Oğuz ATALAY, Kemalettin GÖKAKIN.

DP: Bahri DAĞDAŞ, Muzaffer DEMİRTAŞ, Mustafa Kubilay İMER, Faruk SÜKAN, Özer ÖLÇMEN, Mehmet Necati KALAYCIOĞLU.

MSP: Reşat AKSOY, Şener BATTAL, Necmettin ERBAKAN.

GP: Vefa TANIR.

EK 3: V. (XVI) YASAMA DÖNEMİ / 1977-1980 YILLARI ARASINDA GÖREV YAPAN KONYA MİLLETVEKİLLERİ

CHP: Mehmet Yücel AKINCI, Ahmet ÇOBANOĞLU, Hüseyin KALELİ, Mustafa ÜSTÜNDAĞ, Durmuş Ali ÇALIK.

AP: Aydın MENDERES, Mehmet Necati KALAYCIOĞLU, Mustafa GÜZELKILINÇ, Mustafa Kubilay İMER, Mehmet Oğuz ATALAY, Şaban KARATAŞ.

DP: Faruk SÜKAN.

MSP: Şener BATTAL, Necmettin ERBAKAN, Tahir BÜYÜKKÖRÜKÇÜ.

MHP: Agah Oktay GÜNER, İhsan KABADAYI.

EK 4: 1969-1980 YILLARI ARASINDA GÖREV YAPAN KONYA SENATÖRLERİ

CHP: Fakih ÖZLEN, Erdoğan BAKKALBAŞI, Mukbil Şinasi ABAY.

AP: Osman Nuri CANPOLAT, Feyzi HALICI, Mehmet VARİŞLİ, Muzaffer DEMİRTAŞ.

MSP: Ahmet Remzi HATİP.

ERİN
16
SALI
1973
YIL : 25 - SAYI 2643
FİYAT : 55 Kuruş.

YENİ Konya

GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASİ GAZETE

Kurucuları ve Sahibi :
M. HACI GÜÇYENER

HER YENİ GÜN, BİR YENİ KONYA İLE BAŞLAR.

YAZI İŞLERİ : 2584
MATHBA' - İLAN : 2584

HAVA DURUMU

Bugün şehrimizde hava parçalı çok bulutlu, bir ara mevsim yağışlı geçecek. Rüzgarlar kuzey ve kuzey-
doğu yönlerden hafif olarak esecek. Hava sıcaklığı
biraz azalacak.

D.P: 6, C.H.P: 4 M.S.P: 3, A.P: 2, ve C.G.P: 1 Milletvekili çıkardılar

Konya'da zafer D. Parti'nin

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE ŞEHİRİMİZİ TEMSİL EDECEK OLAN MİLLETVEKİLERİ SUNILAR: FARUK SÜKAN, PAHİRİ DAĞDAĞ, ÖZER ÇİÇMEN, NECATİ KALAYCIĞILU, MUZAFFER DEMİRTAŞ, RÜHİLAY İMER (DP), MUSTAFA U. ÜSTÜNGÖR, İSMET BÜYÜKAYVALI, ALI KÖKBUDAK, HÜSEYİN REÇELİ (CHP), NECMETTİN ERBAKAN, REŞAT ARKSOY, ÇENER HATTAİ (MSP), KEMALİTTİN GÖK-
AKIN, GÜZEL ATALAY (AP) VE Vefa Tanır (CGP)

Ve nihayet günün-
dün propaganda ko-
nularını, toplantılar,
söhbütleri sona ermiş
ve yorgun politikacılar
gölgelerinin sonuğunu
almışlardır.

Aldığımız son rakam-
lara göre şehrimizde
DP 6, CHP 4, MSP 3,
AP 2 ve CGP 1 Millet-
vekili çıkarmıştır. Böyle-
ce Türkiye Büyük M.let
Meclisinde şehrimizi tem-
sil edecek olan Milletve-
kilileri şunlardır:

Faruk Sükan, Bahri
Üstünoğlu, Özer Çiçmen,
Necati Kalaycıoğlu, Mu-
zaffer Memiş, R. Hüseyin
Reçel, İsmet Büyük-
ayvalı, Mustafa U. Üstün-
gör, Çener Hattai, Kemal-
ittin Gökakın, Güzel Atalay
ve Vefa Tanır (CGP).

Seçim sürecinde yalı-
nız D. Parti'nin (Demir-
Darak köyünde 64 oyu
sanki başında bir grup
geng han gahaları tehi-
dile kendi partilerine
oy kullanmaya zorlan-
ken, kendilerine engel
olmak isteyen sandık
başkanı Tahir Abıçlı-
m'ı taşı yaralamışlar-

Seçim sürecinde yalı-
nız D. Parti'nin (Demir-
Darak köyünde 64 oyu
sanki başında bir grup
geng han gahaları tehi-
dile kendi partilerine
oy kullanmaya zorlan-
ken, kendilerine engel
olmak isteyen sandık
başkanı Tahir Abıçlı-
m'ı taşı yaralamışlar-

Seçim sürecinde yalı-
nız D. Parti'nin (Demir-
Darak köyünde 64 oyu
sanki başında bir grup
geng han gahaları tehi-
dile kendi partilerine
oy kullanmaya zorlan-
ken, kendilerine engel
olmak isteyen sandık
başkanı Tahir Abıçlı-
m'ı taşı yaralamışlar-

Faruk Sükan

Mustafa U. Üstünoğlu

Necmettin Erbakan

Vefa Tanır

Özer Çiçmen

İsmet Büyükayvalı

50. Yıl Balosu 29 Ekimde yapılacak

Cumhuriyetin 50. yıl
dolmisi nedeniyle han-
riyeten büyük balonun 29
Ekim 1973 günü Alas-
da Düşün salınamına ya-
pılacak öğretilmiştir.
Bu yılın en büyük
balon olarak nitelendi-
rilen balonun sahaya ka-
dar devam edecek. An-
kara radyosunun seçkin
sanatçılarından katıl-
ması açıklanmıştır.
Cie yazdan yapılan
gösterime göre balonun
büyüklüğünü Zafar Çay
bahçesinde satılmakta ol-
duğu öğrenilmiştir.

Trafik kazasında bir kişi can verdi

Önceki gün şehrimiz-
de fazla sürat vızıldan-
mıyorsa gelen trafik ka-
zasında, kamyonun car-
nisi bir çocukla ölmüştür.
(- Devranı No. 5 de)

Selçuk Eğitim Enstitüsünde yeni öğretim yhuası dün törenle girilmiştir. (Sabit HORASAN)

Selçuk Eğitim Enstitüsü açıldı

Şehrimiz Selçuk Eğitim En-
stitüsü dün yapılan sade bir törenle
1973-74 yılı öğretimine başlamıştır.
Bu minasetle öğretmenler ve ö-
ğrenciler arasında bir ağız töreni dü-
zenlenmiştir.
Tören saat 10 da okul konferan-
sasında yapılan tören Atatürk
ve Türk şehitleri için yapılan saygı du-
rusu ile başlamış. Müdür vekili Gür-
sel Kuruculmuşun açış konuşması ile
devam etmiştir. Bu konuşmaları oku-
yan Kuruculmuş, Modern
Matematikten ilk ders Abdulkadir
Erdem tarafından verilmiştir.
Tören saat 11'de Cumhuriyetin
50 yılı dolayısıyla yapılan Atatürk
anıtının açılışı ile son bulmuştur.

Ticaret Lisesinde daktilo kursları açılacak

Şehrimiz Ticaret Lise-
sinde ücretsiz daktilo
kursları açılacağı öğrenil-
miştir.
İhtilafatçı yapılan
okullarda göre, geceleri ya-
pılacak olan daktilo kurs-
larını Kasım ayının ilk
haftasında başlatılacağı
ve kursta başarı gösteren-
lere diploma verilece-
ği bildirilmiştir.
Kursların ücretsiz ve
geceeleri olman bakımın-
dan büyük ilgi göreceği
sanılmaktadır.

Tüfeğin ateş sonunda arkadaşını kazaen öldürdü

İşçimiz halkından Mehmet Pamukcu ve Hasan Köse isimli gahalar ar-
dın dönerlerken sakalıp-
tıkları bir sırada Mehmet
Pamukcu'nun tüfeğinin
aniden ateş alması sonun-
da Hasan Köse karın-
dan ağır şekilde yaralan-
arak ölmüştür.
Olay sonunda, firar eden
suçlunun yakalan-
ması için gereken tahki-
kata başlanmıştır.

Geç yasta Hırmıne dıym Halit Damar lein yrdımlar devam etmektedir.

Halit Damar bayramdan sonra ameliyat olacak Felçli hasta Halit'e yardım sürdürülüyor

Geç yasta felçli karınan olarak felç hastası
luna, tutulurak yürümekten yoksun olan ve Ha-
zer evinde hayatını sürdüren Halit Damar yardım
devam etmektedir.
Gastemizin - açılı
yardım kampanyasının
ilgi gördüğü açıklanmış-
tır. Halit Damar'a
ilgi gösterildi
fi takdirde bayramdan
sonra ameliyat olarak
subhatine kavuşacaktır.

T. Halk Bankası İkramiye çekilişi Pazarı günü

Türkiye Halk Bankası
1973 yılı birinci genel İ-
kramiye çekilişi 22 Ekim
tarihinde şehrimizde kap-
alı spor salonunda yapıl-
acaktır.
İlgililerin verdikleri ha-
bere göre çekiliş oltasına
sevilli bir hava içinde ge-
cecek ve iki Milli Radyo
sunucuları Ahmet Gazi Ay-
han ve Yılmaz Ayhan çe-
kilme kabını dağıtılma-
mıdaki ziyafeti verecek-
tir.

Genelev kadınları zam istiyor

Hayat şahadetiyle en
hadi bulunan meleni de
genelev kadınları da
öçürme zam yapılmasını
istemiyor.
Bediye Fatma Müd-
rü Manaf Ermiş'e mü-
racaat eden sormayalar
hayat şahadetiyle en
hadi bulunan meleni de
öçürme zam yapılmasını
istemiyor.
Avdan dönerlerken
gahatıkları bir sırada
felç hastası olan
Halit Damar'a
ilgi gösterildi
fi takdirde bayramdan
sonra ameliyat olarak
subhatine kavuşacaktır.

Yağışlar bir kaç gün daha devam edecek

Metereoloji ilgililerin-
ce yapılan açıklamaya
göre son günlerde baş-
vın yağışların bir kaç
gün daha devam edecek
bildirilmiştir.
Yağışların başlaması
ve devam etmesi, çift-
çilerin sınırlarında baş-
vın yağışlarını başlama-
sı ile henüz ekime çe-
rak değildir. Halit'e
yardım sürdürülüyor
ekimde çok fayda oldu-
ğuna belirtilmektedir.

GÜNÜN YAZISI

Seçim sonuçları

973 seçimlerinde Adalet Partisi'nin oylarının
azalması, Halk Partisi'nin oylarının fazlalaşması
tahmin oluyordu. Seçim çalışmalarının başladığı
günden bu yana yapılan konuşmalar, toplantılar
bu sonucu tahmin ettiren netlikte idi. Ne varki;
Cumhuriyet Halk Partisi'nin çıkardığı parti-
men sayısının bu ölçüye ulaşacağı doğru kişi ta-
rafından tartışılmıyordu.
Halk Partisi 1973 seçimlerinde, parti'nin iç mill
nasililerinden ayrışmış olarak ve ayrıca yeni bir
fikir yapısı ile, girmekte idi. Halk Partisi seçmen
vaziyetlerinin sosyal demokrasinin ne olduğunu
ve Halk Partisi'ni diğerleri gelmiş olan bu anlayış
nasil uygulayacağı açıklıyordu. CHP, görüşün
sıyasetine inerek anlatıyordu.
Halk Partisi'nin aradığını bu kadar fazla oya ulaşma-
nın temelidir. Halk Partisi'nin oy, dün İsmet Paşa-
nın seçmenlerinin başlangıcında, kolayca fer-
ya olduğu idi. Bugün Ecevit'i Ecevit'in kişili-
ği vermiş değildir. Halk Partisi oylarını ya bu
farklı sebepleri, veya Adalet Partisi'nin yip-
rım olmasın sebebiyle almıştır.
(- Devranı No. 5 de)

Devlet Hastanesinde 3 değişiklik oldu

Dr. Uğurlu ve Dr. Şakar yeni göreve atandılar

Şehrimiz Devlet Hastanesinde 3 değişiklik ol-
muş, hastanenin 2 eski operatörü terfian görev do-
ğrulturken, Üstünhan bir yeni doktor şehrimize
gelmiştir.
Aldığımız bilgilere göre
Devlet Hastanesi Oper-
atörlerinden Ahmet Salt
Uğurlu, şehrimiz Doktor
İsmail İpek Hırmı ve Dön-
lenme Yurdu Müdürü-
ğün ataması, vice amir has-
tane operatörlerinden Dr.
Zahret Şakar da şehri-
miz Göğüs Hastahaları
Hastanesi Baştabibi Mas-
vinliğine atamıştır.
Devlet Hastanesi Oper-
atörlerinden Dr. Sinop Bo-
yabat İsmail Devlet hasta-
nesi Operatörlerinden Dr.
Mehmet Elgin getirilmiş-
tir.
Görevleri değiştiren
doktorlarımızın kutlar, ye-

Dost olarak götdürdüler, düşman çıktılar Gezmeye götdürdükleri şahsı kırdı öldürdüler

BÜZKİRE (Özel)
Çocuk işçi İsmailde meydana
gelen son yıllarda big görülen
olaylarda, dost olarak gezmeye göt-
ürdükleri şahsı tabanca ile öldür-
müştür.
İşçimiz Bulbün başında baş-
Hannalar köyünden Mehmet Bü-
tün (18) ile İsmail Fidan (16) isimli ga-
halar aynı yolda Adem Tugay isim-
li şahsı dost olarak gezmeye göt-
ürmüştükleri kurtuluşa tabanca ile
vurarak öldürmüştür.
Olay sonunda firar eden su-
çluların yakalanması için gerekli tah-
kikata başlanmıştır.

EK 6: Yeni Konya gazetesinin 14 Ekim 1973 genel seçimleri Konya'ya olan yansımalarıyla ilgili haberi; Yeni Konya, 16 Ekim 1973, S. 9643.

13 EKİM 1977
PERŞEMBE

YAZI İŞLERİ : 12594
MATBAAA İLAN : 12594
FİYAT : 150 Kuruş
İş Bankası Yayı No : 4

Her Yeni Gün, Bir
Yeni Konya ile başlar.

YIL : 29 SAYI : 10861

Yeni Konya

GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASİ GAZETE

Kurucusu ve Sahibi : Mustafa Naci GÜCÜYENER

**Aşıkklar Bayramı ve
Mevlâna törenlerinde
bu yıl ayrı bir
program uygulanacak**

Her yıl yapılan Mevlâna anma törenlerinin bu
yılı programı belli olmuştur. Konya Turizm Derne-
ği Başkanı Fevzi Halıcı törenlerin 14-17 Aralık ta-
(Devamı Sayfa 5. de)

**Millî Savunma Bakanlığı ve
Genel Kurmay Başkanlığı karşı
çıkıyor, DPT onaylamıyor ama**

Erbakan

Tüsaş'ın yinede

temelini

atacak

Millî Savunma Bakanlığı
Genel Kurmay Başkanlığı
karşı olmasına ve Devlet
Planlama Teşkilatının o-
naylamayacağını açıklama-
sına rağmen TÜSAŞ Türk
Uçak Sanayii Montaj Fab-
rikası'nın temel, 29 Mayıs
1978'de temelinde atıla-
caktır.

Fabrika'nın inşaat saha-
sı da Ankara yolu girişin-
(Devamı Sayfa 5. de)

ERBAKAN — Uçak Fab-
rikasının temelini yinede
atacak.

«Kiş geliyor, açmakta mı kalacağız?» dediler

Çumra'lı üreticiler:

«Pancarımızı almıyorlar,
perişan durumdayız!»

CUMRA (Yazar Harman)
— Çumra'da pancar sökü-
münün başlamasıyla birlik-
te pancarların, köken üre-
ticileri pancarlarının teslim
alınmamasından dolayı zor
duruma kâğıtlarını diti
(Devamı Sayfa 5. de)

★ İLGİNİN BULCUK
KÖYÜNE KÖY
KONAĞI, BOZKIRIN
HAMALAR KÖYÜNE
CAMİ YAPILYOR

Toprak İskan Müdür ve
küçük Abdullah Çaltır il-
gini Bulcu köyü konan ve
Bozkır Hamalar köyüne
(Devamı Sayfa 5. de)

Toroslardan mektuplar:

Türkiye Aşıkklar Bayramı üzerine

Yazan : PETEKÇİ

Hazreti Mevlâna'nın asırları ötesinden gelen,
gel, gel davetine gönlünü kapıdan ozanlar gelenek
tel Aşıkklar bayramına koşuyorlar.

Türkün sözü, Türkün sözü, Türkün özü Konya'da
cem olacak. Gözülere güller okunacak, türküler
soyulacak, nuamlar coşulacak.

Kars ilinden Cobanoğlu, Şeref Tavlaova, Mev-
lüt İhsani, Nuri Cırağı, Rustem Akyanoğlu, Sadi De-
Özer, Erzurum'dan Reyhanlı, Tokat'tan Selmanlı Ma-
rdoğan Şahbali, Kadirli'den Feymanlı, Halil Karabul-
ut, Adana'dan Kocaman, Hacı Karakılıç, Gül Ah-
met, Aşık Mehmet Yılmaz; Konya'ya doğru yola çı-
karken, karıya karşı otark, Kul Sadi, Divanî sozlan-
mı omuzuna vurmuşlar karşı çıkmışlardır.

Bazın Karacodan'ın havalı gönlünden, bazın
Koroğlu'nun yığılından, bazın Dadaloğlu'nun kah
ramanlık eserlerinden, bazın da Yunus'un nefeslerin
den hava getirmektir.

Onlar gele dursun, biz seidem ile karşılayalım.
(Devamı Sayfa 5. de)

DAHA DÜN BOZKIR VE KARAPINAR'DA 7 KİŞİ ÖLMÜŞTÜ

İlgin'da silâhlar konuştu: Bir ölü var

BİLİNEBİR bir tabiidir. «İn-
cir çekilmediği» dedirir-
yanı nedenlerle görsün-
ale hayalleri sona eriyor.
Yuvralar yıkılıyor. Taşlı, so-
pali, silâhli düellolarda sil-
ler artıyor ve olaylar «Kan
Davası» biçiminde sürüp g-
dıyor.

DAHA dün Karapınar'da
ve Bozkır'da kan davası so-
nuca karşılık düellolarda
7 kişi ölmüştü. Önceki günde
sadece bir «Ağaç Kesme»
meşalesi yüzünden iki aile
silâhla birbirine kirdi. So-
nuçta bir ölü, birde ağır ya-
rah.

İLGİN'in Bulcu köyün-
de meydana gelen olayda
(Devamı Sayfa 5. de)

**Birbirlerinin anne ve eşlerini
öldüren iki kaatil ayrı
ayrı yönlere kaçtılar**

ÇENTİK:

PEHLİVAN.
MSP 1. yarışında pehl-
randı.
2. yarışında pehlivan,
3. yarışında pehlivan,
4. yarışında pehlivan,
5. yarışında pehlivan.
Ne diyetli yaşı uzun
olun ama lübbesi ne za-
manı.
Z. N.

**Çumra'da
odun ve
kömürün
tonu 1200
liraya çıktı**

Çumra — (Yazar Har-
man bildiriyor) — Çumra
odun ve kömür fiyatlarına
zaman gelmiştir.
Akaryakıtı geçen zamanla
birlikte nakliye ücretleri
(Devamı Sayfa 5. de)

Tarihi ve Turistik yerleri gezcekler

Güner ve Tunus

Ticaret Bakanı şehrimize

Çalışkan Bakanımız GÜNER

★ TRAFİK EKİPLERİ
BİR GÜNDE 24 BİN
LİRA CİZA KESTİ

Trafik ekipleri şehir içi
ve bölgede bir gün içinde
toplam 24 bin 745 lira ciza
kesti.
Yurttaşlar ekiplerin özel
kale akamaları trafik işle-
malarına riayet etmeyen a-
raçları kontrol etmesini iş-
tiyorlar.

Devlet Bakanı Ali Şevki Erek:

«TÜRK
MİLLETİ
BUNALIMI
AŞACAK
GÜÇLEDİR»

DEVLET BAKANII Ali Şevki Erek, Bölge toplan-
tımda gençlik kolon Genel Başkanı Hamdi Uç-
pınar'la konuşurken. Geri planda il başkanı Hamdi
Küçükbezirol.

(LEHİ YILDIZ)

Kurullar rapor hazırlıyor

**Faiz oranı
yüzde 9'u
geçmiyecek**

1. 9. 1974 tarihinden bu yana yürürlükte olan
faiz oranlarını şimdiye kadar kredi ve ekonomik du-
rum açısından değiştirilmesi zorunlu görülmüş ve
bu konuda hazırlanan önerilerin de Bakanlar Kur-
(Devamı Sayfa 5. de)

Şehrimizde

**7 lirallık
çaylardan
bulunmuyor**

Şehrimizde köpük paket
lerde satılan çayları bul-
namadık! Şeyhünizir.
Tasovı 7 lira olan çaylar
bulunmaktan yarım kilo-
(Devamı Sayfa 5. de)

★ FRANSATLI BİR
FİRMA İŞ
TEKLİFİNDE

BELENDU

Ticaret Odamızdan 68 -
reddiğimiz göre aşağıda
adlı ve adresli saygılı Fran-
suz firması ülkemizden ta-
(Devamı Sayfa 5. de)

YASADIGIMIZ DUNYA

«Fakir halkımıza maaş
veren yine Belediye»

«İçimden geldiği gibi diyor du muhtar...» Kul-
luk'un hizmetleri, özellikle kenar semtlere yaptığı
(Devamı Sayfa 5. de)

Hırsızlık masası şefi Durmuş Balkan
yurttaşlarımızı uyardı

«Parası yada malı
çalınan hemen bize
gelsin»

EMNİYET müdurluğu i-
kindi gece ilzmi kanun bir
süvik masası şefi Durmuş
Balkan, gazetemizde dün
çıkan bir haber üzerine a-
(Devamı Sayfa 5. de)

**Kömür
sıranız
için**

★ Mahallelerin dağıtılma-
rı karne numaralarına
göre bugün (12.981 ile
31.680) numaralar ara-
sı karne sahipleri köm-
ür paralarını alıracak-
lardır. Öteki numara-
lar için beklemeyecek-

Bayındırlık Müdürü Altuncu «Müteahhid bulamıyoruz» dedi

153 milyonluk yatırımın

18'i gerçekleşti

BAYINDIRLIK MÜDÜRÜ Mehmet Zihni Altuncu

LAHİ YILDIZ

— 1 —

Gün geçtikçe gelişen ve
Devlet yatırımlarından da
naaibini her geçen yıl bi-
ras daha fazlayla «İn-
Konyamızın devlet işle-
yapılan yatırımlarını öğ-
renmek istedik. Bu neden-

«İlimizin Devlet İşnaası
yatırımlarının gerçekleşti-
rilmesi için gerekli meret-
(Devamı Sayfa 5. de)

**Özgüldü
açıklamada
bulundu**

Konya Lokantacılar ve
Tatlıcılar Derneği adına
Bakan Müfettiş Özgüldü
bir açıklama yaptı. Ya-
(Devamı Sayfa 5. de)

**KISA...
KISA...**

Ankara (Y. Konya) —
Türkiye İyiverimler Sendi-
kanı Konferansı'na baş-
kanı Halil Nispet, belâmet
ge alman ekonomik tedbir
leri eleştirildi ve «- Alman
ödemeler yeteneğinde. Dört
darlığı çekerek haccı gi-
dirmesine izin verilmesi ba-
tal bir tutumdur» dedi.

EK 8: TÜSAŞ Türk Uçak Sanayii Montaj Fabrikası'nın Konya'da yapılmayacak
olmasına karar verilmesine rağmen Necmettin Erbakan'ın fabrikanın temelini atmak
istemesiyle ilgili haber; Yeni Konya 13 Ekim 1977, S. 1861.

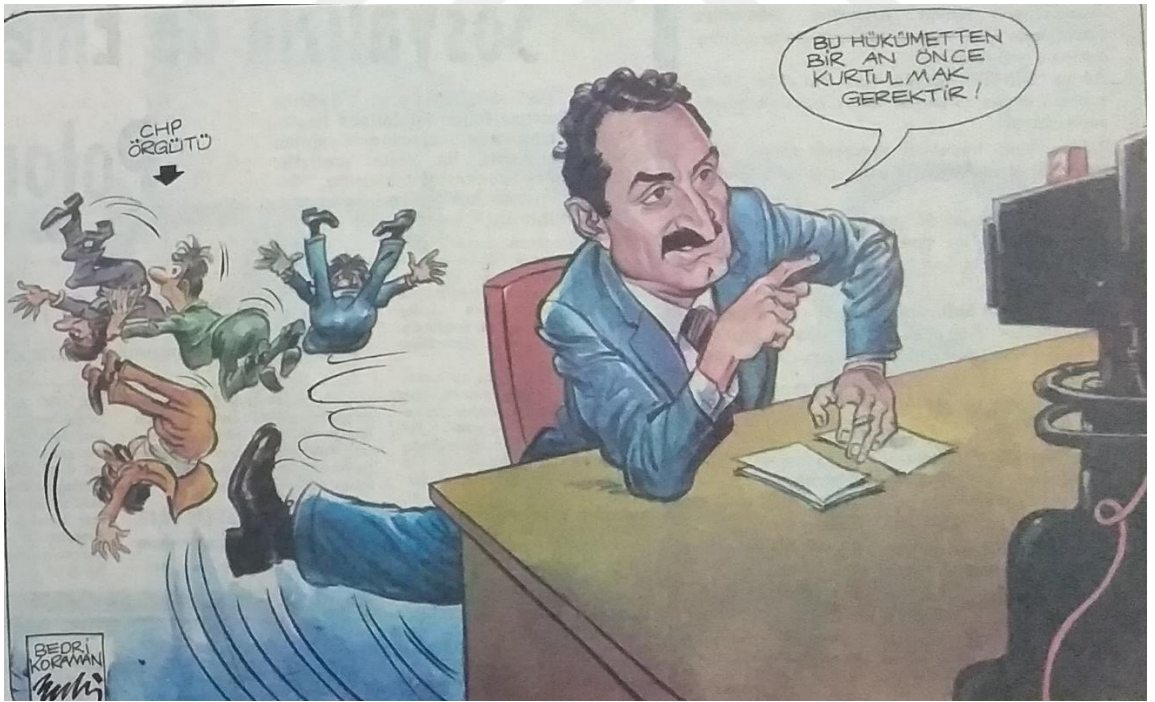
Ziyang aldı
● Hua ve T yardımcısının, yerelini gençlere bırakmak için görevden ayrıldığını belirtiyor

EK 10: 12 Eylül 1980 darbesine yol açan MSP'nin Konya'da yapmış olduğu Kudüs ve Millî Gençlik Günü Mitinginde İstiklâl Marşı'nın söylenmemesi hadisesiyle ilgili haber; *Milliyet*, 7 Eylül 1980, S. 11802.

EK 11: Milliyet, 6 Eylül 1980, S. 110801

EK 12: Milliyet, 10 Eylül 1980, S. 11805.